

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ'DE BU SAYI

ÖYKÜ GÜNDEMİ

Cemal Sakar	<i>Öykünün Aydınlığı</i>	3
Ömer Lekesiz	<i>Öykücü Orhan Duru Vefat Etti</i>	4

ÖYKÜLER

Necati Mert	<i>Giyotin</i>	8
Cemal Sakar	<i>Hikâyât</i>	12
Ömer Faruk Dönmez	<i>Yol</i>	14
Cafer Özgül	<i>Yeni Sözlük</i>	20
Güray Süngü	<i>Biliyorum, Hayat Yeniler Kendini...</i>	24
İsmail Sert	<i>Kum</i>	31
Ahmet Sarı	<i>Boşlukla Bir</i>	35
Tülay Akkoyun	<i>Adamın Biri</i>	38
Güzide Ertürk	<i>Ölüm Kalım Meselesi</i>	40
Osman Koca	<i>Müşî-Zen</i>	43
Selvigül Kandoğmuş Şahin	<i>Amcamın Evi</i>	49

Çizgi

ÇAĞDAŞ MISIR ÖYKÜSÜ

Hasan Aycin	<i>Mısır Edebiyatında Kısa Hikâye</i>	55
DOSYA	<i>Mısır Hikâyeciliği</i>	65
Sabri Hammam	<i>Türkçede Mısır Öyküsü ve Romanına Kuşbakışı</i>	70
Mücahid Şahap	<i>Yusuf El-Kaid'le Konuşma</i>	83
Asım Öz	<i>Mutluluk Hastalığı/Meydan ve Kahvehane</i>	91
Ali Deyyub	<i>Beni Buralarda Yapayalnız Bırakma</i>	96
Necip Mahfuz	<i>Yol</i>	102
İhsan Abdülkuddüs	<i>Yitik Sevdâ/Ümitsiz Aşk</i>	107
Nevval Sadavi	<i>Ağa</i>	111
Taha Hüseyin	<i>Kavillerimizi Yeniledik</i>	113
İhsan Abdülkuddus	<i>Kalabalık</i>	118
Muhammed Abdülhalim Abdullah	<i>Fülle, Mişmiş, Lulu</i>	122
Yusuf İdris		
Yahya Hakkı		

ÖYKÜLER

Almula Turedi	<i>Siyah</i>	129
Muammer Küçükergör	<i>Düşün Sesleri</i>	132
Reiner Maria Rilke	<i>Nesiller</i>	136
Wolfgang Borchert	<i>Fareler Geceleri Uyur Ki</i>	138
Cemal Sakar	<i>Mihriban inan Karatepe'yle Söyleşi...</i>	141
Ercan Yıldırım	<i>Aşırılıklar Çağında Sükûnete Çağrı</i>	145
Zeynep Hicret	<i>Hacıyatmaz: Damıtılmış Öyküler</i>	151
Mihriban İnan Karatepe	<i>Masadakiler</i>	154

ÖYKÜ KİTAPLIĞI

Seda Yücel	<i>Aynalarda Yaz</i>	157
Recep Şükrü Güngör	<i>Ufka Bakan Gemiler</i>	158
Hayrunnisa Ergezen	<i>Azrailin Secdesi</i>	159

O Y K Ü
İki Aylık Öykü Dergisi

YIL: 6 SAYI: 31 ŞUBAT-MART 2009

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. fti. Adına
Sahibi: Ö. Faruk Ergezen

Yazı İşleri Müdürü: İbrahim Çelik

Yayın Yönetmeni: Hüseyin Su

Yönetim Yeri
Konur Sk. No: 39/1
Kızılay/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara

Tel: (312) 419 69 13 **Fax:** (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr
e-mail: hece@hece.com.tr

Teknik Hazırlık: Bülent Güler

Kapak: Sarakusta **web:** www.sarakusta.com

Baskı: Öncü Basımevi **Tel:** 384 31 20
K. Karabekir Cad. Ali Kabakçı İş Hanı No:85/2
İskitler/ ANKARA

2009 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 45 YTL.

Kurumlar İçin: 110 YTL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582
Hece Basın Yayın Ltd. fti.

Gelen yazılar yayınlansa da yayınlanmasa da geri
verilmez. İlkelerimize uymayan ilânlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.01.2009

CEMAL SAKAR

ÖYKÜNÜN AYDINLIĞI

Marks'tan ilhamla sanat afyondur, dersek fazla mı ileri gitmiş oluruz! Nietzsche'den uzun bir alıntıyla tezimizi destekleyelim: "Başımıza bir kötülük geldiğinde ya nedeni ortadan kaldırarak başa çıkarız onunla ya da duygularımız üstündeki etkisini değiştirerek. Yani yararı belki daha sonra anlaşılacak bir iyilik olarak yeniden yorumlarız kötülüğü. Din ve sanat (ve de metafizik felsefe) kısmen yaşantılar hakkındaki yargımızı (örneğin Tanrı sevdiğini döver ilkesinin yardımıyla) değiştirerek, kısmen de acıdan, genel olarak duygudan bir haz almayı sağlayarak (trajik sanat buradan alır çıkış noktasını) bu duygunun değişmesini sağlamaya çalışırlar. *Kişi yeniden yorumlama*— ya ve bahane bulmaya ne denli eğilimli olursa kötülüğün nedenlerini o denli az kavrayacak ve ortadan kaldıracaktır." (İnsanca, Pek İnsanca, İthaki Yay., çev. Mustafa Tüzel, İstanbul 2003). Nietzsche yazının devamında dinin ve sanatın narkoz etkisinin azılmasıyla kötülüğün daha iyi kavranabileceğini söyler.

Simülasyon ve yüksekgerçeklik savlarıyla beraber düşündüğümüz de kötülüğün, zulmün sanat/edebiyat tarafından nasıl da buharlaştırıldığını daha iyi anlayabiliriz. Öykümüz açısından bakıldığında, özellikle son yirmi-yirmibeş yılda onun yarattığı afyon etkisini tüm çıplaklığıyla birlikte görebiliriz. -Genellemelerin her zaman çok önemli istisnaları yok sayarak kendi çemberi içine aldığını biliyoruz, ama genelleme yapmadan da hüküm cümlesi kurmak ne-redeyse imkansız gibi.- Kahraman, birey, tip derken son dönem öyküsünde insan kaybedildi. İnsanlar için, insansız öykü yazmak gibi ironik bir duruma düşüldü. Bir zamanların dünyayı değiştirmeye, kendini insanlık adına feda etmeye hazır kahramanı, her ne oluyorsa yavaş yavaş dünyadan, insanlıktan, sonra da insandan koparak taleplerini alabildiğine geri çekmeye başladı. Kahraman geri çekilirken, gözettiği herhangibir ilke; son mevzi gibi olmazsa olmazları olmadığı için en güvenli alan olarak kendi içine, içinin kuyularına, kuytularına sindi kaldı.

Şimdi ondan geriye elimizde kala kala sadece bir zihin, tasavvur, muhayyile hatta salt bir ruh kaldı. Sosyal çevreden, doğadan, insandan ve insanlardan, mutsuz bir şekilde koptu-

M

ÖYKÜ
GÜNDEMİ

ğu ve aradığı hakikati kendi içinin kuytularında bulduğu için; bu ruh zaman ve mekân içinde kayıtlanamıyor; mücessem bir insan olarak tecessüm edemiyor. Dolayısıyla bir mübariz gibi öne çıkıp tavır ortaya koyamıyor; sadece içi sızlıyor... Üstelik mutsuzluğunun, karamsarlığının, iç sızısının kaynağına dair neden, niçin sorularını da havada bırakarak.

Tabii böylesine buharlaşmış bir insan, öykücünün de işini epey kolaylaştırıyor. Çünkü elinde sadece bir hamur, denizanası, yumuşakça var; her türlü şekle sokulabilen, omurgasız, ilkesiz. Acılarının, hüznlerinin, umutsuzluklarının kaynağının belirli olması ve bağlandığı herhangi bir ilkenin yokluğu, onu yazarın elinde bir oyuncığa dönüş-türmektedir. Yazar öyküsünü özgürce kurup bu 'ruh'u da metnin sınırsızlığı içinde her yerde, her şekle ikame edebilmektedir.

İnsana, insanlığa dair *halleri anlatmak yerine, elindeki hamurla/legolarla oynamayı seçen öykü anlayışı bir yandan yazarın karamsarlığını, kalbinin karanlığını gösterirken bir yandan da aynı karanlığı okuyucuya bulaştırmaktadır*. Böylelikle öykü yıllardır anlattığı karanlığı hem yaygınlaştırmakta hem de meşrulaştırmaktadır. Nietzsche'ye telmihen söylersek, öykü bir anlamda elçabukluğu marifetiyle kötülüğü, kötülükten doğan acıyı; haz alınabilecek bir hale dönüştürerek duyguların yerini değiştirir. Bir de kurduğu anlam katmanları ve göndermelerle 'aşırı yorum'a imkân sağlayarak kötülüğü simüle edip insanda bir akıl tutulması yaratır. Kur'an'da tasvir edildiği gibi: "Onların hali, ateş yakan öyle kimselerin haline benzer ki (o ateş) çevresini aydınlatır aydınlatmaz Allah, (çevrelerini) göremesinler diye onların ışığını alıp zifiri karanlığa gömer" (Bakara/17).

Böylesi bir zulmetten; Allah'ın aydınlığına çıkıp acıları, kötülükleri elçabukluğuyla simüle etmeden anlatabilmek; sanatın yarattığı ve insanların algılarını körelten karanlıktan dışarıya çıkabilmek her sanatçının harcı değildir. Zira bir aydınlığın taşıyıcısı ve temsilcisi olabilmek, evveleminde aynı kaynaktan beslenmekle olasıdır. Ancak böylesi bir beslenmeyle iyi kötünden, güzel çirkinden, doğru yanlışın ayırt edilebilir. Elbette bu temyiz insanın nerede duracağını belirler. Zaten sanat da ancak mümeyyizlerce yapılan bir etkinliktir. Çünkü insanın duracağı yere ilişkin seçimi, onun sanat anlayışını da belirler. Bundan dolayı öykü-

sünde her şeyi 'paşa gönlü'nün çektiğince anlatamaz. Söylemeye bile gerek yok; böylesi bir tutum, elindeki hamurla dilediğince oyunlar kurabilmek, hüner gösterebilmek için aynı şekilde ilkesiz, hakikatsiz, kaygan bir zemini seçen sanatçı için muhaldir. İdeolojilerin ölümünü ilan ederek ya da bahane ederek düşünsel, ahlaksal olarak bağlarından azade olan sanatçılar dilediğince özgür olabilecekleri bir alanı kendileri için yaratmış olabilirler. Ve o alanda oyunun, eğlencenin, hazzın son sınırlarına uzanıp her şeyi özgürce anlatmayı seçebilirler. Sınırsızca anlatma özgürlüğünün sağladığı afyon/narkoz etkisiyle esriyip esrtebilirler.

Ama şu soru sanatçıların yakasını hiç bırakmayacaktır: Kötülüklerin nedenini ortadan kaldırmaya mı; duygularımız üstündeki etkisini değiştirmeye mi; yoksa onun bir kötülük olduğunu unutturacak bir yoruma mı talip olunacaktır? Gecenin karanlığında yağdırılan tonlarca bomba şehriyân, alâyiş, maytap gibi bir gözkamaşması olarak mı anlatılacak? Yoksa.? Bu noktada yapılacak seçimler sanat tutumlarını zorunlu olarak belirleyecektir.

Aslında; insan, insanlık için 'var mısın yok musun' sorusuna verilecek, alabildiğine yalın ve net bir cevap sanatın belirleyeni olacağı gibi bundan sonra da böyle olacaktır. Sorun sanatçıların neye talip olduklarıyla alakalıdır. Sanatın anlata anlata bitiremediği nesnelerini bir yandan *mesrulaştırırken* öte yandan da yarattığı güçlü etkiyle insanların kalplerinde, meşruiyet kazandırdıklarına karşı bir ünsiyet peyda ettiğini düşünürsek; sanatçıların yüklendikleri sorumluluk, talepleriyle birebir ilişki içindedir. Ancak bu soruya verecekleri cevapla ya yarattıkları afyon etkisiyle kötülüğü iyilikle yer değiştirecekler ya da Kur'an'ın aydınlığıyla kalbedip gereğini yapacaklardır.

ÖMER LEKESİZ

ÖYKÜCÜ ORHAN DURU VEFAT ETTİ

'50 kuşağı öykücülerinden Orhan Duru 25 Ocak 2009 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Tam adıyla Mehmet Orhan Duru, 1933'te İstanbul'da doğmuş, Çankırı İlkokulu'nu (1945), İstanbul Beşiktaş Birinci Erkek Ortaokulu'nu (1948), Afyon Lisesi'ni (1951), AÜ Veteriner Fakültesi'ni (1956) bitirmişti.

H E C E Ö Y K Ü

Urfa ve Ankara'da iki yıl veteriner olarak çalıştıktan sonra, mezun olduğu fakülteye asistan olarak girmiş (1958), 27 Mayıs darbesinde üniversitedeki görevine son verilince (1960) gazeteciliğe başlamış, Ulus, Cumhuriyet, Milliyet, Güneş, Hürriyet ve Yeni Yüzyıl gazeteslerinde çalışmış, röportajlar ve dizi yazılar hazırlamış, İnterstar televizyonunda haber müdürlüğü yaparak (1991-93) emekliye ayrılmıştı.

Bir süre Yeni Yüzyıl gazetesinde haftalık eleştiri ve kitap tanıtma yazıları yazmış olan Orhan Duru, edebiyat hayatına, 1953'te Küçük Dergi'de yayınlanan bir öyküsüyle başlamış, öykü ve yazıları Mavi, Evrim, Yeni Ufuklar, Pazar Postası, Seçilmiş Hikâyeler, Türk Dili, Yelken, Dost, Varlık, Soyut, Milliyet Sanat, Gergedan, Argos, Kitaplık, Adam Öylü ve Gösteri dergilerinde yer almıştı.

Öykü kitapları dışında, Hormonlu Kafalar (1992), İstanbul (1995), Tango Geceleri (1999), Durgun ve İşsiz (2004) adlı deneme, Kıyı Kıyı Kent (1977), Kısas-ı Enbiya (1979), O Pera'daki Hayalet (1995) adlı derleme, Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye'nin Kurtuluş Yılları (1978), Dünya Batıyor mu? (S. Duru ile, 1975), Ecevit'in Çilesi (1995) adlı inceleme, B. Traven, Prokipius, W. Heisensberg, A. Ginsberg - L. Ferlighetti'den çeviri kitapları bulunuyordu.

Ağır İşçiler'ile 1970 TRT Başarı Ödülü'nü, Sarmal'ıyla 1996 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü, Fırtına'sıyla 1998 Sait Faik Hikaye Armağanı'nı (Erdal Öz ile paylaşmaları) kazanmıştı.

Öykülerini, **Bırakılmış Biri** (Açık Oturum, Ankara 1959), **Denge Uzmanı** (Düşün, İstanbul 1962), **Ağır İşçiler** (Soyut, İstanbul 1974), **Yoksullar Geliyor** (Ada, İstanbul 1982), **Şişe** (Ada, İstanbul 1989), **Bir Büyülü Ortamda** (Remzi, İstanbul 1991), **Sarmal** (Toplu Öyküler, YKY, İstanbul 1996), **Fırtına** (YKY, İstanbul 1997), **Yeni ve Sert Öyküler** (İş Bankası, İstanbul 2001), **Düşümde ve Dışında** (İş Bankası, İstanbul 2003), **Kazı** (Dünya, İstanbul 2006) adlı kitaplarında toplayan Orhan Duru, Sosyal realizme çokça vurgu yaptığı halde 25. sayısında sosyal realizmin organı olmadığı açıklamasını yapan *Mavi* dergisine katılarak, sanat hayatının daha ilk yıllarında

edebî tercihini sosyal gerçekçilikten ve "sol" eksenli bir dünya görüşünden yana yapmıştı.

"Yaşamaya umut vermiyen, kurmaya veya düzeltmeye yaramıyan bir sanat" ta ısrar ettiği için Tahrir Alangu tarafından eleştirilen (Varlık Yıllığı 1963) Orhan Duru, öykü anlayışını tam da eleştirildiği noktada oluşturmuştu: "Öyküde davranışlar, olaylar, durumlar önemlidir, kişilikler değil. Kişilikleri ortaya çıkarmak ise romanın işi. Romanla öykü arasındaki en önemli ayırım bence bu. Öykü, yüzeyseldir ve daha çok anlatıma ve kurguya dayanır. Ayrıntılara grmez fazla. Hiç olmazsa gereksiz ayrıntılara. Çehov'un dediği gibi bir öykünün başında bir tüfekten söz edilmişse, bu tüfek patlamalıdır

Orhan Duru

öykünün bir yerinde, ortasında ya da sonunda. Öyleyse öykü, yoğun bir anlatım çabasıdır bir bakıma. Gevezeliklere yer yoktur orada. Olayın ve kurgunun çözümünü içinde gereksiz ve her söz kapsam dışı bırakılmalıdır ki, öykü öykülüğünü bulsun. Yani bir bakıma çifte kavrulmuş lokum gibidir öykü. Çiğnenmesi zordur ama tadına doyulmaz. Öykü, saf, yoğun ve damıtık olmalıdır kısacası. Kendine özgü küçük bir gerçeği vardır öykünün. Bu gerçek ile hayattaki ger-

çek benzemez birbirine. O yüzden "hayat-ı hakikiye hikâyeleri" yani olmuş öyküler tatsızdır ve yansıtmaz gerçeği. Öykünün kendi içindeki, kendine özgü gerçeği kaçırılmaz mı, hayattaki gerçeği de kaçırmış olursunuz bir bakıma. Öyküdeki gerçek, hayatta olan bitenlere benzemez de kimseyi yadırgatmaz bu. Başınızdan geçen bir olayı aynen yazmağa çalışırsanız da bu defa kimse inanmaz ona. Öykünün kendi gerçeği başka bir şeydir. Kendi yasaları, kendi kuralları ve mantığı vardır öykünün. Bunlar da değildir her öykü için. Yazmaya başlayınca sezilir ve ortaya çıkar. En iyisi onlara uymaktır gerçeği kaçırmamak ve inandırıcı olmak için." (*Soyut dergisi*-69-70, Nisan-Mayıs 1974).

Orhan Duru, onca '50 kuşağı vurgusuna rağmen, "Ben kalıpların ve şablonların dışına çıkmak istiyordum. Gerçekçiliğin dışına çıkmak değildi bu. Şunu anlamıştım önce, anılsan, güncel izlenimlere dayanarak yazılan, gündelik yaşamın ayrıntılarına saplanan bir öykü, bir ölçüde gerçeklerden uzaklaşıyordu. Gerçekler anlatılıyordu belki ama tam gerçek olmuyordu bu. İnandırıcı da olmuyordu. Aslında

öykünün ya da başka bir yazınsal ürünün kendi gerçeği vardı. Bu gerçek yakalanmalıydı bence. Alınan sonuç istediğimiz bildiriye uyumlu bir biçime ulaşıyorsa sorun yoktu artı. Böylece öykücülüğümüzün daha yaratıcı boyutlara ulaşacağına inanıyordum. Bu çabamı bugün de sürdürüyorum. Belirli kalıplardan kurtulmak ve yazının önünü açmak istiyordum. (*Cumhuriyet Kitap*, 2 Temmuz 1998) yapımlarıyla, o kuşaktaki öykücülerden çok, Haldun Taner'e ve Feyyaz Kayacan'a çok daha yakın durmuştum.. Çünkü, o da her iki yazar gibi, mevcut teamülün aksine Toplumcu Gerçekçiliğin şematik yapısını benimsememiş, öyküsel gerçekçiliğin, sanatçıya mahsus içsel zorunlulukların izinde yürümeyi seçmişti.

İronik üslubunu, öyküsel yoğunluğun önüne geçmeyen tonu açık tutulmuş bir felsefeyle besleyen Orhan Duru, kişisel tanıklarını çağrışımlar eşliğinde "öteki"nin tecrübesine dönüştürerek sunmuş, genelde edebiyatın, özelde öykünün çeşitlenmesi adına yeni biçim ve içerik denemelerinde ısrarlı olmuş, bilgece söyleyişleri, dilsel oyunlarla seçkinleşen çağrışımları, saçmanın içindeki gizli realiteyi, olağanüstülüklerden barınan olağanı öykü evrenine taşımıştı.

Kara mizahı geleneksel anlatının imkanlarıyla ve ilginç kurgularla taçlandırarak kendi öyküsünü kuran Orhan Duru, "Devrik cümleler dinamik bir yapı getiriyordu dilimize. Kalıplardan ve geleneklerden kurtarmanın savaşını veriyorsak dil üzerinde de durmalıydık. Bu hem genel düşüncelerime uygun geliyordu, hem de kendime özgü bir anlatım biçimi, bir üslup yakalamak içindi. (.) Osmanlı döneminden gelen kalıplaşmış Türkçe yeterli olamazdı. İmparatorluk kurulmadan 14. Yüzyıldan kalma yapıtları okursanız onlarda daha dinamik, özgür bir Türkçe bulursunuz. Bunun en önemli örneklerinden biri Mercimek Ahmet'in 'Kabusname'sidir. Osmanlı döneminde de üst tabaka tarafından pek beğenilmeyen yazarlar, örneğin Evliya Çelebi daha özgür bir anlatım tutturmuş. Ama Osmanlı İmparatorluğu kendi düzenine göre katı ve hiç değişmeyen bir cümle yapısı getirdi. Daha yakın zamana dek bu yapı etkin oldu. Ben de onu kırmak için bir atılım yaptım. Bu çabam bugün de sürüyor. Nasıl içerikte yenilikler yapıyorsak, aynı yeniliği dilde ve anlatımda yapmalıyız. (*Cumhuriyet Kitap*, 2 Temmuz 1998)" sözleriyle dil işçiliğini sağlam damarlar üstünde gezinerek sürdürmüştü.

ÖĞUZ ATAY ÖDÜLÜ AHMET BÜKE'YE VERİLDİ

Bu yıl öykü dalında verilen Oğuz Atay Ödülünün seçici kurulu Behçet Çelik, Murat Yalçın, Müge İplikçi, Nalan Barbarosoğlu ve Sezer Ateş'ten oluştu.

Ahmet Büke

Haziran 2007-Haziran 2008 tarihleri arasında ilk baskıları yapılan öykü kitaplarını değerlendiren kurul üyeleri, Kınat Kitapevinden yayımlanan Ahmet Büke'nin *Alın Mavide* isimli kitabı ödüle layık buldu.

Türk edebiyatının

önemli roman ve öykü yazarlarından Oğuz Atay adına düzenlenen "Üçüncü Oğuz Atay Ödül Töreni" Kastamonu'da gerçekleştirildi.

Törende konuşan Vali Yardımcısı Bayram Öz, Türk edebiyatının önemli roman ve öykü yazarları arasında gösterilen ve "Tutunamayanlar" isimli romanıyla ün yapan Atay'ın edebiyat dünyasındaki önemine değindi.

Oğuz Atay konulu panelde ise şair Betül Tarıman genel bir değerlendirme yaptı. Tahir Abacı, Oğuz Atay'ın yaşadığı dönemi ve Türk edebiyatının özelliklerini katılımcılarla paylaştı. Abacı, Atay'ın, inşaat mühendisi oluşu ve topografya üzerine bir kitap yazmasından da söz etti.

Dilek Yalçın, Atay'ın yaşamı hakkında bilgi verdi. Vecdî Çırakoğlu ise "Bilim Adamının Romanı" konulu bir sunum yaptı. "En güzel yalanları şairler yazar ve söyler" diyen Çırakoğlu, Atay'ın "Ben buradayım sevgili okurum, sen neredesin" sorusunu hatırlattı.

YAZARLAR BİRLİĞİ ÖYKÜ ÖDÜLÜ MİHRİBAN İNAN KARATEPE'YE VERİLDİ.

Türkiye Yazarlar Birliği 2008 öykü ödülü *Hacıyatmaz* eseri ile Mihriban İnan Karatepe'ye verildi. Mihriban İnan Karatepe 1972'de İzmir'de doğdu. Ortaöğrenimini(1990) ve yük-

H E C E Ö Y K Ü

sek öğrenimini (1996) Samsun'da; Ondokuzmayıs Ün. Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamladı. Çeşitli devlet ve özel eğitim kurumlarında edebiyat öğretmenliği yaptı. 1992'den bu yana öykü yazıyor. Öyküleri *Dergâh*, *Yedi iklim*, *Kafdağı*, *Hece* ve *Heceöykü* dergilerinde yayımlandı. İlk kitabı, *Kadife Durağı* (2001), *Yedi iklim Yayınları* tarafından çıktı. Karatepe, evli ve üç çocuk annesi.

GİLA KOHEN ÖYKÜ YARIŞMASI

fialom gazetesi ve Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş. genç yaşta öleni Yayın Editörü Gila Kohen'in anısına düzenlediği öykü yarışmasının beşincisini düzenliyor.

Amacı,Türk edebiyatına, özellikle gençler olmak üzere yeni kalemler kazandırmak olan öykü yarışmasının Seçici Kurulu Feridun Andaç, Liz Behmoaras, Stella Hazbay, Tülay Gürler ve Mario Levi'den oluşuyor.

Katılımcılar daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış en fazla üç eserle yarışmaya katılabilecekler. Yarışmada konu ve yaş kısıtlaması bulunmamaktadır. Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş. yarışmanın sonuçlanmasının ardından yayınlayacağı kitapta Seçici Kurul'un uygun göreceği eserlere yer vereceği açıklandı.

Eserlerin en geç 27 Şubat 2009 tarihine kadar Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş. merkezine e-posta ya da kurye vasıtasıyla ulaşılmış olması gerekmektedir. Yarışma sonuçları Mayıs'ın son haftası açıklanacak.

YENİ ÖYKÜ KİTAPLARI

TAYLAN ASIR, BÜTÜN KUZGUNLAR SİYAHTIR (KülSanat, Ankara 2008, 12 öykü: Diken Kökü; Mephi; Siz Troçkist misiniz?; Bir Sürü Deniz; Zuhâl; Gaparian Düşünü; Tv Sayfası; Siyah Beyazdım; Uçmak; Bütün Kuzgunlar Siyahıdır; Aynalı Kapının Yusuf'u; Ku'antik Üçleme)

SELÇUK BARAN, CEVİZ AĞACINA KAR YAĞDI (YKY, İstanbul 2008, 62 öykü: Haziran; Odadaki; İhtiyar Adam ve Küçük

Kız; Konuk Odaları; Kavak Dölü; Anne; Işıklı Pencere; Ceviz Ağacına Kar Yağdı; Kent Kırğını; Sokaklarda; Zambaklı Adam; Işık; Göç Zamanı; Oyun; Tuba; Analar ve Oğullar; Porto-Rikolu; Umut; Leylak Dalları; Saatler; Haziran; Bir Yabancı; Anaların Hakkı; Çardak; Mısırlar; Dükkanın Önü; Emekli; Bahçede; Kayaklı Yoncaları; Sarmaşıklar; Kabuk; Anaların Hakkı; Kış Yolculuğu: Türkan Hanımın Ölümü; Temmuz, Ağustos, Eylül; Kış Yolculuğu; Tortu; Ablam; Arif Hikmet Bey; Konak; Zekiye; Tortu; Yelkovan Yokuşu; Yelkovan Yokuşu; Değirmen; Bozacıda; Öğle Saatleri; Rose Bonbon; Bakırçalığı; Eğrelti Yeşili; Arjantin Tangoları; Krizantemler; Mor Hikaye; Mektup Yazmak; Ağ; Sıcak, Çok Sıcak Bir Yaz; Miras; Firavun'un Mezarı; Ayak Sesleri; Gorilim ve Ben; Al Küheylan; Karacalar Su İçmeye İndiler (mi?); Arjantin Tanogları; Porselen Bebek; Porselen Bebek; Arnavutlar; Acı; İnci; Mariya Çelesta)

CEM MUMCU, HAYAT GERÇEĞE PERDE - BİNBİR İNSAN MASALLARI 5 (Okuyan, İstanbul 2008, 27 öykü: İsimsiz; Endişe Senfonisi; Düş-ün-ce; Oregon Çayı; Saklı; Bitmiş Rüya Diyarı; Aksak Semai; Kordon; Yastık; Şehrin Düşü(şü) ve Çöpçüler; Şairin Düşü; Düş Yokuşu; Mediasia; Azürde; Sızı; Yolcu; Karabatak; Kapalı; Kaplı; Bitmeden Başlamayan; Yüklü; Yolda; Elma; Kadın Öyküsü I; Kadın Öyküsü II; Kadın Öyküsü III; Alt Kat Senfonisi; Hayat Gerçeğe Perde)

AHMET ÖNEL, SABUN ADAM (Şenocak, İzmir, 2008, 14 öykü: Kıyıda; Çığlık; Nereye Gidiyoruz; Teğet Zamanı; Yara; Genel Prova; Dikey Zaman; Amca İtiraf ediyor; Eğik Zaman; Aklın Ermediği; Beklenmeyen; Bir Adım Bir Adım Daha; Eknoks; Sabun Adam)

FERYAL TILMAÇ, ARADIM YAZ DEDİNİZ (Okuyan, İstanbul 2008, 14 öykü: Olmayacak Şey: Sis Pus; Masal; Kadınlar Sıcak Ülkelerden Dönen Vahşi Sakatları Severler; Yaratıcılığın Memeleri; Yeşil Kareler; Serzeniş; Melek; Ey Kızkardeş!; Kemer; Ladosstop; İncir Çekirdeği; Can'la Başla; İki İyiliğin Biri; Amigos Para Siempre; Belki M)

NECATİ MERT

GİYOTİN

Boylu. Kıranta. Çenesinde Freud'daki gibi bir tutam sakal. Hep ayakta olup hep de konferans sesiyle boyuna konuşur. Eğer üstünde yelsiz havada bile dalgalanır bol, beyaz, yakasız bir giysi, elinde de su çıkartmak istercesine yer yer yere vurduğu bir asa olsa, arada da biri asalı, öteki boş elini göğü kucaklamak istercesine adeta göklere kaldırsa, eski velilerden bir veli aramıza inmiş sanılır.

Doktordur. Adı da Sezer. Öyle bilinir. Pratisyen midir, uzman mıdır, uzmanısa hangi alanın uzmanıdır? Bunu bilen de, tahmin edebilen de yok. Şehrin Tabip Odası Başkanı, karaciğerin yerinden habersiz doktorlara değindi, herkesin aklına bu gelmişti. Ne tansiyon duyuldu ağzından çünkü ne grip ne de ateş. Ama bunlar dışında bilmediği yok. Eldeki soğan, sarımsak kokusu nasıl giderilir? Arı sokmasına karşı ne yapılır? Balın sahtesi anlaşılabilir mi? Bunlar değil. Bunlar günlük hayatı kolaylaştıran pratikler. Bunlara sevinilir. Doktor Haçlılardan girer, felsefeden geçer, termodinamikten çıkar. Az buz da değil. Bu konuların uzmanları gibi. Üstelik onların diliyle. Bekârdır. Yok, hayır! Çenesini bekârlığına bağlamayacağım. Evlenmiş olaydı da bilgi üzerinden egemenlik kurardı yine. Onun derdi, iktidar. Demek istediğim başka: Evlenmiş olaydı, kendisinin yönlendirdiği, bugün en az otuz yaşında bir oğlu ya da kızı olurdu ki biz ve köylüsü neler çekiyoruz, onlar neler çekerdik kim bilir?

Evi köyde. Köyü yamaçta. Ovaya hâkim. Arabayla yirmi dakikalık mesafe. Adı Sezer, demiştim. Bizim bildiğimiz böyle, nüfusunda da böyle yazıyormuş, ama köy Kanbolat dermiş. Kendisinden yaka silktikleri için sanılmasın, aman! Aile içindeki adıymış Kanbolat -niye? Köye de geçmiş. Ha, bir de Abrek var: Doğduğunda dedesi Abrek diye seslenmiş kulağına. Ölene kadar da Abrek gel, Abrek git! Savaşçı, direnişçi demekmiş. Kasılarak anlatır bunları bizimki. Irkının seçkinliğine inanmışlıktan olmalı. Belkileyim de, keramet ehli görür kendini. Bunlar da delilleridir. Kimin gönlünde hangi aslan yatar, bilinmez ki!

Anadolu bitki örtüsüne dair -o, "flora" diyor- bilmem kaç ciltlik bir yayına rastlamış. İngilizce. Aşağı Sakarya'ya ait olanını fotokopi ettirmiş, matbaada derin zımbalar açtırmış, teller geçirtmiş, kapak taktırmış. Elinde geldi. Şemsiyeli'nin yerinde bir kahve açıldı: Şark Kahvesi; İbrahim'le oturuyorduk, bizi gördü yanaştı. Ağzı oynuyordu, elinde de Burgerking'in boş kâ-

gıdı vardı, silinip kâğıdı, peçeteyi küllüğe koydu. Bir çay da ona söyledik. Heyecan içindeydi. Bilmem kaç bin bitki varmış kitapta. O ki meraklıymış, hayli de bilirmiş, onun bile bilmediği daha nice imiş. Meraksızlığa söyleniyordu: "Yaşadığı yerden bu kadar mı habersiz olur insan?" Olur. Ama eloğlu bu, araştırmış işte!

Lafın birazı bizeydi ama anlamazlığımız karşısında makas değiştirdi.

Samet girişimci bir genç. Mahalleden. Küçük bir matbaaları vardı, babasından sonra işi ele aldı, bu arada cemaat, tarikat falan, matbaayı büyülttü, oldu şimdi Abdüssamed. Bir Anadolu kaplanı. Oraya gitmiş Doktor, anlatıyor: "Her şey otomatik. Bilgisayara bağlı. Tırnak ucunlayın şaşma yok. Ama habersizlik -maalesef! Fotokopiler alındı. Bir masaya konuldu, rüzgâr verilip havalandırıldı, gönyeli köşede hizaya sokuldu... Her şey tıkır tıkır. Bunları yapan da kim? Bir kız. Elmacık kemikli. Başı açık. Üstünde beyaz bluz. Altında mavi kot. Eğilirken elini göğsüne götürmüyor. Öyle doğal, hareketlerinde öyle rahat ki. Gülüyor, konuşuyor. Sanki bizim köyün bahçelerinden. Hiç ilaç atılmamış. Hormon ne, bilmiyor. Gönyelenmiş tomarı ivedili ivedili ve ustalıkla, kenarlarını düzeltmek için bıçağa verdi, ayarladı. Elektrik... Bırak... Cırrrt! Merak edip sordum: 'Bu bıçağın dünyadaki adını bilir misin?' Çocuk çocuk baktı: saf, içten ve örtüsüz. Ve elmacıklı bir sesle, 'Giyotin!' dedi. Derse girdi bu. Alıştırma. Giyotin diyeceğini ben de biliyordum. Hemen, 'Peki, neden giyotin? Nerden geliyor adı?' diye sordum. Yüzü gerildi, kadın kadın düşündü bu defa, 'Bilmem, konmuş işte. Koymuşlar' dedi. 'Olamaz!' dedim, 'Madem kullanıyorsun, bileceksin. Aksi halde vücudun çıkıp gitmesiyle boşalmış bir pantolon gibi kalırsın. Kırış buruş.' O çocuksu saflık uçtu, tuzaklanmış bir kadının ürkütücü dişiliği oturdu gözlerine. Pek vahşiydi. Ama pek de harika."

İbrahim, manifaturacıdır, kadınların indir bindirlerinden epey çekmişliği vardır, öyleyken dayanamadı:

"İşkence bu yaptığın. Yakışıyor mu bir doktora?"

"Bana yakışıyor. Sizler... Hele bir kadınsa karşınızdaki, iyice alttan alıyorsunuz."

"Çullanmalı mıyız?"

"Evet! Cahilse karşınızdaki -ki kadınsa zaten öyledir ve dikkatsiz- evet! Bizim poliklinikte danışma camına onlarca kimlik kartı sıkıştırılmış. Sahiplerini bekliyor. Hepsi kadın. Düşürmüşler. Unutmuşlar. Uyandırmak lazım onları. Silmek. Silkelemek. Hatta balmumuyla oynar gibi oynayıp şekle sokmak."

Son derse böyle gelindi. Dersimiz Giyotin.

Adını İhtilal-i Kebir ile duyurur. Mucidi bir doktordur: Joseph-Ignace Guillotin. Modern dünyanın en medeni ve en insancıl ceza aracıdır giyotin.

İdamda devrimdir. Önceleri kılıç, balta kullanılıyordu. Asmak, yakmak da vardı. Kurşuna dizmek. Bunlar ilkel yöntemler. Ölmek gecikiyor. Uzuyor. Giyotin öyle değil. Yere yatırılıyorsun adamı, aletin boyun girecek kadar oyuk duvarından sarkıtıyorsun kafasını, duvarın üst parçasını indirdin mi tamam. Kıpırdaman imkânsız. Bıçak yukarıda. Düşmesiyle duvar boyunca... Hışşt! Duyacağın, metal bir serinlik sadece. İş temiz.

İhtilal'den sonra Fransa karışır. Terör yükselir. Demokrasi de neymiş! Asillerden, halktan, politikacı, gazeteci, fahişe... kim varsa -yeter ki Cumhuriyet karşıtı olduklarından şüphelenilsin- giyotine yatırılır. "Ulusal Jilet"te yok edilir. Kral ve Kraliçe bile. İdamlar seyre dönüşür. Saatleri önceden verilmekte; aileler çoluk çocuk erken erken gelip tribünlerde en güzel yerleri kaparlar. Müthiş eğlence!

Karşı çıkar Danton. Bu kadarı da fazla, der. İhtilal'in sembolü olduğuna inanmıştır. Vazgeçilmezliğini düşünür. Hatipliği zaten rakipsiz. Tutuklanmasına ses çıkarmaz, hatta memnun olur; Jakobenleri halk önünde rezil etme fırsatı geçmiştir eline. Savcıyı, mahkeme heyetini köşeye sıkıştırır gerçekten. Robespierre'in uzattığı eli tutmak, düşüncelerinden vazgeçmek olacaktır, onu da reddeder. Sonu malum.

"Halk budur" dedi Doktor Sezer, "Halka güvenilmez. Halk cahildir. Korkaktır. Sinemacıdır. Filmcidir. Halk Depardieu'dan yanadır. Depardieu renktir. Sestir. Oyundur. Oyuncudur. Hayran olunur ona. Ama Robespierre'dir sözünü dinleten. Derler ki düzmüş, ruhsuzmuş. Zevksizmiş. Yemek içmek bilmez, yaşamaktan habersizmiş. Doğru, tahminleri de yoktur onun; idama bunun için gitmemiş, sonucu evinde beklemiştir. Yine de ona gelinir: 'Kalk Robespierre! Danton idam edildi. Halk isyan etmedi. Artık kendi despotizmini kurabilirsin.' Film ihmal etmez bu ayrıntıyı."

"Siz kadın-doğum uzmanı olaydınız bebeği her anneden sezaryenle alardınız muhakkak" dedim.

Konuyu yunus taklasıyla hiç olmadık yere fırlattığımı, bunun da aleyhine olabileceğini düşündü galiba Doktor.

"Sezeryenle mi?" dedi.

"Sezeryenle mi? Şey! Ha, evet! Karın kesiliyor, rahim dışarı çıkarılıyor, bebek öyle alınıyor ya. Sonra kan falan. Onun için dedim."

"Evet, öyle alırdım. Hem anne hem bebek için çok sağlıklı yöntem bu."

İbrahim itiraz etti:

"Yapma Doktor! Doğum doğal olmalı. Doğal olan savunulmalı; tıpkı yiyeceğin doğalını savunduğun gibi."

Bense başka bir şey fark etmiştim, onun peşine takılmak niyetindeydim:

"Bunca kadın ameliyatla doğuruyor. Ama sorsak kendilerine: 'Neden sezaryen? Nerden geliyor?' diye. Bilirler mi doktor?"

Durdu. Düşündü. Dudağının sağ altıyla sağ gözünün alt kapağı peş peşe seğirdi. "Bilmezler. Merak bile etmemişlerdir!" diyecekti -kesin. Ama bilmesi gerekenin ne olduğunu galiba doktor da kestiremiyordu -diyemedi.

"Sezar'dan, Jül Sezar'dan geldiğini bilmez kadın taifesi, değil mi Doktor?"

Rahatladı. Seğirmeleri geçti:

"Ya! Ya! Bilmezler! Brütüs'ün adını bile duymamışlardır ki nerden bilecekler Sezar'ı arkasından bıçakladığını?"

"Sezar'ın doğurtuluşu bu yöntemle olmuş; sezaryen buradan geliyor" dedi İbrahim.

"Benim bildiğim de şöyle:" dedim ben de, "Doğururken öleceği besbelli bir kadına, hiç değilse bebeği kurtaralım, deyip çalmış kılıcı İmparator Sezar; ad oradan geliyor."

Doktor bu, her zamanki sesiyle:

"Olamaz!" dedi, "Mümkün değil. Ayrıca, dediklerinize hiçbir kaynakta da rastlamadım. Brütüs'le ilgilidir muhakkak. Evet, evet, öyle!"«

CEMAL SAKAR

HİKÂYÂT

İNÂS

Onlar, Allah'ı bırakıp yalnızca cansız sembollere sığınıyorlardı; böyle yapmakla isyankâr bir Şeytan'a sığınmış oluyorlardı.

Oysa o, "Senin kullarından kendi istediğimi mutlaka alacağım" dediği için lânetlenmişti: "Onları saptıracağım ve boş hevesler, özlemler ile dolduracağım; ben onlara emredeceğim, onlar da develerin kulaklarını yırtarak inâsa/ dışiputlara adayıp onları kutsallaştıracaklar; yine onlara emredeceğim, onlar Allah'ın yaratışını ifsad edecekler."

Allah'ı bırakıp Şeytan'ı rehber edinenler, apaçık bir ziyana uğrarlar. Çünkü Şeytan onlara vaatlerde bulunur ve onları boş özlemlerle doldurarak akıllarını çeler; dünyevî zevklere teslim olurlar. Artık onlar hiçbir sınırı tanımazlar.

Sınır tanımazlığın sonu, kaçış yollarının kapandığı cehennemdir.

ŞÜREKÂ

O gün; herkesin bir araya toplandığı gün; Allah'tan başka şeylere ilahlık yakıştıranlara: "Allah'ın uluhiyetine ortak olduklarını tahayyül ettiğiniz o varlıklar, şimdi neredeler?" diye sorulduğunda: "Rabbimiz Allah'a yemin ederiz ki, O'ndan başkasına ilahlık izafe etmek istemedik" demekten başka bir fitne düşüneyecekler.

Onlar hayattayken, Allah'tan başkasına ilahlık izafe etmenin şirk olduğunu göz ardı etmişlerdi. Şimdi sığındıkları yegâne mazeret, 'böyle olduğunu bilmiyorduk' fitnesi kalmıştı. Aslında onlar, sadece kendi kendilerine yalan söylemişlerdi. Şimdi, mesnetsiz hayalleri onları yüzüstü bırakıvermişti.

Onların arasından kimileri Elçi'yi dinler gibi yaparlardı. Zaten kalplerinin üstüne, hakikati kavramaktan alıkoyan perdeler yerleştirilmişti; kulaklarına da kurşun. Hakikatin bütün işaretlerini görselerdi yine de inanmazlardı.

Elçi'yle ne zaman tartışmaya gelseler: "Bu, eski zamanların masallarından başka bir şey değil" diyorlardı. Hâlbuki böyle yapmakla diğerlerini alıkoydukları gibi kendilerini de ondan uzaklaştırarak idraksizlik içinde mahvoluyorlardı.

Ateşin başında dikilecekleri zaman: "Ah, keşke hayata geri döndürülseydik; o zaman Rabbimizin mesajlarını yalanlamaz ve müminlerden olurduk,"

diyecekler. Çünkü kendilerinden gizlemiş oldukları hakikat onlara açık şekilde görünecektir. Elbette onlar yalana tabiatları haline getirdikleri için; son bir kez, orada bile yalana sarılıyorlardı; yoksa geri döndürülseler de kendilerine yasaklananlara yine döneceklerdi. Zira onlar: "Bu dünyadakinden başka bir hayatımız yoktur, öldükten sonra da dirilmeyeceğiz" demişlerdi.

Rablerinin karşısına çıkarılıp: "Bu, gerçek değil miymiş?" diye sorulduğunda; "Kesinlikle... Rabbimiz hakkı için öyle" diye cevap vereceklerdir.

Ama verilen cevapların ve şahitliklerin hükümsüz olduğu o gün, hakikati ısrarla reddetmelerinden doğan azabı "Tadın öyleyse" denecek.

ŞEYÂTİN

Şeytanî varlıklarla yakınlık içinde olanlar, birçok insanı tuzağa düşürmüştü.

Onlara yakın olan, yakınlık duyan insanlarsa: "Biz hayatta birbirimizin arkadaşlığından epey yararlandık" diye itiraf edeceklerdi. Ama Allah'ın onlar için verdiği süre sona ermişti ve tuttukların yolun yanlışlığını apaçık görmüşlerdi.

Ateş onların yerleşip kalacağı ikametgâhları olmuştu; ta ki Allah aksini dilemedikçe.

Zalimler, kötü eylemleriyle birbirlerini baştan çıkarıp birbirlerine musallat edilmişlerdi.

Halbuki onlara, kendi içlerinden, Allah'ın mesajlarını ileten ve böyle bir günden haber veren Elçiler gelmişti.

Sığınacakları, gizlenecekleri hiçbir melce kalmamıştı: "Biz kendi aleyhimize şahitlik yaparız."

Dünya hayatı onları aldatmıştı.

Beraber olduklar, yakınlık duydukları hiç kimse yoktu, birbaşına kalmışlardı: hakikati inkâr ettiklerine dair kendi aleyhlerine şahitlik yapacaklardı.

28-ŞERİK

Onlar, Allah'ın yarattığı ekinlerden ve hayvanlardan bir pay alıp "Bu Allah'a aittir, bu da eminiz ki, Allah'ın uluhiyetinde pay sahibi olan varlıklar içindir" derler.

Hâlbuki bâtil inançları nedeniyle Allah'a ortak saydıkları varlıklar için ayırdıkları pay, onları Allah'a yaklaştırmadığı gibi; Allah için ayırdıkları pay da, onları ancak Allah'ın uluhiyetine ortak koştukları o varlıklara yakınlaştırıyordu.

Dahası ortak koştuklarına olan inançları; şirk içindekilerin çoğuna çocuklarını öldürmelerini bile güzel gösteriyordu. İnançları, onları yok olmaya sürüklerken; değerleri de yozlaştırmıyordu.ö

ÖMER FARUK DÖNMEZ

YOL

<kindi okundu.

Namazı hemen kılarız diye düşündüm fakat öyle olmadı; üstadım konuşmaya devam etti. Yavaş sesle. Ama şedit. Önemli bir mevzu vardı. Âl-i İmran sûresinin 55. âyeti. Onu açıklıyordu. Canım fena halde sigara istiyordu. Üstadımın yanında içmem. Hatta bu mekânın bahçesinde bile içmem. Bazen çok daralırsam müsaade isteyip kalkarım, bahçeden de çıkar, epey uzaklaştıktan sonra bir sigara yakarım. Kapıdan çıkar çıkmaz da hemen *yakmam mereti; halkın buraya bir bakışı var; onu kirletmem. Dönüşte de naneli sakız atarım ağzıma bir tane. Rezillik. Kurtulmam lazım şundan artık. Mekruh diyorlar. Yandık. Benim gibi bir herifi de niye aldılarsa aralarına. Baktım parmaklarımı çıtlatıyorum. içeriye hafif bir güneş vuruyor. Hafif aydınlık. Ilık. Odanın o derin sessizliğinde üstadımın güzel sesi ve çıt çıt çıt... Fark edince utandım. Sinirlenince böyle oluyor. Parmak çıtlatmak hoş değil oysa.*

Eskiden her şehirde, hatta her ilçede bir kitabevi vardı. Adı da genelde 'Kardeşler Kitabevi' olurdu. ilim irfan sahibi bir hoca... Onun izinde gençler... Saygılı. Mahcup. Fakirdiler. Gömleklerinin yakaları eprirdi. Bir montu kaç sene giyerlerdi. İyice eskiyene kadar. Fakat temizdiler. Samimiydiler. Dergi falan çıkarırlardı. Toplanıp kitap okurlardı. Dava diye bir şey vardı.

Yanımdakilere baktım. Sekiz on kişi. Herkes pür-hayâ. Vakar. Sükût. Hepsi dikkatle üstadı dinliyor. Ben kızıyorum aslında. İkinci okundu işte. Her zaman ezanı duyar duymaz sohbeti bitirirdi. Abdest alır namaza geçerdik. Bugün olağanüstü bir şey var. İhvanda gerginlik. Film adı gibi: *İhvanda gerginlik. Hah. Benim gibi mürit olur mu yahu. Hep Mehmet abinin kabahati. Yapma etme dedimse de dinletemedim. Benim sohbetlerle üstadlarla ne işim olur dedim; kendi kafasına göre bir adamım ben. Kızgınım üstelik her-kese. Müslümanlar mal mülk peşinde, makam mevki peşinde. Ulan emperyalizme karşı durmadıktan sonra adın şeriatçı olsa ne olur, laikçi olsa ne olur? Siyaset yaparım, ileri geri konuşurum sonra kapıya koyarsınız beni. Mehmet abi "Bu üstad bildiğin gibi değil." dedi. Tam bana göreymiş. Allah Allah. O ne demek yahu? Baktım; üstadım sakın; ama evet, şedit konuşuyor. Adeta mırıltyla bağılıyor. ilginç şey. Mühim bir meseleyi izah ediyor: Hz. isa ile ilgili. Ahh ah. Benimse içim içime sığmıyor.*

H E C E Ö Y K Ü

Sonra dinî radyolar dinî televizyonlar kurulmaya başlandı. ilk zamanlar, radyolarda kadın sesi duyulmazdı; gazetelerde televizyonlarda falan, banka reklâmı, kola reklâmı olmazdı biliyor musun. Şimdi gayet rahat, çıplak karı-ları oynatıyorlar. Bizimkiler de seyrediyor. Akşam haberlerde bir Filistin, bir başörtüsü, tamamdır. Al sana dinî kanal. Hah ha. Bazı akıllı adamlar, amaca ulaşmak için hangi araçlar kullanılacak diye sordular. Alet sadece alet değil-dir yani; kullananı dönüştüren bir tarafı vardır. Televizyon sadece televizyon değildir; kumandayı eline alıp koltuğa oturduğunda artık 'izleyici' olursun.

Haydi diyorum içimden, haydi mübarek, haydi.

Susuverdi. Gözlerini gözlerime dikti. Üzerimde bir ağırlık. Sanki odadaki-ler de hep bana bakıyor. Kaç ton ağırlığında bir bakış bu? Kalbim sıkıştı. Keş-ke iki dakika önce müsaade isteyip kalksaydım. Üstadım hâlâ bana bakıyor. Aramızda üç kişi var. Sağ çaprazımda. Nefesini aldı. Belli, bir şey söyleyecek.

"Sabır!" dedi.

"Kalmadı üstadım!" deyiverdim.

Oda buz. Kimsede çıt yok. Kimin haddine üstada böyle cevap vermek? Ben dedimdi; almayın beni bu meclise, ben dengesiz adamım, bir patavatsızlık yapar her şeyi berbat ederim dedimdi. Bak işte. Mübareğin gözleri ateş sa-çıyor. O ateş gözlerimden girip önce kafatasımı dolduruyor, sonra göğsümü. Bir yudum su verseler bana. Cesaretim olsa etrafa bakacağım. Kapının sağın-daki masada her zaman bir sürahi bulunur fakat şimdi kalkıp alabilene aşk ol-sun. Biri anlasa da bir bardak su verse. Amma dua ederim. Bir yanı ipekten yumuşak, bir yanı çelikten sert sesiyle üstadım mırıldandı:

"Saçma ey göz eşkden gönlümdeki odlare su

Kim bu denlü dutuşan odlare kılmaz çare su."

Hay Hak. Var bir şeyler ama hadi hayırlısı. Boşuna üstad demiyorlar her-halde. Şimdi buna keramet desek? Akılcı bir adamım ya hesapta. Sabırsızla-nıyordum; üstadım kalbimden geçeni bildi ve "Sabır!" dedi: işte keramet... Valla kalbimden geçeni bilmek için keramete ne hacet; sıkıntıdan parmakla-rımı çıtlatıyordum, oradan anlamış da olabilir. Peki bay ukalâ, su istediğini nerden bildi de okudu o beyti?

Sonra şirketler kurdular. Kredi çekip evler arabalar aldılar. Üniversitelere girdiler. Yani İlahiyat dışındaki bölümlere de. Hah. Akademik kariyer yaptılar. Ne bileyim doktor oldular, avukat oldular, bir tuhaf oldular. Olmasınlar mı? Derdim o değil. Küçük, sevimli, çınaraltı çayevlerini satıp kafeler resto-ranlar açtılar. Maltepeyi bırakıp malbora içtiler. Paketi masaya koyuşları bi-le değişti anasını satayım. Mutantan kelimesi tam buraya göre.

Bakışları hâlâ üstümde. İçimden geçeni hakkaten okuyorsa yandık demek-tir. Ne işim var benim burada. Kimim ben. Para kazanamamış, önemli bir mev-

kiye gelememiş, elini attığı hiçbir işi becerememiş, arkadaşları yükselirken yerinde saymış bir korkak. Şimdi de herkesi sisteme entegre olmakla suçlayan bir mağlup. İhtiras yapıyorsun oğlum. Tembelsin. Beceriksizsin. Yükselmedin. Onlar gibi halledemedin işlerini; şimdi de çamur atıyorsun. Pastadan sana pay vermediler diye mi bu gerginliğin yoksa, ha? Kedi uzanamadığı ciğere?

Üstad mırıldanıyor, ama nasıl ağır geliyor bana:

"Vehm ilen söyler dil-i mecruh peykanun sözün

İhtiyat ilen içer her kimde olsa yâre su."

Ben susuzluktan yanarken tam okunacak şiir. Hay Hak. Patlamak üzereyim. Keşke üstüme daha fazla gelmese. Ben fevri adamım kardeşim. Usul adap bilmem. Anlamam ayinlerden törenlerden yortulardan. Sana geldim. Ayaklarına kapanmaya geldim. Sevgili. Ey sevgili. Ciddi ol. Ciddiyim. Fakat gerginim. Ben dedimdi. Üstad bana kızar; beni bu halkaya niye alıyorsunuz dedimdi.

Nihayet, bakışlarını üstümden çekti. Üstümdeki tonlarca ağırlık da çekili-verdi o an. Derin bir nefes aldım. Yutkundum. Biraz da sesli mi yutkundum ne.

"Su verin Celalli'ye." diye mırıldandı sağ olsun. Kapıya en yakın oturan arkadaş hemen davrandı; sürahidenden bardağa, ulan bir asır mı sürdü nedir, suyu koydu getirdi. Yüzler mütebessim. Üç yudumda içtim. Şaşkınlıktan hepsini tepeme de dikebilirdim yani. Allahtan unutmadım. Zaten sabıkalıyız. Bak sen! Yakalandın işte! Gösteriş için mi üç yudumda içtin yoksa? Riyakâr. Efendim?

Sonra başı kapalı kıcı açık acayip kızlar türedi. Makyajlı, parfümlü, başörtülü. Bunlar da büyük okullarda okuyup büyük yerlere geldiler. E canım o kadroları hep inançsızlar mı doldursundu yani? Çalışıp para kazandılar, kocaların da zamanla işine geldi galiba bu. Eee, çift maaş diye bir şey var. Fakat çocuklar kreşte. Olsun. Haremlik selamlık oturumlar yavaş yavaş sona erdi. Aileler kaynaştılar. Kadınlar kafesten çıktılar, ehliyet alıp şoför mahalline oturdular. Ne yani dindar kadınlar araba süremez mi? Derdim o değil. Araba sadece araba değildir; kullanana 'sürücü' yapar. Anlıyor musun.

Bana Celalli der. Yedi ay falan oldu tanışalı. Bu meclise gireli. Arkadaşlar anlatmış halimi, kendisi de Allah var derin adam, kavradı tabi. İdare ediyor bizi. Bir de o kadar tutuyorum kendimi gene de açık veriyorum kardeşim. Yerimde duramıyorum. İlgi çekmeye mi çalışıyorum nedir? Vay be ne düz adam, desinler diye mi? Rabbim riyadan şirkten muhafaza eylesin.

Doğrusu üstadım dehşet bir insan. Hani abartmayayım, bu cümlelerin de ağzımdan çıkacağına en başta ben inanmazdım ya, Allahın veli kulu. Öyle her hareketini keramet sayacak değilim. Fakat burada değişik şeyler olduğu kesin. Bir sigara içsem.

"El fatiha." dedi.

Okuduk. Elimizi yüzümüze sürdük. Gülümsüyor:

"Namazı kılalım Celalli, sonra de diyeceğini, olmaz mı?"

"Bir diyeceğim yok ki." dedim, tedirgin.

"Var var." dedi. Hakikaten mırıltıyla bağırabilen bir insan.

Kalkıp namazlarımızı kıldık. Aklımdan neler geçti. Huşu? En azından dış şartlara riayet etmeye çalıştım, Allah kabul etsin. Benden adam olmaz.

Ölümü gösterip sıtmaya razı etmek denir ya. Tek parti zulmü dediler Menderes'e yanaştılar. Sonra mantık hep aynı oldu. Aman solcular olmasın da! Eee? Ehven-i şer dediler. Tarikatler, cemaatler yıllarca merkez sağ partilere oy deposu oldular. Hükümetler de bunların yurt açmalarına falan göz yumdu. Önemli olan adam yetiştirmektir de bu düzenden adam çıktı mı. Nasılsanız öyle yönetilirsiniz buyruluyordu. Zaten seksenden sonra devir değişti. Âlem bir başka âlem oldu. Televizyon diye bir şey vardı ki insanların çoğu onun nasıl zehirli bir yılan olduğunu anlamadı. Sonra bir de internet belası türedi. E bizimkiler de yeniliklere açık olduklarını ispatlamak için hemen atladılar. Televizyon. İnternet. Bu çift başlı yılan çok insanı soktu, çok insanı zehirledi.

Tekrar oturduk. Rahlede Kur'an-ı Azimüşşan. Nasıldı o şiir: sedirde / âbâni sarıklı pir-i fâniler ki / sakalları kucaklarına dökülmüştür.

Mehmet abi okumaya başladı. Beni buraya getiren de o. Kırk yaşında, güzel bir insan. Tam sana göre dedi. Ben sıkılırım abi, gelemem böyle şeylere dedimse de dinletemedim. Bildiğin gibi değil dedi. Yedi ay önce. Gölgelelerin uzadığı bir ağustos ikindisiydi. Önceden anlatmış beni: Yazar çizer takımından demiş. Halbuki o ne demek? Aşk olsun abi dedim; öyle denir mi? Öylesin ama, diyerek güldü. Otuz üç yaşındasın dedi; vakittir.

Vakit?

Tam da Tevbe suresini okuyordu mübarek. "Ellezîne emenû ve hecenî ve cehedû fî sebîlillehi biemvelihim ve enfüsihim e'zamü deracetem indallah. Ve üleike hümlü feizûn." ayetini okuyup bitirdi.

Ellerimizi yüzümüze sürdük.

Birazdan çaylar geldi. Aslında utaniyorum. Çayları dağıtan şu mübarek adam, altmıştan fazla görünüyor. Yaşı en ufak olan benim. Fakat burada garip bir hiyerarşi var. O bir mertebe yani; tabi anlayana. Çayları ben dağıtayım desem ayıp olur. Hay Hak. Yedi ayda en azından bunu anladım. Yani bakma bu adamın çay dağıttığına. Bir dua etse belki dağlar devrilir. İyi de, niye etmiyor o zaman? Niye bu adamlar bir dua edip Amerika'yı İsrail'i yerle bir etmiyorlar? Müslümanları kudret sahibi kılmıyorlar? Ha? Masal değil oğlum; din bu. Kaf dağı değil; Uhud dağı. Sünnetullah diye bir şey var. Emre itaat diye bir şey var. Okçular orda duracak dendiye, okçular orda duracak. Yağma yok öyle.

Şekerler atıldı. Çaylar nasıl zarafetle karıştırılıyor anlatamam. Kaşıklar bardağa öyle ahenkle temas ediyor ki, o ne dilruba bestedir. Sanırsın acema—şiran, saba, hicaz. Burayı seviyorum. Dışarıdaki dünyanın gürültüsü buraya uğramaz. Üstadın evinde televizyon yok. Gazete de girmez buraya. Cep telefonu da yok. Dünyada olup bitenleri de bilir hâlbuki. Muhtelif haber alma yöntemleri var mübareğin. Kime nasıl anlatırsın? Hay Hak. İyi de biz nasıl geldik buraya? Mehmet abi 'Nuh'un gemisi' demişti. Tarikatlere mesafeli durduğumu biliyorsun abi deyince, Nuh'un gemisi kardeşim demişti. Tarikat dediğin, yol işte, yöntem, usûl, adap.

Hatta iktidara bile geldiler. Herkes selam durdu ceketini ilikledi. Korumalar. İhaleler, belediyeler. İşler yolundaydı. Yıllarca başkaları yemişti ya şimdi sıra bizimkilerde miydi yani? Hedefe doğru adım adım gidiliyordu da bir ben mi göremiyordum. Tavizler. Taktikler. Stratejiler. Şimdilik kaydıyla. Şimdilik. Peki ne zamana kadar. Rivayet o ki düşman çok güçlüydü. Daha öncekiler vakitsiz davranmışlardı. Vakitsiz öten horozun başını keserlerdi. Akıllı olmak lazımdı. Her şey bir anda olmazdı. Gözetilmesi gereken dengeler vardı. Fevri davranmanın bir manası yoktu işte. Konjonktüre göre hareket etmek gerekiyordu. Ulan amma doğru laflar bunlar be. Nesine itiraz ediyorsun. İyi de kalbim niye bir türlü mutmain olmuyor? Neden işlerin kötüye gitmesine dair bir his var içimde. His işte. His. Sus.

Üstadım demin okunan ayetlerin meallerini vermeye başladı. Kimi yerlerde de ufak açıklamalar yapıyordu. Son kısma gelince heyecanlandım. Güzel güzel izah etti. Ağzına sağlık. Sonra dua etti, âmin dedik. Gözlerini yine üstüme çevirdi. Şimdi yandık işte.

"Eee Celalli kardeş, söyle de dinleyelim."

"Estağfirullah üstadım. Mehmet abi okudu, siz açıkladınız. Allahın kitabı ortada. Başka söze ne hacet."

Üstadım derin bir nefes aldı. Yine bir şey diyecek:

"Yolcu." dedi, sustu. Upuzun. Upuzun bir sessizlik oldu. Sanki asır.

Anladım üstadım. Yol. Yolcu. Anladım. Ama işte görüyorsunuz, bu yol böyle yürünmüyor. İşte görüyorsunuz, bazı yolculuklar yolcuyla yola getirmiyor. Yola kiminle çıktığımıza dikkat etmek gerekiyor. Birlikte yola düştüğümüz adamlar bir türlü yola gelmiyor. Hayallerimiz yarı yolda kalıyor. İşte görüyorsunuz üstadım, yolcular yolunda gitmeyince işler de yolunda gitmiyor. Yoldaşların yolsuzluk yapması büyük felaketlere yol açıyor. Yol boyunca beraber olduğumuz adamlar gönlümüzü yolgeçen hanı sanabiliyor. İşte görüyorsunuz, kervan yolda düzülüyor. Yol yordam bilmeyen eşkıyalar yol kesiyor. Yol başında durup yolunu şaşıranlara yol göstermek lüzumu hâsıl oluyor. İşte görüyorsunuz, birlikte yola çıktığımız kişi yoldan çıkarsa yol yakın-

H E C E Ö Y K Ü

ken bir yolunu bulup ona yol vermek gerekiyor. Evet, aşkın yoluna kurban olup, nefisle yolları ayırmak icap ediyor; fakat asırlardır yolunu gözlediğimiz sevgiliyle aramıza girenlere de, yolun açık olsun demekten başka yol kalmıyor. Biz bu yola baş koyarken bazıları taş koyuyor. Biz bu yolda ölmeyi göze alırken bazıları kısa yoldan köşeyi dönmeyi planlıyor. İşte görüyorsunuz üstadım, bir yolcu yolda yan yana omuz omuza yürüyecek bir kavi yoldaş bulamıyor. Bir kavi yoldaş bulamıyor.

İçimden geçenleri mi anladı, yoksa başladığı sözü mü tamamladı bilmem, "Celalli..." dedi, "Yolcuya ne lazımdır bilir misin?"

Yine sustum. Bir cevabı vardır elbet.

"Yolcuya yol lazım."

Yani? İnşallah böyle muamma gibi bırakmaz, ötesini de söyler. Söyledi:

"Bu yolda galibiyet de var, mağlubiyet de... Hepsi imtihan. Rabbim galibiyet verir; gevşeyecek miyiz, şımaracak mıyız, ona bakar. Mağlubiyet verir; çözülecek miyiz, yıkılacak mıyız, ona bakar. Yol odur ki doğru vara. Has yolcu zaferde de yürür, bozgunda da. Yolcunun en kavi yoldaşı, yolun kendisidir Celalli... Yolcunun en kavi yoldaşı, yolun kendisidir ki, ona istikamet derler."

Üstadlar boşuna üstad olmuyor diye düşündüm. Elini öpüp çıktım. Şimdi bir sigara... İçmiyorum ulan!«

H E C E Ö Y K Ü

CAFER ÖZGÜL

YENİ SÖZLÜK

ACI: Daha önceki halimizi hatırlamanın bize hissettirdiği şey. Bir daha öyle olamayacağımızı unutamamak.

UMUT: İçimizdeki tüm umma kırıntılarını temizlemenin getirdiği mutluluk anları. Bizim için ideal olan.

MUTLULUK: Umutsuzluk.

ÖTEKİLER: Düşüşümüzü biteviye hatırlatanlar.

BİZ: Aynı kaderi paylaşmadan önce biz olmayan. İçine düştüğümüz durum yüzünden kendimize biz demek zorunda kaldığımız.

ZAMAN: Eskiden olmayan. Bir ara vardı, şimdi emin değilim.

ARAF: Artık bizim vatan bellediğimiz.

DİL: Eskiden olmayan. Şimdi olması mecburi olan. Bizi bulan ve varlığımızı duyuran.

KELİME: Sahi var mı? Yok da diyemediğimiz.

* * *

Hepimiz sıramızı mı bekliyorduk? Aslında neydik? Bir miydik? Ayrı ayrı mı? Yoksa varlığımıza hükmeden irade mi bizi ayırdı? Tek bildiğim, bilmediğimiz bir satıhta, öylece durduğumuz. Buna beklemek denemez. 'Beklemek'i bilmiyorduk.

Bulduğumuz yerden gördüğümüzün adı 'Dünya' imiş. Bazılarımız ağırlaşır, ona yönelirmiş. Bazılarımız terk eder, yukarılara yükselirmiş. İneler bizden kopar, 'başka' olurlarmış. Yükselenler, bizi geçer, yukarılarda bir yerde beklerlermiş. Onlarınki 'beklemek' olabilirmiş. Durmaları bizimkine hiç benzemezmiş. Dururken bile içlerinde bir kıpırtı varmış. Onları kıpırtıdan, havayı tenlerine değdiren bir şeyleri varmış. Eskiden bilmediğimiz, şimdi de bilmediğimiz. Belki de hiç bilemeyeceğimiz. Bir güç, bir 'karar' bir 'tamamlanmışlık', belki gene tamamlanacaklık.

O zamanlar -bu şimdi bulduğumuz bir şey, zamanın farkında değildik. Bu kelimeler mi zamanı bizim varlığımıza dahil eden.- Varlığımızın neye bağlı olduğunu bilmezdik. 'Varoluş'u bilmezdik. Öyle. Bir satıhta mekanımızı kaplardık. Işık içimizden geçirdi. Gölgesizdik. Bakınca gölgemizi göremezdik. Bedenimize yüklendiğimiz bir şey yoktu. Diğer gölgeli varlıklara bakardık uzaktan. Belki onlar da bizde bir gölge görürlerdi. Bilmezdik. İlgilenmez-

dik. Şimdi öğrendik: Bir gölge bizim neyimizi gösterir. Bir gölge benliğimi—zi kendine nasıl tutsak eder.

Durmamızın bir şekli, adı yoktu. Kimse kaç gün durduk, ne kadar durduk, demezdi. Sahi. Biz o zaman da 'biz' miydik? Yani şimdiki bizler. Ötekiler de 'öteki' miydi? Biz de onlara öteki miydik?

Galiba içimizde, 'bir şeyler' vardı. Adını koyma ihtiyacı hissetmediğimiz, bir şeyler. Bir gün durmamızın biteceğini, başkalaşacağımızı sezme. Sonra görünür olma, bir bütünlenme beklentisi. Yarım olduğumuz yoktu. Ama sanki dünyaya yönelenler, ağırlaşıyor, fazlalaşıyor, başka bir duruma geçiyordu. Sanki içimizde bir şeyler kıpırdanacaktı.

Ağırlaşanlar, duranlardan ayrılıyor, 'ağırlaşanlar' oluyordu. Yani başkalaşıyordu. Bir kimlik kazanıyordu. Biz başkalaşmayı bekliyorduk. Sonunda bazıları başkalaştılar. Biz de başkalaştık. 'Başkalaşamayanlar' olarak. Başkalaşamamanın başkalaştırdığı bizler. Geleceği kesilenler, yarımlıkla tamamlananlar. Dilini arayanlar. Kendini arayanlar. Aradığını bilmeyenler. Aramaya mahkum olanlar.

Bir gün -daha doğrusu bir an demeli- ağırlaşmaya başladığımı hissettim. O zaman muazzam değişikliği algıladım. Bir an tüm durağanlığımı bölmüş, beni -artık bir ben vardı- diğerlerinden ayırarak dönülmez bir yola itelemişti. Dünyaya yaklaştığımı görüyordum. Orada bana bir form, bir gelecek şekilleniyordu. İndikçe benzerlerimle karşılaşıyordum. Ağırlaşanlarla. Onlarla artık benzer değildik. Hepimiz ayrı ayrı kendi formumuza, geleceğimize yönelmiştik. Ortak ağırlaşmamız bizi bir, yani biz yapmıyordu. Ayrılık kesindi.

Sonra. Çok sonra. Birden durdum. Dünyaya dokunamadan. Sanki ağırlığım azalmıştı. Ama yükseleliyordum da. Bir yerlerde, bir şeyler olmuştu. Evrenin bir noktasında, bir toz zerreciği kıvıldamış, tüm dengeler yerinden oynamıştı. En yukarıya çıkacak kadar hafif değildim, dünyaya gelecek kadar ağır... Şaşkındım. Sonra sonra anladım. Burası da bir yerdi. Hiç—bir yere gidemeyenlerin yeri. 'Arada kalanlar' ın yeri yani. Asla biz olamayanların, sonradan biz olmaya itilenlerin yeri. Dünyaya inip, bir forma kavuşanların yeri değil... Dünyadan yükselip, gizli kıpırtılarıyla bekleyenlerin, içlerinde bir doğunluk taşıyanların yeri değildi.

Biz dünyaya inerken, formunu bulamayanlar, 'yolunu kaybedenler' idik. Biz, bir kez ağırlaşmanın, o söylenemez farkını tadanlar, ancak sonuna kadar ağırlaşamayanlar, daha önce geleceksiz yaşarken, şimdi geleceğini kaybettiğinin farkına varanlardık. Bizler, durumuna tanım arayanlar oluyorduk. Artık doğunluk içinde, kendini bilmeden bekleşemeyenler. Bizler artık kendilerine bir dil, 'tanım' arayanlar, tanımını olmadan hiç olacağından korkanlardık. Biz bir 'dil' arayacaklardık. Biz, yarımlığımızı aşmak için, kelimeleri

bulacaklardık. Kurduğu dil ile yarımılığı daha çok, buldukça derinden anlayacaklardık. İlk bulduğu kelimededen kaçamayanlardık.

Artık çok geç... Şimdi kendi tarihimi (bizlerin) tarihini yazmaya mahkumum. İçine düştüğümüz bu umutsuz durağanlığın öncesini ve bu gününü yazacağım. Yazıyorum. 'Eksiklerin tarihi' ni. ' umutsuzların tarihi' ni, 'yarımların tarihi' ni, önce dilsiz, sonra acılı bir dili olanların tarihini yazıyorum. Bu durmamamız önceki halimizden çok daha kısa. Tarihimiz ise o gün yoktu. Bu gün sayfalarca. Kelimelerimiz yoktu, bu gün binlerce. İki durağan durum arasında bir, daha doğrusu yarım bir şey yaşadık. Bütünlüğümüz sonsuzca zedelendi. Varlığımız onulmazca yaralandı.

Biz önceden dururken, sırasını bekleyenlermişiz meğer. Kendisine kainatta bir vücut verilecek olan, kendi yazgısını yaşayacak özne adayları. Sırası gelince bir bedende bütünlüğe kavuşan, sonra o beden yitince, daha ayrı bir yerde toplanıp, o bütünlüğün ürpertisi ile yaşayacaklar. Belki kendisini bir iradeye teslim edenler. Belki de o iradeyi temsil edenler. Yani varım diyebilenler.

Şimdiki bizler, 'varlık macerası' yarım kalanlarız. Tam formunu ararken, yolunu ve geleceğini kaybedenler. Hiç bütünleşemeyenler. Asla bütünleşmeyeceğini bilenler. Eski dünyalarına uzak, yeni dünyalarına da uzak olanlar. Artık eski haline dönemedikleri gibi, doyunların arasına da giremeyenler. 'Araftakiler.'

Şimdi, ben bu sözlüğü yazarak, kendi tarihimizi, 'tarihten atılanların tarihi'ni yazacak kelimeleri arıyorum. Eksikliklerimizi kelimelerle tamamlamaya çalışıyorum Uğraşım bitimsiz bir iş. Bu sonsuz araf halinde, beni oyalayan biricik şey: Geleceği kesilenlerin dilini bulmak. Olmayan bir tarihin, olmamışlığına not düşmek. Uğraşım beni oyalarken acıtıyor, tamamlarken iyice sakatlıyor. Başka çarem yok. Bu durağanlıkta varlığımızın tek şahidi kelimeler. Tek sığınağımız: Dil.

Bu işe başladığımda, beynimi oyan bir ağrı vardı sadece. Sonra aniden ona bir ad koydum: 'ağrı' dedim sanki. Ağrı der demez ağrım bana ayan oldu. Benim bir parçam oldu sanki. Ben onunla yeni bir ben, onsuz eksik oldum. Bilmiyorum. Ardından halimizi anlatan yeni kelimeler geldi. Yoksa durduklarımızdan birileri mi fısıldamıştı bana? Yoksa, kelimeler gelmese, biz yok mu olacaktık. Belki de yok olduk, kelimelerimiz yokluğumuzun tanımları sadece. Gene de şimdi her şey daha berrak.

Bir hali anlatırken, o hali açıklayan kelimeler keşfediyorum. Keşfettiğim kelimeler bana yeni durumları gösteriyor. Onlar da yeni kelimeleri. Kelimeler gelmese, o durumlar olmayacak hayatımızda. O durumlar olmasa, kelimeler gelmeyecek. Bu gidişle tarihimiz, ilk bekleyişimizden daha uzun olacak. Ke-

H E C E Ö Y K Ü

limelerimiz de belki tüm bekleşenlerden daha fazla. Dilimiz büyüdükçe, umutsuzluğumuz büyüyecek, umutsuzluğumuzu anlamak için yeni kelimelere sarılacağız. Sonra yeni sarmallara dolanacağız. Yıllar sonra, hangi kelimeler bizi zapt etmiş, umutsuzluğumuz ne kadar derinleşmiş olacak, tahmin bile edemiyorum. Dilimiz bizi esir alacak belki.

Artık dimağım yetersiz kalmaya başladı. Zihnimde oluşan yeni boşluklar için, yeni kelimeler bulmalıyım. Eskilerin çoğu yetersiz kalmaya başladı. Boşluğumuzu kapatmamaya. Bir çoğunun tanımının değiştiğini fark ediyorum. Yeniden sözlüğüme başlamalıyım. Bu sözlüğe başlarken, daha yarıya gelmeden, bir yenisine başlayacağımı biliyorum. O hep baştan yazılacak. Hiç bitmeyecek. Öyleyse adını değiştirmeye gerek yok. Adı hep aynı kalacak: &

GÜRAY SÜNGÜ

BİLİYORUM,
HAYAT YENİLER KENDİNİ...

Bir gün evlenmeye karar verdim. Hayatımın seyri buydu, birdenbire bir şeye karar verirdim. Hayatımda kimse yoktu, zaten çekingen bir insandım, ilişki kurmak kabilinden şeyler bana göre değildi. Bana göre olmasını isterdim ama değildi. Başka sebepler de vardı tabi ama öyle bir haldeyken birdenbire karar verdim. Aldığım kararları uygulama konusunda başarılı değildim. Hep böyleydi bu ve benim için hayal kırıklığına yol açan bir yanı bile yoktu. Ama bazen hayat yeniler kendini. İyisini kötüsünü bilemem, iyi mi yeniler, kötü mü yeniler bilemem, yenilemenin kötüsü de mi olur, bunu hiç bilemem. Bana olur gibi geliyor. Sadece benimle alakalı değilmiş gibi de geliyor.

Birkaç ay içinde evlendim. Birileri aracı oldu, okumuş çocuk, temiz birisi, sessiz filan dediler benim için, bunları biliyorum, iyi özelliklerden sayıldığı için bunlar söylenir, işim vardı, görünür bir sorunum yoktu, görünür bir sorunun olmaması her şey için yeterliydi. Bana da sordular, beğendin mi, beğendim dedim, bakmamıştım bile ama sorun değildi.

Beş yıl boyunca çocuğumuz olmadı. Mutlu sayılmazdık, her halde mutluluk böyle bir şey olmasa gerek ama görünürde bir sorunumuz da yoktu. İşim vardı benim, evimiz kira değildi, o çalışmıyordu, evdeydi, bir iki komşusu vardı, iyiydi onlarla, ben hafta sonları maça gidiyordum, kahveye yani, seyretimeye, hafta içi erken yatıyorduk, cumartesileri annesine gidiyorduk, babası da sağdı, on bire kadar oturuyor dönüyorduk. Böyleydi hayat ve bu kadardı işte. Beşinci yılın sonunda bir bebeğimiz olacağını öğrendik. Her şey değişti o zaman. Hayatım değişti, ben değiştim. Çok iyi hatırladığım bir gün. Gün değil an, bazı anlar unutulmuyor, öyle bir an. Haberi aldım akşam üzeri, ya sonra?

İşten geldim, yorgun. Aslında pek yorgun değil, nasıl denir, her zamanki gibi, bıkkın, gülümsemiyorum bile. Kapıyı çalıyorum, açılıyor. İçeriye giriyorum. Her zamanki gibi elimi yüzümü yıkıyorum, ardından salona geçip oturuyorum. Sofra hazırlanıyor, yemek yiyoruz. Yemekten sonra da ellerimi yıkıyorum. Çay içiyoruz. Bugün doktora gittim diyor. Televizyon seyrediyorum. Bir dizi var, takip ediyoruz onu, kaçırmıyoruz ama alışkanlıktan, bizi heyecanlandırmıyor. Hasta mıydın, diyorum. Yok diyor, bir iki saniye duraksıyor, bebeğimiz olacakmış, diye ekliyor. Gülümsüyor mu hatırlamıyorum, bir o yok, her şey görünürde. Gülümsüyor muyum hatırlamıyorum. Çayım

bitiyor. Reklam giriyor. Çayımın bitişini reklama denk getirmekte başarılıyım. Karımın yüzüne bakıyorum, ayağa kalkıyorum, yanına gidiyorum. Elimi uzatıp yüzüne dokunuyorum. Bu kadar. Bir anlamının olup olmamasının anlamı yok.

Banyoya gidiyorum. Yüzümü yıkıyorum. Suyu avuçlarımın arasına alıp, yüzüme atıp... Su yüzümden aşağıya süzülürken, tek bir parçaymış gibi, bir tek... aynaya bakarken ben, tam o anda, ya da o sıralarda, aynadaki yüzüme bakarken... hayatımın değiştiği an.

Bir...

Hayatımı gözden geçirdim desem şimdi inandırıcı olur. Yüzümden su, süzülürken lavaboya doğru... odaya döndüm. Çay koyayım mı? Yüzüne baktım yine karımın, koy dedim, alıp bardağı gitti. Erken yattık yine. Tıraş olmadım. Sabah olurum diye de düşünmedim. Aklıma gelmedi belki. Belki önemli değildi hiç. Yatmadan önce tıraş olmak, işe temiz gömlek giyerek gitmek, haftada üç kez banyo yapmak... bazıları gün aşırı yapar, daha on küsur yıl önce musluklardan su akmadığını, suyu mahalle çeşmesinden bidonlarla taşıdıklarını unutmışlardır, ya da unutmamışlardır çünkü taşımamışlardır, onların mahallesinde su evlerdeki musluklardan akabiliyordur, ya da öyle değilse bile saçmadır bunlar, on küsur yıl geçmiştir sonunda, ilerlenmiştir, ayak uydurulmuştur, hayat yenilemektedir kendini. Ya da ne bileyim aklıma gelmeyen bir dolu şey.

Ertesi akşam yemekten sonra yine, televizyon seyrediyorken, çay da içiyorken, yarışma bu sefer, her hafta aynı gün aynı saatte, korkuyor musun diye sordum ona. Karıma yani. Dönüp baktı bana, yüzüme, gözlerime. Yüzündeki ifade...

İki...

Hayatımı gözden geçirdim desem şimdi, inandırıcı olmaz. Hayatında hiçbir şeyi önemsemeyi becerememiş bir adam olarak gözlerim aynadaki aksimde, yüzümde su. Durgundu su, akıyordu su. Bazı kelimeleri cümle içinde kullanmak güzeldir, güzeli kullanmak güzeldir, suyu kullanmak güzeldir. Suyu cümle içinde kullandıkça kirlenir su, cümle temizlenir ama su kirlenir. Bu hep böyle olur. Suyun mu kabahatidir, cümlenin mi kabahatidir?

Odaya dönüyorum, televizyondaki dizi devam ediyor, reklam bitmiş. Çayım da bitmişti, bana bakıyor o sırada, çay koyayım mı, koy diyorum, içelim bir tane daha. Yarın iş var aslında ikiden fazla içilmez. Alışkanlıkların adamıyım ben, bir arabam olsaydı hep aynı yere park ederdim eminim ama arabam yok. Evim var. Hep geliyorum bu yüzden evime, hep aynı saatte üstelik ve hiç şüphe duymuyorum evimin varlığından. Babamdan kaldı, ben bu evde doğdum, başka bir yaşa-

H E C E Ö Y K Ü

mım olmadı. Şanslıydım. İnsanlar kiralarda sürünüyor. Ama şu da var, benim kiralarda sürünmemem için babamın ve hatta annemin ölmesi gerekti ve benden başka çocuklarının olmaması gerekti ve gerekenler gerektiği gibi oldular. Benim için değildi tabi tüm bunlar, onlar zaten ölümlüydü, ölmeleri kaçınılmazdı, başka da çocukları olmamıştı. Ben yalnız büyüdüm, sessiz sakin iyi bir evlat oldum. Sorun çıkartmadım onlara, görünürde bir sorunları yoktu benimle alakalı. Sonra öldüler, önce babam öldü, kısa bir süre sonra da annem öldü. Sonra ben bana kalan doğduğum bu evde yaşama ve ölme hakkını kazanmış oldum.

Tıraş olmadan yatıyorum, çalıştığım yerde böyle şeyler önemsenmiyor. İyi geceler demiyoruz birbirimize, alışık değiliz çünkü, annem ne o öyle gavrular gibi derdi ben küçükken iyi geceler dediğimde ona. Ben de zaten bir dizide görmüştüm insanların yatarken birbirine iyi geceler dediğini. Küçük evdi dizinin adı. Bizim evden on kat büyüktü küçük ev dizisindeki küçük ev.

Ertesi gün işte kimseyle bir şey konuşmuyorum. Akşam yemekten sonra oturuyorken odada, çay içip televizyon seyretmeye çalışırken, korkuyor musun, diye soruyor karım bana. Korkutuyor bu soru beni. Bir bebeğimizin olacak olması mı denir, doğacak olması mı denir, korkutmuyor ama soru korkutuyor. Bebek korkutmuyor, bebeklerden korkulmaz, sevimli olur bebekler, haberler okunurken tvde, ana haber bülteni yayınlanıyorken sevimli yüzleri ile bakarlar sağa sola ve nasıl olsa görmezler ilk bilmem kaç ay. Ama haberleri çok renklidir yirmi birinci yüzyılın. İnsanlar ölmeye doyamaz, her şey için ölebilirler ve ne zaman nerede kaç kişi ölse, akşam haberlerinde yemek sofrasındaki çorbamıza katık olurlar. Böyle yetenekler kazanmıştır yirmi bilmem kaçınıcı yüzyılın insanı. Ben ve benim gibi olanlar yani, biz yani kazanmışızdır böyle yetenekler. Sonra haberler biter ve dizi başlar. Öncesinde spor haberleri verilir ama onu seyretmez karım, futbolu sevmez, ben severim futbolu, hafta sonları kahveye gidip paralı kanaldan seyrederim. Bebeğimi de götürürüm biraz büyüüp takım tutma yaşı gelince. Soruya dönersek... soru üzerine dönüyorum karımın yüzüne, bakıyorum karımın yüzüne. Neden korkacaktım, ya da neyden bahsediyorsun sen, ne diyorsun filan gibi dediği hakkını da hiçbir fikrim yokmuş gibi sorular yöneltecekken susuveriyorum birden. Konuşmaktan vazgeçiyorum bir anda diyelim. Ama ağzım yarım açık. Dilimin üzerinde kelimeler. Yoklar onlar. Söyleyecek tek bir şeyim bile yok.

Üç...

Yüzümden dökülürken içimden geçirmediğim kelimeler nedeniyle görmezden gelmekten bıkmadığım sular, içimden geçiriyorum ben, şimdi hayatını gözden geçirmek ister misin, diye ve cevabı alamıyorum kendimden. Annanın karşısındayım. Kendimin karşısındayım. Şimdiye dek karşısında yer al-

H E C E Ö Y K Ü

dığım hiçbir şey olmadı, yanında yer aldığım hiçbir şey olmadığı gibi. Neyi kastettiğimi biliyorum ama bilmezden gelmeliymişim gibi geliyor. Havluyu alıyorum bu yüzden elime, yüzüme götürüyorum. Yüzüm memnun kalıyor kendisi için bir şeyler yapılmış olmasından. Ben de memnun kalıyorum birilerinin memnun kalmasından, memnuniyetlerinin müsebbibi olduğumun fevkinde. Tebessüm ediyorum bu sebeple ama aynadaki aksimden hemen fark ediyorum tebessüm ettiğimi, toparlıyorum kendimi. Aynı mutsuz adam olma-ya devam etmemin gerektiğini biliyorum. Hayatın değişmeyeceğini, değişmemesi gerektiğini biliyorum. O bebeğin doğduktan otuz iki yıl sonra aynı bu şekilde ayna önünde yüzünü yıkarken duraksayacağını biliyorum. O an aklına beni getireceğini ve beni sevmediğini düşüneceğini biliyorum. Çünkü ben şu an babamı sevmediğimi düşünüyorum. Annemi bile sevmediğimi düşünüyorum ben. Çünkü kendimi bile sevmediğimi düşünüyorum ben, sevmediğim bir kadınla evlendiğimi, sevebileceğim bir kadın olamayacağı için bunları önemseyemediğimi, bu yüzden sevmediğim bir kadınla evlenmekte sakınca görmediğimi düşünüyorum. Benim gibi, beni ve kendisini ve annesini ve vakti gelince sevgilisini sevmeyecek bebeğime nasıl hazırlanmam gerektiğini ise düşünmüyorum, bütün bunlar böyle olduğu için. Odaya dönüyorum. Dizi devam ediyor, reklam bitmiş. Aslında reklamlarda başka kanallara geçerdik biz ama genelde ben yapardım bunu, karım televizyon camına boş bir duvara bakar gibi bakardı dizi reklama girince. Hayatından memnun olmadığını düşündürdüm onu öyle görünce. Bu, ben de hayatımdan memnun olmadığım ve asla memnun olmayacağım için bir mana ifade etmezdi benim için. Çevirirdim başımı. Şimdi çevirmiyorum başımı, bakıyorum ona. Çay içerim bir tane daha diyorum, kalkıyor, galiba hafif tebessüm ediyor, ya da eder gibi yapıyor kalkarken. Odadan çıkarken arkasından bakıyorum. Hayır sadece arkasından bakıyorum, ağlamıyor, gülmüyor ya da konuşmuyorum, kitap okumuyorum, sinemaya gitmiyorum, ufka bakmıyorum, çimlere yatmıyorum, duymuyorum da, görmüyorum da, aldırmiyorum da, saymıyorum da, sevmiyorum da... Erken yatıyoruz. Tıraş oluyorum yatmadan önce. Ya da olduğumu sanıyorum, bilmiyorum. Sabah olmak zor, uyku sersemliğiyle, soğukta.

İşte söylemiyorum kimseye. Nasıl söylenir bilmiyorum. Baba olmak. Babam gibi olmak. Suçsuzluğu kanıtlanana kadar herkes suçludur diye bir cümle kuruyorum öğle paydosunda, yarım dilim turşu ile bir döner parçasını sağ azı dişimle öğütürken ve midem bulanıyor kurduğum cümleden. Cümle kötü diye değil, döner kötü diye değil, ben kötüyüm diye değil. Biliyorum hayat yeniler kendini ama bu bir şarkı ve ben onu hiç dinlemedim. Akşam olup da, eve dönüp de, yemek yiyip de, yemekten sonra hayatın tüm yorgunluğunu bir iki bardak çaydan çıkarmaya çalışırken karım bana, ben ona bakıyoruz ve bilmiyorum

hangimiz, hangi sebeple korkuyor musun diyoruz diğerimize. Diğerimiz soruyu soranın gözlerinin içine bakıyor, bakıyor, bakıyor ve dönüyor televizyona.

Dört...

Yüzüm... aşkın içindeki çıplak ışıklar gibi. Bunu duydum. Aşkın... beynimdeki bir ses mi bu? Benden değil, benimle alakalı değil, bu güne ve bu ana ait de değil. Yüzüm deyip suların süzülüşüne bakarken içimden hiç duymadığım bu şarkının tamamına sahip olma iştiağı geçiyor. Hayır giriyor ya da doluyor. İştiağı diye mırıldanıyorum sonra evet aynaya bakarken, evet yüzüm ıslak, evet sanki ağlamışım gibi hem de çok, evet yağmurda kalmışım gibi, hayır kalmışım gibi değil, yağmurda yürümüşüm gibi, sahil kenarı mesela, ya da köyde bir patika, yer çamur, çimen, yer ne olursa olsun ama beton değil, asfalt değil, ıslak yüzüm. İştiağı... Havluya kurulamıyorum yüzümü, odaya dönüyorum, reklamlar bitmiş, karım yüzünü dönmüş televizyona, benim yüzüm ıslak, o yüzünde tvnin gölgeleri, ben yüzüm ıslak, reklam bitmiş, kaldığı yerden devam ediyor tek eğlencemiz, tutunacak tek şeyimiz.

Erken yattık.

Tıraş oldum, sabah zor gelirdi tıraş olmak.

İşe gittim.

Bu kadar kolay geçilir istersen, erken yattık, erken kalktık, bak bir geceyi bitirmiş olduk ama bu sefer baştan alalım, erken yattık ama diyelim. Erken yattık ama uyumadım ben, karım hemen uyudu. Yatağa yatar yatmaz uyuyabilengillerden diye bir ifade hatırlıyorum, ben yatağa yatar yatmaz uyuyabilenlerin eşleri durumundaki yatağa yatar yatmaz horlayabilengillerlerdenim. Ama var sayalım ki uyuyamadım hemen. Önce dizlerim üşüdü, diz kapaklarım. Bacaklarımı kapladı sonra soğuk. Sonra sırtımı da kapladı soğuk. Sonra buz kesti tüm vücudum. Sonra anladım öldüğümü. Sonrasında ise gördüm, ben öldükten sonra bile hiçbir şeyin değişmediğini, karımın kalktığını, benim cesedimi gördüğünü, önce kahvaltısını yaptığını sonra gelip benim cesedimi çarşafa sardığını, sonra komşulara haber verdiğini, sonra eve birilerinin girdiğini, lahmacun söylendiğini kolay olsun diye, helva yendiğini adet yerini bulsun diye, gelenlerin sonra gittiğini, benim taşındığımı, gömüldüğümü, karımın eve döndüğünü, televizyonu açtığını, reklamların bitmiş olduğunu, dizinin devam ettiğini, dizideki adam karısını aldatırken sekreterinin sapık nişanlısı tarafından cep telefonu ile görüntülendiğini, bu görüntüleri satmak isteyen sapık nişanlının, gazetenin acar muhabiri tarafından tuzağa çekilerek bir kokain, kokain miydi yoksa, pazarlığının ortasında kaldığını, kendisini kurtarmak için görüntüleri bedavaya gazetenin acar muhabirine vermek zorunda kaldığını, gazetenin acar muhabirinin görüntüleri şantaj amacıyla kullanmak...

Uyandım. İşe gittim. İşe giderken otobüse bindim. Otobüsteki bütün insanlar bir şey olsa da yırtsak der gibi bakıyorlardı etrafa, uykulu, yenik, o denli bezgin gözleriyle, yüzleriyle, dudakları, burun ve yanaklarıyla etrafa. Memnun olmadıkları işlerine giderek, memnun olmadıkları hayatlarını, memnun olamayacakları şekilde idame etmelerine yarayacak miktarda para kazanacaklardı. Ama bu onlara yetmeyecekti. Bir işlerinin olması, bir hayatlarının olması ve bir umutlarının olması onlara yetmeyecekti. Daha geniş, daha büyük, daha çok olsun istiyorlardı çünkü söz konusu neyse o. Çünkü öyle olmalıydı artık. Yirmi bilmem kaçınıcı yüzyılda dünyada. Eskisi gibi olması düşünülemezdi tabi, hem de hiçbir şeyin. İnsanlar bile artık birer birer değil, biner biner ölüyordu. Çaresiz onları bıraktım otobüslerinin içinde ve devam ettim yoluma, vardım kendi umutsuzluğum olan iş yerime. Kimseye söylemedim bir bebeğimizin olacağını, kendime bile söyleyemediklerini kim söyleyebilirdi insan. Bu, cevabı verilmemek üzere sorulmuş gibi duran soruya cevabı ben verdim; hiç kimseye söylenemezdi. Ben de söylemedim hiç kimseye ve devam ettim ceset suratımla işime. Hayatı memnun ettim, memnun olmadığım işimi memnun olmayarak yaparak ama hemen fark ettim tam o an, otobüsteki insanlara mı benzemiştim ben şimdi. İnsan bir eşinin daha olmadığını, benzersiz, özel ve tek olduğunu düşünürdü demek hep ve bu yüzden birbirine benzerdi demek herkes en azından bu özellikleriyle.

Öğlen oldu ve yemeğimi yedim. Aklımdan hiçbir şey geçirmedi. Hayata ve insana dair hiçbir şey düşünmedim. Kendimi sınamak istemedim. Yeteneklerimin farkındaydım. Basitliğimin ve sıradanlığımın ve kaybolmuşluğumun farkındaydım. Öfkeli bile değildim. Yalnızdım sadece. Doğduktan bir süre sonra yalnız kalmıştım. Yalnızlığımın üzerine bir cümle bile kurmamıştım içinde su bile geçen. Ama farkında değildim neden böyle olduğunun, beni basit kılan şeyin, sıradan kılan şeyin, kayıp eden şeyin, hatta öyle dediğime bile bakmayın basit, sıradan, kaybolmuş olduğumun bile farkında değildim, çünkü yoktu hayatımda böyle şeyler. Böyle şeyler olmazdı hayatta. Vardık ve bu kadardı her şey. Bebeğim de doğacak ve doğumuyla var olacaktı ve o kadar olacaktı her şey. Büyüdükçe büyümüş olacaktı, büyüyecekti ve büyümüş olacaktı ve o kadar olacaktı her şey. Yalnızlık... benim gibi yani. Basit bir şeydi o, her insan gibi, sürüler halinde yaşarken, apartmanlar içinde, alışveriş merkezlerinde yemek yerken, yerdeki taşlarda saçlarını görmeye çalışırken, neden öyle yapıyorum diye mızızlanıp, cep telefonunu çıkarıp, kendisine doğru tutup, resmini çekip sonra bakıp, ha evet düzgünmüş saçlarım, elleri ceplerinde ama çalacak bir ısıklı yok. Çünkü hiç şarkı bilmiyor, hayır tabi ki biliyor ama şarkılar artık ısılıkla çalınabilecek türden değil, yani onun kabahati değil, kimse'nin kabahati değil. Benim kabahatim bile değil. Bana da şarkı öğretilmedi

hiç. Aslında çok şarkı öğretildi ama hiçbirisi kalmadı aklımda. Kötü şarkılar akılda kalmıyor. Dilde kalıyor ama akılda kalmıyor, siz şimdi doğal olanı anlamaz, doğal olanı suni olanla açıklamamı istersiniz, açıklayayım, hard diske kayıt olmuyor yani, önbellekte kalıyor. Mutlu musunuz? Ben değilim. Mutlu olamayan bir insan olarak gidiyorum evime bu yüzden. Gidiyorum ile dönüyorum aynı cümlemin yüklemi olabiliyorsa bir bütün içinde, o bütün hiç bir anlam taşıyamaz. Bunu da bilerek dönüyorum-gidiyorum evime. Akşam yemeğini yiyoruz yine, hep yaptığımız gibi. Sonra sofraya toplanıyor, sonra çay demleniyor, sonra demlenen çay benim oturduğum koltuğun yanındaki sehpanın üzerine konuluyor bir ince belli bardak içinde. Elimi uzatıp bardağa dokunuyorum, dün de karımın yüzüne dokunmuştum, hatırlıyor musunuz, ön bellette kayıtlı mı o görüntü, tabii o sırada tvye bakmaya devam ediyoruz, bardak sıcak olduğu için elim yanıyor, parmak uçlarım, hemen çekiyorum elimi ama vazgeçecek değilim, refleksti o, elime üflüyorum, daha dikkatli götürüyorum bardağa, gözlerim tvde yine, tutup kaldırıyorum bardağı, dudaklarıma götürüyorum, minicik bir yudum, yudum bile denemez çay o kadar sıcak ki, karım yüzüme bakıyor o sırada, ben de onun yüzüne bakıyorum o sırada, o sırada televizyonda dizi yok, yarışma var, adam önündeki kutuyu açacak, adamın önündeki kutuyu açmasını bekleyen başka bir adam yarışmacıya bakıyor, benim karıma, karımın bana baktığı gibi,

"korkuyor musun," diyor ona, "korkuyor musun," diyor.

Ben; karımı öldürüyorum o gece.

Karım; ölüyor o gece.

Bebeğim; karımın ölmesiyle yaşama şansını yitiriyor o gece.

Siz; ertesi gün akşam yemeği sofranızda çorbanızı kaşıklarken izlediğiniz ana haber bülteninde öğreniyorsunuz benim karımı öldürdüğümü.

Çorba kaşığınızı masaya bırakıp çatalı aldığınız an, karımı taşıdıkları sedyeden sarkan kolunu görüyorsunuz, bembeyaz; çatalla bir domates dilimi alıp ağzınıza götürdüğünüzde ekranda benim suratım var, hissiz, duygusuz, yorgun yüzüm, ellerim arkadan kelepçeli, polis başımı bastırıp beni arabaya tükarken bir muhabirin sesi duyuluyor; siz o sırada domatesi çoktan mideye indirdiniz, çorba kaşığına uzanıyor eliniz; "nasıl kıydınız?" "sizi aldatıyor muydu?" O sırada bir dış ses -üstelik- karımın hamile olduğunu söylerken, bir de alt yazı geçiyor, 'kadın hamileydi,' çorba kaşığınızı bırakıp bardağa uzanıyorsunuz, bardağı sağ elinizle kavırıyor ve ağzınıza doğru götürüyorsunuz ve içiniz rahat, zira biliyorsunuz ki biraz sonra haberler sona erecek ve bu akşamın dizisi başlayacak. Biliyorsunuz ki haberlerde yaşandığı söylenen dünya sizin çok uzağınızda.&

H E C E Ö Y K Ü

İSMAİL SERT

KUM

<lk ne zaman gördüm?

İlk?

Gördüm mü? İlk ne zaman?

Görmeden önce ile gördükten sonra neler oldu? Ne değişti?

Tekrar tekrar soruyorum bu soruyu. Karşımda bir ayna. Ben nereye gidersem oraya gelen, durursam duran, başımı ne yana çevirirsem o yöne dönen bir ayna. Arkadaki görüntüleri silip boş çerçevede sadece beni gösteren bir ayna.

Üstelik bazen sadece gözlerim görünüyor. İşte o zaman elimde olmadan fısıltıyla soruyorum:

— Görmedin mi? Görmedim diyebilir misin?

Usulca kapanıyor gözlerim. Bundan ne anlamam gerektiğini çıkartamıyorum. Evet mi? Hayır mı?

Sor(g)uma ara vermek istemiyorum. Araya başka soruların, başka cevapların girmesini istemiyorum.

— Benim göremediğim başka yanları da var mıdır acaba?

— Bu adam diğerine ne yapmış ki?

Bu soruları merak edemiyorum.

Akşam yemeği bitti sayılır. Birazdan sofraya kalkacak. 'İlk ayrılan' olmak için oturuyor herkes.

Baba her akşam olduğu gibi çok yemiş olmaktan şikayet etmeye başladı bile. O kadar masum anlatıyor ki; sanki o kadar çok yiyen kendisi değil. Sanki yemesinin kontrolü başkasının elinde. Üstelik aşırı tokluğunu başka birine dönüşmenin mazereti olarak gösteriyor:

"Bu tokluğun üzerine hiç bir şey yapamıyor insan. Ne biri bana bir şey anlatsın, ne ben birine bir şey sorayım. Sadece uzanmak...! Gözleri de kapanıyor insanın. Dünyadan kopuyorsun.

Bir müddet sonra insan kendine geliyor tabii. Ama o zaman da uykun geliyor, uyuyorsun. Ya da yeniden acıkıyorsun."

İlk ne zaman gördüğümü hatırlamaya çalışıyorum. Zorluyorum kendimi. Zihnimin ya da kalbimin not etmiş olduğundan eminim. Hatta her ikisinin birden. Evet evet ikisinin birden ve de kesinlikle.!

^0

Depremi ölçen cihazın görüntüleri geliyor gözümün önüne. Rulo halinde dönen bir kağıt, kağıdın ortasına denk düşen bir yerde ince uçlu bir kalem. Kalem depremin resmini çiziyor kağıda.

Kağıdı ortalayan çizginin azıcık üstüne çıkan, azıcık altına inen titreşimler kaydediyor. Dar bir alanda kümelenen çizgiler, yeryüzündeki hareketliliğin normal olduğunu anlatıyor.

Ancak çizgiler birden kağıdın sınırlarına doğru genişleyip iki uca savruluyorlar. İşte o deprem anı. Uzmanlar bu resme bakıp, depremin saatini ve şiddetini söylüyorlar bize.

Böyle bir kayıt olmalı zihnimde ve kalbimde. Mutlaka olmalı. Onu bulmalıyım. Bakıp, gününü, saatini, şiddetini öğrenmeliyim.

— Nerededir zihnimin kayıtları? Ben istemesem de kayıta olan kalbimin tutanakları nerededir? Onları bulup çıkarmalıyım. Öğrenmeliyim mutlaka: İlk ne zaman gördüm?

Babaanne köşesine çekilse hemen uyuyacak. Bunu bildiğinden gitmiyor odasına. Önemli bir akşammış, ailece toplanıp bir şeyler konuşacakmışız gibi bakıyor hepimize. Hep beraber salonda oturmak, suluboya resimlerin babaannesini olmak istiyor. Koltuğunda uyumak, uykusunun bir yarısını ev ahalisi konuşurken tamamlamak istiyor.

— Bizim hacda gördüğümüz yerler mi bu yanan yıkılanlar?

— Hayır babaanne.

Beklediği cevap mıydı? Biliyordu da emin olmak mı istedi? Yoksa sürpriz mi oldu onun için bu cevap?

Anlaşılmıyor tepkisinden.

— İnsanları da benziyor da.. .değilmiş demek ki.

Asıl sorumu unutmadan, sonradan ona ulaşmak üzere belki başka bir basamak bulabilirim kendime, başka bir soru:

— İlk nerede gördüm? Tekrar tekrar nerede gördüm?

Bu sorunun cevabı basit:

— Bütün dünyanın dünyayı seyrettiği, çok şeyi, her şeyi gördüğü camda. Tekrarını izlediği ya tekrar tekrar izlediği, ağır çekimi de, hızlı gösterimi de olan..!

Ben de orada görmüş olmalıyım. Orada, o camda.

Anne her akşam yaptığı gibi sofranın etrafında eğile, kalka ekmek ufacıklarını avucuna topluyor, pencereden balkona atacak. Topladı bile. İçinden söylüyor elindekileri savururken: "Kar yağınca dünyaları değişiyor bu kuşların?"

— Sen hiç kum fırtınası gördün mü anne?

— Benim senle hiç işim yok bugün. Dün o kadar yalvardım sana odanı topla diye. Yine toplamamışsın.

H E C E Ö Y K Ü

Atılacakları bir kenara koy dedim. Yapmamışsın.

"Bizim sokakta hasar alsada yıkılmayan tek yapı olduğu için onun evindeydik. Küçük kızı geceleri uyuyamıyordu. Zaten son günlerde gece ile gündüzün farkı kalmamıştı bizim için. Hatta gündüzler daha karanlık ve tehlike—liydi.

Hep duvarlar arasındaydık, en dip odalarda, en görülmez köşelerde.

O gece huzursuzdular baba kız. Hepimiz, her gece aynı haldeydik aslında. Kızı 'görünmez' olmak istiyordu en çok. Bir çizgi film kahramanının adını anıyordu sürekli. "Söz veriyorum." diyordu. "Görünmez olursam eğer, ben de gözlerimi kapatacağım, sizi görmeyeceğim, size hiç bakmayacağım."

Ve uyumak istiyordu. Uzun uzun uyumak... "Uyandığımda biter mi?" diye soruyordu. Ne diyeceğimizi bilemiyorduk. Kimse kimseyi dinlemiyordu zaten. Herkes yanındakinin sorduğunu duymazdan geliyordu. Duysa ne diyecekti?

Dışarıdan gelen sesleri dinliyor, ayırt etmeye çalışıyorduk.

O gün, dışarıda gündüz bize gece olan saatlerde dışarıya çıkamamıştık. Gerçekten gece olan gecemizde ise uyumak istiyorduk. Uyku, küçük de olsa bulunmaz bir sığınaktı.

O'nu en son mezarlığa doğru yürürken gördük. Ayaklarını topraktan hiç kaldırmıyordu. Sürükleniyordu adeta. Biz ayaklarına bir şey olduğunu zannettik. Değilmiş. Toprağın kucığına kadar kollarında taşıdı.

En son O'nu o halde gördük. Sonrasını biz de bilmiyoruz. Başkalarından dinledik.

O günden sonra her şeyiyle bağlanmış toprağa. Ayağını kaldıramamış, elini çekememiş topraktan. Toprağa oturmuş, toprakta uyumuş.

Ayağını çektiğinde eli varmış, elini çektiğinde yüzünü koyuyormuş toprağa."

— İçinde kum geçen cümle kurar mısın bana?

O kadar ani soruyorum ki; kardeşim irkilince ben de kendimi dinlemek zorunda kalıyorum. Anlamasını beklemiyorum. Biliyorum ciddiye de almayacak. Tekrar ediyorum:

-Çok basit. Bir cümle kuracaksın, cümlede kum geçecek!

Sonrasının nasıl geleceğini bilemediği için kurmuyor. Test yapacağımı zannediyor.

— Camın hammaddesi kum mudur?

— . . . !

— Neden beyaz cam diyorlar peki?

— Lafın gelişidir herhalde.

H E C E Ö Y K Ü

İçinde kum geçsin. Kum ister doğal haliyle, ister beyaz cam haliyle olsun. Açılsın pencereler, açılsın sonuna kadar. Kum dolsun evlere. Kum silsin her şeyi.

Gözlere dolsun. Körlük ondan olsun.

Kum yığnında bir kum tanesini bulma oyunu olsun hayat.

Bir kum tanesi atsınlar kum yığnının içine. Biz onu bulmaya çalışalım.

Her kum ayrı renk olsun. Öyle olduğunu iddia etsin profesyoneller. Bize bütün kumlar aynı renk görünsün.

Kum taneleri kadar çoğalsın görüntüler. Her görüntünün gerçek olduğunu savunsun kum tüccarları.

Bir kum tanesi kadar küçük kalsın hakikat. Neşeli kum taneleri ile ölümün habercileri birlikte savrulsunlar gökyüzüne. Havada havai fişek gibi görünsünler gözümüze, yere indiklerinde kör etsinler hepimizi.

Bir daha etsinler, bir daha etsinler.

Sayımızı gösterelim onlara. İstatistiğimizi tutsunlar.

Çoğunluk olduğumuza göre tarihçiler bizi haklı göstermenin bir yolunu bulsunlar.

En inandırıcı tavrımız, en güvenilir sesimizle...

Hadi hep beraber söyleyelim:

— Görmedik. Görseydik...! &

AHMET SARI

BOŞLUKLA BİR

Şimdi bir boşluğa eklemledim bedenimi. Bedenim boşluğun bedeniyle aynı. Artık ancak böyle, bu şekilde rahat edebilirim. Aynaya bakıyorum, ay-
nada kemiklerim. Gözaltım mosmor, çene kemiğim. Öncelikle bu ince boğaz
ve gırtlığımın, başımın yükünü nasıl taşıdığına şaşırıyorum. Bu zayıf
kalp, ta başıma kadar kanımı nasıl pompalıyor? Titreyen bacaklarıma ve diz-
lerime baktığımda, gözümde hala nasıl ışığın olduğuna hayret ediyorum?

Babam ve annem hep oğulları olsun istemişler. Birinci kızın ardından,
ikinci kızın ardından, üçüncü kızın ardından ben doğunca, bana "Aliye" adı-
nı koymuşlar. Babamın ve annemin oğul isteği o kadar şiddetliymiş ki, doğan
dördüncü çocuğun da kız olduğunu öğrendiklerinde aralarına uzun süre sus-
ku girmiş. Uzun süre birbirleriyle konuşmamışlar. Oğlu aşırı arzu etmenin ve
onu elde edememenin suçlusu olarak görmüşler birbirlerini. Sonra zamanla
duruma alışmışlar. Zihinlerinden ne geçirdilerse, büyümeye başladığım za-
manlarda bana "Aliye" yerine "Ali" demeye başladılar. "Ali dükkândan bir
sigara al da gel!", "Ali git babanı çağır gelsin, yemeğini yesin!", "Ali şu kon-
serve kutusunu aç!", "Ali haylazlık etme!". Aliye isminin Ali diye değiştiril-
mesini başlangıçta bu ismin kısaltılması olarak görüyor; beni sevdiklerinden
dolayı ismimi kısaltmalarına yoruyordum. Meğer öyle değilmiş. Bende Ali-
ye'yi değil Ali'yi görüyorlarmış, bunu daha sonraları öğrendim.

Annem kız kardeşlerime etek giydirirken, bana pantolon giydiriyordu. İl-
çede biraz da bakımı kolay olsun diye kızların saçları genelde kısa kesildiğin-
den ve kardeşlerimin saçları da kısa olduğundan dolayı, onları erkeklerden
ayırmak için küçük yaşlarda kulaklarına küpe takılırken, benim kulağıma hiç
küpe takılmadı. Babam, erkek elbiselerini giyince, diğer kız kardeşlerimi de-
ğil de beni kucağına alır, beni severdi. "Alim benim, iki gözüm benim!" der-
di. Gezmeye gittiği her yerde, pantolon ve gömlek giymiş halimle beni yanı-
na alır, elime oyuncak bebek yerine, ilçenin tek marangozu Asım Efendi'ye
yaptırdığı tahta arabayı verirdi. Kız kardeşlerimin ilgi dünyalarından farklı
bir ilgi dünyasına doğru zorla itiliyordum. Aslında bu halimle babam ve an-
nemin sevgisini diğer kız kardeşlerimden daha fazla hissettiğimden dolayı
mutluydum. Beni seviyorlardı. Sevgileri yapmacık da görünmüyordu.

Zaman geçtikçe "Aliye" isminin "Ali" şeklinde söylenmesinin, ismimde
öyle masum bir sevgi kısaltılması olmadığını da öğrendim. Babam ve anne-

min istedikleri, özlemleri olan ve arzu ettikleri Ali'nin bende saklı olduğunu; Aliye'nin onu gelişimiyle boğmaya, belki öldürmeye doğru evirildiğini korkuyla görmeye başlamıştım. Annem babam, Aliye'de Aliye'yi değil de Ali'yi istiyorlarsa; Aliye Aliye olmamalıydı. Ali olmaya doğru evirilmeliydi. Aliye, Ali'yi kendi bedeninde öldürmemeliydi.

Aliye olarak ergen yaşa doğru bedenimde değişiklikler baş gösterince, Ali'nin bedensel durumu bedenimde tehlikeye girdi. Göğüslerim çıkmaya başlayınca, kalçalarım esneme ve genişleme hissedince, hormonlarım bir ergen kız hormonları gibi hareket edince, ağır ağır aybaşı kanamaları da baş gösterince Ali olmadığım, olmadığım, dolayısı anne babamı mutsuz etme düşüncesinin korkusu sardı bedenimi. Dış şartlar ve bedenim kendi gelişim sürecini, Aliye'yi Aliye olmaya doğru şekillendirirken ve bu kaçınılmaz bir hal alırken, bu bedenin içinde Ali tehlikeye girdi. Bu yüzden belki Ali'yi kurtarmak, anne-babanın bende sevdikleri Ali'yi uzunca yaşatmak için Aliye'yi aç bıraktım. Yemek yemedim. Beslenmedim. Aç kaldım. Düşüncem şuydu; aç kaldığım zaman bedenime bir şeyler almayacak, besini bedenimden uzak tutacaktım. Besini bedenimden kestiğim, bedenim kendini şekillendirecek bir şey bulamayacaktı. Ancak besin bakımından artıya geçen bedenlerde beden artı değerleri kilo ya da hormon ya da yağ olarak bedenin ihtiyacı olan yerlerine gönderebiliyordu. Bedenimde kadınlara ait özelliklerin belirmesi için besinden uzak durmalıyım. Göğüslerimin çıkmaması için ağzıma hiçbir şey almamam gerekirdi. Hiç beslenmesem göğüsler de büyümeyecek, beden kendine gerekli malzemeleri bulamayacak ve zayıf biri olacaktım. Aliye'nin Aliye olmaması, Ali olarak kalması ancak bu şekilde olabilirdi.

Sofralardan kaçtım. Önüme yemek konulduğunda iştahlı olmama rağmen iştahsız taklidi yaptım. Eti ya kız kardeşlerime verdim ya da onu köşeye bucağa saklayıp dışarıda kedi ya da köpeklerle dağıttım. Bir perhizin içine girmiştim. Perhizimde dengemi bozan, tüm vücudumda sadece mide ve karnımın varlık mekânı olduğunu duyumsayacağım bir hal içindeydim. Karnımda açlığın derin boşluğu, uzun zaman kıvranıp kaldım. Midem besin ihtiyacını yana yakıla guruldama ve kasılmalarla dillendirdikçe yatarak, büzülerek dikkatimi farklı şeylere verdim. Midemi ve karnımı unutma yollarına giderek açlığımı bastırmaya yöneldim. Zayıfladıkça zayıfladım ve aynaya baktıkça Aliye'ye değil de, Ali'ye günden güne nasıl da benzediğimi mutlulukla görebildim. Tahta gibi göğüslerimi, zayıf ince bedenimi, gelişmemiş, hep kurumuş kalça kemiğimi ve daha da ilginç artık hiç gerçekleşmeyen aybaşı kanamalarımı, içimde Ali'yi yaşattığıma dair iyi belirtiler olarak gördüm. Aliye günden güne kurudukça, zayıfladıkça, inceldikçe Ali'yi hayatta tutma ve yaşatma duygusuna kapıldım.

H E C E Ö Y K Ü

Aşırı zayıflığımdan dolayı annem ve babam beni yakınımızda bulunan ilin kliniğe götürünce, orada doktorlar bana "anorexia nervosa" tanısını koydular. Bir zayıflık hastalığı. Aynanın önüne geçince bir kibrit çöpünü andıran bedene sahip olsanız bile, kendinizi şişman ve kilolu olarak görme durumu. Kendimi hiçbir zaman şişman biri olarak görmedim, aksine Ali'yi yaşatmak için Aliye'ye aynada nasıl da veda ettiğimi, onu nasıl da gözden çıkardığımı, onu nasıl da aynanın derinliklerine doğru gömdüğümü gördüm. Zayıf ve halsiz olduğumun ayrımındayım. Aynanın önüne geçtiğimde her zaman bu boyumun, bu kocaman kuru başı, gözleri adeta yerlerinden fırlamayı bekleyen bu başı nasıl da taşıdığını anlamıyordum. Omurga kemiğimin nasıl da kendisini kaplayan deriden çıktığını görüyor; göğüslerimin nasıl da zamanla kaybolduğuna şahit oluyor; ergen kızlığımın tek işareti olan aybaşı kanamalarımla ne zamandan beri hiç görülmediğini artık takip bile edemiyordum.

Şimdi bir boşluğa eklemledim bedenimi. Bedenim boşluğun bedeniyle aynı. Annem ve babamı mutlu etmek için kurduğum bu oyunda hastalığım öylesine arttı ki, artık ancak aç kaldığımda kendimi rahat hissedebiliyorum. Ancak aç kaldığımda bir mutluluk duygusu kaplıyor içimi. Açlığım beni mutlu ediyor; ancak aç kalarak huzuru bulabiliyorum ve gariptir kendimi boşluğun bedenine eklemlediğimde sonsuz mutluluğu bulduğuma inanıyorum. Besinlerden ve gıdalardan dolayı bedenlerini şişiren, bedenlerini sıkıştırıp dolduran, bedenlerini ağırlaştıran ve belki de bu şekilde hazza ve arzuya açan insanlardan değilim; arzuyu bu şekilde şaha kaldıran bütün besinleri de ayrıca terk ettim. Açlığım ile kendimi sonsuz boşluğa eklemledim. Boşluğun bir parçası oldum açlığım ile. Açlığım ile hiç var olmayan sıkletimi, mega sıfır bedenimi, sıfır kiloya çekene kadar aç kalmaya ant içtim. Belki bu şekilde doğduğum anne karnındaki köken sıkletime ve varlık durumuma ulaşabilirim. Boşluk ve yokluk belki bu şekilde beni kendi içine alır. Belki bu şekilde yok olarak boşluğa kendi bedenimi gömebilirim. Özlediğim sıfır kiloya varmak için daha henüz otuz kilo fazlam var. Sıfır kiloya varmak beni korkutmuyor. Sıfır kiloya varmak beni korkutmuyor. Sıfır kiloya varmak beni korkutmuyor. &

TÜLAY AKKOYUN

ADAMIN BİRİ

Saat 22.30. Salonda, sobanın yanındaki mindere uzanmış adam. Kuru bir dal gibi kalmış uzun zamandır. Çökük avurtları, kırçillı saçlarıyla zamansız yaşlanmış. Televizyonda bir film; "Corelli'nin Mandolini", elinde Proust'un "Albertine Kayıp" romanı. Uzun tümcelerin karmaşıklığı kendi düşünceleriyle daha bir karmaşılaşıyor.

On yıllık bir ahududu likörü açıp, ilk kadehini yudumluyor, televizyonda oynayan filmde bir tümce: "İnsan insana âşıktır." İnsan her şeye âşıktır, diyor alaycı bir gülümsemeyle. Kendi yaşamından kesitler yansıyor ekrana. Aşklerini, utkularını, yenilgilerini, yalnızlığını izliyor.

Yaşamda bir uyumu yakalayamadığını düşünüyor.

Banyoya gidip elini yüzünü yıkıyor. Ellerindeki köpüklerle düşünceleri de uçuşuyor. Köpek balıkları yalnız yüzermiş. Yunuslar çift gezerken köpek balıkları neden tek geziyor? Yalnızlığı mı, avını mı paylaşmak istemiyor? "Yalnızlık paylaşılmaz" dizeleri dolanıyor diline. Aynadaki yansımasıyla yüzleşiyor. Şakaklarına düşen akları sorguluyor.

İçindeki yalnızlığa ulaşmak istiyor. Gece ilerliyor. Salona dönüp ışığı kapatıyor, sobanın kapağından sızan yalaz odayı kısmen aydınlatıyor. Çıtırdayan odunlardan gelen sıcaklık bedenini ısıtırken tatlı bir gevşeme çöküyor. Bir yudum alıyor ahududu liköründen, ağzında dolandırıyor, buruk bir tat, buruk bir anıyı çağırıştırıyor.

Sobada yanan ateşin duvara yansıyan ışığıyla gölgeler oluşuyor. İnce, narin, kalkık burunlu bir kadın beliriyor. "Nerdesin? Hangi diyarlarda? Neden gittin, Albertine gibi bir mektup bile bırakmadan? Ellerinin sıcaklığı ve kokun kaldı geriye. Her sarıldığımda içime çekmek isterken, yitip gidiyorsun düşlerimde. Tutsak gecelerde, kavuşma imgeleriyle güç buluyordum.

Birçok mektup yolladım, hiçbirine yanıt gelmedi. Hapisten çıktığımda bildiğim bütün adreslerde aradım. Son adreste söylediler gittiğini. O günden sonra yüreğime gömdüm, derinlere. Kapattım bütün kapıları, kendi yüreğimi de seninle kilitlediğimi bilemeden."

İkinci kadehi dolduruyor adam, bir yudum alıyor. Kâğıttan gemiler yüzdürdükleri günleri anımsıyor. "Su dolu kovada yüzer kâğıttan umutlarım."

Çocuk arılığıyla düşler ülkesine yapılan yolculuklar, yeni umutlarla yeni ülkelere... Oysa bütün gemileri yaktığını biliyor. Yenilgilerini, sızılarını, yalnızlığını yanında taşıdıkça gitmenin anlamsızlığını öğreniyor. "Nereye gidersen git bu şehir arkandan gelecektir" diyen şairi anımsıyor. Gitmeyi düşün-

düğünde, o dize takılıyor ayaklarına. Gitmenin çözümsüzlüğü ya da kendi yüreksizliği mi ağır basıyor bilemiyor.

Çocukluğunda oturdukları kasabaya gelen sirkte, palyaçonun birden sahne—den uçuverdiğini, ayağa kalkıp yeniden sahneye çıktığında gözlerinden süzülen yaşları görünce *çok şaşırdığını anımsıyor. Gülen yüzde sessizce dökülen gözyaşları* yabansı geliyor, yaşamdaki zıtlıkların iç içeliğini ilk kez o gün ayırmsıyor.

Yıllar sonra mutluluk ve hüznün, acı ve sevinç birbirine geçtiğinde kendi—ni o palyaço gibi duyumsuyor. İçinde kopan fırtınalarla gülümseyebilmek, sessizce içine akıtmak gözyaşlarını, zor geliyor önceleri. Nelere alışılmıyor ki, hele bir de serde erkeklik varken, ağlamanın utanılası bulunduğu bir kül—türün içine doğmuşken, geriye susmaktan özge ne kalıyor?

Bir yudum daha, derken, kadehin boşaldığını ayırmsayınca, uzanıp likör şişesine, bir kadeh daha dolduruyor. Küçük bir kadehten içiyor anıları, her damlasında buruk bir tat. Televizyonu kapatıp, müzik setinden Gasparyan'ı dinlemeye başlıyor, gözleri kapalı...

Gecenin ortasında dört nala giden doru atlar görüyor, yeleleri uçan. Duygu—lar şahlanıyor, sevgi sıcaklığında eller arıyor. Kasıklarında hoş bir sancı, ellerini uzatıyor, vazgeçiyor. O hazzı tek başına yaşamak güzel gelmiyor artık. Elini kaldırıyor, boşluğa dayanamayıp yanına düşüyor. Koca bir boşluk duyumsuyor yüreğinde. Ahududu likörünü yudumluyor; gece sabaha ilerliyor.

Açmıyor gözlerini. Koşmaya devam eden atları gözden yitinceye dek iz—liyor. Bu kez martılar kanat çırpıyor alabildiğine özgür. Gökyüzü aydınlık, maviliği kamaştırıyor, daha bir sıkıyor gözlerini.

Sahile bakıyor, uzakta, beyazlar içinde bir kadın. Çıplak ayakları, uzun ete—ği kıyıya vuran dalgalarla ıslanıyor, pembe topukları görünüyor. Dalgaların et—kisiyle daha bir kızarıyor. Güneş saçlarında alaz alaz yanıyor her birinde umut parlıyor. Uzaklara dalmış, ayaklarına vuran dalgalarla öne arkaya sallanıyor bedeni, bir tören sessizliğinde. Tekli sayılarda çarpan küçük dalgalar bozuyor sessizliği. Bir orkestranın uyumu içinde dalgalar ve martıların çığlıkları. Eği—lip bir şeyler çiziyor. Dalgalar bozdukça inadına çiziyor kumların üzerine.

Yaklaşıyor adam, eğilip bakıyor. Martıların ayak izlerini görüyor. Sessiz—ce fısıldıyor kadına. "Duyasın diye beni incelir sözlerim ara sıra kumsallarda martıların ayak izleri gibi"

Neruda diyor kadın, Pablo Neruda. Çok severim, martıları da, ama dalga—lar izin vermiyor ayak izlerini kumlara çizmeye. "Biraz çekil, dalgaların ula—şamayacağı yerde çiz." diyor adam, İnce bir yağmur ya da kumsalda yürüyüşe çıkanlar yok edene dek kalır hiç değilse, belki sabaha erişir. Neden daha kalıcı şeyler düşünmüyorsun, bak her şey siliniyor zamanla." diyor adam. "Ne yapabilirim?" diye sızlanıyor kadın. "Tut ellerimi" diyor kadına. Eğilip saçlarını okşamak istiyor, yalımlar alıyor gözünü.

İrkiliyor adam, gördüklerini esrikliğine yorumluyor. Soba geçmek üzere. Gece sabaha vardı varacak... &

ÖLÜM KALIM MESELESİ

Mezarlığın sessizliği insanları yanıltıyordu. Toprağın altı da üstü gibi kıpır kıpırdı. Düşünüldüğü gibi kasvetli ve boğucu bir hareketlilik değildi bu. Canlı ve neşeliydi ölümler. Aralarında sürekli bir azabın içine gömülenler olsa da çoğunluk sıradan beklentiler ve heveslere kapılmıştı. Mezarlığa hakim olan ortak kelimeler belirsizlik ve meraklı.

Altı yaşında sarılıktan ölen çocuk hâlâ cennetin nasıl bir yer olduğunu soruyordu etrafındakilere. Kırmızı bir topla oynuyor, cevapları dinlemiyormuş gibi gözükse de her bir tasviri hafızasına işliyordu. Çocuğu görenler, ailesinin evde yas tuttuğuna inanmazdı. Hayattayken de annesine çok sık "Cennet nasıl bir yer?" diye sormuş, aldığı cevaplardan tatmin olmamıştı. Yine de her şeyin serbest olduğu ve kimsenin ona karışmayacağı bir mekana gitmek için sabırsızlanıyordu.

Bestekâr Selim Bey, yanında yatan adama şarkıları unutuldu diye sitem ediyordu. Her bir beste için verdiği emekleri, gençliğinde çaldığı enstrümanları anlatıyor, hiç durmadan konuşuyordu. Yanındaki adamın kimsesi yoktu ve bestekârı dinleyip dinlemediği meçhuldü. Kederli bir hali vardı. Azap içindeydi. Yaptığı hatalardan, vazgeçmediği tembelliğinden pişman olmuşa benziyor, daha hesap günü gelmeden nefis muhasebesi yapıyordu. Bestekârın hikayesi bu yüzden ona anlamsız geliyor, terslemeye cesaret edemese de bir şekilde susması için dua ediyordu. Bir ara çareyi, bestekâra sırtını dönmekte buldu. Bu hareketi de işe yaramamıştı.

Bütün hayatı evlerinin yanındaki kahvede geçmiş adam şimdi de okey oynuyordu. Dudağının kenarına bir sigara koymuştu. Onun için ölümün de yaşamın da bir farkı yoktu. Bir tek karısının dırdırı eksikti burada, o da çok geçmeden gelirdi nasıl olsa. Daracık mezarda masayı ve okeyi nerden bulmuştu? Nasıl ölmüştü ve daha önemlisi öldüğünü nasıl olur da hâlâ fark etmemişti? Sebebi, ölümün masa ve okey takımından ibaret olabileceğini düşünmemiş olmasından kaynaklanıyordu. İşin tuhaf yanı, çevresinde kimse yoktu. Yalnız başına oynamaktan sıkılmış olmalıydı. Bir kerecik etrafına bakınsa öldüğünü anlayacaktı.

Babaanne, heybetli duruşunu çoktan kaybetmişti. Eskiden olsa gelinleri nasıl korkardı ondan! Bir dediğini iki etmez, asker gibi karşısında dizilirlerdi. Şimdi kimsesi kalmamıştı, arayıp soranı yoktu. Oysa yirmiye yakın torunu vardı. Kendisini unutturacak ne yapmıştı ki onlara? Her zaman yanında

durduğu ve akşam sohbetlerinin tadına doyamadığı kocası da başka biriyle evlenmişti çoktan. Bir çocuğu bile olmuştu. Ölen karısının ismini koymakta ki ısrarına yeni eşi hayli bozulmuş, haftalarca konuşmamıştı. Onun yerine "Elif" demişlerdi kızlarına. Babaanne, üç katlı bir evde yalnız başına oturuyordu. Boş odalarda bir hayalet gibi dimdik ve mahzun dolaşıyor, çevresindeki ölümler, kendi hallerine bakmaksızın ona acıyıp duruyorlardı. Bir gözü iyice küçülmüştü babanenin ve zayıflamıştı. Yine de insanı ürperten gülümsemesini ve tuhaf neşesini kaybetmemişti henüz.

Buraya geldiğimde tam bir dehşet içindeydim. Öldüğümü bir türlü kabul edemiyordum. Tabutumu yumrukluyor, "Çıkarın beni burdan!" diye bağıryordum ama nafiye. Dostlarımın yüzünde mezarlıktan hemen uzaklaşma isteğini örten bir hissislik duvarı vardı. Mimikleri donuk ve ifadesizdi. Onların kayıtsızlıklarına karşı öfke doluydum. "Öldü" diyerek geçiştirmek istiyorlardı, gazetede okudukları bir habermiş gibi sayfayı çevirme isteğiyle doluydular.

Mezarlıkta geçirdiğim süre boyunca sakinleşme ve durumu kabullenme fırsatım oldu. Cenazemi tekrar düşündüğümde olayı çarpıttığımı anladım. Aslında dirilere karşı duyduğum kin, "Niye onlar değil de ben?" sorusu gözlerimi karartmıştı. Gömüldüğüm sırada hepsinin ağladığını, cenaze işlemi bittikten sonra evimde toplanıp birlikte geçirdiğimiz günleri andığımı biliyorum.

İlk gün çevremdeki hiçbir şeyi görmemiş, sürekli ağlamıştım. Kabirlerdeki hareketliliği çok sonra fark ettim. Herkes bana bakıyordu; otobüse bindiğimde yolcuların merakla süzmesi gibi. Onları fark ettiğimi görünce başlarını çevirip eski hallerine döndüler. Şaşırdım. Öteki dünyayı böyle hayal etmemiştim. Burada da bir hayat vardı oysa. Çay bahçesi gibi insanların bir müddet oturup dinlendiği bir mekan. Birkaç saat sonra tren istasyonda duracak, onlar da kalkıp gideceklerdi sanki. Bir yandan da burayı bir köye benzetiyordum. Her evin kendine göre bir kültürü vardı. Tek farkı; köy meydanında evler, yaşlılar, çocuklar, kadınlar birbirine benzer. Burada tam tersine bir zıtlık hakimdi.

Önce babaanneyle tanıştım. Pencere arkasından beni izliyordu. Ona doğru baktığımı görünce gülümsemiş, aşağıya, yanıma gelmişti. Nasıl öldüğümü sormuştu. Bu soru ürpertmişti beni fakat durumumu yavaş yavaş kabullenmemi de sağlamıştı. Başımdan geçenleri ona anlattıkça rahatladığımı hissettim. Gerçekten bir Babaanne gibiydi, şefkatli ve hoşgörülü... Sonra teker teker tüm kabir sahipleriyle tanıştım. Onlardan biri oldum. Gömüldüğüm mezarlık Boğaz'daydı. Güzel bir manzarası vardı. Tam karşımızda piknik alanları ve çocuk parkları dizilmişti. Bazen oturur onları izlerdim. Piknik yapan, yürüyen, parkta oynayanlarsa mezarlığı görmek istemezlerdi. Mezarlığın büyük ve açık kapısı her an onları içine çekecek izlenimi uyandırır. Ne kadar görmemeye çalışsalar da kabirlerin üzerinde yazan isimleri gayri ihtiyari okurlardı: "Yavaşca Ailesi", "Murat Yıldırım; 1970 - 2009"

Kabirler arasında sürekli acı çeken, ölümlerin hareketliliğine *ayak* uyduramayanlar d^a vardı. Başlarından ne geçtiğini sormaya korkardık. Onların azabı bazı günler bizi de etkiler, hesaba çekildiğimizde ne yapacağımızı düşünür dururduk. Bir de mezarlığın bekçisi vardı. Bir hayaletti. Yaşayanlara görünüp herkesi korkutuyordu. İtiraf etmek gerekirse biz bile çekiniyorduk ondan. Ne zaman ner^ede olacağı hiç bilinmezdi. Mezarlığa kötü niyetlerle gelenleri elindeki baltayla kovalardı. Kimseyle muhabbeti yoktu. Yanımızdan geçtiğinde yüzümüze bakmaz, adeta bizi görmek istemiyormuş gibi kafasını eğdi.

Bir gece silah sesleriyle uyandık. İki hırsız, polislerden kaçarken mezarlığa sığınmıştı. Hepimiz ayaklanmıştık, uyku sersemi, neler olduğunu birbirimize soruyor, çatışmayı dikkatle izliyorduk. Mahalledeki evlerin ışıkları da teker teker yanmıştı. Polislerin "teslim olun!" çağrısı siren sesine karışıyordu. Hırsızlardan biri elindeki poşeti mezarımın üzerine bıraktı. Ağzını bağlamaya vakit bulamamış olacak ki altınlar ve birkaç değerli eşya daha toprağın üzerine yayıldı. Adam, mezar taşının arkasına saklanmıştı. Üzerime basıyordu. Kızmam gerekirken acımıştım ona. Korkmuştu, nefes nefese taşta yaslandı. Arada bir silahıyla, arkasına dönüp bilmediği bir yere ateş ediyordu. Tam karşısında dikiliyordum fakat beni görmüyordu. "Teslim ol!" diye bağırdım kendimi tutamayarak. Mezarlığın hareketli bir yaşamı olsa da bu tür olaylara alışık değildik. O yüzden hepimiz çok heyecanlanmıştık.

Bekçiyi gördüm. Uzaktaydı, yanımıza ne zaman geldi bilmiyorum. Baltayı yukarı doğru kaldırırken yüzü dikkatimi çekti: Sinirden genişlemiş, kıpkırmızı olmuştu. Öfkeden gerilen yüzünde gözleri fırlayacak gibiydi. Açık kalan ağzından simsiyah dişleri gözüküyordu. Olayı gören tek kişi bendim. Herkes polislerin, öteki hırsız yakalamasını seyretmek için mezarlığın diğer ucuna toplanmıştı. Bu başarının sevinciyle ikinci kişiyi unutmuşlardı. Yakalanacağını aklının ucundan bile geçirmeyen adam, çevresine toplanan, onu yatırıp arkasından kelepçeyi takan polislere bakıp olanları idrak etmeye çalışıyordu. Mahalle sakinleri polisi tebrik ediyor, ölümler ise kendi hallerine dönmüş, aralarında olayı tartışıp duruyordu. Neden sonra polislerden biri ikinci kişiyi hatırladı ve koşarak amirinin yanına gitti. "İki kişiydiler amirim! Eminim!" Polislerinin gururla sırttan yüzleri birden asıldı. Ölümlerin konuşması yarıda kesildi.

Bekçi o kadar hızlı davrandı ki olup biten saniyeler sürdü. Havaya kaldırdığı baltayı tüm gücüyle hırsızın kafasına indirdi. Adam o sırada arkasını dönmüş ateş ediyordu. Polislerin, arkadaşını yakaladığından haberi yoktu. Bilseydi, burada oyalanmasına gerek kalmayacaktı. Ne olduğunu anlayamadan toprağa yığıldı. Kafatası paramparça olmuştu. Toprak, aniden boşalan kanı emdi. Hırsız ayağa kalkmış, hayretle bedenine bakarken gördüm. Derken aceleyle eğilerek dağılan altınları toplamaya başladı. Öldüğünün farkına varmamıştı henüz. &

H E C E Ö Y K Ü

OSMAN KOCA

MÜŞT-ZEN

zaman bahçede salınan bir havlu görsem yüreğimi kemiririm...

Bahardı. İyi forse ettiğim bir müsabakada heyecandan gardımı aldığımı sanmış ve rakibim üzerime gelirken kontra yumruklarla onu devirmenin hesabını yapmıştım. Hinoğluhin öyle geldi ki; bir, aşağıdan-yukarıdan; bir, yandan-doğrudan; mitralyöz gibi darbeleriyle beni abandone etmiş, o dakikada nakavt olduğumu fark etmeden gözlerim şişik olduğu halde havaya yumruklar savunmuştum...

Aklıma düştükçe hâlâ utanırım...

Aradan yıllar geçti ve fakat bu havlu heyulası içimde hiç dinmedi. Tersine, zaman ilerledikçe daha da örselendi... Ve nihayet bende bir tik haline geldi...

Bunu ilk keşfeden Teo oldu... Borsacı Teoman... Biz ona kısaca böyle sesleniriz. Bir yaz erimi terli terli büroma geldi. Kendi halimde çevirmenlik yapıyordum. Soğuk bir şeyler istedi. Ismarladım. Geldi. İçti. Kesmemiş olacak ki, bu kez bir havlu rica etti. Üşenmedim, içeriden getirdim. Yüzünü-gözü, boynunu-saçlarını sildi. Buraya kadar her şey gayet normal ve güzeldi...

Ta ki.

Serinlemek için havluyu sallamaya başlamasın mı!

İşte o zaman yandığının resmini gördüm.

Aklım, kurcalanı; içim, huzursuzlanıverdi dangadak.

Bir an kendimi ringde zannedip ayağa fırladığım gibi rakibimin -ah sevgili Teo'cuğumun- yüzüne yüzüne yumruk atmaya başladım. Ellerim çıplaktı... Az geçti, can havliyle bağırınca, kendime geldim. Ne ki iş, işten geçmiş, Teo'nun kanlı yüzü kaskatı kesilmişti. Faltaşına dönen gözleriyle kudurgan yüzüme bakıp gerisin geri kaçmıştı büromdan...

İsteyerek yapmamıştım, bunu elbet o da biliyordu. Gör ki, hayli zaman büroma gelmedi. Bu da yetmedi, beni cümbür cemaate jurnalledi...

Bu talihsiz olaydan sonra bilhassa sallanan havlulara karşı bir tik oluştu bende.

Hiç unutmam bir akşamüzeriydi. Yorgun argın eve dönmüş, rahatlamak için duşa girmiştim. Elimden geldiğince havluyu sallandırmamaya gayret ettim. Ama boşluğuma geldi, kurulansın için havluyu birkaç kez sallayınca ak-

H E C E Ö Y K Ü

lım başımdan gitti bir an. Gözlerim dönük, kendimi yumrukluyordum habire. Ağzım gözüm kan revan içinde kalıncaya dek, bu böyle süregitti. Niha yet can acısıyla kendimi ancak dışarı atabildiğimde, ringden çıktığımı düşünerek hakem kararını bekliyordum ki, zırlayan telefon ziliyle uyanabildim.

Ne vakit balkonda rüzgara maruz kalan bir havlu görsem kalbim oynar yerinden.

Sarı sıcak İstanbul. Coğrafya derslerinde fıkra olsun için anlatılır; yururtayı asfalta koy, pissin kabilinden bir hararet dışarıda... Yanıyor koskoca şehir... Yandığı yetmiyor, nemiyle insanı büsbütün bunaltıyor...

Tikim var ama benim... Havlu alamıyorum elime. Poşetteki bir tutamlık buz, ensemi devşirip öyle serinlemeye çalışıyorum. Askerden kalma bir alışkanlık... İşe yarıyor her defasında...

Fakat insanlar anlamıyor beni ve hatta bilen hınzırların çoğusu bilerekten yapıyor. Beni görende ellerindeki havluları sallamaya başlar başlamaz, ne yapayım elimde değil, insan olmaktan çıkıyorum o an, boğa dürtüsünden çok yemilgisini bir türlü hazzedemeyen ezik boksör edasıyla çıkıyorum karşılarına.

Görmüyorum inanın, sallıyorum, tıknefes kalıncaya değin habire sallıyorum.

Gözlerimi açıp da kendime geldiğimde, yengisini kutlamaya hazırlanan bir muzaffer kumandan edasıyla yerine haşatlığa dönen dostunu bu hale çevirmenin iç sıkıntısı içinde enikonu kahroluyorum.

İlencim tuta inşallah o günlere...

O zamanlar ilköğretim yoktu ve ilkokullarla orta-okullar, imla kılavuzlarında ayrı yazılırdı. Üstelik binaları da ayrıydı.

Siz deyin orta-bir, onlar desinler orta-üç, ben aranızı bulayım orta-iki yıllarımdı.

Dil'ci geçinen koskoca prof'ların neden ilkokul'u bitişik yazdığı halde orta-okul'u ayrı yazdıklarına akıl sır erdiremediğim günlerin birinde, sınıftaşımla biriyle tepe kavgasına tutuşmuş ve tümüyle vergisel birkaç yumrukta arkadaşları devirivermiştim.

Top gibi sakallı bir adam meğer beni görmüş, pek beğenmiş. Yanıma geldi. "Hey delikanlı" dedi, "sende boksa bir yatkınlık, istidat var."

İstidadın ne olduğunu bilemeyecek kadar dil-engelli idim. Ancak adamın beğenileri koltuklarımı kabartınca daha bir şişiklenerek; "bu daha ne ki!" diye karşılık verdim...

Çelindi bir gramlık aklım... O günden sonra heves olsun için boksa başladım... Ne ki iş ciddileşti her geçen gün... Altıncı ayın sonunda minikler kategorisinde ilk karşılaşmama çıktım. Epey dayak yedimse de yılmadım. Bu

H E C E Ö Y K Ü

yılmazlığım hoşuna gitmiş antrenörümün. Yıl dönümü yirmi gün farkıyla yıldızlar kategorisine terfi ettim. Ne çocuğu karşımda dalyan gibi bir delikanlı, mübarek hormonlanmış sanki, müsabakada hayli hırpalandımsa da yine de ezilmedim.

Amatörlük yıllarımı dayak yiye yiye tükettikten sonra beşinci yılın eriminde profesyonelliğe geçiş yaptım...

Salon ana-baba günüydü ilk profesyonel maçımda... Rakibim Bulgar'dı... Ve o günler Bulgar'lara düşman kesilmek hayli revaçta olduğu için kaçınılmazdı. Türklük gururuyla çıktım ringe. Sinek gibi uçamayıp arı gibi sokamadıysa da, üçüncü rauntta üç sayılık farkla tattım ilk yengimi.

İşte böyle başladım mesleğe... Yirmi yıllık boks hayatımda defalarca yengi de tattım, yenilgi de.

Son karşılaşmamdan sonra beyin travması yaşamışım. Doktorlar bir daha dövüşmemi yasaklayınca çatra patra Arapça ve İngilizcemle kendi çapımda çevirmenliğe başladım...

Daha sık, öğrencilerin bitirme tezleriyle uğraşıyorum. Seyrek de olsa, eşin dostun ticari yazışmalarına cevaplar yazıyor, birkaç tanıdığın vesilesiyle kitap çeviriyorum.

Ciddi paralar kazanamam da, çok şükür ele güne de muhtaç olmuyorum. Hani derler ya, kendi yağımızla kavrulup gidiyoruz işte...

Siesta zamanı şimdi...

Çöl sıcakları çatkapı dayandı. Meteorologlara bakılırsa, bir hafta daha böyle devam edecekmiş...

Sular, elektrikler kesiliyor güneşir. Hadi elektrik neyse de susuz, eli ayağı bağlanıyor insanın. Güzün yağın onca yağmur, kışın serpilen onca kar, boşa gidedursun; yaz sıcaklığında biz kavrulalım, iyi mi!..

Ne kutuyu açtıralım, ne kötüyü söyletelim biz.

Ne gün bir havlu satıcısı görsem, yüreğim ağzıma gelir...

Bağır bağır bağırıyor kokot. Sırtındaki havlu sepetini indirip çömeliyor kaldırımda. Güpegündüz havlu satıyor. Üstelik benim mahalleimde. Üstüne üstlük kapımın önünde. Kakofonilerini duyuyorsam da, yüzünü sadece bir kez gördüğümden rakip olarak onu ciddiye almıyorum. Çekip gitsin istiyorum bir an önce.

Çok geçmeden gerçekleşiyor bu dileğim... Kokonanın kart sesi alçalırken cebim titriyor. İcim gıdıklanıyor dangadak ve ekrana bakmadan açıyorum telefonum... Karşıdaki bayan, pek çitkırıldım konuşuyor. Avea'mı Teo'dan aldı-

ğını söyleyip hafta sonu Dubai'den gelecek misafirleri için çevirmenlik yapmamı rica ediyor. Ne kadar demeye kalmadan hayli doyuk bir rakam telaffuz ediyor.

Bir yandan, bayanın kadifemsi nefesi; öte yandan, iyi miktarda para, kabul et diye baskı yapıyorlar bana. Kırmıyorum onları, beni evden alacaklarını haber verip gününü ve saatini unutmayayım için mesaj geçiyor az-birazdan.

Böylesi kıyak işler pek nadir olur hayatımda. Ulan kofti, dar zamanımda şişeden çıkan cin gibi yetişir imdadıma. Teo'yu kastediyorum. Tebelleş ve fakat bir o denli sevecen borsacı.

Hafta sonu kavurucu, güneş ve hava, bunaltıcı... Bırakın binmeyi, ömrümde ilk kez görüyorum X6'yı... Binek ile cipi birleştirip melez bir araç tasarlamışlar sanki... Şoför, epeyi kibar bir beyefendi... Halimi hatırlımı sorduktan sonra kapımı açıyor. Alışık değilim ben. Tuhafıma gidiyor işbu sebepten... Yapmacık dediğimiz bazı şeyler, onların olmazsa olmazlarından... Hani plastikler sanatlar neyse de, dilin plastike hali bana hayli eğrelti kaçıyor... Çaresiz eşlik ediyorum sahteden sohbete...

Sanayi'nin salaş evlerinden çıkıp Levent'in gökdelenleri arasında kayboluyoruz bir süre. Köşeyi döner dönmez yavaşlıyor mekanik melez beygir ve az sonra lüks bir konağın önünde duruyor. Aracından inen şoför, kapımı açıp konağın bahçesine kadar eşlik ediyor bana. Yer yer gül, yasemen ve lale tarhlarıyla bezeli bahçenin geniş avlusunu ortalayan somaki mermerlere basarken, sırça zeminde yürüyen Süleyman gibi hissediyorum kendimi. O derece havai ve bir o denli iştahlı...

Döner kapıda bu kez dekolte bir bayan çıkıyor karşıma. Yüzünde makyajın binbir tonu ve ağzında yayvan bir gülümsemeyle hoşgeldiniz diyor. Hoşgördük derken onun kadar başarılı olamıyorum ben...

Kırmızı halılarla döşeli granit basamakları çıkarken titrek adımlarla takip ediyorum bayanı. Buranın patronu kimse para-babası olmalı diye geçiriyorum içimden. Hiçbir zahmetten kaçınmamış. Antre tavanlarında optik lambalar, saten duvarlarda pahalı olduğunu sandığım tablolar, kat aralarında gravür ve biblolar.

Para-babası olduğu kadar aynı zamanda sanat-babası da artık kimse patron.

Ben böyle şaşılmalı duygular içinde enikonu afallarken; oval camlı, portatif bir kapının önünde duruyor ansızın nazik bayan. "Biraz bekler misiniz" diye rica edip içeri giriyor. Rica yüklü ifadenin soru mu yahut ünlem mi taşıdığını henüz kestirmeden; "Buyurun efendim, sizi bekliyorlar" deyip yolu gösteriyor.

H E C E Ö Y K Ü

Kırmızı halılara alışkınım Allah'tan. Gene de gördüklerim karşısında yarırı şaşkın, yarı ezik duygulardan alamıyorum kendimi. Gayet ciddi görünmeye çalışarak usul usul kat ediyorum daracık dehlizi... Lütfen butona basınız yazılı levhanın işaret ettiği ok istikametinde gözlerimi gezdirip titreyen parmaklarıma hakim olamamanın naif endişesiyle üçgen tuşa dokunuyorum. Kendiliğinden açılıyor işlemeli cam bölme...

Tırsaklığımı yeneyim için derinden bir iç geçirip nefesimi tutarak giriyorum içeri. İlkın jaluziler çekiyor dikkatimi. Ardından oval masa etrafında oturan, ciddi birtakım yüzler. Masanın sağıyla solunda boşluklar var. Birinde giriş, diğerinde çıkış yazıyor. Ama İngilizce.

Tam bu esnada sanırım telefonda konuştuğum bayan, yüzündeki ciddi ifadeyi hiç bozmadan oturacağım yeri göstererek hoşgeldiniz diyor. Hoşbulduk diyeceğim demesine de, ağzım tümüyle kekrelir. Ancak yutkunarak cevap verdikten sonra benim için ayrılan koltuğa resmen gömülüyorum.

Karşımda başkumandanın devasa portresi, sağında hitabe, solunda marşımız. Hemen dibinde altın yaldızlı harflerle kazılı tek tümcelik bir ibare.

Bunca resmiyet gerer beni... Geriyor nitekim... Ve fakat başkaca da bir çare yok. Katlanmam lazım. Süklüm büküm katlanmamak için kendimle adamakıllı kavga ediyorum.

Genç bayan oradakilere beni tanıtıyor.

İnsan bi gülümser di mi ama nerdece!..

Birkaç kem kümle geçiştiriyorum tanış faslını... Konuşmalar başlıyor ardından... Uluslararası bir iş görüşmesi, bu... Araplarınkini, bizimkilere; bizimkilerinkini, Araplara çeviriyorum... Çok fahiş fiyatlar, epey yüklü siparişler uçuşuyor havada... Patronların Türk olanı, bu işi bağlamam halinde bana yüzde beş vereceğini vaat ediyor. Sevincimden handiyse havalara uçmak yerine düşüp bayılacağım...

Derken oval masadakilerin hepsi birden ayağa kalkıp koyunlarından çıkardıkları havluları senkronize bir halde sallamaya başlamasınlar mı!..

Nevrim dönüyor birden... Başıma vuran harı söndüremeden palas pandıras fırlıyorum yerimden. Önlemlerini almış herifler... Dört badıgart kapıdan içeri giriyor o sıra. Tutuyorlar beni sıkıca.

Havlular havada sallandıkça, kırmızılıklar içinde neredeyse çıldırmakta olan bir boğa gibi debeleniyorum yerimde... İzbandutlar bırakmıyor ne ki... Ah bi bıraksalar, paralayacağım herbirini.

Şık katlığı içinde kakhahalar atarak içeri giren Teo'yu görünce hayretim büsbütün artıyor. Zıvanadan çıkmak işten bile değil!

Bir taraftan, olan bitene anlam verememenin şaşkınlığı; beri taraftan, habire sallanan havluların çıldırısı içinde olduğum yetmiyormuş gibi, bir de havada saltolar çizen yumruklarıma dur diyememenin öfkesiyle büsbütün kahroluyorum.

O ciddi yüzlerin birdenbire nasıl da matrak bir çehreye döndüğünü görünce dilimi yutacak gibi oldum.

Zıbarılasıca Teo; kahkahalar atmaktan iki büklüm olduğu halde, zorbela doğrulan parmaklarıyla karşıyı işaret edip bana kamera şakası yaptığını söylemez mi!..

Şaşkınlığımı yutup alan utancımı kuşanarak, ne yapacağımı ve ne edeceğimi bilebilmeden, esrik gözlerimi örseleyen alık bir yüz ifadesiyle ve üstelik yuttuğum zokayı çıkartamamanın acısı içinde, zangır zangır titreyen ellerimi, gizli kameraya doğru çeviriyorum.

Milyonlarca insan, kırılan onurumu düşünmeksizin bu kayıtları izleyip güle güle kırılırken; içlerinden hiç olmazsa biri, kuvvetle muhtemel özkıymıma bakıp ağlarken; bu herzeler, yaptıklarından ve ekranları başındaki milyonlarca zombi de, bu gerzelere çanak tuttuklarından, acaba hiç vicdan azabı çekmeyecek mi!..

Tabi en başta bu işin müsebbibi Teo..

SELVİGÜL KANDOĞMUŞ ŞAHİN

AMCAMIN EVİ

Tırkek alıyorum kapıyı. İçeriden beni duymaları için kapıya daha hızlı vur-
IImam gerek. Zaman ilerledikçe, vuruşlarımlın hızı azalıyor. Evimizin so-
ğuşundan sonra merdiven boşluğu daha bir üşütüyor beni. Çıplak ayaklarımı
biri üstüne koyarak, kızaran ellerimi soluğumla ısıtmaya çalışıyorum. Son
bir cesaretle, soğuktan ve heyecandan titreyen, ellerimle kapıyı tıklatıyorum.
Ben bir kedi gibi kenarda büzölü dururken kapı açılıyor.

Önce yüzüme sıcak bir hava çarpıyor. İçeriden gelen kokuyla iim bir tu-
haf. Beni mest eden bu kokuyu bir türlü tarif edemiyorum. Mutfaktaki yemek
koku, yayla orbasının nanesinden mi, yoksa güveten mi, ya da kaynayan
adaayıyla karışık ıhlamurdan mı geliyor bir türlü ayırma varamıyorum. Ama
mest oluyorum. Soğuktan kızaran yanaklarım, şimdi sıcaktan al al olmuş.

Amcam "hadi gir içeri" diyor. Kumral saçları, eli yüzü ter içinde kalmış.
Yeşil gözleri berrak bir su gibi akıyor içime. Isınıyorum birden. Bir heyecan
dalgası tüm vücudumu sarıyor.

Amcam önde ben arkada salona geçiyoruz.

Neye uğradığımı şaşıyorum. Çocuklar alt alta üst üste boğuşuyorlar. Sa-
lon alabildiğine karışmış. Koltuk minderleri dağılmış, halı kaymış. Çocuklar
kan ter içindeler. Yengem sesleniyor mutfaktan. " Çocuklar, salonu toplayıp
gelin yemek hazır."

Ruhi hemen koltuğun arkasına saklanıyor. Nurayla, Sena ise omuzlarını
kaldırıp, muzipe gülümsüyorlar. Amcam, " hadi afacanlar, beni kim geçe-
cek bakalım, en hızlı toplayana en büyük ödölü vereceğim" diye atılıyor, yas-
tıkların arasına. Göz açıp kapayana kadar toparlanıyor ortalık.

Bu sofraya her gün oturmak için neler vermezdim. Beni çeken neydi bu in-
sanların içine, şimdi iim sızlıyor o günler aklıma geldikçe. Sofrada da öyle
olurdu, kızarırdım, utancımdan her tarafımdan terler akardı. Sıcacık çorbayı yu-
dumlayıp, sofradan yükselen kahkahalara ben de katılmak isterdim ama hep or-
ba boğazımı yakardı. Ellerim titrerdi. Yutkunup dururdum. Bu halim amcamla
yengemin dikkatini çeker, " Metinciğim ekinme evin sayılır burası senin" der-
di amcam. Ben hep ekinirdim. Çoğunlukla da yemeğimi bitirmeden kalkardım.
Yengem sevecen sesiyle, " Hadi Metinciğim, bitir tabağını da tatlını vereyim."

Bayılırdım yengemin sütlacına. Hiçbir yerde hala onun gibisini yememişim-
dir. Yengem, hızlı hızlı yememden anlamış olacak ki, iri kara gözlerini kırparak
gülümser, " hadi bir tane daha" derdi. O zaman keyfime diyecek olmazdı.

H E C E Ö Y K Ü

Bu evde, takla atan, oynayan, kahkahalarla gülen çocuklardan birinin yerinde olmayı nasıl da isterdim. Çocuk aklımla geceleri dua ederdim. Allahım amcamın bir çocuğu da ben olayım diye.

İki kâse sütlacı da bitirdikten sonra heyecanım biraz olsun diniyor. Normalde dönüyorum. Salondan çocuklarla amcamın sesi geliyor. Çocuklar çığlık çığlığa bağıyorlar. Ellerimi hızlıca yıkayıp yanlarına koşuyorum.

Aman Allahım gözlerime inanamıyorum. Ne muhteşem bir şey bu böyle. Işıkları

Söndürmüşler. Oyuncak bir araba, kapılarını açıp kapatarak, hoş bir melodi eşliğinde salonda dolanıyor. Kırmızı bir Ferrari olduğunu anlayacağım yıllar sonra bu güzel arabanın. Benim gibi bir **çocuk** için bu araba muhteşem bir şey. Saatlerce hiç kımıldamadan bu arabayı izleyebilirim. Kırmızı arabanın yanıp sönen ışıkları gözlerimi kamaştırıyor. Kalbim küt küt atıyor. Peşinde dolanıp durdum bütün gece, kan ter içinde kalmışım. Çocuklar kendi aralarında oyuna dalmışlar, ben hala kırmızı ferrarinin peşindeyim.

Kasım ortaları. Dışarıda lapa lapa kar yağıyor. Ayaklarım uyuşmuş, sanki hiçbir şey hissetmiyorlar. Ellerimi soluğumla ısıtmaya çalışıyorum. Aldığım nefesler bir oyun halini alıyor. Buz gibi havayı soluyup, içimde ısıtıyor sonra ellerime üflüyorum. Bu oyunu yorulana kadar sürdürüyorum.

Sobamız yanmıyor. Aslında kömür var. Ama babam izin vermiyor sobanın yanmasına. Hava kararınca yakacağız diyor. Annem mutfakta morarmış elleriyle bulaşıkları yıkıyor. Makarna kokusu geldiğine göre bu akşam da makarna yiyeceğiz. Yanında tarhana çorbası. Hemen hemen her gün bunları yiyoruz. Evin soğukluğu bir yana, ikisinin de sinirli halleri içimi üşütüyor.

Bir kar tanesi olarak gökyüzünde öylece süzülsem. Ne kadar muhteşem inişleri var kar tanelerinin. Annem her bir kar tanesini bir melek indirir demişti. Ben buğulu camın gerisinden karlara bakarken, amcamla çocukların sesleri geliyor. Kartopu oynuyorlar herhalde. Onlarla oynamak için can atıyorum ama, yerimden kımıldamaya bile halim yok. Akşam ferrarinin sevda-sıyla unuttum saatin kaç olduğunu, nerede olduğumu. Bir baktık babam kapıyı yumrukluyor. Nerde bizim haylaz diyor. Çıkıştaki aynada son kez yüzüme bakıyorum. Sarı saçlarım ter içinde kalmış. Çilli yanaklarımdan ter damlaları süzülüyor. Amcam beni geçirirken, oyuna daldı çocuk diyor.

Oyuna dalmıştım. Bir rüya gibi bu sıcaklığın, bu güzelliğin içinde dalıp gitmişim. Tıpkı bir masal gibi. Uyanmak istemediğim bir rüya sıcaklığı tüm uzuvlarımı sanki esir almış. Ayaklarımı neredeyse sürüyorum merdivenleri çıkarken. Kararan gözlerimi ovuyorum, çilli yanaklarımdan, saçlarımdan süzülen ter damlaları şimdi buz kesiliyor. Her yanımdan soğuk rüzgarlar esiyor sanki. Bedenimi bir türlü bu uyuşukluğun içinden sıyıramıyorum.

Babam beni uyandırdı. Eve girer girmez, kapıdan içeri beni öyle bir iteledi ki, yere kapaklandım.

H E C E Ö Y K Ü

O, sıcacık ışıltılı , beni sarhoş eden dünyadan kopup evimize geldim. Daha doğrusu babam tekmeleyerek, iteleyerek beni getirdi. Evin soğuk havası çarpıyor önce yüzüme. Sırtım, elim yüzüm ter içinde. Üşüyorum, sonra bir titreme nöbeti başlıyor. Annem beni ne zaman çekyatın üzerine koydu, üzerimi ne zaman örttü hatırlamıyorum. Evin karanlığına açıyorum gözlerimi.

Ben bu karanlığa ve soğuğa alıştım artık. Babam koltuğunda oturur. Bizimle hiç konuşmaz. Hiç konuşmaz, çalışmaz, sokağa çıkmaz, öylece oturur. Bir heykel soğukluğunda hep oturur. Elinin sıcaklığı değmez elime. Saçlarım hasırttır baba dokunuşuna. Gözlerini daima kırıştırır ve göz göze gelmemize imkân yoktur. Bazen kulağıma çalınıyor büyüklerden, kimisi şizofren diyor, kimisi cin çarpması diyor. Babam bir heykel soğukluğunda otururken koltuğunda, ben bir yerlere gizlenir dururum. Ortalıkta görünmemeyi tercih ederim.

Annem, babamın soğukluğuna rağmen, sıcacık sarıp sarmalar, kuşatır. Ellerinden nice masallar taşınır, üşüyen, yalnız yüreğime. Geceler boyu anne-me sarılıp uyurum, buz soğuğu, camları rüzgârlarla sarsılan evde. Geceleri gündüzlere ekleriz bazen. Babamın ne zaman, ne yapacağı bilinmez. Hep bir yanıma uyanıktır. Annem uzun kış gecelerinde, yumuşak sıcak örgüler örür. Çetikler, yelekler dokur maharetli elleriyle bana. Ben onları giyer ısınırım. Annemin sevgisi her ilmeğe düğümlüdür bilirim. Daha bir sıcak gelir bana bu yumuşak el örgüsü süveterler, yelekler.

Uykularımı bölen nice kâbuslardan ve kırmızı ferrarinin peşinde koşuşturmalarımın sonra, gözlerimi açıyorum. Bütün gece ferrarinin peşinden koş-turdum. Yetişemedim bir türlü. Ellerime alıp dokunamadım. Boş kaldı ellerim. Ağladım sabaha kadar. Nihayet kalktığımda anladım hepsi rüyaymış.

Annem, sevinçle geliyor yanıma. Elleri arkada. Biz küçük yatak odamızdayız. Annemle burada kalıyoruz. Babam hep salonda yatar. Annemin yüzünde baharlar. Gülümsüyor. Sonra beyaz dişlerini gösteren bir tebessüm kaplıyor çehresini. Yanakları al al oluyor. Annem köy kızı. O nedenle yanakları hep al al. İstanbul' un havası annemin çehresini solduramadı. Yalnız babamın tavırları, buz soğuğu evimiz, sobamızın sadece akşamları bir saat yanması ve geceleri karanlıkta oturmamız, annemin yüzünü gölgeleyip, gözlerinin nemlenmesine, yüreğine acıların dokunmasına sebep oluyor biliyorum.

Biliyorum o zaman bana dokunan elleri buz kesiliyor. Dudakları daim titriyor. Yine de kendini zorlayarak ben üzülme-yim diye yalancı bir tebessüm yerleştiriyor çehresine. Bize amcam bakıyor. Aslında hiçbir şeyimizi eksik etmiyor. Ama babam her şeye engel oluyor. Işıkları geceler boyu yakmıyor. Sobayı bir saatten fazla yakmamıza izin vermiyor. Böyle anlaşılmaz bir durumla yaşıyıp gidiyoruz.

Benim için en güzel şey amcamın evi. Oraya her daim gitmek istiyorum. Ama annem her zaman izin vermiyor. Çocuğum onların kendilerine göre programları var, gidersin elbet her şey zamanında diyor. Ben aşağıya oynat-

maya diye izin alıyorum. Sonra soluğu amcamların kapısının önünde buluyorum. Akşamüzerleri evin o mutlu telaşını duyabilmek için, içeriden gelen kolların beni mest etmesiyle yığılıp kalıyorum kapının önüne. Kaç defa amcam ya da yengem beni orada bulup içeri almıştır. Ürkek bir kedi gibi sokulduğum kapının dibinde, ellerimi hohlata hohlata ısıtırken, onlar çöp koymak veya ekmek almak için kapıyı açtıklarında beni bulurlardı kapının önünde.

Annem öyle her zaman sevinçli olmaz. Var bir şeyler. "Gözlerini yum" diyor bana. Gözlerimi yumuyorum. Gözlerimi açıyorum sonra annemin "aç" demesiyle. Aman Allahım o ne! Gözlerime inanamıyorum. Rüya mı diye gözlerimi ovuşturuyorum. Kırmızı ferrari annemin ellerinde. Sevinçten deliye dönüyorum. Bütün gece sayıklamalarla uyandığım, rüyalarımın giren ferrari şimdi annemin ellerinde.

Bütün gün oynadım arabamla. Kan ter içinde kalmışım. Babamın yanına salona hiç gitmedim. O görsün istemiyorum. Kapıyı sıkı sıkı kapattım. Arabam ve ben başbaşayız. Kimseler gelmesin, oyunumuzu bozmasın. Annem bir ara yemek getirdi. Neredeyse sevinçten yemeği bile unutmuşum.

Akşama doğru, babamın önce öksürüğü geldi. Sonra homurtular halinde kapıyı yumruklamaya başladı. Terden yapış yapış olmuş perçemlerimi sıvazladım. Ayağa kalktım. Neredeyse hazır ola geçtim. Kapıyı açtım. "Buyur baba" diyerek, dilim damağım kurumuş halde onu içeri davet ettim. Babam fazla konuşmaz. "Nerdesin bütün gün, ver bakalım şu oynadığın arabayı".

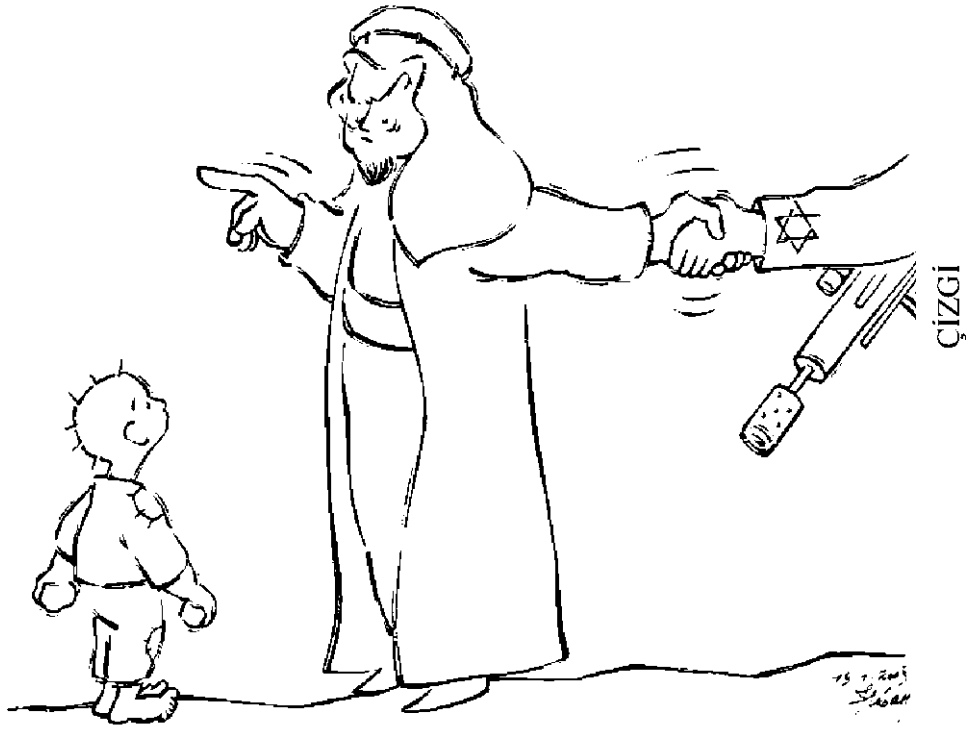
Bu bir kâbus olmalı. Ne diyor babam. Çekyatın arkasına sakladığım ferrarimi istiyor. "Ne arabası baba" diyorum. "Getir çabuk". Bir titreme nöbeti sarıyor bedenimi. Dudaklarım kuruyor. Robotlaşmış halde, ferrarimi getirip veriyorum babamın ellerine.

Eline alıp, evire çevire bakıyor. Onun arabama her dokunuşu, her bakışı içime hançerler saplıyor. O an annem gelsin arabamı elinden alsın istiyorum. Ama annem ortalarda yok. Ekmek almaya gitmiştir muhtemelen. Neden sonra arabanın altında pillerinin takılı olduğu bölüme uzun uzun bakıyor. Kırarcasına kapağı açıyor. Dört pil yerleştirilmiş. "Ne lan bu, bu araba dört pille mi çalışıyor. Ekmek parası bulamıyoruz. Bu pillere mi para yetiştireceğiz." Diye bağırıyor. Yüzü kızarıyor. Elleri de titriyor sanki. Korkuyorum babamdan. Yanında artık küçücük kaldığımı hissediyorum. Babam bütün gün oturduğundan olsa gerek çok kilo aldı. Boyu da var bayağı iri yarı bir adam oldu.

Tüm cesaretimi topluyorum. "Amcam pil alacak baba" diyorum. Kendi sesimi bile zor duyuyorum. "Başlarım amcana," diyerek balkona geçiyor hızla. Nasıl olduğunu anlayamıyorum, ama sesler geliyor sokaktan. Koşarcasına merdivenlerden aşağı iniyorum. Nefes nefese aşağı indiğimde, çocukların başına biriktiği kırmızı ferrarimi parçalanmış halde buluyorum. &

H E C E Ö Y K Ü

HASAN AYCIN

DOSYA
ÇAĞDAŞ MISIR ÖYKÜSÜ

SABRİ HAMMAM

Türkçesi: Emine Banu VURUR

MISIR EDEBİYATINDA KISA HİKÂYE

Önemli hikâye eleştirmenlerinden Robert Louis Stevenson şöyle der: Hikâye yazmak için üç yol vardır. Yazar, bir düğüm oluşturur sonra karakterleri onunla uyumlu hâle getirir. Veya bir karakter oluşturur ve o karakteri geliştirip yaşatacak olaylar ve durumlar kurgular. Ya da belirli bir ortam oluşturur olayların ve karakterlerin orada vücut bulmasını sağlar.

Kısa Hikâye

Genellikle kısa hikâyeler tek bir an, durum ve karakter üzerine kurulur. Bu şartlar gerçekleşme bile mutlaka hikâyede bir bütünlük olmalıdır. Çoğu kısa hikâye, bir durum karşısında fiziksel ve zihinsel olarak derinleşen ve geçmişle hesaplaşan bir karakter (veya karakterler) sunar. İyi kısa hikâyede dramatik mücadele, kuvvetli bir çatışma görülür. Kısa hikâyeyi oluşturan unsurlardan gerilim, iz bırakan bir tarzla oluşur, bir topluluktan tek bir sesi dile getirir .

Bazı araştırmacılar kısa hikâyenin tarih boyunca farklı şekillerde var olduğunu söylerr. Kral Davut, Yusuf vb. peygamberlerin hikâyeleri gibi hikâyelerin ve konuların ahlâki model oluşturarak kısa hikâyenin orta çağını şekillendirdiğini belirtirler. Kısa hikaye, kişinin duygu ve düşüncelerindeki iç özgürlüğünü müstakil olarak açığa çıkartarak geçmişin baskısından kurtulması gerektiğini savunur.

Kahramanlık rolü oynayan eski hikâye türünün aksine kendine özgü farklı özellikleri vardır.

Edgar Allan Poe, Batıdaki modern kısa hikâye eleştirmen ve yazarlarından. Maupassant, Zola, Turgenyev, Çehov, Hardy, Stevenson gibi yüzlerce kısa hikâye yazarının elinde tam bir asır, edebiyatın bu türü parlak bir dönem geçirmiştir. Arap dünyasında da Mısır'da Yusuf İdris, Suriye'de Zekeriya Tamir ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde Muhammed Almur'un gibi isimlerin ellerinde kısa hikâye olgunlaşmıştır.

Halk Hikâyeleri, kökleri geleneksel hikâye ve deyişlere, halkın hayatına uzanan hurafe veya masalsı hikâyelerdir. Özellikle ağızdan ağıza nakledilen cin, peri masalı ve hikâyelerinden uydurma masallara kadar uzanan geniş bir alana yayılmıştır. Bunların en meşhurları *Bin Bir Gece Masallarıdır*.

H E C E Ö Y K Ü

Halk hikayelerinin dili basmakalıp ve sıradandır. O nedenle fasih edebiyat dilinde olduğu gibi etkileyici değildir.

Bazıları hikâye ile kısa hikâyeyi birbirine karıştırır. Bunun kaynağı genelde her iki kullanımdaki edebi simgelerdir. İşin gerçeği hikâye; anlatılan bütün âhenkli renkleri kapsayan, kökleriyle Arap edebiyatı tarihinin eski dönemlerine kadar uzanır. Kur'an-ı Kerim'de zikredilen peygamber, kavim ve milletlerin hikâyeleri ve bizlere miras kalan halk hikâye ve efsaneleri bunların başında gelir. Kısa hikâye ise modern anlayışla çağdaş Arap edebiyatına, Batıdan gelenn bir türdür.

Ancak bunların hiçbirisi batı edebiyatını taklit etme sevdasında olanların elinde edebiyat türlerinin birbirine karışmasını sağlayanların yüzünden kısa hikâye ve hikâyenin birbirine karıştırılmasını masum kılmaz. Öyle ki artık şiir denen ama şiirle alakası olmayan veya hikâye denen ama hikâyeye ilgisi olmayan şeyleri modernlik adı altında okumaya başladık. Bu sadece çeşitli ve renkli edebiyat türleriyle sanatsal anlayışını geliştiren ve genel karakterini oluşturmada da bu paylaşımdan pay alan Arap okuyucusunun sanat anlayışını görmezden gelmektir. Müslüman Arap toplumunda ilerleme bağlamındaki genel akış, yenilenmeye meyillidir.

Kısa hikâyenin yenilenmeye ve gelişmeye en açık türü olmasına rağmen Arap edebiyatı, uzun tarihi boyunca kısa hikâyenin terimleriyle bağdaşmayacak çok sayıda hikâyeye sahip olmuştur ve bunu ilk kısa hikâye yazarlarının veya eleştirmenlerin, yorumcuların eserlerinden çıkarsama yaparak koyduğu keskin kurallardan vazgeçmeye başlayan yeni hikâye örnekleri kesinleştirmektedir. Yeni hikâye metinlerinin benimsenme sürecinde, hikâye metinlerinin, kısa hikâyenin direncinden tamamen yoksun kalmaması ve edebiyatın ortamında müstesna kısa hikâyelerin de yeni bir edebî renk olarak var olabilmesi için sanatçıların bu macera denemesine adım atmadan önce metinlerini çok dikkatli yazmaları gerekmektedir.

Daha önce de söylediğimiz gibi kısa hikâye, her ne kadar bazılarının, köklerinin eski edebiyata dayandığını iddia etmelerine karşın Arap edebiyatçılarının tanıttığı, bu asrın modern edebiyat sanatlarından kabul edilir. İşin gerçeği, sadece Arap edebiyatında değil, diğer Batı edebiyatlarında da bilinen sanatsal şartlarıyla kısa hikâye yeni bir sanattır. Bu sanat dalı yaklaşık bir asır önce ortaya çıkmıştır. Dr. İzzettin İsmail şöyle der: Kısa hikâye yeni bir kazanımdır. Dış etkenler ve kendi yapısı gereği, bekli de 20. asırda edebiyat türleri içinde en çok revaçta olan da odur.

Yapısı itibarıyla hikâye türlerinin en zoru olmasına rağmen, yazımıyla birçok genci tiryakisi haline getirmiştir. Bunun nedeni de yazımının az zamanda olmasıdır. Dış etkenlerin etkisi ise asrımızın sürat ve teknoloji asrı

olarak kabul edilmesi hasebiyle yüzlerce gazete ve dergi, başarı elde edebilmek ve ekonomik davranabilmek açısından her gün yüzlerce hikâyeye ihtiyaç duymaktadır. Yine bu etkenlerin başında radyo yayınları gelmektedir. Açmazları ve çelişkileriyle asrın ruhuna uyum sağladığı ve kısa hikâyede kendi zayıflıklarını buldukları için hayatlarını süratin ele geçirdiği insanlar, okudukları eserlerin seçiminde bile bunu dikkate alırlar. Kısa hikâye uyuşuk hayatla değil, bilakis zorlu bir hayat tarzıyla gelişir. Çünkü bir anlık parıltısıyla oluşturduğu eksende, insanın kişisel ya da yerleşik toplum içerisindeki sorunlarıyla ilgilenip bir çeşit terapi uygular. Bu sırada insan, zorlukların ve baskıların en şiddetlisini yaşıyor. İşte bu şartlarda kısa hikâye gelişiyor.

Denilebilir ki kısa hikaye, anlaşılamayan iki yazarın elinde (Amerika'da Edgar Allan Poe, diğeri Rusya'da Gogol) aynı zamanda tezahür etti. Maksim Gorki, Gogol için şöyle der: "Biz Gogol'un paltosundan çıktık". Bu yorumuyla edebiyat âleminde kısa hikayenin başlangıç tarihini belirlemiş olur. Taki J. D. Mopasan Fransa'da ortaya çıkana kadar. Onun için de Holberk Jackson şöyle der: 'Kısa hikâye Mopasan, Mopasan kısa hikâye demektir.'

Kısa hikâyenin oluşması için şartlar vardır: Bunlar serim, düğüm ve çözüm veya aydınlanma ânidir. Ayrıca hikâye'de geleneksel unsurlar da vardır. Onlar da karakter, olay, çevre, zaman ve mekândır. Ancak bu şart ve unsurlar modern hikâyelerde tam olarak görülmez. Sürekli bir hareketlilik ve hengâme içinde, sırlarla dolu gizli bir maceradır. Geleneksel hikâye ise, doğru hedeflerle anlaşılmaya hazır sunulduğundan, sükûnet ve kararlılıkla oluşur. Yazarı cüretkâr, katı bir kalıpla mantıklı bir kadercilikle ve akılcı yöntemlerle hedefine ulaşır.

Bunlar onun değerinden bir şey eksiltmez. Romantik tarzlar, ister geleneksel ister deneyimsel olsun, başka üsluplarla başarıya ulaşamaz. Eğer sanatsal doğruluk, bunu karşılayanın vicdanında soru işaretleri oluşturabilirse, işte o zaman romantik tarza hükmetmek mümkün olur. Onu bu konuda geliştirecek sanatsal verilere sahip olmayan bu tecrübelerin sunulmasının ne faydası olabilir ki, bilakis romantik tarz böyle bir durumda tecrübeye değil tahribe sebebiyet verir.

Bununla birlikte kısa hikâyenin şartları zorunlu değildir. Çünkü bu şartlar ihlal edilmeye yatkındır. Çeşitli durumlar karşısında şartlara uyum sağlamak zorunda kalır. Bu sanatçının tadını çıkartacağı ve faydalanacağı bilinç nispetinde sınırı aşmaya yatkındır. Öyle ki okuyucuya durup neden bu veya şu şartı ihlal etti sorusunu sorma fırsatı tanımaz. Aksine okuyucu, bu yeni ve gelişmiş bakış açısı ile tamamlanan mükemmel sanat eserini hayranlıkla karşılar. Eğer kısa hikâyenin bazı veya bütün şartlarından vazgeçebiliyorsak, bu onu oluşturan unsurlardan vazgeçebileceğimiz anlamına gelmez. Çünkü bu un-

surlardan vazgeçmek, yazıyı hikâye dışında başka bir edebiyat türüne dönüştürür. Bunları; hatıra, duygusal yazılar veya hikâye dışında başka bir isimle isimlendirmek mümkündür. Bununla birlikte bu unsurların gelişime açık olmadığı sanılmamalıdır.

Yakın zamana kadar hikâye karakterlerinin yazarlarını yansıttığını görüyorduk. Yazar ve karakterleri arasındaki bağlantı bütünlüğü, yazarın fikirleri-ne ve düşünce yapısına ışık tutuyordu. Yazar, karakterin doğal davranışlarını, içinde bulunduğu muharrik unsur ve ortamlar uyarınca istediği şekle dönüştürüyor ve kendi fikirlerini hikâye karakterleri aracılığıyla cilalayıp sunuyordu. Yeni tecrübelerin önünün açılması ve hikâye maharetinin ilerlemesi sonucunda, yazarın, karakterin hayatının gidişatına hükmetmediği, içinde bulunduğu ortam ve etkenlere bağımlı kalmadığı, kendi fikirleri ışığında karakterlerin kaderini oluşturmadığını görüyoruz. Böyle olunca da diğer karakterlerden farklı tavır ve davranışlar sergileyen karakterler barındıran çeşitli hikâye örnekleri okumaya başladık. Bu durum yazar ve eser arasındaki bağı koparmadığı gibi sanatsal bağlantıları idrak edebilenlerin anlayabildiği gizli bağlarla birbirine mahkûm ve dengeli bir hale getirir.

Sanatçı ve eseri arasındaki bağlantıyı irdelerken, bu sanatsal işlem üzerindeki kişisel tecrübelerin etkilerini göz ardı etmemeliyiz. Bu deneyimler sanatçının masalsı karakteriyle çelişen kendi fikir ve görüşlerini, karakteriyle bütünleştirmesine engel değildir. Çünkü birçok etken bunu hazmetme ve idrak gücünü belirler. Bu etkenlerin devre dışı kalmasıyla bu güç kaybolur ve karakterle muhtemel ve beklenen davranışları arasındaki çelişki açığa çıkar. Sanatçı ve eser arasındaki daha önce bahsettiğimiz gizli bağlarla oluşturulan dengeyi idrak etmek, bizleri bu alakanın doğal veya tam bir uyumsuzluk içinde olduğunu anlamaya ulaştırır.

İster kısa hikâyede ister romanda hikâye karakterlerinden bahsederken zihinlerde oluşan insandır. Kahramanlığın sancağı ancak bu insanla bağdaştırılır. Oysa meşhur hikâye ve romanlar olayların gidişatına hükmeden kahramanlarla gelişir. Fakat bunlar erkek ya da kadın hatta beşer değildir. Bunların insanlarla alakası sadece durumlarla doğru orantılıdır; ne daha az ne de daha çok.

Bizler sanatsal bir projeyle karşı karşıyayız. Hemingway'nin *ihhtiyar ve Deniz* eserinde olduğu gibi kahramanlığı ihtiyar'a atfediyoruz. Ancak yenilmez ihtiyara ezici bir hezimet yaşatmak isteyen, daha ağır şartlara direnen ve zorluklarla mücadele eden çok daha hırslı başka kahraman karakterler de vardır. Öyle ki hikâyenin sonunda ihtiyar; "insan parçalanabilir ama yenilmez" demistir. Elimizde bu kahramanlıkta ihtiyara eşlik eden deniz ve aynı şekilde köpek balığı var. Bizler bu sanatsal projede önem bakımından birbiriyle eşit üç karakterle karşı karşıyayız. Bunlar; İhtiyar Santiago, olayları meçhule sürükleyen deniz ve ihtiyarı yenilgiye uğratmakta kararlı olan köpek balıkları.

H E C E Ö Y K Ü

Roman veya hikâyedeki ana karakter insan olmak zorunda değildir. Zaman, mekân, tabiat veya insanın küçümsediği herhangi bir varlık da olabilir. Hatta öyle harika işler yapar ki insanı hayrete düşürür ve yaratanın gücünü tefekküre sevk eder. Bizler, herhangi bir hikâyenin kahramanı gibi zamandan söz ederken, zamanın felsefesinden veya teknik manada zamandan değil, olayları ve karakterleri kapsayan gelişme yönüyle söz ederiz. Aynı şekilde mekândan söz ederken de, mekânın mahiyetinden veya çevresel anlamda mekândan değil, maddi boyut olgusuyla söz ediyoruz. Yani olaylar onun üzerinde değil, onun kontrolünde geçer ve karakterler o alanın üzerinde değil içinde hareket eder. Onun tersi o olay ve karakterlerin gidişatına hükmetme boyutuna kadar ulaşıyor. İşin içinden çıkamaz hale gelmememiz için doğru bakış açısıyla bakmamız ve burada zamandan kast edilenin tarihle alakası olmadığını ve her roman ve hikâyenin de tarihsel değil, kahramanının zaman olduğunu idrak etmemiz gerekir. Aynı şekilde mekândan kast edilenin ideolojiyle ilgisi olmadığını ve işin içinden çıkamaz hale gelmememiz için her roman ve hikâyeyi belirli bir ideoloji doğrultusunda uyarlanmış sanmamız için kahramanın mekân olduğunu idrak etmemiz gerekmektedir. Mopasan'ın "Ayın Işığında" hikayesinde kahraman zaman kabul edilebilir. Perl Pak'in "Güzel Mekân" eserinde de kahraman mekândır.

Kısa hikâye, çok büyük zaman ve mekân içermez. Aksine kısa hikâyenin oluşması için kısmi olayların ekseninde gerekli unsurları toplar. Bu cüzi olay kendisinden haber veriyorsa, bu haber gücünü birleştirip dayanışma sağlamak için hikâyenin diğer unsurlarını terk ederek belirli bir köşede sınırlı kalıyor ve kısa hikâyenin başarılı olmasını sağlıyor. Bu cüzi olay, eğer kısa hikâyenin olduğu sanatsal unsurlardan kendisini soyutlarsa sıradanlaşır. Bu sıfatı kazanabilmek için kendi pozisyonu ışığında, olgunluk merhalesine ulaşabilmek ve sanatsal bir proje oluşturabilmek adına, bütün o sanatsal unsurlarla denk bir şekilde beklemeye geçer.

Bu unsurlardan herhangi biri diğerine baskın gelirse, sanatsal hikâyenin yapısına hanel getirmiş ve temel yapısını ve iskeletini bozar.

Olay, sanatçının istediği yönde malum veya meçhul bir failin gerçekleştirdiği vazifedir. Ancak bu vazife her zaman herkesin istediği bir şekilde sonuçlanmaz ve bu nedenle etki bir olaydan diğerine farklı olur ya da daha doğru bir yorumla bir yazardan diğerine değişir. Bu ihtilaf hayatın kendisiyle birlikte getirdiği, eşyalar arasındaki uyum ve çelişkiden, sonuçlardaki olumsuzluk ve uyumdan, yani hayır ve şerrin çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır. İşte olayı oluşturan konu başlıklarının çeşitliliği buradan gelmektedir. Oluşturduğu ilk çıkış noktasından başlayarak ve bütün maddelerin birleşmesiyle son şeklini alır. Elbette olay ve konu arasındaki ayrımı yapabilmelidir. Çünkü olay sadece hikâ-

yenin sahip olduğu unsurlarından birisidir. Konu ise, bütün bu unsurların birlesiminin bir sonucudur. Eğer çıkarımlarımız doğruysa o, konu bizi sonuca ulaştırabilir. Çünkü bizi bu hedefe yönelten yazar değildir. Sayısız okumalarımızla onu bizler sonuca ulaştırırız ve bu okuyanlar oranında değişir. Buradan yola çıkarak; Okuyucu bakış açısıyla okuma, eserin yeniden yazılmasıdır, diyebiliriz

Bizler eserin tekrar yazılmasına katkıda bulunduğumuz sürece, olayı kısa hikâyenin sanatsal yapısındaki unsurlardan biri olarak ele almak ve o nedenle de bu unsurun ehemmiyeti konusunda bilinçlenmek durumundayız. Bu bilinçlenmenin ışığında, olayın sanatsal proje (hikâye) açısından önemini de belirleyebilmeliyiz.

Olayın, hikâyeyi oluşturan diğer unsurlar arasından anlaşılıp belirlenebilmesi için işaretlere ihtiyacı vardır.

Olayı veya kısa hikâyedeki payını küçümsemek, hikâyenin oluşumunda boşluk meydana getirir ve bu boşluk tecrübeye dayalı herhangi başka öğeyle örtbas edilemez. Oysa hikâye, edebiyat sanatları içerisinde gelişime en yatkın olan sanat dalıdır ve bu noktada, bilinçli gelişimle amaçsız deneyimi mutlaka birbirinden ayırt etmek durumundayız. Pek çokları bu ayrımı yapamadıklarından, hikâyenin kapısından bakmış, ancak bir süre sonra uğradıkları başarısızlık sonucu, yazılarının ardından isimleri de yok olup gitmiştir.

Hikâye bilimsel olarak, mantıksal düşünce yoluyla elde edilemez. Aksine şekiller ve işaretler vasıtasıyla, yani lafızlar, cümleler, üslup ve manalarıyla anlaşılır. Birincisi ikincisiyle alakası olmayan, olayın tamamına benzemeyen bir olgudur. Çünkü hikâyenin aslı, münferit, tek ve tamamen kendine özgüdür. Aynı şekilde, hayaller, rüyalar, hatıralar, günlük hayat, sanatsal ve edebi projeler için de durum aynıdır.

Ancak olay, boşluk kaldırmaz. Mutlaka gelişmesine yardımcı olacak bir ortamı olmalıdır ve bu ortam aynı anda zaman ve mekândan oluşur. Çünkü kısa hikâye zaman ve mekân birliğinin muhafazasını zorunlu kılar. Eğer zaman veya mekânda bir uzama söz konusu olursa, kısa hikâye zamanı ya da mekânıyla inatlaşmadan, bunu içsel monologlarla gerçekleştirir. Çünkü inatlaşırsa, kısa hikâyenin tanımına uymayan bir şekilde hazmı zor bir şişkinlik oluşturur.

Hikâyeye anlamını veren, karakterleri ve olayları kapsayan ortamdır. Ne karakter ne de olay hikâyeye tek başına anlam veremez. İkisi de onları kapsayacak (saracak) bir bilince muhtaçtır. Bu bilinç de zaman ve mekân olarak ortamdır ve işte tam bu noktada, asla bölünemeyen bu unsurlar tamamlandığında, birlik gerçekleşir. Çünkü kendi dışında bir anlamı olmayan, müstakil, tek başına varlığını oluşturmuş olur.

Ortam bu manada, okuyucuya anlamı verebilmek için, bütün unsurları çevresinde toplayan destek noktasıdır. Ulaşılması istenen hedef netleştiğinde ay-

H E C E Ö Y K Ü

dınlanma anına ulaşılır. Roman ve kısa hikâyeyi mukayese ettiğimizde bilincin önemini keşfederiz. Çünkü roman manayı bütünleştirmeye dayanır. Ancak, kısa hikâye bir konuyu oturtmaya dayanır. Roman, nehri kaynağından, döküldüğü yere kadar ele alıp tasvir ederken, kısa hikâye, nehirdaki sadece bir girdabı tasvir eder. Roman, bir karakterin doğumundan, evlenmesine ve ölümüne kadar geçen süreci, hayatındaki aşk, hastalık, başarı, başarısızlık ve mücadelelerin tamamını yorumlayıp anlatırken, kısa hikâye, belirli bir an ya da belirli bir durumu anlatarak bu hayatın içindeki kesitlerle yetinir. Bu nedenle anlatılmak istenen o an bizde netleşinceye dek onu aydınlatmaya devam eder. Bu amaç ancak, onu oluşturmak için gerekli ortam ve uygun şartlar gerçekleşirse sağlanır.

Kısa hikâyelerden bir tür vardır ki, sanatçı onda, gerçekte yaşanmayacak ortamların içinde, olaydan şikâyetçi kılarak, topluma yerleşmiş, baskın konuları tartışmaya açar ve içe dönüklüğünü icra etmeye çalışır ve gerçek ortamdan, fantastik ortama doğru meyil eder.

Sanatçının, sanatını bütün ve iyi icra edebileceği uygun şart ve imkânlar oluşursa, o zaman, bunun sanatsal proje için uygun bir ortam olduğunu inkâr edemeyiz. Sanatçılar genellikle sezgileri güçlü ve nevi şahsına münhasır karakterler olduğundan, başkalarının kabul ya da reddetmesini önemsemeden kendi seçimlerini gerçekleştirirler.

Hikâyeyi oluşturmak, karakter, olay ve ortam gibi ana unsurlarla olur. Ancak hikâyenin dokunmasından söz ettiğimizdeyse; dil, diyalog, ifade ve tanımlı kastederiz. Bu öğelerden hikâyenin genel dokusu oluşur. Rastgele kullanılmayan bu öğelerin mutlaka karakterin çehresini belirlemek ve olayı geliştirmek için görevlendirmeleri, aynı zamanda da hikâye ortamları ibraz etmeleri gerekir ki bu unsurlar imkân nispetinde okuyucunun önüne eşit seviyede ve hazır bir şekilde gelsin. Eğer hikâyenin dokusundaki bu belirlenmiş öğelerin diğer unsurlarla sağlam bir şekilde irtibatı olmazsa bu asla gerçekleşmez. Dil mutlaka diyalog esnasında karakterin seviyesiyle uyum içerisinde olmalıdır. Çünkü cahil bir sokak çocuğunun, kültürlü insanların yeterliliğiyle kelimeleri telaffuz edip konuşması uyumsuzluk yaratacağından kabul görmesi mümkün değildir. Aynı şekilde tasvir, hikâyenin temel unsurlarının gerektirdiği şekilde sınırlanmalıdır ki, hikâyenin ahengini ve akıcılığını bozarak bu unsurların önüne geçmesin.

Diyalog ise karakterin özelliklerini açıklamaya yardımcı olmakla ve olayı açıklamakla sorumludur. Karaktere ve olaya yeni bir şey katmayan diyaloglar, kısa hikâyenin kaldıramayacağı türdendir.

Sözlükte hikâye; kıssa, 'anlattı' veya 'rivayet etti' demektir. El-hakyü, o kelimedir; sözdür. Hikâye, rivayet yoluyla anlatılan bir kıssadır ki, büyüğün küçüğe anlatılmasıyla insanlar arasında yaygınlık kazanır. Nesilden nesile intikal ederek bilinen bir halk mirası haline gelir.

H E C E Ö Y K Ü

Araplar da uzun tarihleri boyunca, metin gerçeklerini canlı bir biçimde vermiş, halkın feraseti, bilgeliği, tecrübelerinin özü ve tarihsel etkileşimi hikâyede tecelli etmiştir.

Halk hikâyesi, öncekilerden sonrakilere intikal eden derin bir kültür mirasıdır. Her kuşak, kesinlikle bir önceki kuşaktan alır. Geçmişle içinde yaşadığımız dönemin irtibatı ancak kuşaklar arası bağlılıkla devam eder. Kültür mirasının kökleri tarihin derinliklerine uzanır ve oradan dedelerin ve babaların kültür mirası oğulların akıllarına taşınır, fikri doğum ve akli hısımlık devam eder. Böylece fedakârlık, cesaret, başkasını kendine tercih, vefa, cömertlik gibi erdemli bir hayatın bütün işaretleri; miras olarak almaya değer bulunan bütün güzellikler yeni nesillere taşınmış olur.

Hikâyeler uzun tarihleri boyunca bir şehirden bir başka şehre, bir bölgeden diğerine taşınır. Her yerde yeni özellikler kazanır. Mekânın yapısına uygun çeşitli ilaveler yapılır, oranın boyasıyla boyanır, her belde o beldeye uygun bazı tesirleri maruz kalır. Sanki orada yazılmış, başka yerde değil orada meydana gelmiş gibi olur.

Bir hikâyeyi çeşitli biçimlerde görebiliriz ve yine çeşitli renkler ve şahsiyetler içinde... Çünkü her yöre onu kendi özel boyasıyla boyar. Böylece hikâye pek çok değişim ve bozulmaya uğrar. Sadece zaman mekân ve şahsiyetler açısından değil, bununla birlikte kuruluşunda, amaçlarında ve özünde uzak asırlarda ve geçmiş zamanlarda meydana gelmiş başka bir hikâyeye dönüşür.

İnsan topluluğunun üçe ayrılır. Bunlardan biri badiye ve sahrada (çöl veya yarı çölde), diğeri köy ve çiftliklerde, üçüncüsü ise medeniyet merkezlerinde ve şehirlerde yaşar. Bu bölgelerden her birinin, kendine has şartları, iklimleri, çevreleri ve özellikleri vardır. Dolayısıyla her bölgenin, orada oturanları etkilemesi doğaldır. Biz bu etkiyi onların hikâye ve kıssalarında açıkça görürüz.

Araplardan ve bedevilerden sahra ve badiyede yaşayanların hikâyeleri, özel yapılarıyla diğerlerinden ayrılır, onları çölün şartlarına, iklimine, hayat yapısına ve tarzına bağlayan bir farklılık arz eder.

Çöl hayatında cömertlik, binicilik, savaş, avlanma, sabır, dayanıklılık, çobanlık, vb. konusunda hikâyeler buluruz. Bütün bunlar çölün ve çöl ahalisinin yaşadığı hayatından alınmış şeylerdir.

Ancak halk hikâyelerinin büyük kısmı, çöl ahalisi tarafından rivayet edilen cinler, şeytanlar, devler vb. yaratıklar etrafında dönüp dolaşan garip şeylerden oluşur. Bunun sebebi de yalnızlık, korku duyulabilecek ve hiç kimsenin yaşamadığı boş bölgelerin olmalıdır. Bu ıssız bölgelerden geçen şahıs bazen şiddetli bir korkuya kapılır, yaşadığı yere döndüğünde bu şüpheli yerlerde yaşadığı korku ve heyecanı insanlara anlatır ve böylece hikâyeler doğar. Bazılarının yalnız, bazılarının ise birlikte başından geçen veya başkalarından

H E C E Ö Y K Ü

işittikleri, belki de günlerden bir gün içlerinden birinin başına gelen bir olayın hayale en yakın bir biçimde hikâye edilerek anlatılması şeklinde ortaya çıkar. Issız bölgeler sadece cinlerin mekân tuttuğu yerler değildir. Bilindiği üzere dağlar ve vadiler arasında yol kesenlerin pusuya yattıkları kavşak noktaları da korku kaynağı yerlerdir. Yolcu, ya bilinmezlikten kaynaklanan bir korku girdabı içinde yalnız başına o dehşetli ortamdan uzaklaşır ya da kendisine huzur verecek bir arkadaş bularak yoluna devam eder.

Etrafında çeşitli ve pek çok hikâyenin dönüp dolaştığı özel yerler vardır.

Köylülerin hikâyelerine gelince, onlar daha çok fakirlik ve yoksulluktan kaynaklanan çeşitli problemler, şeytan ve cin vasıtasıyla zengin olma yolu arama, değerli mücevherlerle dolu gizli bir hazine bulma, terkedilmiş bir kuyuda, eski, viran bir mezarda veya bir mağarada çok değerli eserler bularak onları satmak gibi şeylerdir. Doğal olarak köylülerin hikâyeleri kahramanlık, vefa, cömertlik, himayeye muhtaç olanı korumak ve misafire ikramda bulunmak gibi konuların yanında; ister köyde, ister şehirde, ister çölde yaşasın hemen hemen her toplumda kadınlar arasında yaygın olan sihir ve düzenbazlık kıssalarını da içermektedir. Bunun içindir ki köylülerin hikâyeleri, köyün yapısı ve özel şartlarının damgasını taşır. Biz onları çiftçilik, bağcılık ve katırlarla araziyi sürmek gibi şeylerden bahsederken görüyoruz. Bazı hikâyelerde, yaşlı kadını pişirdiği sütü çalmak üzere ekmek fırınına girip onu aşıran tilkinin hikâyesini de görüyoruz. Bu hikâyeler köye, köy ortamına, köyde yaşayanların hayatlarına tamamen uygundur.

Büyük şehirlerde yaşayanların hikâyelerine gelince, bunlar daha çok tacirlerin maceraları, yine onların başlarına gelen aldatma, hile, tuzak vb. olaylardır. Bu tamamen şehir ortamıyla ilgilidir. Çünkü günlük ticari hayat orada çok hareketlidir. Büyük ticaret adamlarına, vezirlere ve hükümdarlara yaklaşmak için devreye sokulan hizmetkâr ve cariye hikâyeleri de bu hususta önemlidir. Zengin ve fakir çocukları arasında meydana gelen aşk hikâyeleri ve bu hikâyelerin doğurduğu toplumsal problemlerdir.

Şehir hikâyelerinin çoğunda çeşitli kadın yüzlerinin ve cariyelerin çokluğu nedeniyle kadınların solgun ve bitkin göründükleri, dolayısıyla fırsatları ellerinden kaçırdıkları anlatılır. Bu yüzden süse, lükse düşkün oldukları, açılıp saçıldıkları ifade edildikten sonra basitlik ve sadelik ruhunun ve yumuşak huyluluğun sönüp gittiği dile getirilir. Bu nedenle Kays, Leyla'sını sevgilisinin yüzünde değil de karanlık gecelerde aramaktadır. Elbette köylerde olduğu gibi şehirlerde de kahramanlık, cesaret ve cömertlik gibi hikâyelere rastlarız. Ancak bu bazı toplumlarda daha az, bazılarında ise daha fazla olabilir.

Bir tür hikaye; hayvanların, yılanların, tilkilerin ve benzer yaratıkların konuştuğu, cin, insan yiyen dev veya insana bir şekilde zarar veren her türlü ya-

ratığın tuhaf olaylarını anlatan içinde bolca hayal ürünü hafif bir türdür. Bu türü anneler çocuklarına anlatırlar ve genellikle hayal gücü ve efsaneler ağır basar ve çizgi filme çok benzer.

İkinci türse; erkeklerin gece sohbetlerinde ve toplandıkları mekânlardaki eğlenceleri barındıran, içinden ibret çıkartılan kıssa ve hikâyelerden oluşan hikayelerdir.

Bazen belirli bir kişinin davasında haklılığını ispat amacıyla ve çeşitli aşiret problemlerini çözmek için sığınılan inandırıcı delil olarak kullanılır. Öyle ki diğer tarafa hikâyenin anlattığı şekildeki benzer davayı ispatlamış olur.

Çocuklar yataklarına girdikten sonra annenin, ablanın ya da ninelerin anlattığı çeşitli hikâyeler vardır ki, ermeyen küçük akılların hayal âlemini saran ve bu hikâyelerin resimlerini tıpkı bir çizgi film şeridi gibi gözlerinin önünden geçirir. Bu hikâyeler çocukların her gece dinlemeye alıştıkları bir rutine dönüşür. Öyle ki bir zamandan diğerine değişir. Anne ya da nine daha önce öğrendikleri hikâyeleri hevesle dinleyen çocuklarına anlatır ve onların taze dimağlarında çok büyük etkiler bırakır.

Bu hikâyeler çocuğun ufkunun genişlemesine, kendi düşünce ve hayal gücü nispetinde dinlediği hikâyelerdeki olayları geliştirip sunmasına, güzelliklerle dolu hayali ortamlarla çevrelenebilmesi için hayallerinin ve düşüncelerinin serbest kalmasına yardımcı olur. Bu durum ona çeşitli konularla ilgili tartışmalara katılma ve yorum yapma fırsatı verir. Hikâye anlatma sırası ona geldiğinde ezberlemesine ve sunmasına yardımcı olarak çocuğa dinleyip anladığı hikâyeleri anlatma ve ifade etme fırsatı verir. Bazı halk hikâyeleri, anneler tarafından çocukları ürkütme ve korkutma vesilesi olarak yanlış bir şekilde kullanılır. Hikâyeler bazen çocukları ürkütmek ve korkutmak için kullanılır. Onu erken uyumaya zorlamak için cin, insan yiyen dev veya insana bir şekilde zarar veren her türlü yaratığın tuhaf olayları anlatılır. Halk hikâyelerinin düşünsel ve toplumsal hayatta önemli bir rolü olduğunu görürüz. Elbette bu inkâr edilemez ve vazgeçilemez derin bir halk mirasıdır. &

MISIR HİKÂYECİLİĞİ

Arap hikayeciliği de diğer edebiyatlarla benzer şartlar altında ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Kadim Arap Edebiyatı Kur'an kıssaları, Peygamber hikayeleri, siret, makâmât, seyahatnâmeler, hayalî hikayeler, biyografiler gibi türleri kapsayan büyük bir mirası içerisinde barındırmaktadır. Kadim Arap Edebiyatı hikaye alanında ciddi bir miras bırakmış ve bu miras, bazı çağdaş yazarlara göre, batı hikayeciliğini gözle görülür bir şekilde etkilemiş, gelişmesine katkı sağlamıştır.¹

Arap dünyası modern öykü ile XIX. yüzyılda yaşadığı edebî rönesans (en-nahda) çerçevesinde tanışmıştır. Sahip olduğu tarihî-edebî ve kültürel geçmişinde ve mirasında benzer formları barındıran Arap kültürü, karşı karşıya geldiği bu yeni edebî türün kendisi ile ilgili sorunlarını, edebiyat ve kültür hafızasına müracaat ederek çözmeye yönelmiştir.

I. Dünya Savaşı ile II. Dünya savaşı arasında geçen dönem Arap hikaye ve romancılığının oluşum dönemidir. I. Dünya Savaşı ve savaşı takip eden olaylar, Arap toplumlarının oluşumundaki değişimler, ölçü ve değerlerdeki farklılaşma, siyasette, kültürde, milli anlayışta ve milli direnişteki gelişmeler yeni bir atmosfer, farklı bir zevk oluşturmuştur. Bu yeni değişimi ifade edebilmek yeni bir üslup ve yapı gerektirmiştir.²

Modern Arap edebiyatının oluşumunda Mısır, Lübnan ve Suriyeli yazarların katkısı göz ardı edilemez. Corci Zeydan, Farah Antun, Taha Hüseyin, Tevfik el-Hakim, Muhammed Hasaneyn Heykel, Necip Mahfuz, Nizar Kalbani, İhsan Abdulkuddus, Necip el-Keylani, Mahmut Tarşune, Tayyip Salih, Murat es-Sıbaî, Muhammed Abdulveli, Emel Abdülhamid, Semirâ Azzam, Zeynep Fehmî Arap edebiyatının seçkin yazarları arasındadır.

Modern Arap öyküsünün gelişme sürecini izlemek, eski Arap edebiyatının makame, ahhâr, kissa, hikâye, emsâl, nâdire, semer, hurâfe, ustûre, rivâye, sîre, uhdûse gibi çeşitli terimlerde ifadesini bulan formlarını da dikkate almayı gerektirmektedir. Batı kültürü ve edebî türleri ile tanışan Arap dünyası, öykü alanında belli bir geçiş sürecinden sonra uyarlama ve çeviri sürecinden geçmiştir. Bu sürecin başlıca aktörleri de batı eğitilmiş Fransis Fethullâh el-Merrâş (ö. 1873), Selîm Butrus el-Bustânî (ö.1884), Mustafâ Lutfî el-Menfelûtî (ö.1924), Cibrân Halîl Cibrân (ö.1931), Halîl Mutrân (ö.1949) M. Hüseyin Heykel (ö.1956) gibi yazarlar olmuştur. Bu sürecin modern öykünün gelişimi üzerinde büyük etkisi olmuştur.

H E C E Ö Y K Ü

Arap dünyasında öykünün özellikle gelişme süreçlerinde gazete ve dergi gibi basın organları önem arz etmektedir. Mısır, Suriye, Ürdün ve Irak gibi ülkelerde yayınlanan başta el-Vekyi' el-Misriyye, el-Hilâl, el-Ahbâr, "Vâdin-Nil" ez-Ziyâ, el-Beşir, Fetâtu's-şark, el-Kevâkib, el-Ehrâm, et-Tenkîd ve't-tebkît, el-Muktataf, el-Meşrik, el-Cinân, el-Letâif, Misbâhu's-şark; ayrıca muahhar dönemlerde tamamen öyküye tahsis edilen er-Rivâye ve el-Kissa gibi pek çok gazete ve dergi, Arap öyküsünün gelişiminde önemli yayın organları olarak tespit edilmiştir. Her biri tercüme ve telif hikayelere özel bölümler ayırmışlardır. Ya da on beş günde bir çıkan sadece roman ve hikayeye ayrılmış dergiler çıkarılmıştır. "Silsiletü'l-Fukâhât fî Etâyibi'r-Rivâyât", "Hadîkatu'l-Edeb", "Musâmerâtu's-Şa'b", "er-Rivâyâtü'l-Cedîde" gibi.

İlk dönemlerde hikayeciliğin öncülüğü Lübnanlılar elinde idi. Bu süreçte Lübnanlıların Mısır'a hicret etmesi, harpler, Lübnan'daki iç kargaşalar hikayeciliğin öncülüğünün Mısırlılar eline geçmesine sebep olmuştur.³

Mısır'da toplumlarını en güzel biçimde ifade eden yazarlar ortaya çıkmıştır. Hikayecilik sanatının temellerinin sağlamlaşmasında önemli bir rolü olan Tâhâ Huseyn bu yazarlardandır. "el-Eyyam (Günler)" ve "Edîb" isimli eserlerinde Mısır'da var olan eğitim, öğretim ve toplumsal sorunları ele almış, eleştirmiştir.

Tevfîk Hakîm, toplumsal sorunları ve hakikatleri betimlemeye özen göstermiştir. "Avdetu'r-Ruh (1931)", "Yevmiyyâtü Nâib fî'l-Eryâf (1937)", "Us-fûr mine's-Şark (1938)" eserlerinden bir kaçıdır.

"Nidâu'l-Mechûl (1939)" isimli romanında doğulu ruhunun ve karakterinin gerisindeki problemleri, "Selvâ fî Mehebbi'r-Rûh" isimli romanında insanî eğilimleri ve toplumsal sorunları ele alan Mahmûd Teymûr bu yazarlardandır.

"Süreyyâ (1922)" romanın yazarı İsa Ubeyd, "Havva bilâ Adem (1934)"ın yazarı Tâhîr Lâşîn, Muhammed Teymur bu dönemin yazarlarındandır.

Psikolojik tahlillere yönelme ve bunun edebiyat üzerindeki etkilerine değinme bu dönemin göze çarpan özelliklerindendir. El-Akkâd ve el-Mâzinî bu bayrağı ellerinde taşıyan kişilerdir. El-Akkâd ve el-Mâzinî, eser yazımında, roman, hikaye tahlilinde esaslar ve kurallar belirlemişlerdir.

Hikaye ve romanlara hakim genel çizgiler ise, yeni ortaya çıkan orta tabakaya ait değerleri, ölçüleri, arzuları ve hülyaları yansıtan fikirlerdir..

Tasvirleri ve anlattıklarıyla romanların ve hikayelerin ele aldığı tabaka orta tabaka burjuvazisidir. Bundan dolayı eserlerde aristokrat tabakayla ilgili bir tasvir yada değer ve adetlerine dair bir anlatı bulunmaz.

Otuzlu yıllar Arap roman ve hikayeciliğinin oluşum döneminin sonu, kendi temellerini atma döneminin başlangıcı olmuştur.

H E C E Ö Y K Ü

Muhammed Teymûr'un Fi'l-kitâr, Mihâil Nu'ayme'nin el-Akîr ve Sene-tuhe'l-cedîde adlı öyküleri; hatta M. Lutfî Cum'a'nın Fî buyuti'n-nâs adlı koleksiyonunun ilk modern öykü örneği olduğuna dair tezler genel kabul görmüştür. Bu arada el-Menfelûtî'nin el-Aberât (1915) adlı koleksiyonunun da öykünün ilk mektebi olarak kabul edilebileceği ifade edilmiştir.

İlk dönem Mısır öyküsünde hakim olan romantizm kısa bir süre içinde yerini realizme bırakmış; bazen de her iki akım eş zamanlı olarak varlık göstermiştir. İkinci aşamada romantizm ve realizm hakim olmakla beraber, sembolizm ve sürrealizme de yönelme olmuştur.

Modern Arap öyküsünün gelişme merkezi olan Mısır'da öykünün gelişimi; 1917-1944 tarihleri arasındaki ilk dönem, 1945-1967 tarihleri arasındaki ikinci ve 1967'den günümüze uzanan süreç olmak üzere üç dönemde incelenmiştir. Bu dönemlerin her birinde devasa bir hikaye birikimi ortaya çıkmıştır. 1. Taklit ve Arapçaya Çeviri Dönemi (1850-1914) 2. Oluşum ve Ustalaşma Dönemi (1914-1939) 3. Kök salma ve Olgunlaşma Dönemi (1939-...). Abdullâh Nedîm, Frânsîs Fethullâh el-Marrâş (ö.1873), Selîm Butrus el-Bustânî (1884),

Nu'mân el-Kasatîlî (1920) gibi ilk denemelerin sahiplerinin yanı sıra, Mısırlı başlıca öykü yazarları şunlardır: Muhammed Teymûr, Îsâ Ubeyd (ö.1923), Şihâta Ubeyd (ö.1961), Mahmûd Tâhir Lâşin (ö.1954), Yahyâ Hakî, Mahmûd Teymûr (1973), İbrâhîm el-Mâzinî (ö.1949), Tâhâ Huseyn (ö.1973), Yûsuf es-Sibâ'î (ö.1978), Necîb Mahfûz, Yûsuf İdrîs (ö.1991), Mahmûd el-Bedevî, Servet Abaza, İhsân Abdulkuddûs, Sa'îd el-Verakî, Tefîk el-Hekîm (ö.1987), Abdul'âl el-Hamâmisî, Abdulhalîm Abdullâh.⁴

Arap edebiyatına 1988'de Nobel ödülü kazandıran Mısırlı romancı ve hikayeci Necip Mahfuz (1911-2006) üzerinde durulması gereken bir yazardır. Mısırdaki modern Arap romanın kurucusu sayılan ve toplumcu-gerçekçi bir yazar olan Necip Mahfuz, otuz civarında romanını ve pek çok hikayesi ile dünya çapında tanınan bir yazardır. "Mısır'ın Balzac'ı" veya "Mısır'ın Dickens'ı" olarak bilinen Necip Mahfuz'un bazı eserleri Türkçeye çevrilmiştir.⁵

Arap roman ve hikayelerindeki sanatsal yapıyı tesis eden Necip Mahfuz'dan sonra roman ve hikaye en zirveye tırmanmış, ellili ve altmışlı yıllarda yaşanan dramatik olaylar sebebiyle güzide bir gelişme dönemi başlamıştır. Yaşanan dramatik olayların en önemlisi "1967 Yenilgisi"dir. Bu merhalede roman ve hikaye çok gelime göstermiştir. Arap roman ve hikayelerindeki sanatsal yapıyı tesis eden Necip Mahfuz'dan sonra roman ve hikaye en zirveye tırmanmış, ellili ve altmışlı yıllarda yaşanan dramatik olaylar sebebiyle güzide bir gelişme dönemi başlamıştır. Yaşanan dramatik olayların en önemlisi "1967 Yenilgisi"dir. Bu merhalede roman ve hikaye çok gelime göster-

mistir. Üslup ve yapıda daha önce zikredilen eksiklikler giderilmiştir. Necip Mahfuz'dan sonra yetişmiş yeni romancılar, içerik açısından Arap toplumlarında cereyan eden olayları, değişimleri mahalli oluşlarına önem vermeksizin anlamaya, işlemeye çalışmışlardır. Arap coğrafyasının farklı bölgelerinden Cebra İbrahim Cebra, Gassân Kenefâni, Hannâ Mine, Abdurrahman Munîf, Cemal el-Gaydânî, Tayyib Salih, Gâde es-Semmân, Halim Berekât gibi roman ve hikaye yazarları çıkmıştır.

Arap roman ve hikayelerindeki sanatsal yapıyı tesis eden Necip Mahfuz'dan sonra roman ve hikaye en zirveye tırmanmış, ellili ve altmışlı yıllarda yaşanan dramatik olaylar sebebiyle güzide bir gelişme dönemi başlamıştır. Yaşanan dramatik olayların en önemlisi "1967 Yenilgisi"dir. Bu merhalede roman ve hikaye çok gelime göstermiştir. Üslup ve yapıda daha önce zikredilen eksiklikler giderilmiştir. Necip Mahfuz'dan sonra yetişmiş yeni romancılar, içerik açısından Arap toplumlarında cereyan eden olayları, değişimleri mahalli oluşlarına önem vermeksizin anlamaya, işlemeye çalışmışlardır. Arap coğrafyasının farklı bölgelerinden Cebra İbrahim Cebra, Gassân Kenefâni, Hannâ Mine, Abdurrahman Munîf, Cemal el-Gaydânî, Tayyib Salih, Gâde es-Semmân, Halim Berekât gibi roman ve hikaye yazarları çıkmıştır.

Arap roman ve hikayelerindeki sanatsal yapıyı tesis eden Necip Mahfuz'dan sonra roman ve hikaye en zirveye tırmanmış, ellili ve altmışlı yıllarda yaşanan dramatik olaylar sebebiyle güzide bir gelişme dönemi başlamıştır. Yaşanan dramatik olayların en önemlisi "1967 Yenilgisi"dir. Bu merhalede roman ve hikaye çok gelime göstermiştir. Üslup ve yapıda daha önce zikredilen eksiklikler giderilmiştir. Necip Mahfuz'dan sonra yetişmiş yeni romancılar, içerik açısından Arap toplumlarında cereyan eden olayları, değişimleri mahalli oluşlarına önem vermeksizin anlamaya, işlemeye çalışmışlardır. Arap coğrafyasının farklı bölgelerinden Cebra İbrahim Cebra, Gassân Kenefâni, Hannâ Mine, Abdurrahman Munîf, Cemal el-Gaydânî, Tayyib Salih, Gâde es-Semmân, Halim Berekât gibi roman ve hikaye yazarları çıkmıştır.

Arap roman ve hikayelerindeki sanatsal yapıyı tesis eden Necip Mahfuz'dan sonra roman ve hikaye en zirveye tırmanmış, ellili ve altmışlı yıllarda yaşanan dramatik olaylar sebebiyle güzide bir gelişme dönemi başlamıştır. Yaşanan dramatik olayların en önemlisi "1967 Yenilgisi"dir. Bu merhalede roman ve hikaye çok gelime göstermiştir. Üslup ve yapıda daha önce zikredilen eksiklikler giderilmiştir. Necip Mahfuz'dan sonra yetişmiş yeni romancılar, içerik açısından Arap toplumlarında cereyan eden olayları, değişimleri mahalli oluşlarına önem vermeksizin anlamaya, işlemeye çalışmışlardır. Arap coğrafyasının farklı bölgelerinden Cebra İbrahim Cebra, Gassân Kenefâni, Hannâ Mine, Abdurrahman Munîf, Cemal el-Gaydânî, Tayyib Salih, Gâde es-Semmân, Halim Berekât gibi roman ve hikaye yazarları çıkmıştır.

H E C E Ö Y K Ü

Arap roman ve hikayelerindeki sanatsal yapıyı tesis eden Necip Mahfuz'dan sonra roman ve hikaye en zirveye tırmanmış, ellili ve altmışlı yıllarda yaşanan dramatik olaylar sebebiyle güzide bir gelişme dönemi başlamıştır. Yaşanan dramatik olayların en önemlisi "1967 Yenilgisi"dir. Bu merhalede roman ve hikaye çok gelime göstermiştir. Üslup ve yapıda daha önce zikredilen eksiklikler giderilmiştir. Necip Mahfuz'dan sonra yetişmiş yeni romancılar, içerik açısından Arap toplumlarında cereyan eden olayları, değişimleri mahalli oluşlarına önem vermeksizin anlamaya, işlemeye çalışmışlardır. Arap coğrafyasının farklı bölgelerinden Cebra İbrahim Cebra, Gassân Kenefâni, Hannâ Mine, Abdurrahman Munîf, Cemal el-Gaydânî, Tayyib Salih, Gâde es-Semmân, Halim Berekât gibi roman ve hikaye yazarları çıkmıştır.

Arap roman ve hikayelerindeki sanatsal yapıyı tesis eden Necip Mahfuz'dan sonra roman ve hikaye en zirveye tırmanmış, ellili ve altmışlı yıllarda yaşanan dramatik olaylar sebebiyle güzide bir gelişme dönemi başlamıştır. Yaşanan dramatik olayların en önemlisi "1967 Yenilgisi"dir. Bu merhalede roman ve hikaye çok gelime göstermiştir. Üslup ve yapıda daha önce zikredilen eksiklikler giderilmiştir. Necip Mahfuz'dan sonra yetişmiş yeni romancılar, içerik açısından Arap toplumlarında cereyan eden olayları, değişimleri mahalli oluşlarına önem vermeksizin anlamaya, işlemeye çalışmışlardır. Arap coğrafyasının farklı bölgelerinden Cebra İbrahim Cebra, Gassân Kenefâni, Hannâ Mine, Abdurrahman Munîf, Cemal el-Gaydânî, Tayyib Salih, Gâde es-Semmân, Halim Berekât gibi roman ve hikaye yazarları çıkmıştır.

Necip Mahfuz'dan sonra yetişmiş yeni romancılar, içerik açısından Arap toplumlarında cereyan eden olayları, değişimleri mahalli oluşlarına önem vermeksizin anlamaya, işlemeye çalışmışlardır. Arap coğrafyasının farklı bölgelerinden Cebra İbrahim Cebra, Gassân Kenefâni, Hannâ Mine, Abdurrahman Munîf, Cemal el-Gaydânî, Tayyib Salih, Gâde es-Semmân, Halim Berekât gibi roman ve hikaye yazarları çıkmıştır. &

Huneyd EKBERİ,Çev.Murat GÖÇER,Modern Arap Romanı.Çev.Murat Göçer,www.40ikindi.com
Dr Eyüp TANRIVERDİ., Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı
Nüsha, Yıl: Iv, Sayı: 15, 2004
Yrd.Doç.Dr.Musa YILDIZ,G.Ü. Arap Dili ve Edebiyatı ABD. Nüsha, Sayı:4 ,2002
Dr Eyüp TANRIVERDİ,age.
Mustafa MİYASOĞLU,www.40ikindi.com

ASIM ÖZ

TÜRKÇEDE MISIR ÖYKÜSÜ VE ROMANINA KUŞBAKIŞI

Çağdaş Mısır edebiyatını geniş bir açıdan değerlendirebilecek bir durumda görmüyorum kendimi. Hikâyede nasıl bir yerdeler, neler yazılıyor, gibi bir yaklaşımla okuduğum yazarlar var. Romanda önce çağdaş Mısır romanının en önemli ismi Necib Mahfuz'u okumaya çalıştım. Mısır edebiyatından Mahfuz dahil hikayecilerini daha rahat okuyabildiğimi söyleyebilirim: Tefik el-Hakim, Menfâlûtî ve antolojilerde, dosya konulu dergilerde Mısır'ın hikayelerini anlamak, öğrenmek için okudum.

Farklı dönemlerinin her birinde, o zamana özgü siyasal ve kültürel yapının yarattığı farklı edebî türler ve akımlar meydana gelmiştir Mısır edebiyatında. Dolayısıyla Türkçe edebiyat gibi çağdaş Mısır edebiyatı da tek renkli ve tekdüze bir yapıya sahip olmadığından çok çeşitli kesimlere hitap etmektedir. Çağdaş Mısır yazarları bu alanda öne çıkmış birkaç önemli isim dışında dünyada ve Türkiye'de fazlaca tanınmamaktadır.

Türkiye'de bu durumun en önemli nedenlerinden birisi, küresel kültürün piyasalara ticari bir meta olarak sürdüğü tek kullanımlık kitapların egemen olduğu Türk yayın dünyasında, Arapçadan çevrilen edebî eserlerin, Mısır'a özgü yöresel renklere sahip olması ve bunların da sıradan okuyucunun ilgisini çekememesi nedeniyle kendisine yer bulamamasıdır. Dünya edebiyatı sisteminin oluşumu olgusu, iktisadi tarihin, uluslararası kapitalizmin aynı zamanda hem bir hem de eşitsiz oluşu ve bu sistemin eşitsizliğinin giderek artan bir ilişkiyle birbirine bağlı bir merkez ile bir çevreyi yaratmasından bağımsız düşünülemez. Bir dünya edebi sistemi, birbirleriyle karşılıklı ilişkiler içinde olan edebiyatlardan oluşan bir sistemdir, ancak eşitsiz bir sistemdir. Yani periferideki edebiyat merkezdeki edebiyatın iktidarına tabi oluyor.

Saadet Özen *Suriye'nin Öyküleri* başlıklı yazısında Ortadoğu edebiyatlarının tümü için geçerli olan bir tespitte bulunur: "Arap ülkelerinde edebiyatın temelde politik olduğu yolundaki genel kanı, bu coğrafyada özellikle son iki yüzyılın son derece çalkantılı ve çatışmalı geçtiği düşünüldüğünde temelsiz sayılmaz"(2006;80) Modern Mısır edebiyatında sosyo-politik olaylar ile edebiyatın birbirlerini yakından etkilemeleri dolayısıyla her ikisini de birbirinden ayırmak oldukça zordur. Öyküden ve romandan söz ederken sosyo-kültürel boyutun önemi oldukça büyüktür, çünkü öykü ve roman insan deneyimine aracılık etmekte ve kendi önemini de onu incelemekte bulmaktadır. İşte bu kurucu tespit hem

Mısır edebiyatının yapısını hem de temalarını, ele aldığı konuları derinden etkilemiştir. Modern Arap romanı ve Mısır edebiyatı tarihi alanında 1798 tarihli Napolyon'un Mısır işgalinin önemli bir etkisi vardır: Ebubekir Eroğlu'na göre "kopmayan, donmayan ve durulmayan bir ilişkidir bu." (1988;11) Batı kültürü ile olan diyalog, Napolyon'un Mısır'ı işgalini takiben Muhammed Ali'nin giriştiği ve torunu İsmail tarafından tamamlanan iddialı reform programları, yönetim, idare ve edebiyatta batılılaşmış Mısırlı seçkin bir zümrenin oluşması için temel teşkil etmiştir. Bu seçkin zümrenin hem sayısı hem de bilgi düzeyi yükselmiş ve reformların liderleri hâline gelmişlerdir. Eğitimin yaygınlaşmasının yanı sıra basın da yeni bir okuyucu kitlesinin oluşmasında önemli bir rol oynamıştır. Gutenberg galaksisinin yani matbaanın bulunmadığı yerde, az sayıda el yazma kitaplar dolayısıyla okuma çok sınırlanmaktadır. Matbaa gazetecilikle doğrudan orantılı olup, her ikisi de yan yana geçen yüzyıl boyunca ilerleme kat etmişlerdir (Mitchell;2001) 1800'lü yılların başından itibaren Türkiye'de görülen Batılılaşma / modernleşme hareketleri; Mısır'da, 1789'da Fransa'nın Mısır'ı işgali ile başlar. Yani Arap dünyasının merkezi olan Mısır her yönden Batılılaşmaya başlamıştır. Mısır bu tarihten sonra modern siyasi iktidar biçimleri ile karşılaşmaya başlar: Örtük ve yaygın iktidar biçimleri okullardan kitle kültürüne değin çok boyutlu olarak yerleşmeye başlar. Bu tarih pek çok Arap yazar ve düşünür tarafından modern Mısır'ın uyanışının başlangıcı olarak kabul edilir. 1914 tarihi ise Osmanlı-Mısır tarihinin bitişine işaret eder. Çünkü görünüşte de olsa Osmanlı'ya bağlı olan Mısır bu tarihte Büyük Britanya tarafından himaye altına alınmış ve Osmanlı'dan bir daha dönmek üzere resmen koparılmıştır. Genel anlamda Mısır yazarlarında çok ilginç bir duruma tanıklık ederiz: dinsel bütünlük (İslam) üzerinde daha birleştirici ama alnı dar bir etnik bütünlük (Araplık) seçilmiş, daha sonra ise bu bütünlüğün yerine alanı daha da dar tarihi ve coğrafi bütünlük (Mısırlılık) ikame edilmiştir. Taha Hüseyin "Mısırlı" kimliğini modern ve güncel anlamda ilk kullananlardan ve oluşturanlardan biridir. Arap'tan ziyade bir Mısırlı olma bilinci vardır onda.

Gerek Antik Çağ'dan devraldıkları mimari ve kültürel miras, gerekse İslam'ı benimsedikten sonra özümstedikleri dini değerler, Mısır'ı her zaman önemli kılmıştır. Bugün de sosyal, siyasi ve kültürel değerleriyle Mısır, Türkiye ve İran'la birlikte İslam dünyasının üç farklı temsilcisinden biridir. (Erkilet;2004) O yüzden Mısır'ın ilmi faaliyetleri, sanat ve edebiyatı, Arap dilini kullanan öteki ülkelere göre daha önemlidir. Boyutları ve gücü nedeniyle Mısır, her zaman Arap düşüncesinin ve akımlarının merkezi olagelmıştır. Abbas Mahmud El Akkad, Ahmet Şevki¹, Tâhâ Hüseyin, Yûsuf İdrîs, Abdurrahmân eş-Şarkâvî ve Selâme Musa² gibi yazarların eserlerinin dilimize yeterince çevrildiği ve hakkıyla tanındığı söylenemez. Tevfik El Hakîm, Necip Mahfuz ve Necip El Kiylânî, bizde en çok tanınan, eserleri çevrilen Mısırlı yazarlardır. Özellikle Necip Mahfuz romanlarıyla dikkati çekti.

Mısır Edebiyatında Bir Milat Olarak Nobel

Arap edebiyatına 1988'de Nobel ödülü kazandıran Mısırlı romancı ve hikayeci Necip Mahfuz (1911-2006) üzerinde durulması gereken bir yazardır. Mısırdaki modern Arap romanın kurucusu sayılan ve toplumcu-gerçekçi bir yazar olan Necip Mahfuz, otuz civarında romanı ve pek çok hikâyesi ile dünya çapında tanınan bir yazardır.

Edvard W. Said *Mahfuz'dan Sonra* (2008) başlıklı yazısında Mısır edebiyatının dünya edebiyat ortamlarında tanınıp bilinir olması noktasında çok önemli tespitlerde bulunur: "Necip Mahfuz'un yaşayan en büyük Arap romancı ve Nobel Ödüllü ilk Arap olarak başarısı, küçük ama önemli bir ölçüt olarak, emsalsiz bölgesel şöhretini doğrulamış ve Batı'nın gecikmiş takdirini sunmuştur. Belli başlı edebiyatlar ve diller arasında Arapça açık ara farkla en az bilinen ve Avrupalı ve Amerikalıların en çok kin beslediği dil; Arapların engin edebiyatlarını ve dillerinin kültürel değerini dünyaya yaptıkları başlıca katkı olarak gördükleri düşünüldüğünde, muazzam bir ironidir bu." Gerçekten de doğru bir tespittir bu. Türkiye'de modernleşme politikalarının seküler doğası nedeniyle Arapça ve dilde üretilen her türlü kültürel unsur özellikle tartışmalı bir yer edinmiştir; Arapça İslami duyarlılığı olanlar tarafından savunulmuş ve yüceltilmiş, onu İslam'ın kalesi olarak gören müstafripler tarafından ise aşağılanmış, saldırıya uğramış ve görmezden gelinmiştir. Bu kuşkusuz düşünce aktarımı kadar hatta ondan daha çok edebi aktarımın yeterli miktarda yapılamamasını da sağlamıştır. Arapçadan etkili bir biçimde edebiyat diline çevirinin yapılamayışını bir nedeni bu olmakla birlikte; Arapça ile genelde düşünce eserleri odağında bir ilişkinin kurulmuş olması da burada anımsanmalıdır. Türkiye, son birkaç yüzyılda sadece Mısır'a değil, derin dinî, siyasî, tarihî, kültürel ve medenî bağları olan coğrafyalara da yabancılaşmış ve uzaklaşmıştır. Üstelik bu yabancılaşma ve uzaklaşma tek taraflı olmayıp karşılıklı bir mesafelilik oluşmuştur. Bu nedenle kültürel alanda Mısır'ın Türkiye'yi Türkiye'nin Mısır'ı tanımasında istenilen noktaya henüz ulaşamamıştır.

Ebubekir Eroğlu "Kazandığı ödülün, Necip Mahfuz'u Türkçeye getireceği muhakkak" diyordu "Nobel Ödülü Kahire'ye Uğradı" başlıklı yazısında. Ortadoğu'nun Balzac'ı olarak tanınan Nobel edebiyat ödüllü Necip Mahfuz'un Türkçe yayın dünyasında 1977 tarihinde çevrilen tek romanı dışarıda tutulursa hem Mahfuz'un hem de Arap edebiyatının gündeme gelmesi gerçekten de 1988 tarihinden sonra olmuştur. Bu ödülün sonra Türkçede Arap edebiyatının kültürel olarak alımlanmasında önemi yadsınamayacak bir çehre değişikliği yaşanmıştır.³ Bu merak sonucunda öğrenilmiş değildir. Bilakis o edebiyat kendi kendini duyurtmuştur.⁴

Romanstan Romana

Mısır kökenli Fransız yazar Robert Sole'nin Türkçedeki ilk romanı "Magzag" başkalarına karşılıksız hizmet vermeye dayalı bir yaşama sanatını 50'li

yılların Paris'inde hayata geçiren ve büyük bir nüfuz sağlayarak kendi sistemini kuran Basile Batrakani'nin tuhaf hikâyesini anlatır. Kendisiyle yapılan bir konuşmada "*Mısır romancılık sanatında vazgeçilmez bir büyük unsur...*" demeyi de ihmal etmez.(Gökhan;2001) Buna karşın Mısır romanının mahiyeti, tarihlendirilmesi noktasında farklı yaklaşımlar gündeme gelmektedir. Arap edebiyat tarihçileri arasında, bazı cılız itirazlar haricinde, ilk modern Arap romanı olarak Muhammed Hüseyin Heykel'in 1917'de kaleme aldığı *Zeyneb* adlı eseri kabul edilir. Halbuki daha erken bir tarihlerde de yazılmış ve roman kategorisine sokulabilecek eserler vardır. Fakat burada sorun roman kavramını tanımlama biçimimize, mantık diliyle söylenirse romanın fayrımın ne olduğunu tespit etmemizle alakalıdır. Dolayısıyla romanın ayrımı "Batı tarzı estetik (fennî) kaygı şeklinde alınırsa ilk Arap romanı olarak Heykel'in *Zeyneb*'i kabul edilebilir. Fakat romanın ayrımları arasına "eğitici" (talimî) olması da eklenirse el-Tahtâvî'nin Tehlîs'i ve Ali Mübârek'in Alemuddîn'i de roman olarak kabul edilir. Diğer taraftan Muhammed el-Müveylihî'nin Îsâ b. Hişâm'ı makame tarzına yakın kabul edilse bile yine tanım gereği roman olarak alınabilir. Özellikle Ya'kûb Sarrûf'un ve Corcî Zeydân'ın eserleri talimî özellikler yanında "eğlendirici" (tesliye) özellikler de taşıdıklarından daha çok roman olarak adlandırılabilirler. Modern Arap edebiyatı tarihçilerinin bir çoğu da böyle düşünmektedir. Öyleyse tanımda sadece estetik kaygılar gütmek ayrım olarak alınır—sa *Zeyneb* öncesi dönem, yalnızca bu tanım açısından "pre-roman" dönemi olarak kabul edilebilir ki burada bile roman merkezî bir kavram olarak yerini alır." (Fazlıoğlu;2006) Çağdaş Mısır edebiyatı milliyetçilik kuramlarının ortaya koyduğu üzere okuryazarlığın yaygınlaşması ile modern milliyetçiliğin yükselişi ile yakından ilgilidir. Düzyazı anlatı da milli bilinç yaratılmasında önemli bir rol oynadı. Arap romancılar okuyuculara bir ortak geçmiş hissi duyumsatmanın -örneğin, erken XX. yüzyıl romancı ve tarihçisi Corci Zeydan'ın tarihi romansları- yanı sıra değişmez bir toplumsal devamlılık hissi de vererek, kader, toplum ve yönelim konularının tartışıldığı veya incelendiği her mahalde gelişmiştir. Corci Zeydan (1861-1914) Lübnanlı Hristiyan ailelerle birlikte Mısır'a göç etmiş bir aileden gelmekte ve Çağdaş Arapçanın ilk ve en büyük roman yazarı olarak kabul edilmektedir. Roman onunla birlikte tamamen didaktik olmaktan çıkarak biraz da eğlendirme amacına dönük bir tür olarak Mısır edebiyatında öne çıkmaya başladı. Zeydan tarihi romanlar yazmıştır. Bütün romanları bir Arap kahramanının yaşamını ve yaptıklarını ulusal bir dille işler. Hristiyan oluşuna rağmen romanlarında din ayrımı gözetilmez. O, birleştirici bir Arap kimliğini temel almaktadır. Gerek tarihi, gerek edebi aktarımlarında olsun Müslümanlık hakkında olumlu görüşler sarfetmektedir. Konu olarak, İslamiyet'in doğuşundan sonraki ilk asırları ve genişleme dönemine vurguda bulunan Zeydan, romanlarındaki olay dokusu, zengin kurgu bakımından Fransız yazar Alexandre Dumas ve bu türün öncüsü kabul edilen Walter Scott'tan etkilenecek romanlarını kaleme almıştır. İlk Arap romancı olmasa da, Zeydan,

Arap edebiyatında romana anlam yükleyen, ona yeni bir üslup kazandıran ve Avrupa bakış açısını Arap düşüncesine getiren romancı ününü almıştır Zeydan'ın *17 Ramazan Suikasti* (Hz. Ali'nin Öldürülmesi), *Fergana Güzeli*, *Selahaddin Eyyubi ve Haşhaşiler (İsmaililer)*, *Abbase Sultan*, *Cihan Hatun*, *Kureyş Bakiresi*, *Ebu Müslim Horosani'nin intikamı* gibi eserleri Türkçeye çevrilmiştir. Onun romanlarının temel özelliği şöyle özetlenebilir: "tarihi eğlendirerek öğretmeyi hedeflerken tarihi gerçeklikleri, içerisine yerleştirdiği bir aşk örgüsüyle renklendirmiş; okuyucuya zevkli saatler geçirebilmiştir" (Fazlıoğlu; 2006:116) Bunun yanında siyasi ve sosyal meseleleri de ele alan bu tarihi romanlar Arap romanının başlangıcından itibaren angaje bir biçim olarak geliştiğini ortaya koyar. Romanlar okurları ve yazarları aracılığıyla yüzyılımızın büyük sosyal ve tarihsel değişimlerini mesele edinmiş başarılarını olduğu kadar yenilgilerini de paylaşmıştır. Örneğin Necip Mahfuz "otuzların sonundan itibaren eserleriyle, Avrupa roman tarihini, nispeten kısa bir zaman dilimine sığdırmayı başarmıştır. O sadece bir Hugo ve bir Dickens değil, bir Galsworthy, bir Mann, bir Zola ve bir Jules Romain'dir de. (...) Böylece siyaset tarafından sarmalanmış ve yerel olduğu kadar uluslararası çevrenin de mücadelelerine büyük ölçüde gömülmüş olan Arap toplumunda roman, sorunlarla boğuşan bir biçimdir." (Said; 2008) Mahfuz'u gerek Muhammed Huseyn Heykel⁵ gerekse Tah Huseyn ve Tefik el-Hakim'den ayıran temel nedenlerden biri de bu üç yazarın eserlerini kendi vatanlarından uzakta bir yabancı ülkede ve o ülkenin havasını teneffüs ettikleri bir ortamda kaleme almışlardır. Mahfuz ise bütün hayatı boyunca Mısır'da yaşamış, insanlarıyla her zaman beraber olmuş, onların bütün sıkıntı, keder ve hüznlerini bizzat kendisi de yaşamıştır. (Ürün; 2002)

Türkçede Mahfûz

Kahire Üniversitesi Felsefe Bölümü'nden 1934'de mezun olan, 1911 doğumlu Necip Mahfuz⁶, Arap dünyasının önde gelen roman yazarlarından birisidir. İlk eseri 1932'de yayımlanan Mahfuz ölümüne kadar pek çok hikaye kitabı ve roman yayınlamıştır. İlk romanı tarihi bir romandı. Sonraki eserlerinde, genellikle, bir nesil öncesinin Kahire yaşamına dair gerçekçi kesitler sundu. Özellikle üçlemesinde geçen zaman sürecinde Mısır'ın yaşam tarzında görülen değişimleri, bizzat bunları yaşayan birisi olarak, başarılı şekilde betimledi. Üçlemenin son safhasında, özellikle, kahramanların kimlik arayışı içinde olduğu, daha çok sübjektif temalara değinmiştir. Bu safhanın romanlarında, sembolizm, alegori ve Faulkner'in geçmişi günümüzle, içseli dışsal ile harmanlaması önemli bir rol oynamıştır..

Öncelikle bir romancı olan ve geniş bir tuval ile ana temanın tedricen gelişimine ihtiyaç duyan Mahfuz, kariyerinin ilk yıllarında hikâyeler yazdı. (İlk hikâye derlemesi 1938'de yayımlandı.) 1960'da tekrar hikâye yazmaya başladı. Bu kez hikâyeleri, Maupassant gibi yazarlardan etkilenerek yazdığı melodram ve sürpriz sonlarla bitenlerden farklıydı. Hikâyeler, Mahfuz'un son-

raki eserlerinde de değindiği iki olguyu irdelemektedir: Gerçek kimlik problemi ve çevre şartlarına uyum zorluğu, ya da daha basit bir ifadeyle, çevrenizle doğru bir ilişki kurabilme noktasında kendinizle barışık olmak. Mahfuz, Dostoyevski'den Mann'a kadar birçok Avrupalı yazarı okuduğunu ve onlardan etkilendiğini ifade etmektedir.

Said'in "Binbir Gece Masalları'ndan çıkmış bir masalcı. Ulusunun ruhu, Arap romanının babası." olarak fevkalade önemli bir konuma oturttuğu Mahfuz Kahire Üçlemesi'nde-Saray *Gezisi*, *Şevk Sarayı* ve *Şeker Sokağı*- (Çeviren: Işıl Alatl, Hit Kitap Yayıncılık; İstanbul, 2008) (1956-57) Orta sınıf bir Kahire ailesinin, Birinci Dünya Savaşı'ndan 1950'lere kadar üç kuşağının anlatıldığı bu kitaplar Kahire'deki bir ailenin, Birinci Dünya Savaşı'ndan 1952'de Nasır'ın askeri darbesine kadar olan dönemde, üç kuşağını anlatırken okurun yirminci yüzyıl Mısır'ının düşünce dünyasını, toplumsal tavırlarını ve değişimini kavramasını sağlar. Said'in deyimiyle "1952 Devrimiyle doruk noktasına ulaşan Mısır milliyetçiliğinin geçirdiği evreleri ortaya koymuş ve bunu Mısır toplumunun yeniden oluşumuna iştirak eden biri olarak hayli eleştirel bir biçimde, buna rağmen içtenlikle yapmıştır,"⁷ İskenderiye romanı *Miramar* (1967; çev. Yüksel Peker, Adam Yayınları, 1989), Nasır'ın sosyalizmine, devrim kargaşasına, suiistimallerine, çarpıklıklarına ve insan maliyetine atılan bir tokat olarak okunabilir. Mısır'daki sınıfsal,ekonomik kargaşalar büyük bir ustalıkla dile getirilir.Yazar bu romanda yaşadığı dönemin dürüst bir tanığı olarak karşımıza çıkar. Mahfuz, Arap dünyasında, yalnızca yazarlık hayatının olağandışı uzun oluşuyla değil, Ortadoğu'ya özgü bölgesel ve imgesel bir toplum tasavvuru üzerine kurulu eserlerinin derinliğine Mısırlı oluşu nedeniyle de seçkin bir kariyere sahiptir. Mahfuz'un özelliği, Mısır'ın yaşamsal bütünlüğü ve hatta kültürel yoğunluğuna dayanabilmesinde yatar. Muazzam yaşı, bileşenlerinin çeşitliliği ve üzerindeki etkilere (bu etkilerin kısacık bir listesi bile soluk kesecek derecede çarpıcıdır: Firavun, Arap, Müslüman, Helenistik, Avrupa, Hristiyan, Yahudi etkisine rağmen, ülke bu yüzyılda yitip gitmemiş bir değişmezlik ve kimlik barındırır). Başka bir deyişle, Arap romanı özellikle XX. yüzyılda serpilmiştir çünkü ülkenin savaşları, devrimleri ve toplumsal ayaklanma kargaşası içinde halk asla gölgede kalmamış, kimliği asla şüpheye mahal vermemiş ve devlete hiçbir zaman tamamıyla katılmamıştır. Mahfuz gibi romancılar böyle bir ortamdan çıktıkları için, eserleri aracılığıyla toplumla böylesi bir daimi kurumsal ilişki geliştirmişlerdir.

Mahfûz'un Varisi: Gamal Gitani

Dahası, Mahfuz tarafından çizilen Kahire haritasının temel tarihi ve coğrafî özellikleri, 1952 sonrası dönemde olgunluğa erişen yazar nesline miras kalmıştır. Eserlerinden bazıları örneğin, gerçekçi romanı *Midak Sokağı'nın* da (çev. Güler Dikmen Nalbantoğlu. Cem Yayınevi, 4. baskı, 1990) geçtiği Cemaile'yi seçmiş olan Gamal Gitani, Mahfuz'a benzer. Gitani kendisini Mahfuz'un varislerinden biri olarak görür; mekân ve konuyu işleyişteki örtüşme de,

Kahire şehri ve Mısır kimliği üzerinden daha da belirginleşen genç adam ile yaşlı adam arasındaki kuşak ilişkisini kuvvetlendirir. Ardından gelen Mısırlı yazarlara Mahfuz bu noktada bir çıkış noktası temin etmiştir. Necip Mahfuz'un himayesi altına aldığı, Mısırlı edebiyatının en büyük yazarlarından Gamal Gitanı, *Kahire'nin Mücevheri*, *Hikayat elMü'esse*, *Günbatımının Çağrısı* adlı kitaplarıyla tanınıyor. *Kahire'nin Mücevheri*(2004)'nde, on altıncı yüzyılın Kahire'sinde, Memluk döneminde geçiyor. Osmanlı'nın kapılarına dayandığı günlerde Memluk Sultanı'nın Zeyni Bereket adında kimsenin tanımadığı, esrarengiz birini Kahire Valiliği'ne atamasıyla birlikte, eski Kahire çarşıları, harem daireleri, casus fısıltıları arasında git gide artan merak ve heyecanı anlatıyor. Gitani *Günbatımının Çağrısı* (2004)'nde Doğu' nun anlatı geleneğinin izini sürerek bilinmedik çağlara dair, iç içe geçen masallarla örmüş. Günlerden bir gün, Kahire' de yaşayan Ahmed bin Abdullah, bir ses duyar: "Git!" demektir birri ona. Ahmed bin Abdullah, bu çağrıya uyarak günbatımına doğru ilerlemeye başlar. Sesin kaynağı belirsizdir, belki Ahmed' in kendi yazgısıdır bu ses, kendi gönlüdür seslenen. Güneşi kucaklamaya giden bu yol, onu çöllere, vahalara götürür. Ahmed bin Abdullah, kuşların dilini, toprağın, yıldızların gizlerini bilen bilgelere, güzel kadınlara rastlar; aşkla tanışır. Belli bir yaşta cinsiyet değiştiren insanların yaşadığı bir ülkede, onu efendi olarak kabul edeler. Ama onun için süreklilik ya da huzur yoktur; nereye gitse günün birinde, aynı karşı konulmaz buyruk onu yerinden eder: "Git!" Yolculuğun son durağında, Cemal bin Abdullah adında bir kâtip, Ahmed' in başından geçenleri yazmaya başlar. Gamal Gitani, bu romanında kurduğu hayal evreninin içinde, günümüz dünyasının iktidar, yönetme, yönetilme gibi kavramlarını sorguluyor

Romantizmin Kıyılarında Bir Öykücü: el-Menfalûtî

Öykü alanında önemli isimlerden biri de Mustafa Lütfi el-Menfalûtî (1876–1924) dir.Yukarı Mısır'da oturan bir ailede doğmuştur. El-Ezher'de okuyan ve başarılı bir öğrenci olan Menfalûtî, burada on yıl boyunca dinî ilimler öğrendiği gibi, dille ilgili dersler de alır. Edebiyata düşkünlüğü nedeniyle eline geçirdiği edebî kitapları okumak onda hobi halini alır. Bu nedenle edebiyat ve şiire iyi gözle bakmayan bazı hocaları tarafından azarlanır, ancak o, bunlara aldırmaz. el-Ezher'de öğrenci iken Muhammed Abduh ile tanışır ve ondan çeşitli dersler alır. Onun ıslahatçı görüşlerinden etkilenir. Bilindiği gibi Muhammed Abduh, Cemaleddin Afgânî'nin öğrencisidir. Menfalûtî bizzat Muhammed Abduh'tan ders almış ve ondan etkilenmiştir. Bu etkiye Menfalûtî'nin pek çok görüşünde rastlamak mümkündür. Ayrıca Menfalûtî hocası 'Abduh ve Cemaleddin Afgânî'den övgüyle söz etmekte ve onların büyük adam olduklarını belirtmektedir. Bir başka yerde ise Muhammed 'Abduh'un batı medeniyetinin çekiciliği karşısında Müslümanların dinlerini kaybetmemeleri için çalıştığını söyler.Veft partisine katılmış ve I. Dünya Savaşı sonrası Mısır edebiyatının en tanınmış ve öncü ismi olmuştur. Menfalûtî'nin çoğunluğu *el-Mu'eyyed* gazetesinde yayınladığı

H E C E Ö Y K Ü

makalelerinden ve bazı hikayelerden oluşan *en-Nazarât* ile kendisinin yazdığı dört özgün hikâye ve Fransız edebiyatından yaptığı çevirilerin yer aldığı *el-'Abarât* adlı iki özgün eseri vardır. Menfalûtî, bu iki eserinde bulunan özgün hikâye ve yazılarında, toplumda gördüğü olayları dile getirir. Gerek hikâyelerinde, gerekse yazılarında ahlâkî, dinî ve sosyal mesajlar verir. Bunda son derece başarılıdır. Verdiği mesajlarda içten olduğu için okuyucu üzerinde etkili olur. Eserlerinde, yaşadığı devirde yaygın olan romantizm edebiyat akımının etkisi görülür. Romantizm geleneksel kalıplardan uzaklaştığı için, yeni okuyucu kitlelerinin ihtiyaçları ve değişikliklere karşı duyarlı olan yazarlar bu türün belli yönlerini geliştirerek kısa öykünün kolayca kabulü için gerekli ön hazırlıklarla okuyucuyu hazırlamaya çalışıyorlardı. Menfalûtî ne olduğunun pek farkında olmadığı yeni bir biçimi samimiyetle ortaya koymaya çalışmaktaydı. Batı öykü ve romanını asıl yazıldıkları dillerden okuyarak ya da Arapçaya yapılan çevirilerinden tanıyordu.. Ama o Arap kısa öyküsünün öncülerinden olmayı istemekten çok bir takım düşüncelerin aktarılma gereğinden hareket ederek bunu sağlamaya çalışıyordu. J. J. Rousseau ve Victor Hugo'nun etkisi altında eserler sunmuş olduğunu burada anımsamak gerekir. Bu nedenle hikâyelerinde hüznü ve duygusal bir üslûp kullanır. Menfalûtî, gerçekte insanlık için ağlayan bir çift gözden ibârettir. Menfalûtî'nin eserleri öncü yazarların eserleri arasında üslup ve duygusu bakımından sıvırlmaktadır. Bu onun katkılarının önemini, okuyucu kitlelerinin öyküye olan ihtiyacını canlı tutması bakımından, artırmaktadır. O bu konuda başarılı olmuştur çünkü yazılarını seçkin ya da entelektüellere değil akıllı sıradan insanlara yani halka yönlendirmiştir. Yazarın el-'Abarât'a yazdığı ithâfında, bu bir çift ağlayan gözün sıcak gözyaşlarını buluruz: "Dünyada pek çok bedbaht insan bulunmaktadır. Benim gibi bir zavallının onların acı ve mutsuzluklarını bir nebze olsun gidermeye gücü yetmez, ama onlar için en azından bu gözyaşlarını akıtabilirim. Belki göz yaşlarımda kendileri için bir tâziye ve teselli bulurlar." Necib Mahfûz'un Menfalûtî hakkındaki düşünceleri, onun hem kendi nesli, hem de sonraki nesiller üzerinde ne denli etkili olduğunu göstermektedir. "*Menfalûtî çağımızın edebiyatçısıydı. Onu okur ve ağladık.*", "*Edebiyatı sevmemi sağlayan ilk edebiyatçı Mustafa Lutfî el-Menfalûtîdir.*", "*Kullandığı hüznü üslûp, kendi dönemi ve daha sonra gelen en az üç kuşak üzerinde etkili olmuştur.*" (Menfalûtî;1997) Sabrî Hafez onun tanınmış eseri *el-Abarât*'ta *rivâyât kasıra* diye adlandırdığı kısa öyküleri ince bir üslup ve güçlü duygular uyandıran sözcükler kullanılarak yazılmış olduğunu belirtse de "İçerisindeki duygusal tahrikler ustalıklı yapılmıştır. Ama onun üslup yeteneği eserlerindeki kusur ve eksiklikleri kapatamamaktadır. Bu eksiklikler metnin dengesini bozmakta ve çeşitli öğelerin uyumlu bir biçimde birleşip bütünleşmesini engellemektedir" diyerek onun öncülüğünü eleştirel olarak konumlandırmaktadır. Kısa öykü bakımından bu türün olgunlaşmasında asıl katkıda bulunan isimlerden biri Mahmûd Teymûr'dur (1894-1973). Teymûr'un çalışmaları (eserleri) bu yeni edebî türü güçlenmesinde ve edebî çevrelerin önde gelenlerinden önemli destekler almasında kayda değer bir rol oynamıştır.

Öyküden Sanat Kuramına: Tevfik El-Hakîm

Türkçede Mısır edebiyatı denildiğinde akla ilk gelen isimlerden biri olan Tevfik El-Hakîm (1898 - 1987), Mısır İskenderiye'de hukukçu bir babanın oğlu olarak doğdu. Babasının görevi nedeniyle bir çok yer dolaştı. Hukuk öğrenimi aldı. 1925 yılında doktora yapmak için Fransa'ya gitti. Fransız kültürünün izleri eserlerinde görülür; ama yazılarındaki üslûbu ve genel eğilimiyle yeni ufuklar peşinde oldu. Genel insani problemleri, "Mısır Sorunu"yla birleştirmeyi hedefliyordu. Tiyatro, roman, öykü ve deneme dalında önemli eserler verdi. Tiyatro eserleri, Fransa başta olmak üzere bir çok ülkede sahneye koyuldu. El-Hakim'in, Arap -özellikle de Mısır- kültürünün yanı sıra Batı tiyatrosunu da yakından tanımış olması, ona Arap Edebiyatı ile Çağdaş Dünya Edebiyatı arasında köprü vazifesi gören geniş bir perspektif kazandırmıştır. Tevfik el-Hakim'in bütün eserlerinde kadının etkisini görebilmek mümkündür. Onun ilgisi, daha çok kadınlarla ilgili hikâye ve destanlara ya da Mısır efsanelerine yönelik olmuştur. Arap edebiyatından ve Necip El Kiyâlânî'den roman çevirileriyle tanınan Ali Nar, *Çağdaş Arap Hikâyesinden Seçmeler* adlı yeni bir derleme yayınladı. (Elif Yay.) Tevfik El Hakm'in, *Şeytanın Vaadi ve Asâ ile Sohbetler* adlı iki hikaye kitabı yayımlandıktan sonra *Trendeki Derviş* adlı eseri İstanbul Şehir Tiyatroları'nda sahneye kondu.

Tevfik El-Hakim *Sanat Üzerine*(1999) eserinde "Sanat adamıyla din adamı arasında bir bağ vardır. Her ikisi de aynı kandilden ışıldar. O, insanoğlunun yüreğini huzur, safa ve inançla dolduran yüce bir meşaledir. Sanattaki güzelliğin kaynağı, insan ruhunu kaplayan bu yüceliğin hissedilişidir. Bu yüzden sanatın tıpkı din gibi ahlak kuralları üzerine temellenmesi gerekir. Yani din ve sanat için kaynak gökyüzüdür" der. Bu eser yazarın hem hayat hem de sanat hakkındaki yaklaşımlarının ipuçlarını bulabileceğimiz bir eser olmanın yanında Mısır edebiyatından çevrilen az sayıdaki deneme türündeki eserlerdendir. Bir oyun yazarı olarak tiyatro hakkında yazdıkları ile öykücü olarak öykü sanatı, öyküsel karakterlerin hayatı, öyküsel yaratışta kader vb. noktalarda yazarın dünyasına yolculuk yapmayı olanaklı kılar. Muhammed Kutub'un *İslam Düşüncesinde Sanat*, Necip El Kiyâlânî'nin *İslâmî Edebiyata Giriş* adlı kitapları, edebiyata dair kuramsal çerçeveden öğeler taşımaları bakımından dikkate değer

Karşılaştırmalı Edebiyat Çalışmaları

Ayrı bir bilim dalı olarak Türkiye'de pek işlevselleşemeyen karşılaştırmalı edebiyat on dokuzuncu yüzyıldan başlayarak bütün dünyada değişik yorumlar ve yöntemler kazanarak yaygınlaşmıştır. Kürselleşme sürecinde uluslar arası ilişkilerin gelişmesinde olumlu olumsuz anlamda edebiyatın ve kültürün etkisini aramak hatalı olmaz. Ulusların, insanların ve toplumların birbirlerini tanıma ve birbirleri hakkında görüş sahibi olmalarında büyük ölçüde edebiyat ürünlerinin etkili bir rolü vardır. Bu bakımdan ulusların birbirini tanımasında, kurmak istedikleri dünya hayalini edebiyat eserlerindeki imaj incelemeleriyle ortaya çı-

karmak mümkündür.Şükran Fazlıoğlu'nun *Arap Romanında Türkler*(2006) adıyla kitaplaştırdığı Modern Mısır Romanında Türk İmajı [1798-1914] adıyla 2001 yılında Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilimdalı Arap Dili ve Belagatı Bilimdalı'na sunulan doktora tezi Mısır romanının oluşum yıllarını anlamak bakımından oldukça önemli bir çalışmadır.Fazlıoğlu temel amacını:"Araplar nezdindeki modern Türk imajının tarihî köklerini tespit etmek, Arap insanının nezdindeki Türk imajının mensup olduğu kültürel ve sosyal tabakaya göre farklılık gösterme nedenlerini yakalamak, İslam medeniyetinin inşasında beraberce yer almış bu iki büyük milletin birbirine bakışının Arap yönünü, edebî sahanın önemli bir alt dalı olan roman çerçevesinde belirlemek" olarak açıklıyor(2006)Karşılaştırmalı edebiyat biliminin bir alt dalı olan bu *imajbilim* araştırmasının Modern Mısır'a Giden Yol: Tarih, İmaj, Fikir ve Edebiyat başlığını taşıyan İkinci Bölümünün üçüncü alt kısmında modern Mısır edebiyatını nispeten ayrıntılı bir şekilde gözden geçiriyor yazar.Bu kısımda Corcî Zeydân, Luwis Şeyhû, Şevki Dayf, Ahmed Heykel, Yûsuf Esad Dâğır, Abbâs Mahmûd Akkâd, Abdurrahman el-Râfî, Muhammed Yûsuf el-Necm gibi önemli Arab edebiyat tarihçilerinin eserlerini kullanarak önemli çıkarımlarda bulunuyor. Sonuç olarak bu çalışmada, Arap/Mısırlıların Türk imajı, Türk-Arap ilişkilerinin tarihî süreci yazılı metinlerden hareketle tespit ediliyor; bu tarihî sürecin sonunda elde edilenlerin, modern dönemde Arap/Mısırlıların nezdindeki Türk imajının taşıyıcısı olan Arap kolektif bilinçaltının tarihî arka planını gözler önüne sermesi hedefleniyor. Bu çalışmanın günümüze değin sürdürülmesi Mısır romanını tanımak bakımından önemli bir çalışma olacaktır.

Abdulhalim Abdullah(1913-1970), modern Mısır edebiyatında hikâye ve roman alanında önde gelen yazarlardan birisidir. İnce ve duygulu üslûbuyla büyük bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. Hikâye ve roman dışında makale ve denemeleri de vardır. Seçme hikâyelerden oluşan Elvân Mine's-Sa'âde/Kimi Mutluluklar adlı eserinde geçen el-Ketîbetu's-Sağîra/ Küçük Birlik adlı hikâyesinde, savaşmakta olan bir ülkenin çocuklarını ve nasıl oyunlarına savaş kattıklarını anlatır. Modern Mısır hikâyeciliğinin önde gelen simalarından olan Muhammed 'Abdu'l-Halîm 'Abdullâh, ince ve duygulu üslûbuyla, büyük bir okuyucu kitlesinin beğenisini kazanmış ve pek çok eleştirmenin de ilgisini çekmiştir. Yazarın en çok etkilendiği şahsiyet, Mahmûd Teymûr'dur. Teymûr'un çok etkilendiği ünlü Rus yazarı Tolstoy, Muhammed 'Abdu'l-Halîm 'Abdullâh'ı da etkilemiştir. XVIII. yüzyıldan itibaren batılılar karşısında her bakımdan gerileyen İslâm dünyasının tamamında olduğu gibi Mısır'da da batılıların kültürel etkisini görmek mümkündür. Söz konusu kültürel etki, özellikle edebiyatçılar ve yazarlar üzerinde kendini gösterir. Bu nedenle o dönemdeki Mısırlı edebiyatçılar üzerinde başta Maupassant, Victor Hugo ve Flaubert gibi Fransız yazarlar olmak üzere, İngiliz yazarlardan Walter Scott ve Charles Dickens ve Rus yazarlardan Gorki, Çehov ve Tolstoy'un etkileri görülür. Candemir Doğan tarafından hazırlanan, *Muhammed 'Abdu'l-Halîm 'Abdullah'ta*

Kısa Hikayecilik, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) S.B.E. Konya 1991) adlı çalışma yazarın dünyasını anlamak bakımından önemlidir.

Edebiyat araştırmalarında, eserin yayımlanması, metnin incelenmesi, edebiyat tarihi üç ayrı araştırma alanının teşkil eder. On dokuzuncu yüzyıldan itibaren yazarların biyografileri edebiyat tarihinde önemli bir misyon üstlenmiştir(Enginnün;1999;11)Çağdaş Arap edebiyatı araştırmaları bakımından Mısır edebiyatı ve edebiyatçıları hakkındaki araştırmalar diğer ülke edebiyatlarına göre daha fazladır.(Hazer;2004)Mısır'ın Arap aleminde ve başka ülkelerde tanınan sanatçıları hakkında yapılan çalışmalarda da Necip Mahfuz adı öne çıkmaktadır.⁸

Modern Mısır edebiyatında romancılığının yanı sıra yayıncılığıyla tanınan Abdu'l-Hamîd Cûde es-Sahhâr ile Seyyid Kutup tarafından kaleme alınan çocuklara dönük eserler de, Türkçedeki Mısır edebiyatı değerlendirmelerine dahil edilebilir. Çalışmalar, gerek yeni yetişen kuşağın kültürel birikimini artırması, gerekse Mısır'da çocuklar için edebiyatın dini içerikli metinlerinin dünyası araştırmacıları için bir fikir oluşturması bakımından önemli bir yere sahiptir.⁹ Mısırlı yazar Fatma Maduli'nin yeni bir formda yazdığı *Sultan Süleyman Ortadan Kayboluyor*¹⁰ da çocuklar için edebiyat bakımından önemli eserlerden biridir. Sultan Süleyman, iyi eğitim görmüş, geleceği gören ve halkını seven bir sultandır. O ülkedeki adaleti temin eden hâkim, binaların yapımını sağlayan baş mimar, çocukların eğitim görmesini sağlayan öğretmendir aynı zamanda. Çok sevdiği halkının, bazı gerçekleri fark etmelerini sağlamak için birden ortadan kaybolur. Bir süre sonra ülkenin düzeni bozulur. Sultan'ın ailesi, saray ahalisi ve halk düşündükleri farklı çözüm yollarının yazılı hale getirilmesi gerektiği sonucuna varılır. *Sultan Süleyman Bir iyilik istiyor*¹¹ ise Sultan Süleyman'ın Sündüstan halkıyla olan ilişkisini anlatıyor. Bu hikâyede, büyük-küçük, zengin-fakir, yöneten yönetilen, kısaca herkesin birbiriyle yarıdışlaşmasının, birbirine dayanışmasının önemi anlatılıyor.

İnsanlar için en değerli şeyin, sevgi, emek ve inançla aynı amaca yönelmek olduğu, geçici değil kalıcı değerleri önemli olduğu vurgulanıyor. Sultan Süleyman Bir İyilik İstiyor,Sultan Süleyman Ortadan Kayboluyor, IBBY (International Book Board for Young People) 2006 Onur Listesinde yer almaktadır.

Edebiyat, toplumların aynasıdır. Zira insanlar acılarını, sevinçlerini, değerlerini, beklentilerini, hayallerini konuştukları dilin imkânları çerçevesinde tarihe not düşmek ve paylaşmak ister. Son zamanlarda "İslam ülkeleri" arasında sık sık toplantılar düzenlenmekte, fakat bunlar genellikle Dubai türü kapitalizmin yaygın kılınması ya da suskunluk siyasetinin bürokratik toplantılarının ötesine geçememektedir. Keşke hem bu toplantılar daha iradeli olsa bunlara ilaveten kültür ve sanat konularında da toplantılar düzenlense, kurulan ilişkiler biraz daha derinleştirilse.Hala genel olarak bakıldığında Mısır edebiyatına kapalı devre yaşadığımız, bu ülke edebiyatından yapılan çevirilerin yazarlar düzleminde oldukça az olduğu görülür. Akif İnan'dan umut eden bir alıntı ile bağlayalım: *"Batı edebiyatına verdiğimiz yer gibi islam toplumlarının da edebiyatlarına yer tanınmasını gönlüm öyle istiyor ki."*[^]

H E C E Ö Y K Ü

KAYNAKÇA

- ÖZEN Saadet(2006) "*Suriye'nin Öyküleri*" Eşik Cini Sayı:1
- MİTCHELL,Timothy(2001) *Mısır'ın Sömürgeleştirilmesi,Çeviren:Zeynep Altokjetişrm Ya-*
yrnlarijstanbul.
- ERKİLET, Alev(2004) *Ortadoğu'da Modernleşme ve İslami Hareketler*,Hece Yayınları, Ankara.
- GÖKHAN Halil(2001) "*Mazag'ın yazarı Robert Solé ile söyleşi*" 26.07.2001 *Cumhuriyet Kitap*
- SAID Edward W(2008) *Mahfuz'dan Sonra* Çev. Pelin Tünaydın Virgül, Haziran 2008
- FAZLIOĞLU Şükran (2006) *Arap Romanında Türkler*, Küre Yayınları, İstanbul
- EL-HAKİM Tevfik (1999) *Sanat Üzerine,Çeviren Ahmet Murat Özel*,Kaknüs Yayınları,İs-
tanbul
- EROĞLU,Ebubekir(1988)"Nobel Ödülü Kahire'ye Uğradı" Kitap Dergisi Aralık 1988 sa-
yı:22
- GİTANİ, Gamal(2004) *Günbatımının Çağırısı*, Çeviren: Işık Ergüden, Can Yayınları, İstanbul
- GİTANİ, Gamal(2004) *Kahire'nin Mücevheri*, Çeviren: Aysel Bora, Can Yayınları, İstanbul
- MENFALÜTİ, Mustafa Lütfi (1997) *Erdem Nerede*, Seçme Hikâyeler ve Denemeleri; Çev.
Emrullah İşler, Şûle Yayınları, İstanbul.
- ÜRÜN Ahmet Kazım(2002) *Necip Mahfuz Toplumsal Gerçekçi Romanları*,Çizgi Kitabevi
Yayınları,Konya
- HAZER, Dursun(2004) *Abdüsselam el-'Uceyl'nin Edebi Kişiliği ve Hikayeciliği*, Araştırma
Yayınları, Ankara
- ENGİNÜN, İnci(1999) *Mukayeseli Edebiyat*, Dergah Yayınları,İstanbul

Modern Mısır şiirinde seçkin bir yere sahip Türk asıllı Ahmed Şevki, Mahmud Sami el-Barudi'yle baş-
layan neo-klasik anlayışın önemli bir siması olarak, olumlu olumsuz, üzerinde çok konuşulan bir şair
olmuştur. Şiire yeni anlamlar, yeni konular kazandırmış; şiiri bir nevi güncelleştirmiştir.Ahmed Şevki,
siyasi şiirlerinde Osmanlı padişahlarını, Osmanlı Devleti'nin girdiği savaşları ve bu savaşlarda Türk as-
kerlerinin kahramanlıklarını konu edinir.Ölümüne dek edebiyat otoritelerinin ilgi odağı olan Şevki'nin
şiirleri, Osmanlı- Türk varlığının, genelede Arap dünyasında, özelde ise Mısır'da sadece tarihi ve siya-
si buyutuyla değil, kültürel ve edebi boyutuyla da önemli bir yeri olduğunu göstermesi bakımından an-
lamlı ve değerlidir. Ahmet Kazım Ürün *1868-1932 Mısır'da Türk Bir Şair: Ahmet Şevki* (Kaknüs Ya-
yınları, istanbul 2002) adlı kitabında Şevki'nin yaşadığı dönemdeki sosyal ve kültürel durumu, modern
Mısır şiirini, Şevki'nin hayat hikayesini, Türkiye ve Türkler hakkındaki şiirlerini ve aynı konuda şiir
söyleyen diğer modern Mısır şairlerini ele almıştır. Mehmet Akif Ersoy (1873-1936) ve Ahmet Şevki
(1868-1932) kimi noktalarda ortaklıklar taşımaktadırlar:Etkilendikleri kültür kaynaklarında benzerlik-
ler olması, belli bir çizgide istikrarlı bir hayat sürdürmeleri, gerek mensup oldukları ülkeyi gerekse yurt-
dışında pek çok ülkeyi gezme imkanını elde etmeleri, siyasetle ilgili olmaları, toplumun büyük bir ke-
simi tarafından kabul görmeleri, sürgün deneyimini yaşamaları ve buralardaki duygularını şiirle dile ge-
tirmeleri, Hıdiv ailesinden büyük destek görmeleri ve şiirlerinin büyük bir bölümünü bu ailenin men-
suplarına ithaf etmeleridir.Şevki ve Akif'in kendilerinden büyük ölçüde etkilendiği Doğudan ve Batı-
dan pek çok yazar ve fikir adamı arasından iki önemli şahsiyet öne çıkar: Victor Hugo ve el-Muteneb-
bî. Her iki şaire göre, şiirin asıl iki kaynağı vardır: "Tarih ve tabiat". Karakter yapısı birbirine benze-
yen iki şairin düşüncelerinde tutarlılık açısından da paralellik görmek mümkündür. İki şairin şiirlerine
genel olarak bakıldığında, şiirlerde "fotoğraf realizmi" denilebilecek tasvirlerine sıkça rastlandığını, ta-
rih ve tabiat kavramlarının mevcüt durumla bütünleştiğini ve toplumun büyük bir kesimi tarafından
kabul edilen pek çok konunun vezinli olarak ifade edildiğini görmekteyiz.

Kıpti kökenli Mısırlı yazar Selâme Mûsâ (1887-1958), edebiyat,dil, tarih, sosyoloji, psikoloji konula-
rındaki fikir yazıları ile tanınmış bir düşünce adamı ve gazetecidir. Selâme batılılaşmadan yana, Mısır'ı
diğer Arap ülkelerinden farklı bir kimlikte görmekten ve Mısır'ı Arap yarımadasıyla değil de Firavun
uygarlığıyla ilişkilendirmekten yana görüşleri ile öne çıkar.

Bu çehre değişikliğini anlamının somut olarak kanıtlanabilir bir örneği olması bakımından *Hürriyet Gös-
teri* dergisinin Ağustos 1985 tarihli 57.sayısında Mısır edebiyatı bağlamında hiçbir ismin geçmemesi anı-
labilir.1988'den sonra genelde Arap edebiyatı özelde Mısır edebiyatı konuşulurken Necip Mahfuz'a gön-

derme yapılmadan konuşma yapılamadığı gibi yazıda yazılamaz olmuştur. Mısır edebiyatının tanınması noktasında Mahfuzdan önce/sonra şeklinde bir ayrımın Nobel odaklı olması dikkatlerden kaçırılmamalıdır. Mahfuz Nobel ödülünü aldıktan sonra Tomris Uyar Mahfuz'un 1964 yılında yayımlanan *Dünya-İlah* (Allah'ın Yarattığı Dünya) adlı eserinden alınan "Hanzal ile Polis" ve "Dar Sokaktaki Cami" adlı iki öyküyü *Hürriyet Gösteri* Sanat Edebiyat Dergisinin Aralık 1988 tarihli sayısında İngilizceden çevirerek yayımlamıştır. Necib Mahfuz'un öyküleri, öyküde sembolik değer kazandıran anlam katmanlarının bulunması gerekliliği bilincinden yararlanmaktadır. Yazarlığının ilk yıllarında dikkati deneme, öykü ve roman arasında dağılan Necib Mahfuz, romantizm ile gerçekçilik arasında gidip gelmektedir. Nobel'in milat oluşu noktasında Musa Yıldız şunları ifade eder: "*Mısırlı yazar Necib Mahfuz Arap edebiyatının Batı dünyasına açılmasında önemli rol oynamış ve yaklaşık bir asırlık hayatı boyunca edebi ürünler vermeye devam etmiştir. Eserleri aracılığıyla Arap edebiyatı Batı dünyasında tanınmıştır*" (Musa Yıldız, "Nobel Ödüllü Mısırlı Yazar Necib Mahfuz'un Ardından" *Folklor/Edebiyat* Cilt:14, Sayı:53, 2008/1)

D. Mehmet Doğan ödül ve Ortadoğu edebiyatları hakkında şu yorumu ypar bir konuşmasında: "Bu ödülün en önemli sonucu Ortadoğu ülkelerinin kendi edebiyatları, sanatları ve kişileri üzerinde düşünmelerine zemin hazırlaması olabilir" (Kitap Dergisi, sayı 22, 1988:12)

Muhammed Huseyn Heykel (1888-1956), modern Arap edebiyatında ilk edebî romanın yazarı olarak ün yapmıştır. Heykel'in Heykel'in *Kasas Mısıriyye'de* yer alan hikâyeleri, Arap hikâyeciliğinin gelişimine olan katkısından çok, bir entelektüelin çeşitli toplumsal sorunlar karşısında nerede durduğunu belirlemeye yardımcı materyal oluşları açısından önem taşırlar.

Mahfuz'un Türkçe'deki ilk romanı İngilizceden *Ara Sokak* adıyla Güler Dikmen tarafından çevrilmiş Hürriyet Yayınları arasından basılmıştır. Romanın ikinci çevirisi Arapçadan Hasan Akay tarafından yapılmış *Sokaktakiler* adıyla 1989 yılında İnsan Yayınları arasında yayımlanmıştır. Bunların dışında belli başlı Necib Mahfuz çevirileri şunlardır: Dilenci (Bordo Siyah Yayınları, 2003), *Binbirinci Geceden* Sonra (Oğlak Yayıncılık, 2002), *Bıldırın ve Sonbahar (Kaknüs Yayınları, 2000)*, *Hân El Halili'de (Papiüs Yayınevi, 1999)* *Esir Üniforması* (Şule Yayınları, 1999) *Midak Sokağı (Cem Yayınları, 1999)* *Miramar (Adam Yayınları, 1989)*, Karnak Kafe (Türkuvaz Kitaplığı, 2008) *Nil'in Üç Çocuğu* (İnsan Yayınları, 1992), Bafkanın *Öldürüldüğü* Gün (Ağaç Yayıncılık, 1992), Hırsız ve Köpekler (Vadi Yayınları, 1996) Mahfuz Çağdaş Mısır edebiyatından Türkçede yayımlanmış ve bütün bir dönem boyunca en çok yankı uyandıran -ve tepki çeken- yazar olmuştur. Nobel ödülü bu noktada merkezi bir yer tutarsa da temelde Camp David Anlaşmasını desteklemesi gibi siyasi eğilimleri baskın olmuştur. Lütfullah Bender Kitap Dergisinin Aralık 1988 tarihli 22. sayısında Nobel Mahfuz'a mı, Mısır'a mı? Başlıklı yazısında şu soruları sormaktadır: "Nobel'in Necib Mahfuz'a verilmesinin nedeni ne olabilir? Bugüne dek Abbas Mahmud el-Akkad, Tefik el-Hakim gibi ünlü Arap yazarlarını görmezlikten gelen Nobel Ödülü'nün edebi çalışmalarıyla kendini kanıtlamış olsa da, siyasi tutumları nedeniyle polemiklere son derece elverişli bir yazar olan Mahfuz'a verilmesi bir rastlantı mıdır?" (s.5)

Hırsız ve Köpekler Necib Mahfuz'un 23 Temmuz 1952 devrimi sonrasında kaleme aldığı bir dizi sembolik romanın ikincisidir. Bu romanda devrim sonrasında Mısır'da meydana gelen sosyo-politik değişim bir hırsızın şahsında konu edilmektedir.

Mısır edebiyatı ile ilgili bazı tezler şunlardır: Akçay Cihaner, *Rifâ'a Kâfi' et-Tahtâvî (Hayatı, Edebî Kişiliği ve Toplumsal Konulardaki Düşünceleri)*, Gazi Üniversitesi 1992, Alptekin Hulusi, *Modern Mısır Edebiyatçısı Tefik el-Hakim ve Uşurun Mine's-Şark Adlı Eserin incelenmesi*, Selçuk Üniversitesi 2004. Arslan Hatice, *Çağdaş Arap Edebiyatında Osmanlı ve Türk imajı*, Uludağ Üniversitesi 2000, Özey İbrahim, *Bir Eleştirmen Olarak Tâhâ Husayn*, Gazi Üniversitesi 1992, Şener Şahin, *Corci Zeydan'ın Tarihi Romancılığı ve Osmanlı inkılabı Adlı Romanı*, Uludağ Üniversitesi 1999, Ulaş Timur, *Ahmed Şevki'nin Hayatı ve Eserleri*, Ankara Üniversitesi 1999, Yazıcı Mesut, *Türkçe'de Necib Mahfuz*, Ankara Üniversitesi 1997, Yıldız Musa, *Necib Mahfuz (Hayatı, Eserleri ve Kısa Hikâyeleri)*, Gazi Üniversitesi 1992, Yılmaz Hacı, *Ahmed Emin'in Denemelerinde Toplum ve Edebiyat*, Ankara Üniversitesi 1998, Yılmaz Mehmet, *Günümüz Arap Edebiyatında İslamî Edebiyat Akımına Bir Bakış*, Uludağ Üniversitesi 1999, Aytaç Bedrettin, *Mahmud Teymur'un Hikayeleri ve Romanları*, Ankara Üniversitesi 1992, Ceviz Nurettin, *Osmanlı Döneminde Mısır'da Arap Edebiyatı (1517-1798)*, Atatürk Üniversitesi 2002,

Prof. Dr. Seyyid Kutup/ Abdulhamid Cude es-Sahhar, Kur'an- ı Kerim'den Çocuklar için Resimli Dini Hikâyeler, İslam Tarihinden Çocuklar için Resimli Peygamberimizin Hayatı, Çeviren: Ebubekir Sıddık, Kahraman Yayıncılık, 2002, İstanbul

Fatma Maduli, *Sultan Süleyman Ortadan Kayboluyor* Mavi Uçurtma Kitapları, 2007

Fatma Maduli, *Sultan Süleyman Bir iyilik istiyor* Mavi Uçurtma Kitapları, 2007

YUSUF EL-KAİD'LE KONUŞMA

Konuşan: Ali Deyyub

Türkçesi: Emine Banu VURUR

— *Yusuf el-Kaid köye takılıp kalmanızın nedeni nedir? Romanın geleneksel hikâyeden doğduğunu ve şehirden doğmadığını mı ispatlamaya çalışıyor—sunuz?*

— Evet, benim için esas olan kırsal kesimdir. Ama romanı nesebinden tecrit etmek maksadıyla değil, ben inanıyorum ki şehrin yoğunluğu romansal metinlere daha yakındır. Aslında romanlar şehirlerin oluşmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu da, köylülerin ürettiklerini piyasaya sürmek için oluşmuştur. Bu da kırsalın esas olduğunu gösteriyor.

Şehir ise, yoğun ilişkilerin kurulduğu ve elbette bunlar doğallığını yitiren ilişkiler olduğundan, roman için uygun kabul edilir. Ancak kırsalın farkı onu şiire daha yakın kılıyor.

— *Peki, sizin edebiyat serüveninizde kırsal/shehir ikilemi nasıl tecelli etti?*

— Ben şehirde yaşamak istemiyordum. Ancak orta yaşlarımdayken hayatımda ilk defa bir edebiyatçıyla tanıştım ve o, merhum Muhammed Abdülkerim Abdullah'tı. Bizi köyünde kendisini ziyarete davet etti. Onun köyü benim köyüme yakındır (Ben Dahiriyye'denim, Menvefiyye'nin merkezinde gölün çevresinden. O ise, Keferbolin, Kevm Hamada merkezinde gölün çevresinden). Onu ziyaret ettiğimde Cellabiye (Mısır'da erkeklerin giydiği bir elbise) giymiş, takke takmıştı ve elinde asasıyla su çarkında oturuyordu. Manzara çok hoşuma gitti. Su çarkında oturan ve evini memleketinde inşa eden edebiyatçı ve benim arzum da onun gibi olmak ve deneyimlerini tekrarlamaktı. Ama maalesef daha sonra Kahire dışında neşriyat ve sekreterlik (kitabete) olmadığını ve eğitilmiş okumuş kimseler arasında bir çekişme olmadığını öğrendim ve bunu öğrenmem beni o zamandan bugüne kadar Kahire'de yaşamaya zorunlu bıraktı. Ben şehirli görüntüme rağmen vicdanımda hâlâ çiftçiyim.

— *Bu vicdan sizin roman karakterlerinizi etkilemedi mi? Birbirlerinden etkilenip bölünmeler olmadı mı?*

— Bakın beyefendi: Benim bütün kahramanlarım çiftçilerden oluşur ve hatta şehir hakkında yazarken bile, kırsal kesimlerden gelenlerin yaşadıkları, şehrin etrafındaki karanlık bölgeleri yazma hevesi duyuyorum. Yani benim kahramanımın vicdanı köy çocuğunun vicdanıdır. Benim yazılarımdaki temel esas budur ve senin sorduğun o gizli etkiyi kesinleştiriyor.

H E C E Ö Y K Ü

— *Bazı Mısırlı yazarlar, silinmiş, unutulmuş köyü andıran yönleri (köye ait tavırları) kapsamlı bir şekilde açığa çıkarmak için ısrar ediyorlar (iklim, âdetler, sıcak ve ıptidai bir hayat biçimi, basit ve yavaş). Sizi savuran modern hayatın duygusal soğukluğu, sürati ve zorluklarıyla ölümünü mü kayıt altına almaya çalışıyorsunuz, yoksa bunlar bir tür nostalji mırıltıları mı?*

— Geçen asırda 50'li yılların sonlarında şehirde yaşamak için buraya geldiğim anda kafamda bir düşünce oluştu. Belki yanlış olacak ama; "Köyleri Allah yarattı ama şehirleri insanlar inşa etti." sözüne halen inanıyorum.

Benim ve benim dışındakilerin yazdıklarını köydekilere oranla şehirdekiler daha fazla okuyor. Çünkü köylerde okuma yazma bilmeyen ciddi oranda insan var. Onu bırakın kitapların köylere ulaşması bile kolay değil. Bende gerçekten bu unutkan, yutan, özensiz âlemi, şehir insanlarına faydalı ve doğru bir şekilde takdim etme isteği vardı. Başlangıçta beni, roman yazımı vasıtasıyla sanatsal bir şekilde bu âdetleri, gelenek ve görenekleri gözlemlemek için bir güç itiyordu ve buna kalkıştığımda şehirde yazıyordum. Yani hafızama güvenerek yazıyordum ve elimden geldiğince köyüme yaptığım ziyaretlerle de bunu destekliyordum ve unutulmamalıdır ki Mısır tarihindeki ilk yazılan roman; Hüseyin Heykel'in "Zeynep" romanıdır. Roman adı altında yayınlanmayıp; "Kırsal ahlak manzaraları" başlığı altında 1914 yılında ilk defa basılmıştır ve bu tabir üzerinde durmamız gerekmektedir. Doktor Heykel çok şanslıydı, çünkü bunu Fransa'da yazdı ve bu romanda orta asırdaki Fransız romantizminin işlendiği konulara şahit olabilirsiniz. Bu Heykel'i yaralamak değil, bilakis buradaki fikir, köy çocuğunun şehre taşınması ve köy hakkında yazmak istemesi onu şehir halkına kendilerine hayırlar gönderen bir köy olduğunu hatırlatmak ve köyün mirası efsaneleri ve hikâyeleriyle dolu ve elbette bu çok doğal. Bunu benim romansal projelerimde bulabilirsiniz ve hatta "Demircinin Romanı" Mısır'da 20. yüzyılda 60'lı yılların ortası için bir tarihi belge hükmündedir ve elbette durgunluğa ve uyuşukluğa düşmeden fiili drama'yı yaşayan ve hareket eden insanları bulabilirsiniz. Arka planda da kırsal yaşamdan manzara ve ahlak anlayışları bulabilirsiniz.

— *Öyleyse bu farklı bir alıcıya yani şehirli okura ulaşan kırsal bir mesajdır.*

— Hayır, bu bir mesaj değildir. Bu türde bir entrika içermiyor. Bakınız: Kahire dediğimiz de bütün vatanı özetlemiş oluyoruz ve bizler genelde kendi memleketimizden Kahire'ye yöneldiğimizde şöyle deriz: "Biz Mısır'a gidiyoruz" ve bizim orada, ki Kahire'ye giden tren istasyonunun ismi de Mısır İstasyonu'dur. Kahire lafını sadece yabancılar kullanır.

— *Ama zaten bütün üçüncü dünya ülkelerinin başkentleri bu vatanı özetleme hastalığını taşır ve bunun da nedeni bütün hizmetlerin ve konforun merkezi olması ve ülke çapındaki genel yokluktur.*

— Evet, ama Kahire tek başına neredeyse çevresindeki ülkelerin de başkenti durumundadır. İmar, kültür ve medeniyet gibi her şeyi oraya yerleştirme düşüncesi hâkimdir, ki Mısırdaki yaşayan ziraat mühendislerinin % 60'ı Kahire'de ikamet etmektedir. Oysa onların meslekleri dışarıda yani kırsalda yaşamalarını gerektirir!

Her halükarda ben yazarken şehirlileri hedef almadım ama neşriyat işlemi onları asıl okuyucu kitlesi haline getiriyor. Öyleyse bu benim iletmek istediğim entrika içeren bir mesaj değildir.

— *Mısır kırsalı da son dönemler de kültürel ve demografik açıdan değişikliğe uğradı. Mısır romanı (hikâyesi) genel olarak bunu gözlemleyebildi mi?*

— Bizler Mısır kırsalında üç dramatik esasa şahit olduk: Birincisi devrim ve onunla birlikte modern üretim ilişkilerinin tesiriyle yeni tabakalara tırmanış (fakir tabakalar ki ben onlardanım). İkincisi yetmişli yılların ortalarında ki iktisadi açılım felaketi ve üçüncü olarak da bugün yaşadığımız modern hayatın Mısır kırsalına ulaşması sonucu oluşan durum.

Bir neslin hayatında üç ana değişim gerçekleşti. Her neslin kitabında bunu farklı şekillerde yorumladık ve bugün yaşadığımız gerçekten de ayrı kalmadık.

— *Sizin nesliniz tam anlamıyla istismarcı ve çıkarıcı bir mücadeleye tanık oldu. Kültürel projeleri gözetme adı altında kendi çıkarlarını ebedileştirdi. Bu konuda ne diyorsunuz?*

— Bekle bekle, ben senin sözüne iki kere itiraz ediyorum. Birincisi altmış kuşağının daha önceki mücadeleleri istismar etmesi konusu. İkincisi ise Mısır'daki kültürü yönetenleri istila etmiş olmaları. Bana örnek verebilir misin?

— *Cabir Ufır, Cemal el-Gaytani, Salah isa, Semir Serhan ve Ali ebu-fia-di ve diğerleri hakkında ne diyeceksin?*

— Olabilir, mümkündür, birkaç kişi bunlar ancak bütün neslin kültürel karar verme seviyesinde olduğunu ya da mücadele pozisyonundan istismarcı pozisyonuna geçtiklerini sanmıyorum.

Bana göre entelektüellerin durumu üç şekilde belirleniyor; ya mücadeleciler ya savunucu ya da seyirci. Elbette bütün bir nesli aynı genellemeye sokmak çok zor. Bizler birer ferdiz ve her ferdin farklılıkları vardır. Mısır'daki hüküm tıpkı Suriye'deki hüküm gibi sabit ve değişmezdir. (Gülüşüyor ve diyor ki, bilemiyorum son cümleye takılıp kalacak mısın?) Ben entelektüel birisini getirip ona, hadi hayallerini gerçekleştir, deneceğini zannetmiyorum. Sanıyorum ki nesil hâlen daha farklı fikirlerle mücadele düşüncesinde.

Şunu da ilave etmeliyim ki, edebiyat nesilleri düşüncesi en kapalı olan fikirlerden biridir ve şu ana kadar iyi bir çalışma gerçekleştiremedi. Mesela bana 60 kuşağı diyeceksin. Tamam, Necip Mahfuz diyor ki; en iyi projelerimi

60'lı yıllarda yayınladım, peki ben 60 kuşağı mı sayılmalıyım ve bu 1911'de doğmuş bir adam. Nesilden kastedilen nedir, doğum tarihi mi, yayın tarihi mi? Salah Abd el-Sabur en iyi şiirini, Alfred Ferec ve Mahmud Deyyab en iyi tiyatrolarını ve daha pek çokları 60'lı yıllarda yayınladı.

— *Sanırım başlangıç dönemi yazarın kuşağını belirliyor ve her halükarda ben nesilciliği sorunun özü çerçevesinde bir problem olarak görmüyorum?*

— Üstat, biz 60'lardayız, eğer Ağustos 1967'deki yozlaşma nüksetmeseydi hâlâ şu anda bile içimizde yaşayan ve çevresinde dolandığımız canımızı acıtan bu felaket, bu vahim ve korkutucu drama (büyük tırmanış draması) sonra da o ürkütücü yozlaşma olmasaydı belki de 60'lı yıllar yorumu oluşmazdı.

Yani bizler, ne ilerlemenin, ne başarının ne de yeniden yapılanmanın değil sadece bir hezimetin etrafında dolanan bir nesiliz ve bu yenilgimiz hâlâ bütün tesiri ve canlılığıyla yaşıyor.

— *Despot Arap otoritesi savaş bahanesiyle sürekli olarak genel durumu—nu koruyor, istisnai kanunlarıyla da vatanın nimetlerinden faydalanan vatan—daşların direncini yok ediyor. Siz Arap hikâyeciliğinin bu yalanları ortaya dökmeye başardığınızı sanıyor musunuz?*

— "Mısır Topraklarında Savaş" romanımda; bu acı gerçekliğin bir kısmını açıkladım, kitap diyor ki: Savaşı fakirler icat etti, zenginler de istismar projesine dönüştürdü. Bu utanç verici bir özet ama konusu bu ve bu tarihin tekerrür etmesi gibi bir şey. Sizler bu savaşta Suriye'de bir tarafken yazarlarınız bu konuda önemli şeyler ürettiler. Ben Ahmet Yusuf Davud'un "Güzel Şam" eseri—ni unutmuyorum ve elbette ki bir televizyon draması haline gelmeden önce. Çünkü daha sonra maalesef onunla ilgili haberler kesildi. Sonra Nebil Süleyman'ın "Cürümlerim" adlı eseri ve yine Abdulaziz Hilal'in "Fakirleri Kim Sever", yani ben gerçekten bununla ve bundan sonrasıyla savaştım. Her ne kadar ondan iğrençlikler ve rezillikler türese de ahlaki gereksinimini keşfetmiş oldu.

— *Arapçadan diğer dillere yapılan tercümeleri tamamen saf sanatsal bakış açıları mı, yoksa bağlantılar mı yönlendiriyor?*

— Sorunun üslubunda bir küçümseme seziyorum, oysa bu iki konu da zikrediliyor. Benim görüşüm kişisel bağlantı konusuna takılıp kalmanın bir faydası yok. Çünkü asıl konuşmamız gereken tercümesi tamamlanan edebi eserlerin iyi okunup okunmaması ya da başka bir deyişle Londra ve Paris'teki metro yolcularına ulaştı mı? Tokyo'dan Lozaka'ya iki saatliğine yolculuk yapan bir Japon, tercüme edilmiş bir roman okuyor mu? Asıl soru bu olmalı ama benim cevabım maalesef hayır.

— *Yazar Markiz ayarında olsa bile mi?*

— Sana hayır diyorum. Batıda okunabilmesi için popüler eserler yayınlanman gerekir ve buna Necip Mahfuz bile pek ulaşamadı. Sonra pek çok ede—

H E C E Ö Y K Ü

biyat eserimiz üniversiteler, oryantalistler ve araştırma merkezleri tarafından tercüme edildi. Ancak biz onlar için okunacak bir kitabı temsil etmiyoruz.

— *Öyleyse nasıl oluyor da Mahmut Devisin ve Edvins'in şiirleri Paris'teki metro istasyon duvarlarını süslüyor?*

— Bekle bekle, ben Stockholm'deyken en önemli üç Arap yazarına kaldırımlara kadar iş geliyordu. Onlar (Semir Emin, Enver Abd ül-Melik ve Neval el-Sadavi) ama Necip Mahfuz'u bulamadım!

Evet metro istasyonlarında Markiz'i bulabilirsin ama Necip Mahfuz'u bulamazsın. Çünkü Markiz (duraksıyor) batı medeniyetinden bir parça olan Latin Amerika çocuğu. Ama bizler başkayız. Klasik bir söylemle (İslam, Hristiyanlık, Yahudilik..) demek istemiyorum; biz doğuyuz.

Bu durum 90'lı yıllar dönemindeydi ve sen Ekim felaketine ve onu takip eden döneme baktığın zaman bu yolun zaten kapalı olduğunu idrak edersin. Ama bizim tercümelerimizi ve projelerimizi ulaştırmamıza engel değil, ancak benim içimde Arap edebiyatının; Asya, Latin Amerika ve Afrika Edebiyatını karşılayabileceğine dair iyimser bir duygu yok.

— *Sizin Necip Mahfuz ve Muhammed Hüsneyn Heykel gibi pek çoğuyla güçlü ilişkiler kurma şansına sahip olduğunuz biliniyor. Bu iki yazara yakın olmanın nasıl bir şey olduğunu bize anlatır mısınız?*

— 60'ların ortalarında ilk romanımı yayınladım ve bunu Mısır Edebiyatçılarının ellerine bırakmak istedim. Telefon rehberinden numarasına ulaştıktan sonra telefonda konuşabildiğim ve bana bir kahve randevusu veren tek yazar Necip Mahfuz'du ve orada benden romanı aldı ve aramızda sade bir ilişki oluştu. Diğer yazarların hepsi ya bakandı, Meclis İdare Başkanı ya da üst düzey devlet yetkilisi olduğundan onlarla iletişim kurmak çok zordu. Hatta dünyadaki en zor şeylerden birisi bunlardan birini görmektir. Mesela; İhsan Abdül Kuddüs ya da Yusuf el-Sibai hatta Ahmet Ali Baksir ki "O, makamına akraba yoluyla gelmemişti". Ama Necip Mahfuz kahvede görebileceğin tek kişiydi. Onun yanına oturabilmek için yanına bir sandalye çekmen yeterliydi ve hemen hemen hepimiz O'nun çevresinde birbirimizle tanıştık.

Liberal bir adam gibi işin özünde üstat Necip'le aramızda epey ihtilaflar var. Onunla Mısır'ın Arapçılığı, Firavunculuğu ya da İsrail'le barışçılığı gibi konularda ihtilaftaydık. Ancak bu öyle bir adam ki onunla ihtilafa düşebilirsiniz ancak bu anlaşmazlık asla kan davasına dönüşmez. Ben gerçekten fikir alışverişinde bulunmanın ötesine geçmekten bahsediyorum. Evet, Sizi husumete ulaştıracak, aranızı açacak gerçek bir anlaşmazlığı kastediyorum. Tabii ki bizim için orada babalık yaptı. O, Yusuf İdris ve Yahya Hakkı ile birlikte bizden önceki kitabı tecrübe sahipleri olarak hemen hemen tecti. Diyebilirsiniz ki onların yanında öğrencilik yaptın ya da onların elinde geliştin ve onlara okudun

ki üstat Mahfuzun diğer bir özelliği de çok iyi bir okuyucu olmasıdır. Biz kitapları ve fikirleri değiş tokuş ediyorduk, O'na projelerimizi verdiğimizde bir hafta sonra bize görüşüyle geri dönüyordu. Doğrusu bazen kibarca karıştığı oluyordu senin yazdığını okuduğu için rahatlardın (mutmain olurdun).

— *Ama bazıları O'nun, sizin "Demirci" eserinizi eleştirmesinden aranızda bir husumet doğduğundan bahsediyor?*

— "Demirci"'yi okudu, bir ve ikinci bölüme yeni bir şeyler ilave etmedin... dedi. Ben onu nesiller arası çatışma ve adamın kıskançlığı olarak algılamıştım ama O'nu yeni baskılarıyla tekrar okuduğumda O'nun söylediklerinin kısmen de olsa doğru olduğunu gördüm ve bu benim şunu itiraf etmeme ve söylememe neden oldu: Şam halkının diliyle söylendiği gibi Bu adam "Sanatkârların Piri". Bu gerçekten mükemmel bir şey, O'nun dışında hiç kimse bunu bize yapmadı!

— *Siyaset adamı Heykel'in yazmayı bırakması hakkında ne diyorsun?*

— Güçlü olduğu dönemlerde onunla görüşme şansım olmadı. Bununla el-Ehram Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni olarak "O dediği şeyin olduğu" zamanı kastediyorum. O, o devrede Mısır'ın gerçek hâkimiydi. Mesela O, Yusuf İdris, Louis Avad, Tevfik el-Hakim, Necib Mahfuz, Salah Câhin, Abdurrahman eş-Şarkâvi getirmiş ve bir diriliş başlatmıştı. O zaman onu tanımıyordum. Bu hususu ben "Abdünnasır'ın kültür adamlarıyla olan tecrübesi" konusunu işlemiş olduğum kitabımın önsözünde anlatmıştım.

Yetmişli yıllarda "Şuan Mısır'da Meydana Geliyor" adlı romanın yayınlandığında, Üstad Muhammed Seyyid Ahmed Tecemmu (Birlik-toplanma) Partisine çağırarak şöyle dedi; Üstad Heykel romanından bir nüsha istiyor, hemen bir nüsha gönderelim ona hediye edilmek üzere, Muhammed Seyyid Ahmed'e verdim. "Mısır Toprağında Savaş" adlı romanımın yayınlanmasından sonra da aynı şey tekrar etti. Ancak üç bölümlük eserin "Fasih Mısırlı'nın birinci bölümü yayınlandığında yanına gitmemi istedi, aynı gün Ehram'dan ayrılmıştı. Sonra özel bir büro sahibi oldu, senin gibi benim gibi___ Bir farkla ki yazar olarak.

İsim ve imkânlar. Ayrıca ben senin O'nu siyasetçi olarak nitelemene katılmıyorum. Şiire dayalı kültür mirasını koruma, edebiyatı takip ve okuma konusunda çok ileri durumda. Mesela Markiz 1984 yılında Nobel Edebiyat ödülünü aldığı anda biz Mısırdaki ona önem verdiğimizizi göstermek istedik, bunun için Heykel ile konuştum, O'nu her yönüyle tanıyıp bildiğini görünce hayrete düştüm; Eşinin Port-Said'den Mısırlı olduğu, daha önceleri solcu iken _ve O gazeteci idi vs.

— *Peki bunlar gazetecilik bilgileri değil mi?*

— Hayır aksine edebi bilgiler. Çünkü gazetecilik malumatı genelde ajanslardan alınır. Sonra şüphesiz Heykel, Garsiya Markiz'in projesini, sana Latin

Amerika'daki diktatörlerin tahtlarını sallayacağını en büyüğü olarak özetleyebilir. Ondan önce ve ondan sonra olanların bulunduğu doğrudur. Ancak adının yol gösterici tecrübesi hâla önemsenmektedir.

Heykel, önem arz eden bir kültür tecrübesidir. Benim onunla olan alakam -çıkarcılıktan uzak olarak- önemli bir alakadır. Çünkü benim için artık bitmiş olan övünülecek bir merhaledir. Şu anda ben acı duyuyorum. Belki de önemli olan şey ömrümün su gibi akıp giden en güzel günlerini görmek ve göçüp gitmektir. İrtibat kurup yazdığım dönem bütün bunlar bir şahıs tarafından temsil ediliyor, bir şahıs ki onu görebiliyor ve onunla çalışabiliyorsun...

— *Öyle ise Heykel'in yazı hayatından çekilmesi Edebiyat dünyası için büyük bir kayıp oldu, değil mi?*

— Evet, bu gerçek. Benim şahsi görüşüm, Heykel'in Ehrâm'da başlayan tecrübesi, Arap dünyasıyla Mısır'ın oynayacağı kültürel rol için konulmuş olan hazine değerinde bir tecrübe idi. Mısır, Arap Milletine Cemal Abdülnasır'ın konuşmaları ile değil, Ümmü Gülsüm'ün sesiyle, yazarlarla, şöhretlerle, sanatsal tablolarıyla, sinema filmi ile vs. ile kumanda etti. İşte Heykel'in esas rolü, 1852 ile 1970 yılları arasında, Mısır'ın kültürel rolünün içindedir.

Kendisini sanatkarın üstünde gördüğü ve idol olmak istediği için kapsayıcı kültür onu şöyle yönlendiriyor: Sanatkarı var eden pozisyon veya ortamdır. Sanatkârın durumu, önemini sanatkârın ustalığından alır değil mi? Bu konuda bana katılır mısın? Hayır, ben senden farklı düşünüyorum. Ben sanatkârın öneminin ortama rağmen yükselmesini görüyorum. Öyle ki Markiz'in önemi pozisyonlar üzerinde yükselmesindedir. Eğer bu gerçek olsaydı yeryüzünde pek çok Markiz olurdu. Çünkü problemler onları savunanları takip eder, bu durumda biz yeryüzü toplumlarını utandıran şeye dönmüş olduk.

Bakın, bütün kültür adamları kitaplar basıp onları yayınlıyor, ancak bu kitapların insanlar nezdinde bir baskı oluşturmaları ve onları yer yer ele geçirmesi, bu veya şu yazarın o ortamları kendileri için bir kazanç kapısı haline getirir. Bu ise büyük bir önem taşımaktadır. Oysa biz her Cuma günü Mısır'ın nasıl düşündüğünü nasıl anlarız, diye Ehram'ın ekinin çıkmasını beklerdik. Az önce zikrettiğim isimler, evet onlar, Mısır genel karakterinin ölçüsü idi. Bu noktada mesele -senin de düşündüğün gibi- sadece sanatkârane bir biçimde yazmak değil, aksine ortam veya pozisyon ustaca yazmayı tamamlayan bir unsurdur. Sadece meslek edinmek veya zengin olmak için bu yola girmek ise başarısızlıktan başka bir şey getirmez. Bu durum, bazı meslek sahipleriyle tartışma konusudur (bizimle bazıları arasında). Yusuf el-Kaid, edebiyat yanında gazetecilikle de meşgul olan edebiyatçılardan biri olarak sana göre bu iki grup arasında nasıl bir etki meydana getirmiş olabilir?

H E C E Ö Y K Ü

Her edebiyatçı genel olarak sana şöyle der: 'Ben gazeteden faydalanmadım.' Ben şahsen iki esaslı konuda faydalandım: Birincisi ben Mısır'ın her karış toprağını gördüm. Bu mesele çok önemlidir. Gerçeği yazmak istiyorsan onunla ilgili her şeyi bilmen gerekir. İkincisi kelimenin kutsallığının kaldırılmasında önemli katkıda bulunuyor. Gazetecilikte çalışmadan önce, yazmış olduğum her şeyin kesinlikle ve harfiyyen yayınlanması gerektiğine inanırdım. Çünkü ben dünyayı değiştirme gayesiyle yazıyordum. Gazetecilikte ben, konumu, yazdığımın yarısıyla, hatta dörtte biri ve hatta sekiz sütun yerine bir sütun yazarak özetleyebileceğimi anladım. Elbette ki bu yazarın lehine olan bir durum.

Gazetecilikte çalışmam benim bu gerçeği idrak etmemi sağladı. Bundan dolayıdır ki, bugün, kısa yazma kudreti, uzun yazma kudretinden daha önemlidir diyebiliyorum. Kısaltarak veya yoğunlaşarak nasıl meydan okuyabilirsin? Duyuların üç derece olarak takdir edilir, işte bu üç dereceye uygun kelimelerle yazarsın. Üç buçuk da değil, iki de değil. Ben şu anda gazetecilikteki büyük tecrübeden sonra yazarları ikiye ayırıyorum. Uzun (hırsla) yazanlar (bu felaketi temsil ediyor). Kısa yazıp bozanlar. Bu zor bir iştir. Bunu da ancak gazete sayfalarının kokusunu alarak öğrenebilirsin. Şunu da bilmeni isterim ki ben bu asrın başında gazeteciliği bıraktım. &

NECİP MAHFUZ

Türkçesi: Murat GÖÇER

MUTLULUK HASTALIĞI

ç dünyasındaki saflığı bulandırmak, bedenini yerle bir etmek için onu gözetleyip duran gizli, yığınlarca şey vardı. Koyu karanlık, ağır bulutlar üzerine yığıldı. Güneşin ışıkları, gündüzün ziyası söndü. Ruhunun her bir köşesini karamsarlığın örtüsü sardı. Uzun süre onu, yaşamın kaynaklarına bağlayan bütün bağlar koptu. Belki geçicidir, diye halini ilan etmekten kaçtı. Lakin bu durum biricik can yoldaşının gözünden kaçmadı.

— Sana neler oluyor? Neden sıhhat ve afiyette değilsin? Sen doktorsun!

— Sıhhat. Kıskanıyorum onu. Arkadaşlarım beni baştan sona muayene ettiler ve tebrik ettiler.

— O zaman sana bir şeyler oldu. Depresyona girdin.

— Kendimi dinliyorum, ama buna dair hiçbir belirti göremiyorum.

— Belki bu, yoğun iş hayatından sonra içerisine düştüğün boşluktur.

— İddia edilen boşluk nerede. Kulüp, arkadaşlık, spor, musiki, okuma ve bunlara ek olarak her şey var bir tanem!

Geçmişini düşündü. Mazisi ona, kısa ve net, daha güzelinin de sunulması mümkün olmayan bir rapor takdim etti.

Pamuk tüccarı bir babanın şeref ve itibar sahibi evinde doğmuştu. Bu sıralarda ülkesi çalkantılı ve fırtınalı günler geçirmekte idi. Ancak o, babasının "Sen kendi işine bak. Milletin etlisine sütlüsüne karışma." tavsiyesine sarılarak kendisi için sağlam bir sığınak buldu. Babasına olan sevgisi ve hayranlığı sebebiyle tavsiyesine tutundu. Sevgi ve tercihlerinde babasının yardım elini uzatmasına gönülden razıydı.

Öğrenci olduğu yıllarında her yer depremlerle sarsılıyordu. O kendi kabuğuna çekilmişti, sakindi, gözlemliyordu ve tebessüm ediyordu. İnsanlar hangi konularda fikir ayrılıklarına düşüyor? Niçin birbirlerine giriyorlar? Kesinlikle hiçbir şeyi önemsemiyordu. Bir gün babası, "Olgun insan daima olgundur. Olgunluk özgür bir ülkede de, sömürge bir memlekette de olgunluktur." demişti. Bunun için bütün vaktini kendisini yetiştirmeye adanmıştı. İlme, spora, kültüre, sanata tutundu. İyi derecede piyano çalıyordu. Tıp okudu. Babasından düşen miras sebebiyle bir muayenehane açmadı, doktorluktan para kazanmadı. Teorik bir alanda ihtisas yaptı, doktorasını İngiltere'de tamamladı. Sağlık Bakanlığı'nda bir kadro aldı. İlk başta halkla bağ kurmak, hastanelerde çalışmak fikri kendisine hoş gelmedi. Gözde makamlara ulaşmak için çabalayıp durdu.

Belki de tek başarısı bizzat kendi isteği ile gerçekleştirdiği evlilikti. Gerçi böyle bir tercih yapmasında babasının payı çoktu. Sanki babası hanımını onun

için seçivermişti. Sağlık bakanlığı müsteşarının kızı ile evlenmişti. Hanımı, tertemiz ahlakın yanında, uygun bir eğitim, liyakat ve güzellik ile ilgili bütün şartlara sahip idi. Ev, iş ve kulüp arasında sakin ve mutlu bir hayat sürdürdü. Sanki ona asrının heyecanlarından, değişimlerinden, şiddetli fırtınalarından koruyan bir aşı yapılmıştı. Çok başarılı, güzel iki oğlu oldu. Babasının yaptığı gibi oğullarına kendi şeklini vermekte kusurlu idi ama olsun, büyük rüyası gerçekleştiği için ikisinden de memnundu. Doktor olmuşlar ve annelerinin seviyesine, maharetine yakın aynı zamanda çağın gereklerine uyum sağlamış iki kızla evlenmişlerdi.

Bakanlık müsteşarlığına terfi etmişti. Temmuz İhtilali¹ oldu, her tür şüpheden uzak olması sebebi ile ona hiçbir şey olmadı. Sevinçle ve mutlulukla dolu yeni bir hayata başlamak için kanuni suresi dolduğunda emekliye ayrıldı. O gerçekten mutlu bir adamdı. Şanslıydı. Tabii ki hayat, iyileşebilecek bir hastalık, anlayışsız eş, çocukların serkeşliği, iş hayatındaki yarış gibi geçici rutin tasarlardan da uzak değildi. Ancak hayat, geniş bir okyanus üzerindeki gelip geçici dalgaların su üzerinde bıraktığı izlerin yok oluşu gibi mutluluk ve istikrarın izlerini hemen siliveriyordu. Bundan sonra ne olmuştu?. Niçin tatlı, hoş zevkleri yok olup gidiyordu? Neden şikayetlerden kaynaklanan ahu vahlar üst üste yığılıp kalmış, şikayet etmekten başka bir konu kalmamıştı? Bunlardan daha da korkuncu, mutluluğunu üzerene bina ettiği, kulüp, arkadaşlık, hanım, yemek, spor, bütün dayanaklarını terk etmişti. Yenilgiye razı olmadan, ümitsizliğe teslim olmadan önce isteksizce eski dostu, kadim arkadaşı olan bir psikologa gitti. Kulandığı ilaçlar tesirini gösterdi, hali düzeldi, sağlığına kavuştu, uzun süren baygınlığından ayıldı. Ancak bununla yetinmedi ve doktoruna sormaya başladı.

— Mutluluğun orta yerinde niçin depresyona girdim?

— Belki de bizzat mutluluk sebebiyledir.

Çok zengin görüş alış verinde bulundular. Ve adam şöyle dedi:

— Sen benim payıma düşen mutluluğun türü ile alay ediyorsun.

Doktor tebessüm etti ve çekinerek:

— Gördüğüm kadarıyla oğulların senden farklı, dedi.

Adam kendi kendine:

— Kötü talih, dedi.

Doktor gülerek hemen düzeltti:

— Yani, şans, dedi.ö

Başbakan Nehhas'ın İngiliz yanlısı kral tarafından görevden alınması, yeni başbakanın da istifası ile ortaya çıkan kaos ortamından istifade eden Nasır ve arkadaşlarının, 22/23 Temmuz 1952 gecesi yönetime el koymasıyla Mısır toplumu, devrimci bir dönüşüme maruz kalmıştır. İhtilal sabahı saray çevresine yakınlığı ile bilinen Muhammed Necib ile ilişki kuran ve onu darbenin başına getiren Nasır, Mısır'da yeni bir dönemin başlamasında aktif bir rol oynamıştır. Darbecilerin bütün şartlarını kabul ettiğini bildirirse de, Kral Fâruk da ihtilal sabahı tahttan indirilerek ülke dışına çıkarılmıştır. Muhammed Necib her ne kadar ihtilalin lideri olarak görünse de ülkedeki güç, esas olarak Nasır'ın elinde toplanmıştır.

H E C E Ö Y K Ü

NECİP MAHFUZ

Türkçesi: Yusuf Sami SAMANCI

MEYDAN VE KAHVEHANE

I

Pırıl pırıl bir sabah. Gökyüzü berrak. Bahar tatlı tatlı soluklanıyor. Meydan eskinin izlerini üzerinde taşıyarak ve modern rolünü üstlenmiş bir şekilde uyanıyor. Dükkanlar kepenklerini açıyor. Vitrinlerinde süt ürünleri ve ekmekler ısıldıyor. Kahvehaneler işi gücü olan ve boş gezen insanları karşılıyor. Bense elimde yeşil çayım oturmuş; sapasağlam olmanın, ümitlerin ve gençlik hülyalarının tadını çıkara çıkara, kah zihnimdeki planların kah hatıraların arasında gidip geliyorum. Ancak ortamda bu berraklığı bulandıran şeyler de yok değil. İşte şu, gözleri uykusuzluktan ve ağlamaktan solmuş, sağlık ocağının nerede olduğunu soran adam... Ve şuradaki, Mısır hapishanesine giden en kısa yolu sorup duran ve her gün başına gelenlerle biraz daha eriyip tükenen ihtiyar kadın. Bütün bunların yanında radyodan, dinleyenlerin sabahını neşelendiren Ümmü Gülsüm'ün sesi geliyor. Sıkıntıların gelip geçici olduğundan ve güzelliğin, zamanın isteklerine boyun eğmeyerek, öyle veya böyle kendini göstereceğinden emin bir şekilde, muhabbetten haz duyarak çayımı yudumluyorum, içim içime sığmıyor adeta.

II

Vakit öğlen oldu ve kebap geldi. Garson sürahiyi ve bardakları masaya koyup öğle yemeği için sofrayı hazırlamaya koyuldu. Bu esnada arkadaşım:

- "Bugün şaşılacak bir kalabalık var" dedi. Ben ona aldırmadan:
- "Bu meydan hep insanlarla dolu olur" dedim.
- "Fakat bugünkü kalabalık her zamankinden daha fazla."

Aramızdaki kadim dostluğun verdiği cesaretle garson söze karışıp şöyle dedi:

- "İnsanlar değişiyor. Artık eskisi gibi değiller..."

Arkadaşım:

- "Değişmeyen bir tek Allah!" dedi.

Garson:

H E C E Ö Y K Ü

— "Onlardan birine gidip kendisini neyin değiştirdiğini sorarsan, hemen itiraz eder ve başkalarını suçlamaya koyulur. İnan bana, dünya allak bullak olmuş..."

Yemeğimizi yemeye başladık. Ben duyduklarımı düşünüyordum. Derken sakın bir sesle şöyle dedim:

— "İnsanlar her yerde ve her zaman böyledir."

III

Öğleyle ikindi arası... Biz muhabbeti bırakmış, dalgın gözlerle olup biteni izliyorduk. Arkadaşım kendi kendine mırıldanır gibi:

— "Her gün böyle kalabalık mı olur?" diye sordu.

— "Hayır" diye itiraf ettim. "Panayırlarda bile böyle olmaz."

Kalabalık hayret verici bir şekilde artıyor. Meydan tamamen erkeklerin, kadınların ve çocukların ayakları altında gizlenmiş... Dükkanlar müşterilerle tıklım tıklım... Gürültü, radyonun sesiyle yarışa girişmiş gibi rahatsız edici bir şekilde artıyor. Yani insanlar, stok yaparcasına veya bir yerlere göç ediyormuş gibi satıcıların başına üşüşmüş... Gürültüyle birbirini tokatlayan dalgalarla bir sel adeta... Her şey, şüphe uyandıran bir şekilde çabucak ve karmaşayla hallediliveriyor. Dilencilerin yalvarmaları bu karmaşayla havada kaybolmuş. Bitmek tükenmek bilmeyen koşuşturmayla alış-veriş furyası patlak vermişti.

Arkadaşım:

— "Ey lütufları gizli olan Allahım! Korktuklarımızdan sen bizi koru!" diye kekeledi.

Bizse onun bu sözünü, anlamsızca güldük.

IV

Vakit akşamla yatsı arası... İnsanlar alelacele birbirinden ayrılıp gözden kaybolmaya başlamışlardı. Bu karmaşa içinde sinirler gerilmiş, kimileri laf dalaşına, kimileri de itişip kakışmaya başlamıştı. Sonra dalgalar bitip yok oluverdi. Şiddetli bir medden sonra daha da şiddetli bir cezir olmuş, sesler kesilivermişti. Anca gecenin sonlarına doğru boş kalan meydan, birden bire boşalivermişti. Kalkıp trafik polisine sormayı aklımdan geçirdim. Fakat onu, sinirleri gerilmiş ve bulanık bir çehreyle görünce daha güvenli olanı tercih ettim. Dükkanlar kepenklerini indiriyor, evlerin kapıları kapanıyor. Karanlık basıyor ve sessizlik hakim... Kahvehanedeki gözcüler ise olan bitene şaşkın şaşkın bakıyorlar.

— "Dünyanın başına gelen ne böyle!"

— "İşte gazeteler... Hiçbir şey yazmıyor..."

H E C E Ö Y K Ü

- "Fakat kesin ters giden bir şeyler var."
- "Biz de gitmeliyiz. Şu dakikadan sonra bizi tutan ne burada!"
- "Haber bültenini bekleyelim."
- "Bir arada olmamız, olmamamızdan daha iyi."
- "Ya evler!... Evlerde kim var?"

Bir adam:

— "Kalbim diyor ki ." diyerek yerinden kalktı ve sözünü tamamlamadan elini sır dolu bir şekilde salladı. Sonra çekip gitti. Onun gidişi kararsızlara cesaret vermişti. Birini bir diğeri takip etti. Ben de arkadaşımınla beraber çıktım ve beraberce yürümeye başladık. Sonuçta biz de endişeliydik. Arkadaşım:

- "Başım dönüyor. Allah aşkına! Neler olduğunu söyle!" dedi.

Sabrım tükenmiş bir şekilde şöyle dedim:

- "Ne olduysa oldu. Fakat bundan sonra olacaklara ne demeli!..."«

H E C E Ö Y K Ü

İHSAN ABDÜLKUDDÜS*

Türkçesi: Mücahid Şahap

BENİ BURALARDA YAPAYALNIZ BIRAKMA

^Günler geçiyor...

Kızı Hacer, okuldan dönüşte ağlamaklı bir şekilde Zeynep'in önünde durdu:

— Anne, Sen Yahudi misin?

Zeynep bir an afalladı. Sinirlerine hakim olmaya çalıştı. Sanki bir latife duymuş gibi güldü. gülerken şöyle dedi:

— Bunu sana kim söyledi?

Hacer annesine ciddi bir şekilde bakarak:

— Yanımdaki bir arkadaş söyledi. Ona da annesi demiş.

Zeynep gülüşüne devam ederek:

— Benim kızım bütün kızlardan daha güzel olduğu için, anneler kızımı kıskanıyor.

Sonra Hacer'i çekti, kucağına aldı ve konuyu değiştirdi:

— Arkadaşıma, Yahudi de olsam, senin annenin onun annesinden daha Müslüman olduğunu söyle.

— Hacer duyduklarından hiç bir şey anlamamışçasına gözlerini fal taşı gibi açarak annesine baktı. Sonra sessizce annesinin yanından uzaklaştı. Zeynep üzüntüyle, derin derin soluyarak kızını takip etti.

Hacer on iki yaşına gelmişti.. Her yeri, sanki babasının bir kopyasıydı... Annesinden hiçbir şey yoktu... Ne şekil, ne de şahsiyetçe... Rengi, babasının beyaz rengine daha yakındı.. Saçı babasının saçı gibiydi. Gözleri yeşile yakın, açık renkliydi. Uzun ve iri yapılydı. Her zaman annesinden daha uzun ve daha iriymiş gibi görünürdü. Sakinliği ile temayüz etmişti. Öyle ki, gülüşü bile sessizdi. Sükunetiyle birlikte konuşması nazikti. Tıpkı, sıradan insanların seviyesine inmeyen Aristokratlar gibiydi. Annesi gibi zeki değildi. Babası gibi sığ bir zekaya sahipti. Bu basit hayat zeka istemiyordu. Her şeye rağmen o, aristokrat görünüşünün arkasında gizlenen hoşluk ve iyi niyetiyle yine babası gibiydi.

Zeynep kızı Hacer'e hayat hikayesinin tamamını anlatmamıştı. Yahudi iken sonradan Müslüman olduğunu söylememişti. Söylemeye gerek duymamıştı... Büyüyüp geliştikten sonra anlatacağı gün elbet gelecekti.

H E C E Ö Y K Ü

Hacer'in çevresinde, ailesindeki Yahudi ırkına ait dikkat çekici hiçbir şey olmadı. Kardeşi Yasemin'in tavırlarında ve sözlerinde Yahudiliği hissettirecek herhangi bir şey yoktu. Kardeşi Halit'i ise hiç görmemişti. Adından başka bir şeyini bilmiyordu. Kardeşinin babası, annesinin eski kocası hakkında da hiçbir şey bilmiyordu... onun hakkında bütün bildiği, adının Ebubekir Abdullah olduğuydu.. Zeynep, kızı Hacer'e boşandıktan sonra babasını hiç görmediğini, babasının da kendisini hiç görmediğini söylemişti

Bütün bunlar ve her sabah evinde Kur'an okuması, Zeynep'in İslami görünümlerindeki hırs ve abartısıydı.

Bütün bunlara rağmen Hacer'in kişiliği, oluşmaya başladığından beri, annesinin ya da kız kardeşinin kişiliğinde yok olmamıştı.. Her zaman kendine has bir kişiliği olmuştu.. Öyle ki Yasemin'in kendisinden daha üstün olduğunu hissetmeye başlamıştı. Hacer üstündü.. Belki de sadece kendisinin Şevket Zülfikar Bey'in kızı olduğunu... Sadece kendisinin bu ismi taşıdığını... Aristokrat kanın sadece kendi damarlarında dolaştığını.. Kendisinin, annesi ve kız kardeşinden daha üstün bir nimete sahip olduğunu hissetmeye başladı.

Annesine kökeni ve Yahudi olup olmadığı konusunda ikinci bir defa daha soru sormadı. Belki biliyordu.. Belki de bilmek istemiyordu..

Büyüdükten sonra annesine daha çok soru sormaya başladı..

— Kardeşlerimi neden ziyaret etmiyor ve görmüyoruz?.. Bu soruyu sorarken kardeşini babasından ayrı tutuyordu..

Zeynep, geçmişinde kendisinden hesap sormasını istemez gözlerle bakarak cevap verdi:

— Birbirimizi hiç görmedik. Baban hayattayken herhangi bir münasebet dışında onları görmedim. Babanla beş yıl yaşadım. Bu süre bizi bir aile olarak bir arada tutmaya yeterli olmadı. Öldükten sonra herkes ayrı bir ev oldu.. Onlar beni hiçbir zaman sormadı.

Hacer, annesini kınıyormuş gibi konuştu:

— Sen de onları sormadın.

Annesi öfkeyle:

— Ben yapayalnız bir kadıyım. Beni sormak onların görevidir.

Hacer gülerek:

— "Beni de" dedi.

Zeynep kızına gülerek:

— "Seni de.. " dedi.

Ve Hacer, adeti olduğu üzere sırtını çevirdi ve o derin sükunetine döndü. Zeynep, mahzun gözlerle Hacer'i takip etti. Miras paylaşımı tamamlandığından beri Zülfikar ailesinden uzak durmaya gayret etti. Onların kendisini sevmeyişini daha doğrusu saygı duymadıklarını anlattı. Onlar, Zeynep'in Yahudi

H E C E Ö Y K Ü

Manikir'in hizmetçisi olduğunu unutmadı.. Sonra Zeynep, onlardan ne istiyordu?.. Hiç bir şey.. Onlar da Zeynep'ten hiçbir şey istemiyordu.. Hatta babalarının kızı olan kızkardeşlerini de tanımıyorlardı. Babalarıyla geçen süre dışında kardeşlerini görmemişlerdi.. Belki de Zeynep, kızına zarar verirler, Hacer'i kendisinden uzaklaştırarak yanlarına alırlar ya da Hacer'in annesi işte bu kadındır; diyerek onun annesinden utanmasını sağlarlar, belki de ona duymayı istemediği bir söz söylerler diye kardeşlerinden korkuyordu. Hacer babasının ve babasının ailesinin bütün kişilik özelliğinin mirasını almış, bu konuda babasına kardeşlerinden daha yakın olmuştu. Bunun için Zeynep Zülfikar ailesinden uzaklaşmaya gayret ediyordu. Kızını kendisinden almalarından korktu.

Günler geçti.

Hacer annesinin yanına sevinçli bir şekilde geldi:

— Ben bu gün kimi gördüm biliyor musun? Zeynep kızının sevincine ortak olarak:

— Kimi? Hacer sevinçten gülererek:

— Ağabeyim Şerif Beyi. Zeynep'in dudaklarındaki tebessüm azaldı. Fakat kızının önünde zoraki gülümseyerek:

— Nasıl?

Hacer sevinçle:

— Büyük biri.. Sanki onu babam zannettim.

Zeynep yüzündeki yapmacık tebessümü koruyarak ve sükunetle:

— Ağabeyin Şerifle nasıl karşılaştığını soruyorum.

Hacer şunları söyleyerek ayrıldı:

— Garip bir hikaye anneciğim!Kulüpteydim. Arkadaşım Hüda beni arkadaş Ceyhan'la tanıştırdı. Ceyhan'ı daha önce görmüş değildim. Hüda, onunla aramızda benzerlikler olduğunu söyledi. Bana çok benziyordu. Biraz konuşuktan sonra şaşırtıcı gerçeği keşfettim. Ceyhan kimmiş, biliyor musun?Ağabeyimin kızı.. Babası Şerif'miş.. Ceyhan benden büyük ama ben onun halasıyım.

Hacer güldü ve şöyle diyerek konuyu değiştirdi:

— Ceyhan'ın bana "hala" demesi gerekir. Hacer hala.Onunla beraber evlerine gitmek istedim. Ağabeyimi görmek istiyordum.

Zeynep yapmacık tebessümden yoruldu, tebessümü bir kenara bıraktı. Kızını teşvik edencesine sordu:

— Şerif seni nasıl karşıladı, sana ne dedi?...

Hacer gülmeye devam ederek:

— Onu görünce nasıl hayrete düştüysem o da beni tanıyınca hayrete düştü. Babamla ilgili pek çok şey anlattı. Seni sordu, sana selam ve saygılarını gönderdi. Onları tekrar ziyaret etmemi istedi.

H E C E Ö Y K Ü

Zeynep sevincinden ağlayarak:

— Eşiyle karşılaştın mı?

Hacer'in sevinci devam ederek:

— Hayır, orada değildi... Önemli olan şey, Ceyhan'ın bana "hala" diye hitap etmesi konusunda anlaşılmamız.. "Hala"... Hala olmamın mümkün olabileceğini hiç bilemezdim.. "Hala".. Benden büyük bir kızın halası.

Zeynep hiddetle:

— Senin. birinin halası olduğuna kimse inanmaz.

Hacer annesinin önünden yürüyerek:

— İnanmazlarsa inanmasınlar. Ben "hala"yım. Hacer hala.

O günden sonra Hacer annesinden daha da uzaklaştı. Bu, yapmacık bir uzaklaşma değil, aksine Hacer'in huyu haline geldi.. Kızkardeşini ziyaret etmeye başladı... Şerif ve eşi, kızı Hacer'in hatırı için Zeynep'i ziyarete geldiler.. Ama Zeynep uzak durmaya devam etti. Zülfikar ailesinden uzak dırmaya.

Zeynep bu uzaklaşmaya karşı durmaya çalıştı...

Bütün bunlar ona niçin oluyordu?

Çünkü o, kızının ailesine yabancıydı..

Başka bir soydandı...

Yahudi idi.

Mahmut Rifat'ı hatırlayıp gülümsedi. O da Zeynep'in Yahudi olduğunu bilmiyordu. Kocasının ölümünün üzerinden geçe üç yılın yalnızlığı Zeynep'i bıkırtmıştı. Kendisi için Erkeğin olmasının hakkı olduğuna kendini inandırdı...Eş olarak değil... Şu anda bir eşe ihtiyacı olduğu söylenemez. Banka müdürünü ziyareti esnasında Mahmut'la karşılaştı. İlk karşılaşmalarından itibaren Zeynep'in seçimi Mahmut olmuştu...Aradığı erkek o olacaktı...O yakışıklı... Belki ellili yaşların başında.. Hayat dolu.. Kibar konuşan.. Bakışları nazik bir üslupla her şeyi anlatan bir adadı o...Zeynep, Mahmut'un bakışlarını yüreğinde hissetti. Bakışlarıyla süzüyordu. Yaşıyla birlikte kadınlık duygularının da zayıflamasına rağmen bu bakışlar ona kadınlığını hissettirmişti. Kırkını aşmış olmasına rağmen otuzlu yaşların kadınlığını hissetmeye başladı.... O zamanların kadınlığını...

Arazi hakkında banka müdürüyle konuştuğu gündü.. Alım satım yapmak isteyenler vardı. Zeynep de arazi sahibiymiş gibi konuşmaya iştirak etti. Sonra, ayrılırken banka müdürüne:

— "Yeni bir arazi denk gelirse beni arayın. "dedi. Banka müdürü gülerek:

— 'Henüz bütün arazileri söylemedim size...Elimizde daha pek çok var".dedi.

Aynı akşam telefonla konuştular.. Beyt — i Mansuriye'ye çağırdığı akşamdı.. Eşi Şevket'le yaşadıkları evde Mahmut'la beraberlerdi.. Aynı yatakataydı-

H E C E Ö Y K Ü

lar. Eşi Şevket'le beraberliğinden daha büyük bir fark hissetti. Aşkın lezzetiyle evliliğin lezzeti arasındaki büyük fark.. Aşk esaret, evlilik ise rahatlık... Daha fazla zevk vererek mutlu bir şekilde Mahmut'un göğsünden ayrıldı.

Mahmut, gözden kulaktan ırak, gizli saklı buluşmalarla yetiniyordu. Aralarında şu konuşma geçtiği zaman, ilişkileri üzerinden aylar geçmişti:

— Sana, duyduğum bir şeyi söyleyeyim mi?

Zeynep'in vücudu Mahmut'un vücudunda erimiş bir halde:

— "Söyle." dedi.

Mahmut dudakları Zeynep'in yanağında dolaşırken:

— Senin Yahudi olduğunu duydum. Yani eskiden.. dedi.

Zeynep. vücudunun, Mahmut'un vücudunda titrediğini, dudaklarının Mahmut'un dudaklarını ulaşmadan kuruduğunu hissetti. İnanıyordu ki Mahmut bunu biliyor.. Çünkü o sosyal biriydi ve bütün insanları tanırdı. Nasıl olur da Zeynep'in aslını bilmiyordu.. Çarpıldığını hissetti...

Mahmut, Zeynep'in Yahudi mi yoksa sonradan Müslüman olmuş bir Yahudi mi olduğunu bilmeden sevmiştir. Bir kadını tanımadan sevmiştir.

Yanağını Mahmut'un dudaklarından çekerken soğuk soğuk gülümseyerek:

— Doğru...Ben yahudiydim. Şevket'le evlenince Müslüman oldum.

Mahmut gülerek:

— Bilmiyordum.

— Peki öğrendikten sonra ne oldu?

Mahmut sanki ilk defa görüyormuş gibi uzun uzun bakarak:

— Öğrendikten sonra senin güzelliğin arttı. "dedi.

Zeynep gülümsemesini kaybederek:

— Hristiyan asıllı olmam senin için daha mı iyi olurdu? diye sordu.

Bu soruyu sordu, çünkü o, biliyordu ki Mısır'da Müslüman biri için Yahudi ile hristiyan arasında fark vardır. Hristiyanlar, Müslümanlara Yahudilerden daha yakındır.

Mahmut dudaklarını Zeynep'in dudaklarına yaklaştırdı:

— "İster Yahudi, ister hristiyan ister Budist ol, ben yalnızca seni tercih ettim. Benim için sen her şeyin üstündesin...Sen, bana rabbimin bir nimetisin.." dedi.

Bu sözler Zeynep' rahatlattı ve gülümsemesi yüzüne tekrar geldi.

Alıştıkları üzere sükunet ve lezzetle kendini Mahmut'a tekrar verdi. Fakat Mahmut'ta bir şeylerin değiştiğini hissetti. Mahmut'un buseleri sanki soğuk, mukaddes bir suyu içer gibi sertleşti. Sanki dudaklarını yiyordu. Parmakları Zeynep'in vücudunda daha da cüretkar dolaşmaya başladı.

Gözden, kulaktan ırak bu buluşmalar Mahmut'a yetmez olmuştu. Herkese açıklamak istiyordu. Ve...ve...ve...Zeynep biliyordu ki Mahmut'un hisleri değişmişti...

H E C E Ö Y K Ü

O Yahudi bir kadındı.

Onun için Yahudiler başka bir suretteydi...

Birbirlerinden uzaklaşmaya başladılar.. Zekasıyla dilediğini kendinden uzaklaştırabiliyor, dilediğiyle de yakınlık kurabiliyordu.

Mahmut bilmiyordu.

Kızı Hacer de bilmiyordu.

Mahmut'a olan bağlılığından kurtulabilirdi.

Ama Hacer'e olan dan kurtulamazdı. Kendisinden devamlı olarak uzaklaşan, kendisi hakkında bir çok şeyi bilmeyen, kardeşleri arasındaki ilişkileri de bilmeyen kızından.

Onlarla ilgili bütün bildiği sadece birkaç cümle..

Falancayla karşılaşır...

Oradan oraya gider... Sadece o kadar..

<
C/3
O
O

İhsân Abdulkuddûs 1919 yılında Kahire'de doğmuştur Çağdaş Mısır edebiyatının önde gelen yazarlarından biridir. Annesi, *Rûzu'l Yusuf* dergisini çıkaran Fatıma el — Yusuf adlı bir tiyatro sanatçısı olup, babası da annesi gibi bir tiyatro ve sinema sanatçısı olan Muhammed Abdulkuddûs'tur. İhsân Abdulkuddûs ilköğrenimine Silahtar ilkokulunda tamamlamış, Kahire Üniversitesi Hukuk Fakültesinde devam etmiştir. Ancak mezun olduktan sonra hukuk mesleğinden ziyade gazetecilikle uğraşmıştır. Yazar, 1949 — 1959 yılları arasında yazdığı hikâye ve romanlarda, aşk, evlilik, boşanma ve eşlerin birbirlerini aldatmaları gibi konulara ilgi duymuştur. 1959 — 1989 yılları arasında ise, tamamiyle "siyasi edebiyat"a dair ürünler ortaya koymuştur. 11 Ocak 1990 tarihinde ölen yazar, geride beş bine yakın hikâye ve romanla, birçok sayıda siyasi makale bırakmıştır.

H E C E Ö Y K Ü

NEVVAL SADAVİ*

Türkçesi: Mücahid Şahap

YOL

— "Beni sevmeni istemiyorum.. Rica ederim.. Zannettiğin gibi üstün biri değilim."

Aralarında, üstünde buzlu bir bira şişesi, iki boş bardak ve kocaman bir meze tabağı bulunan küçük bir masa olduğu halde Nil kenarında otururken bu sözleri söyledi.

Adam gözlerini kaldırıp kadına bakmadı... Elini bira şişesine uzattı. Bardakları doldurdu. Birini kadına uzattı, diğerini de kendi aldı. Gözlerine bakarak kadehini kadının kadehine yaklaştırdı, "sağlığına ve mutluluğuna" dedi.

Kısa bir sessizlik. Sonra:

— "Mutluluğumuza." dedi.

Leyla bardağını dudaklarına götürdü ve bir yudum aldı. Sıcak bedenine buzlu bira girdi, onu canlandırdı. Bütün benliğini kaplayan korkuyu dağıttı. Kadın Nil'e doğru döndü ve ürkek bakışlarını esmer narin yüzüne çevirdi... Gerindi. Nefes aldı. Ve gülümsedi. Sonra:

— "Leyli (gece) seviyorum" dedi.

Adam da kadının gözlerinin içine bakarak:

— "Ben de seni seviyorum" dedi.

Kadın güldü... Başını arkaya yasladı... Adam tekrar:

— "Aşk, senin için şaka mıdır?"

Kadın gözlerinden yaş gelinceye kadar tekrar güldü. Elmas tanesi göz yaşları elbisesinin parlaklığına karıştı

Gülüştüler. Adamın içinde öyle bir arzu belirdi ki arzusuna uysa yerinden kalkıp kadının yanına gidecek, başını elleri arasına alıp gözlerine varana kadar yüzünün her yerini öpecekti.

Uzun bir suskunluktan sonra kadın sarhoşlukla elmas gözlerini sabitleyip adama şöyle dedi:

— Peki, senin tecrübelerle geçen hayatından sonra aşk hakkındaki düşüncen ne oldu?

Adam alt dudağını dişleriyle oynayıp uzun parmaklarıyla da kısa saçlarını karıştırarak gözlerini karanlıkta uzaklara kaçırdı... Sonra içine nüfuz eden ciddi bir bakışla şöyle dedi:

H E C E Ö Y K Ü

- Her şey oldu...
- Şimdi her şeyim senin mi diyorsun?
- Kesinlikle...
- O halde sen evlilik teklif ediyorsun...
- Kesinlikle.
- Ciddi misin?
- Bütün ciddiyetimle.
- Gerçekten çok hızlısın...
- Niçin? Büyük adamlar evlenirler...
- Ahmak adamlar evlenir... Zeki adamlar ise bir anlık ahmaklıkları do-

layısıyla evlenir...

Adam güldü... Rehavet içinde bedeni yalnızlaştı. başını sandalyenin arkasına yasladı. Kısa bir suskunluktan sonra gözlerini semaya dikerek şöyle dedi:

- Sen üstün biri olmadığını mı kastediyorsun?
- Ben üstün biri değilim...
- Yani?
- Ben aşka inanmam.. Aşk, şu hayatta yegane fazilettir. Kadın ve erkek bu fazilette asla bir araya gelemmezler...
- Nasıl?
- Aşka inanan kadın aşka inanmayan bir erkekle karşılaşır... Adam aşka inandığında ise aşka inanmayan bir kadınla karşılaşır..

Niçin?

- Çünkü kadın aşka inanarak bir yola girer, yolun sonunda ise bu fazileti yitirir. Erkek ise tam aksi... Yola faziletsiz girer.. Bu fazileti yolun sonunda bulur.

- O halde ikisi arasındaki kavuşma nasıl gerçekleşir?

Kadın masanın tozlarından uzaklaştırdı.. Gözlerini semadan suya çevirdi, karanlıkta denizin derinliklerine bakmaya devam etti. Sonra:

- Yolun başındaki bir kadın, yolun sonundaki bir erkekle karşılaştığında iki bir olur ve evlenirler... Yolun sonundaki bir kadın yolun başındaki bir erkekle karşılaşırsa iki, iki kalır, bazen (belki) evlenirler... Çoğunlukla evlenmezler... Yolun başındaki bir kadın, yolun başındaki bir erkekle karşılaştığında iki, üç olur ve hiçbir zaman evlenmezler.

- Yolun sonundaki bir kadın, yolun sonundaki bir erkekle karşılaştığında, ne yaparlar?

Kadın düşünmek için sustu... Gözlerini bulu bira kadehine sabitledi, sudan küçük bir damla üzerinde yoğunlaşmıştı... Kadehi tuttu, Bir yudum aldı... Sonra adama baktı ve gülümsedi. Sonra:

H E C E Ö Y K Ü

— Sadece bira içerler. dedi.

Adamın bakışları Nil'in durgun yüzünde gezindi, elleriyle çenesini tutarak şöyle dedi:

— Bu yolun uzunluğu ne kadardır?

— Belli bir uzunluğu yok. Bazen bir yıl... bazen yirmi yıl... bazen de bir ömrün tamamı!..

Sarhoşlukla kadına baktı ve şöyle dedi:

— Peki, senin yolunun uzunluğu ne kadar?

— Altı yıl. Ya senin?

— Bilmiyorum. Bundan daha fazla değil!

Kadın sevinçle güldü... Adam da gülüşüne iştirak etti. Her ikisi de kadehlerini ağızlarına götürdü.

Yüzünü parıldatan tebessüm devam ederken kadın şöyle söyledi:

— O halde ben seni geçtim.

— Gerçekten ben, beni geçen kadını seviyorum.

— Faziletli olmasa da?

— Ben, kendisi hakkında "faziletli değilim." diyen kadını seviyorum...

— Başka bir şey söylemiyorum, Bu yeter..

— Bu kadar açık olman beni şaşırttı...

— Ama bu açıklık değil ki. hakikatin tekrarı.!

— Niçin tekrar!.. Ben şu anda senin dünyadaki bütün kadınların en faziletlisi olduğunu düşünüyorum!

— Ooo!... Adı erkek olan mahluk ne acayip! Kadın kendisine "faziletliyim" dediğinde onu tasdik etmez.

— Çünkü kadın her zaman içindekinin aksini söyler.

— Fakat ben bu özelliğin kadınlarda olduğuna katılmıyorum... Sana yemin ederim ki ben faziletli değilim... Rica ederim beni tasdikle!

— Seni tasdik edemem..

— Neden?

— Çünkü senin gibi bir kadın ancak faziletli biri olur!

— Bilakis, sahibinden sadır olan hakikati insanlar tasdik etmez.

Adam dudakları arasına iki tane sigara koydu. yaktı. Birini uzattı.. Ve her ikisi de dumanını havaya üfledi, susarak... Ürkerek... Sonra derin, asude sesi bu sükuneti parçaladı:

— Ne diyorsun?

— Ne hakkında?

— Evlilik hakkında...

— Hangi evlilik?

— Bizim evliliğimiz..

H E C E Ö Y K Ü

— Neden benimle evlenmek istiyorsun?...

— Çünkü seni seviyorum...

— Aşk. senin için evlilik mi demek?

Adam sandalyesini doğrulttu. Yüzünde keskin ciddiyet emareleri belir-di, ve dedi ki:

— Hayır... Hayır... Hayır... Aşk gerçekten büyük bir şeydir. Evlilik ise gerçekten önemsiz bir şeydir. Ama büyük bir şey, önemsiz bir şeye ihtiyaç duymaz. Aşk, evlilik olmaksızın yaşar...

Bir güçle yaşar... Bir güçle ölür... Birini ölümüne şahit olmak diğerini de yok eder. Fakat, evlilikle birlikte aşk ölmez... Birinin doğuşuna şahit olmak diğeri için ebedi bir hayatı garanti eder.

— Çocuk kastediyorsun.

— Çocuk hayatın sırrıdır.

— Güldüler... Adam kadının dişlerine bakarak şöyle dedi:

— Seni güldürmeyi seviyorum... Gülüşünde ayıyla ve güneşiyle ve ha-vasıyla ve nehirleriyle

ve gecesiyle ve sıcakıyla ve soğuğuyla dolu dünyayı görüyorum. Sen bu gülüşünle hayatı dosdoğru yorumluyorsun... Ben hayatı, sen güldüğün zaman seviyorum.

— Senin, bir gün şiir yazacağını düşünmeye başladım.

— Belki...

— O halde, sen evlilik teklifini kabul etmemekle beni gururlandırıyor-sun.

— Neden?

— Çünkü şairler, karısından başka bütün kadınlara aşık olurlar.

— Sadece şairler mi?...

Kadın güldü... Ve başını arkaya yasladı... Adam kadının masa üzerin-de ki elini aldı, dudaklarına yaklaştırdı ve öptü, sonra şöyle dedi:

— Ben uygun muyum?...

— Sence ben uygun muyum?...

— Hangi konuda?

— Noksanlıklarım konusunda.

— Hepimizin noksanlıkları var.

— Ama ben aşka inanmıyorum...

Adama baktı ve elini elinden çekti. Sonra dedi ki:

— Ben hayatı seninle arzuluyorum. Ama çabuk bıkan bir tabiatım var.

— Benimle, asla hayattan bıkmazsın.

— Gerçekten sen çok mağrursun.

— Mağrur değilim. Bu, sahibinden sadır olduğu vakit, insanların tasdik etmediği hakikatin ta kendisidir.

H E C E Ö Y K Ü

Kadın güldü... Elmas gözlerini adamın gözlerine dikerek şöyle dedi:

— Aksine o, benim tasdik ettiğim ya da tasdik etmek istediğim yalanın ta kendisidir.

Gülüştüler... Kadının küçük ellerini eline aldı ve öptü... Sıcacık. derin sesiyle şöyle dedi:

— Benim aziz karıcığım..

Kadın dehşetle adama baktı:

— "Bu ne hız." dedi.

Doğruldu, ayağa kalktı:

— Ne hızı?...

Yolda çok zaman kaybettik... &

Mısırlı yazar ve feminist, 1931 yılında Kahire'nin kuzeyinde Kafr Tahla adlı küçük bir köyde doğdu. Kahire'de psikiyatri öğrenimi gördü. Mısır'ın çeşitli şehirleri ve kırsal bölgelerinde doktorluk yaptı. Mısır'da sağlık eğitiminin yönlendirilmesine büyük katkılarda bulunan yazar, siyasal yazıları nedeniyle işinden uzaklaştırılarak, yıllarca hapiste kaldı ve ölüm cezasına karşı mücadele etti. Arap dünyasında ki kadınlar hakkında yazdığı incelemelerinin birçoğu, birçok dile çevrildi. El Saddavi, Kahire'nin kuzeybatısında, ağırlıklı işçi sınıfının yaşadığı Shubra'da eşiyle birlikte yaşamını sürdürmektedir. **Eserlerinden Bazıları:** Havvanın örtülü yüzü; Kadının cennette yeri yok; Kahire Saçlarını Geri ver; Petrol diyarında aşk; Sıfır noktasındaki kadın; Şeytanın masumiyeti; İmamın düşüşü.

H E C E Ö Y K Ü

TAHA HÜSEYİN

Türkçesi: Mücahid Şahap

YİTİK SEVDA/ÜMİTSİZ AŞK

j^ûs/s, ağlayan rahibeye gülerek dedi ki:

"Peygamberine yemin olsun ki aziz kardeşim! Allah kulunun sevgide bile israf etmesinden ve kendi yerine başkasını koymasından hoşlanmaz. Bu nedamette boğulmaktan müminlerin ümit kesmediği Allah'ın rahmetinden seni ümitsizliğe götüren üzüntüde ısrarcı olmaktan sakın. Allah'a güven. Tabii ki sen Allah'a güvenirsin."Allah, gözlerin ihanetini ve kalplerde olanı bilir. "Açığa çıkmasından hoşlanmadığın sırrını Allah'ın açığa çıkarmaması için gayret et."

Bu cümle bitinceye kadar Kasis'in gülüşü sakindi..

Rahibe bir an Kasis'e yaklaştı. Kasis'te birden öfke belirdi. Sonra rahibe kendine geldi. Gözyaşlarını dindirdi, ağır bir şekilde kalktı, sessizce çıktı. Kasis'e selam vermedi, tek kelime bile söylemedi. içine kapanmış gibi bu eziyete karşı kendini savunmadan yerinden kalkıp gitti.

Bu sözden hiçbir şey anladığınızı zannetmiyorum. Bunda şaşılacak ne var? Bir sorunun çözümü ve yorumlanması konusunda kendinize güvenmiyorsunuz. Siz, ey bay veya bayan okurlar —özür dilerim.— bayan veya bay okurlar! Sizi kastediyorum. Yazar, okuyucuya bir bölüm sunduğunda okuyucu baş tarafını anlarsa kitabı sonuna kadar okur gider. Şayet başını anlamazsa ve aynı zamanda gayretli biri ise okumaya devam eder. Belki ilerde bazı şeyler önüne çıkar da anlama konusunda kendini engelleyen şeyleri keşfeder ve bu konuda ki zorluk ortadan kalkar. Okurlardan anlamayanlar da vardır. Bu kişiler eğer gayretli de değilse okumaktan yüz çevirir ve okuduğunu bir kenara fırlatıp atar.

Ey okurlar! Şimdi sizden çık sabırlı olmanızı ve kitabın bu bölümünü okuyup bitirmenizi rica ediyorum. Belki bu bilmecenin sonunu anlarsınız. Gerçek şu ki; ben, bir muamma olsun diye veya bir işareti veya bir imayı yumuşak bir hale getireyim diye ya da kitabın sonunda olması gereken bir bölümün başında sunmak için bütün bunları yazmadım. Fakat çağdaş yazarlar siz okuyuculara bir şey anlatmak istediklerinde kendilerine sanatsal bir haz ve şeref kazandıran bu yolu izlerler. Ortaya çıkan bu durumda yazar, okuru teşvik etmek, okurun keşfetme arzusunu ve olayları anlamadaki meyli konusunda onu ikaz etmek için bu yolu izlerler.

H E C E Ö Y K Ü

Zannediyorum, anlatmak istediğim bu hikaye, okumaya teşvike ve olayların inceliklerine dikkat çekmeye layık bir hikayedir. Buradan hikayenin başına, çağdaş yazarlar gibi, geçiyorum... Kim bilir?.. Belki de ben bunu sadece onları taklit etmek ve izlerinden gitmek ve bazı sanatsal rollerini üstlenmek için yapmışımdır. Şöyle veya böyle bu mukaddimeden az çok bahsettikten sonra susuyor ve hikayenin, okuyup anlamada yardıma ihtiyacı olduğunu ya da bu konuda bir meselenin olmadığını görmem için, hikayenin sonuna geliyorum. Bana bu mukaddimeden veya bütün bu tahlilden ya da enaniyeti öne çıkarıp kalbe sıklet veren bu meşakkatten uzaklaşmanın sebebini sormamaksınız. Bu soruyu bana sormamaksın, zira cevabı hazır: Çağdaş yazarlar bir hikaye anlatmak istediklerinde sadece hikaye ile yetinmezler. Metotlarında ve düşünce-lerinde; iç dünyalarını açığa vurmak, okuru tasdik ettiklerini, yücelttiklerini, boş şeylerle oyalamadıklarını ve yalanlamadıklarını açıkça göstermek vardır.

Kasis'in önünde ağlayan rahibeden bahsetmeyeceğimi itiraf ederim. Ki Kasis, kendisinin iyiliği için ona güldüğünde o da Kasis'in kendisiyle alay ettiğini düşünüp su — i zanna kapılmış ve kendini kötü hissetmişti. Bunun üzerine rahibe üzüntülü, kalbi mahzun ve ümitsizliğe kapılarak oradan ayrılmıştı.

Bu umutsuz rahibeyi anlatmazdım. Lakin onun hoşuma giden, kalbimde derin bir iz bırakan öyle bir sözü vardı ki, onu sen de duysan bu sözün hayal mahsulü bir söz olduğunu düşünürdün. Bu söz hayal mahsulü bile olsa, bunu olduğu gibi naklederim. Fakat o sözün hepsi gerçek ve dosdoğrudur. Bunu benden duyup kabul etmeniz gerekmez. Ancak yazarın, okurun dostu olması gerekir. Ona öğüt verir ve sadece doğruları bildirir, öyle değil mi?

Bu rahibe, Kasis'in önünde ağlayıp Kasisin de kendisine güldüğü zaman, ellili yaşlarda veya ellisini biraz aşmıştı. Zühd ve ibadet hayatında iman, kanaat ve doğruluğun getirdiği ve ağır çalışma şartları altında rahibeliğin kendisine yüklediği vazifelerle mükellef olarak ömründen, çeyrek asırdan az olmayan uzun yıllar geçirmişti. Mesleğinin ilk yıllarında kendisini fakir fukaraya, hastalara ve zorda kalanlara yardıma adanmıştı. Bu yardımlarında eşi benzeri olmayan bir lezzet ve tarifi imkansız bir mutluluk bulmuştu. Çalışma azmi arttıkça ve muhtaçlara yardım etme işi zorlaştıkça herkes ona gıpta ediyordu. Üstelik insanların memnuniyetini kazanmaktan dolayı aldığı haz da artıyordu. En kötü durumdaki insanların ıstırabını görmesi ve insanların kendilerini eğitmediği zorluklar karşısında nefsinin terbiye etmesi için; dünya hayatının oyun, eğlenceden ibaret ve her işin sonunun boş olduğunu kalbine yerleştirsin diye;derdin kirlettiği, hastalığın çirkinleştirdiği hastalardan ve hasta yakınlarından etkilenmeyerek çalışmaya devam etti. Zira onlara yardım etmek için her yolu deneyerek kendini bu duruma alıştırmaya çalışıyordu.

H E C E Ö Y K Ü

Rahibemiz çocukluk çağlarında güzel yüzlü, hissiyatı kuvvetli, ince düşün—celi, temiz kalpli ve keskin zekalı bir kızdı. Ana babasının biricik çocuğuydu. Öyle ki, onu şiddet düşkünü oğullarından daha üstün tutarlardı. Zira o, aşk, şefkat ve merhamet duygularıyla dolu bir kızdı. Erkek kardeşi akranlarının yolunu tuttu, okumak istedi. Harp okuluna girdi, orduya katıldı. Sonra büyük savaş başladı. Düşmanla karşılaşması hayatının baharında gerçekleşti. Şerefli bir şekilde vatan uğrunda öldü. Ailesine dönemedi. Kötü haber ailesine tez ulaştı. Ölüm haberi savaşın ilk aylarında geldi. Ölüm haberi ailesi için hayatın lezzetinin bitiğinin bir an oldu. Zira bu genç, günün birinde kız kardeşinin bir daha dönmek üzere bilmedikleri ve anlayamadıkları bir sebepten dola—yı kiliseye gittiğinden beri ailenin tek ümidiydi.

Kızlarını geri getirmek için çok uğraştılar. Bu uğurda bütün güçlerini harcadılar. Yerini yurdunu bildikleri yakın dostlarından yardım istediler. Fakat kızları ailesine dönmek istemedi. Ailesinin hiç bir sözü kulağına gitmedi ve onların gözyaşlarına da aldırmış etmedi.

Kilisede acemilik dönemi bitti. Artık bir daha dönmek üzere kendini Al—lah'a adama vakti gelmişti.

Aile, korku, şefkat ve merhamet duyguları içinde güzel sözlerle kızlarını tekrar çağırdı. Ailenin bu tavrına rağmen genç kız ailesinden daha da uzak—laştı. Aile işi oluruna bıraktı.

Genç kız keskin bir karar aldı. Kilise ve gerçek hayatla arasındaki bağı koparmaya başladı. Ailesiyle arasındaki bağ aniden kesildi. Aile kızlarının bu yaptığı bu işten hiçbir şey anlamadı. Bulunduğu kiliseden bilinmeyen baş—ka bir kiliseye nakledildi. Sonra kiliseler bu genç kıyı ülke topraklarından, hatta Avrupa'dan bile uzaklaştırdılar.

Yıllar sonra rahibe, kovulduğu Fransa'ya geri döndü. Yurdunda, vaktiyle taşıdığı zorluklar ve çektiği sıkıntılardan biraz olsun rahatlama olduğunu gördü. Bu rahatlama kendisi de hak etmişti.

Şimdi sen ey okur, manasını kavrayamadığın bu kelimelere tahammül et bakalım. Sadece sana anlatmak istediğim bazı şeylere tahammül edebilirsin. Zira ben de anlatmaktan acizim. Onun için bu hikayeyi daha da uzatmak istiyorum.

Rahibe vatanına, çalışmak ve rahat bulmak için döndü.

işte kötü durumda, verem olmuş ve hastalığın kendisini bitirip ölümle yüz yüze gelen zavallı bir hasta!Virane evindeki son günlerinde elinde kalan her şeyi dağıtmıştı. işte hastaya bakıp maddi manevi, her türlü yardımı esirgeme—den veren rahibe!Ölümün kolları arasına düşen bu adama hastalığın pençe—sinden kurtulsun, iyileşmesi için zayıf da olsa, bir adım atsın diye var gücüyle çalışmıştı. Oysa bu hasta hayatla arasındaki bağı koparmak için gerçek—

ten, rahibeden daha çok gayret sarfetti. Bunun üzerine hastayı rabbine kavuşmaya hazırlamak için Kasis'i çağırdılar.

Kasis geldi ve rahibe ona kapıyı açtı. Onu görür görmez kalbi yerinden fırlar. Nerdeyse yere düşecekti. Kasis içeri girdi ve görevini yaptı. Hastayı, hastalığından kurtaramasa da günahlarından kurtardı. Sonra çekip gitti. Rahibe onu kapıda durdurdu ve alçak bir sesle sordu:

— Beni tanıdınız mı? Kasis cevap verdi:

— Hayır. tanımadım. Kimsiniz? İu ana kadar sizi hiç görmedim. sesinizi de hiç duymadım. Kimsiniz?

— Ben falanın kızı falan, falanın kardeşi falancayım.

Kasis sesi titreyerek konuşmaya başladı.

— Allah'ın selamı, hayatında ve işinde, bereketi üzerine olsun.

Sonra koşar adımlarla uzaklaştı. Akşam olunca da başkanlarından kendisini başka bir şehre nakletmelerini istedi.

Rahibe emaneti teslim etmiş hastasına döndü ve son görevini ifa etti. Sonra hikayenin başında kendisine gülen veya kendisiyle alay eden Kasis'e gitti. Her şeyi itiraf etti ve ondan özür diledi. Zira rahibe, uzun yıllar önce kendisini üzüntüye sevk eden ve onun kiliseye intisab etmesine, ibadete ve garip gurebaya hizmete adanmasına sebep olan o eski aşkı hatırlamıştı. Oysa bu zamana kadar rahibe, kendisini, beşeri aşktan uzaklaşmış ve ilahi aşkla şereflenmiş zannediyordu. Ancak Kasis'i görmüş ve aşkını hatırlamıştı. Bunun üzerine o eski üzüntü yeniden depreşti. Hatalarından dolayı üzgün ve pişmandı. Öyle ki bu pişmanlıkta eriyor, bu üzüntüde boğuluyor ve Kasis'in, kalbini, kendisini bu korkudan kurtarmasını istiyordu. Kasis ise kendisine hüznü veren bu eski aşkı hatırlamasından dolayı rahibeye acıyıyordu.

Bütün bunlarda ne var ki? O, bir kadın. bir insanoğlu ve zayıf bir insandı. Kasis bu kez, düşüncelerde boğulmasından ve pişmanlığının uzun sürmesinden dolayı rahibeye acıdı. Kim bilir, bazı hatalardan dolayı pişmanlığın uzun sürmesi, o hatanın kendisinden daha kötüdür. Çünkü pişmanlığın uzaması, hatanın kalıcı olması ve insanlarla rahibe arasındaki bağı küçümsemek anlamına gelir.

Kasis, rahibenin yoldaşıydı. Fakat o, Kasis'in bu yakınlığını anlayamadı. Döndü, gitti. Giderken aklında sadece rahibelerin yardımına muhtaç hastaların olduğu uzak diyarlardaki kiliselere gitmek için başkanlarından talepte bulunmak vardı.&

H E C E Ö Y K Ü

İHSAN ABDÜLKUDDUS'
Türkçesi: İbrahim DEMİRCİ

AĞA

Genç doktor başını yaşlı hasta kadının göğsünden kaldırdı. Göğsünün üstündeki inci gerdanlığı, omzundaki pahalı elmas broşu görmemek için gözlerini yumdu. Sonra soğuk bir sesle dedi ki:

— Sizin bi'shiye ihtiyacınız yok..

Kadın ferah fahur bağırdı:

— Nasıl bi'shiye ihtiyacım olmaz, doktor. Uyuyamıyorum. Kalbim ıstırap içinde.. Bir de.

Daha da soğuk bir sesle kadının sözünü kesti:

— Sizin bi'shiye ihtiyacınız yok..

Kadın ona tepeden aşağı küçümseyerek baktı, sonra gözlerini ondan uzaklaştırıp çıktı. Sanki ayaklarıyla yeri delecekti. Arkasından kapıyı şiddetle çarptı.

Tek başına oturup çevresini kuşatan kocaman muayene salonuna göz gezdirdi: parlak tıbbî cihazlar, zarif çiçek kabı, kocaman masanın üstündeki gereçler, çok sayıda elektrik lambası.

Geçen günleri düşündü. Öğrencilik günlerini. O ve üç arkadaşı, militan değildiler. Onların militanlığı memleket meselelerine ilişkin değildi. Gösterilere katılmazlardı. Onlar bilimin, halkın sağlığının militanlarıydılar. Onların devrimi, halkı hastalığa terk eden, hastalığı hastalıkla tedavi eden Sağlık Bakanlığına ve bütün kadrosuna karşıydı.

Mezun olduktan sonra taşraya, küçük bir köye gitti. Orada yıllarca köylülere tedavi etmeye çalıştı. Elektrikle veya masajla, hattâ ensülin ve vizitle tedavi etmiyordu. Onun gözünde bunların bir değeri yoktu. Bilgisiyle, elleriyle, kendi yaptığı ilâçlarla tedavi ediyordu. Hastalarının yanında ahırlarda, hayvanların ayakları arasında yatıyordu. Mutluydu. Kendisini Allah'ın bağışladığı hayatı koruyan bir elçi gibi hissediyordu. Ücreti kuruşlardı, bazen bir kile mısır.

Bu durum, köyün toprak sahibi büyük efendisinin kızıyla karşılaşınca kadar sürdü. Onunla evlendi. Zayıf iradesinden başka bir şeyi yoktu. Kadın onu Kahire'ye yanına aldı. Ona kocaman bir muayenehane açtı. Hastalarını karşılarken giydiği zarif bir gömlek giydirdi ona. Zengin müşteriler getirdi. Onlar hasta değil, müşteriydiler. Hepsi de ancak bolluktan, şımarıklıktan yakınıyordu. Gerçekten hasta olanları Avrupa'ya gidiyordu.

H E C E Ö Y K Ü

O artık bir doktor değil. Sadece yüksek tabakanın yaşlılarını avutan bir "ağa"!

Biraz düşündü.

Sonra karısının kendisi için aldığı kocaman otomobile atladı, küçük köye doğru sürdü. Ama çabucak yönünü değiştirip Zemalik'teki yetkiliye gitti.

Karısını boşadı.

Kocaman otomobili köşkün kapısına bıraktı.

Taşra taksilerinden birinde küçük köye doğru yola çıktı. &

(Münthe'l-Hubb, 3. Bs., s. 45)

H E C E Ö Y K Ü

MUHAMMED ABDÜLHALİM ABDULLAH¹

Türkçesi: İbrahim DEMİRCİ

KAVİLLERİMİZİ YENİLEDİK

Arkadaşımla birlikte oturduğumuz daire, o beni bırakıp gittikten sonra gözüme çöl gibi geniş göründü. İki odadan oluşmuştu ve çok genişti. İkimi-zin de birer odası vardı. İçinde bir yatak, kitaplar ve bir öğrencinin sahip ola-bileceği her şey.

Akşam saat beşte uykudan uyanmış ve masama oturmuştum. Arkadaşımla geçirdiğimiz günleri düşünüyordum. O şimdi Yukarı Mısır'da liselerden birinde öğretmendi.

Benden bir yıl önde olduğundan bir yıl önce mezun olmuştu, bu yıldan sonra ben de ona katılacaktım. Kendi kendime sordum: Acaba dünyada ye-rim neresi olacak, karnımı hangi memlekette doyuracağım?

Göğüs geçirdim ve sanki usanç duymuş gibi odada dolaşmaya başladım. Odasının kilitli kapısına vardım. Kapının ardından üzerime kokuları esti. Düşünmeden mutfığa yöneldim, gaz ocağını yaktım, bir bardak çay hazırladım. Sonra dönüp içmek üzere oturdum.

Her yudumda başka bir düşünceye kapılıyor, ikide bir başımı sallıyordum. Sanki bir dram düşüyordu belleğime. Yüreğimi arkadaşımın özellikleri dol-dururken, burnumu nane kokusu dolduruyordu.

Başkentteki son sevdasını hatırlayınca birden bir kahkaha patlattım. Çok sevdalıydı, gitmeden önce son sevgilisi, yüreği de bedeni de tutumu da ince bir genç kız olmuştu. Büyük mahallelerden birinde tezgâhtardı kız. Adı Fev-ziye idi. Arkadaşımla söylediğine göre, çalıştığı ticarethanede onu ilk gördü-ğünde birkaç hoşlanma cümlesinden, âşıkça bir dokunuştan başka bir şey ol-mamıştı. O gün arkadaşım, dalgın gözlerle, özlem dolu kirpiklerle dönmüştü.

Sonra bir pazar günü tesadüfen buluşmuşlar, sinemadan çıkan kalabalığın arasında arkadaşımın omzu kızın omzuna yaslanmış. Bu buluşma genç er-kekle genç kız arasındaki ilişkinin temeli olmuştu.

Rıfat aralarındaki ilişki ipini uzatmaya pek de istekli değildi. Arkadaşları çoktu, katı yürekliydi, çekici kişiliğini kaygılı yüreklere acı çektirdiği bir tu-zak olarak kullanırdı. Bana aşklarını anlatırken, bir aritmetik işlemi yapıyor-muş veya saati soruyormuş gibi rahat görünürdü. Ondaki bu gücün kaynağını anlamaya çalıştığımda beceremezdim. Çünkü kadınla erkek arasındaki bağ veya birini ötekine çeken güç, sadece tanrısal bir gizdir. Bunun içindir ki, bah-tı sönük güzel kadınlar ve kadınların sevmediği yakışıklı erkekler görürüz.

H E C E Ö Y K Ü

Boş bardağı masanın üzerine koyarken nenenin kokusunu burnuma çektim, o sırada kendi kendime şöyle diyordum: Zavallı Fevziye! Rıfat'a bağlanmıştı, oysa o onu bırakıp gitti. Şimdi kalbi onun ağından kurtulmak için yavru kuşlar gibi anlamsız ve yararsız bir çabalama içinde olmalı.

Tam o anda kapının zili çaldı. Zili çalan elin mütereddit ve korkak olduğunu belli belirsiz hissettim. Kapıyı çalan beni arıyor olamazdı. Belki bir yanlışlık vardı, belki de yitik bir arkadaşımды.

Kendimi orta güzellikte bir genç kız ile yüz yüze -kapıyı açtıktan sonra buldum. Üzerinde yüreğinin inceliğini, vücudunun inceliğini, güzelliğinin inceliğini gösteren belirtiler vardı. Dikkatimi en çok kurumuş dudakları çekti, sanki yorgun ve susuzdu. Beni görünce çabucak ve kısaca soruverdi:

— Rıfat Hoca burada oturuyor, değil mi?

Sonra beklemeksizin içeri süzüldü. Zor durumdaydım. Onu kapı dışarı edemezdim. Rıfat'ın gitmiş olduğunu ancak içeride biraz oturduktan sonra ona söyleyebilirdim. Üstelik kız korkutucu veya kuşku verici değildi. Bir bakıma, yenebileceği adamı kesinleştirmek ve sadece bir bakışıyla onu ele geçirmek istiyordu.

Kapıyı kapatıp kızın önünden yürüdüm, odama kadar beni izledi. En yakın sandalyeye oturduktan sonra tükürüğüyle dudaklarını ıslattı. El çantasını açıp içinden bir mendil çıkardı. Bir ıtır kokusu odanın havasını canlandırdı. Bütün bunlar bir dakikada, belki daha az bir sürede oldu. Sonra aceleci bir tavırla seslendi:

— Rıfat Hoca nerede? Lütfen!

İşi bitirmeye karar vermiş birinin üslubuyla ona:

— O bu şehirden gitti. Ama sizin dinlenmeniz gerekiyor, dedim.

Üzerine şaşkınlık çöktü. Sonra yüzünde hafif bir keder bulutu belirdi; borçluların onursuz biçimde kaçışlarıyla karşılaştıklarında alacaklıların yüzlerine çöken türden bir bulut.

Konunun gerginliğini azaltmak istedim. Salt bir şey demiş olmak için, amaçsız, anlamsız, içeriksiz bir söz söyledim.

— Evet, hanımefendi, şehirden gitti o. Ben herhangi bir hizmette bulunabilirim miyim?

Açık çantasına dalgınca bakarak mırıldandı:

— Teşekkür ederim. Tamamen kişisel bir sorun..

Bir yanlışlığı düzeltmek ister gibi dedim ki:

— Kişisel bir sorun ha? Çok üzgünüm...

Kendisiyle buluşmaktan hoşnut ve her istediğini yapmaya hazır görünen onurlu bir adama karşı onursuz bir plân yapmış da pişmanlıkla uyanmıştı sanki. Bir süre gözlerini dikti. Benim huzurlu hâlime alışmaya, bakışlarımın yu-

H E C E Ö Y K Ü

muşaklığından emin olmaya başladığını hissettim. Sirtını sandalyenin sırtına dayamış, huzurlu bir oturuşu vardı. Sonra ferahlamışçasına iç çekti ve işaret parmağı dudaklarının üstünde dedi ki:

— Demek gitti ha?

— Evet, gitti.

— Yaa.. Görevli mi gitti? Dönecek mi?

— Eşyalarının, malzemelerinin hepsi öteki odada.

— Güzel.. Her neyse, kendisini seven bir genç kıza karşı onurlu bir adam gibi davranmadı.

Kalbim sıkıştı, önümde karşı konulmaz bir sevgi vardı. Merakımı gizlemeye çalıştım ve istediğini söylemesi, istediğini gizlemesi için yol açtım ona. Sözüne karşılık ona bir soru yönelttim:

— insanların yolculuk etmesi yasak mı?

— Kesinlikle hayır.. Ama o ansızın çıkıp geldi, sonra da kayıplara karıştı, kuşku veren bir anlamı olmalı bunun.

Sonra söyleyecek söz bulamadığım bir sessizlik çöktü. Bir fincan çay yapmak için izin istedim. Döndüğümde onu daha rahatlamış buldum. Bakışlarını, belli bir şeye takılmadan gezdiriyordu. Yüzü ergenlik çağı kızlarında görmeye alıştığımız kırmızılıkla renklenmişti. Ona çayı sunduğumda yeni bir eda ile konuştu:

— Siz zarifsiniz. Size gerçekten teşekkür borçluyum. Sizinle arkadaşınız Rifat arasında son derece büyük bir fark var.

İnsanlar arkadaşlarımızla aramızda karşılaştırmalar yaptıklarında sıkılırız. Ama benlik sevgimiz farkında olmadan alt eder bizi. Rahat bir alaycılıkla ona dedim ki:

— Aramızdaki fark elbette büyük. O gökyüzüdür, ben yeryüzü.

Fincanda kaşığı oynatırken kirpiklerinin arasından anlamını kavradığım bir bakış yöneltti bana. Sonra başını sallayarak konuştu:

— Göz sizi ilk bakışında kavırıyor, çünkü siz yanlarında güven hissedilen kişilerdensiniz.

— Teşekkür ederim..

— Ama Rifat suçsuz bir genç kıızı aldattı.

Sustu, ben de sustum. Sonra şu yorumu yaptı:

— Ben hesapsız sözler veren gençlere şaşıyorum. Daha önce başka bir adamla bağı olan bir genç kıızı aldatmak.. Genç kızın onun etkisiyle ilk adamdan ayrılması, sonra ikincisinde de hüsrana uğraması, olur şey mi?

Dalgın dalgın:

— Olur.. dedim.

Gözbebeği çevresinde gliserin benekleri gibi duran gözyaşı damlalarıyla dedi ki:

H E C E Ö Y K Ü

— Kendilerinin de bir onurları olduğunu düşünmezler mi? Neden bu çirkin oyunu tercih ederler? Birinin sigarasını yakar gibi kolayca insanların evlerinde yangınlar çıkarıyorsunuz.

Heyecanı son noktasına varmıştı, uzun parmakları titriyordu. Az biraz utançla cevap verdim ona:

— İyi ama neden bana tepki gösteriyorsunuz? Konunun sahibi benmişim gibi?

Hoş bir üzümlükle kendini toparladı:

— Çok üzgünüm... Durum kaptı götürdü beni. Tam aksine, siz iyi bir gençsiniz. Bana öyle geliyor ki, siz onun yerinde olsaydınız, onun yaptığını yapmazdınız.

Ondan açıklama istemeye çalışmıştım ama aslında ben onun iki kez incinerek rikkati karşısında şefkatle dolmuştum. Şüphe yok ki Fevziye güvendiği insan tarafından aldatılmış olmanın ateşiyle konuşuyordu. İşte şimdi de bana yumuşak bakışlarla bakıyor; sanki yarasının sarılmasını isteyen bir yaralı. Ona doğru bir adım atarsam, bana doğru iki adım atacak. Ama burada bulunmayan arkadaşıma karşı bir ihanet sayılmaz mı bu?

Kulağıma sesi geldi:

— Neden bütün erkekler ihanet ediyor?

— Söylediğinize siz inanıyor musunuz?

— Neden bütün acıhıyarlar acıdır? İnsanlar dünyadaki bütün acıhıyarları yediler mi? Meselâ üçünün tadına bakmakla hepsinin acı olduğunu bilirler.

Mantığı mugalâdadan uzak değildi. Ancak ona duyduğum şefkate yorulabilecek bir tebessümle gülümseyerek karşılık verdim. Zavallı! Onu yaralama ya gerek yok.

Sonraki pazar günü kapıyı açtığımda zili çalanın o olduğunu gördüm. Geçen buluşmamıza göre daha güzel giyinmişti. Yüzünde burada bulunan bir kişiyi aramaya geldiğinin belirtileri vardı.

Hemen odama yöneldi ve Rıfat'ın durumunu sormaya girişti, sonra biraz onun hain davranışlarından yakındı, sonra benden bir fincan çay yapmamı istedi.

Sonra masadaki kitaplarımı incelemeye başladı. Sonra gömleğinin birkaç düğmesini çözdü. Çünkü hava sıcaklaşmaya başlamıştı. Zarif göğsü öncekinden daha çok görünüyordu. Sonra suskunluğun, dinginliğin, şaşkınlığın, özlem dolu bakışın ağı gerildi ve ayaklarım o ağa takıldı... Birden -nasıl oldu bilmiyorum- ona sarılıyor, onu öpüyor, ondan sevgi sözleri işitiyor buldum kendimi. Sonra havamıza, tanıdıkları üçüncüye ihanet eden iki kişinin bildiği üzücü ağır bir suskunluğun gölgesi düşüyor. Üçüncü kişi onların yanında değil. Ama ruhu her yerde dolaşıyor.

Dağılmış sinirlerimi topladıktan sonra dedim ki:

— Dinleyin hanım efendi. Aramızda olan şeyi olmamış sayın, bu iş bitmiştir. Bundan böyle bize düşen, içimizdeki utancı, sesini kesinceye kadar veya ona alışincaya kadar taşımaktır.

H E C E Ö Y K Ü

Gönül rahatlığıyla güldü. Yarasının sarılmasını isteyen bozguna uğramış kadın kaybolmuş, onun yerine sere serpe ikinci bir genç kız ortaya çıkmıştı. Görünüşü bütün yönleriyle hoştu ve kuruduktan sonra yapraklanan bir fidan gibi gelecek vaat ediyordu. Ciddi bir sesle sordum:

- Gülünecek bir şey mi var?
- Evet sevgilim.
- Neymiş o?
- Bende bir hakkı olsaydı bile, Rıfat yaptığımız şeyi hak ediyor.
- Neden?
- Çünkü o hiç sözünde durmaz. Sözlerinde durmayanlara verilen sözle-

re uymak gerekmez. Kaldı ki onun bende herhangi bir hakkı yok.

Küçük bir koku şişesi çıkardı ve çevreye biraz püskürttü. Bir süre durduk, sonra yine yanlışlarımıza döndük. Sakinleştiğimizde, bir soru sordum. Sanki o soruyla göğsümdeki kâbusu söküp çıkarmak istiyordum. Dedim ki:

— Düşün ki şu anda Rıfat kapıyı çalıp ansızın içeri girdi. Bu üçümüzün de duygularını yaralamaz mı? Kınamanın en büyüğü hangimizin payına düşer?

Cesaretle konuştu:

— Hiçbirimizin.

Şaşkınlıkla seslendim:

— Ne diyorsun sen Fevziye?

Katıla katıla güldü ve dedi ki:

— Fevziye... Ben Fevziye... Bunu kim söyledi size?

— Yani.

— Ben Avatıf, onun işyerinden arkadaşıyım. Sen şimdiye kadar beni Fevziye mi sandın? Benden bu konuda bir şey işittin mi? Rıfat'ı sormaya aralarını düzeltmek için gelmişim. Benim için kuytuda gizlenmiş bir aşk buldum.

Suskun duruyordum. Yanılmış mı aldatılmış mı olduğumu bilemeden durumumu düşünüyordum. Ama ulaştığım bir sonuç vardı, bu genç kızı sevmiştim. Adı Fevziye, Avatıf, Zeynep ya da Zekiye olmuş, fark etmez. Dönüşü olmayan bir yol bu. Kavillerimizi yeniledik. &

(Hulmu Âhırî'l-Leyle, s. 137)

Muhammed Abdülhalim Abdullah (1913-1970) Demenhur yakınlarında bir köyde doğdu. Mecmau'l-Lügati'l-Arabiyye dergisinde yazarlık yaptı, derginin yazı işleri müdürlüğünü yürüttü. Öyküler ve romanlar yazdı. Çeşitli ödüller aldı. Romanlarından sinema filmleri ve televizyon dizileri yapıldı.

H E C E Ö Y K Ü

YUSUF İDRİS'

Türkçesi: İbrahim DEMİRCİ

KALABALIK

Taşrada pazarlar birbirine benzer, neredeyse fark göremezsiniz, hepsinde geniş bir boşluğu çeviren duvarların bir kapısı vardır, zeminde çeşitli dükânlar olur, boş rafların tahtaları güneşin sıcaklığını ve kış gecelerini yansıtır, sonra çamurla karışmış samandan yapılmış sekiler serpilmiştir.

Pazarın kurulduğu gün şüphesiz, günlerin en çekicisi ve ünlüsüdür, her defasında o bildik karmaşa olur, sanki insanlık için yedi günü sona erdiren trajik bir zamandır; cepler boşalır, cepler dolar, ücretler alınır, ücretler ödenir, insanlar acıkır, insanlar doyar, ömür ölçülür.

Pazar dağıldıktan sonra herkes gider, meydan kargalara kalır, dolaşan keçi ve koyun sürülerine, öğrencilerin spor takımlarına, kavgalara ve futbola.

Taşrada pazarlar birbirine benzer ama bu bölgenin cumartesi pazarı başkadır, açık ve tuhaf bir üstünlüğü vardır onun, çevresi çimento ve çakıldan yapılmış iki metreyi aşmayan küçük bölümü saymazsak tümüyle demirden yapılmış bir duvar uzanır, yapısı da çok sağlamdır.

Eskiden insanlar bu küçük duvar hususunda anlaşmazlığa düşmüşler. Bu duvarın altında bir hazine var diyorlarmış, seherde horozlar öterken açılır ama belli bir vakti vardır. Ortalıkta dolaşan bu sözü söylenti sayanlar da olmuş, o vaktin kadir gecesi sabahı olduğuna inananlar da. Temenni türünden bir hikâyeyi andırıyor..

Sonra, bu duvarın cinlerin yerin içinden yerin dışına dağıldıkları bir kuyunun ağzına yapılmış olduğunu söylediler; duvar yapılmış, içine bir Mushaf, bir baca, örtüler, kırık cam parçaları konmuş, cinlerin yayılmasını önlemek için. Ama bu söz geçmişte kaldı, uzun süre yaşamadı..

Eskilere göre hayal gücü daha az olan genç kuşağın bu küçük duvarda gördüğü ise bir deneme; duvarın hepsi çakıl ve çimentodan yapılmak istenmiş de bu deneme başarısız olmuş..

İnsanlar sebepler bulmaktan hiç geri durmaz..

Bununla birlikte gerçek sebebi neredeyse kimse bilmez..

Pazar başlangıçta pazar değil, ekin bitmeyen çorak bir toprak parçasıymış.. Komşu köylerin halkı tahıl, hurma ve peynir yüklerini götürdükleri ve yüklerini hafifleterek pamuklu bezler, aynalar ve demircide su verdirdikleri Harice bıçaklarıyla döndükleri en yakın yerin burası olduğunu görmüşler. Bu

H E C E Ö Y K Ü

toprak bir Türk veya Memlûk soyundan gelen -bunu sadece Allah bilir- ayandan birinin sahip olduğu geniş arazinin bir parçasıymış..

Toprak sahibi, insanların ve hayvanlarının çorak toprağına geldiğini görmüş, bu ona o zamana dek ekmediğı toprağından bundan sonra ekip verimli kılmak için bir yol olarak görünmüş, bunun için gelmelerine hoş bakmış, hattâ gelişlerini teşvik için kalabalığın ortasına doğru atına binip geçerken hoşnutluk gülücükleri dağıtıyormuş..

Adam, hayvanların geride bıraktıkları sayesinde toprağın ekime uygun hâle geldiğini görünce orada tarım yapmak istemiş. İnsanlar yine de oraya ağır yükleriyle gelmişler, hafiflemiş olarak dönmüşler, tarımı geciktirmişler ve pazar kurmuşlar..

Adam insanları kovup bir kez daha ekmiş toprağı..

Sonraki hafta pazar yine kurulmuş, ekim yine sekteye uğramış.

Günün birinde yaşlı bekçisi topraktan kazanç sağlamanın başka bir yolunu göstermiş ona; bırak, insanlar gelsin, sen de pazarladıkları mallardan bir vergi al. Sahip onun öğüdünü dinleyip ertesi hafta, gelenleri denetlemeleri ve vergi toplamaları için tahsildarlarını göndermiş. Gelirini artırmak, harcamalarını azaltmak için de, boşluğun çevresine ahşap bir duvar yaptırmış. Duvarın tarlaya açılan bir kapısı varmış, kapıya bir tahsildar tayin etmiş..

İşte Cumartesi Pazarı böyle ortaya çıktı, yaşadı, gelişti, beldelerine yeni beldeler eklendi, eşek ve deve pazarcıkları katıldı ona, "sade boza" ve meyhanerbeti satıcılarına kadar esnafı tamamlandı..

Bilirsin ya, cumartesi günü sabah erkenden, insanlar her yönden pazarın yoluna dökülürler. Ona giden yolları amame ve cilbab giymiş amamesiz ve cilbabsızların, eşeklerine binenlerin, öküzlerini çekenlerin, sepetlerini taşıyanların, camızlarını salıverenlerin ve Allah'a tevekkül edenlerin şenelttiklerini görürsün..

Tarla yolundan geçip pazarın ortasına varmak için kapıdan giren batı köylerinin ahalisi için pek sorun yokmuş ama doğu köylerinin işi ötekilere oranla daha zormuş. Köylerinden sökün edip gelenler, eski oluğun yanında dar bir geçitte buluşurlarmış. Bu geçit, batıdaki duvarın kapısına karşılık doğu duvarına ulaşmış. Kapıdan girebilmek için bütün duvarı dolanmak zorundaymışlar. Bu onlar için gereksiz bir yorgunluk, zorluk ve sıkıntıymış. Bu durumda yolu kısaltmaları gerekmiş ve duvarın tahtalarından birini kırmışlar. Böylece iki tahtanın arasından geçip pazarın ortasına ok gibi varmaları zor olmamış.

Zamanla o dar geçit, pazara girip çıkanların bildiğı bir yola dönüşmüş, o gedik asıl kapıya tercih edilen bir kapı olmuş.

Toprak sahibinin pazara bakan bir "saray"ı varmış; cumbaları, balkonları, selamlıkları ve bu kabil şeyleriyle tam saray. Anlaşılan o ki adam bir gün bal-

H E C E Ö Y K Ü

konunda dikilmişken bir kalabalık görmüş, nasıl başladığını anlamamış ama duvarın deliğinden pazara kadar ulaştığını görmüş. Çıldırılmış, cinleri tepesine çıkmış, kendisi de atının üstüne öyle çıkmış, işin aslını görmeye gitmiş. Oradaki gediği görüp köpürmüş, homurdanmış ve kırık tahtanın derhal onarılmasını buyurmuş..

Ertesi pazar günü balkonunda durup kalabalığın duvarın yanında dağılacaklarından kuşku duymadan eğleniyormuş. Fakat kalabalığın alıştıkları yoldan ulaştıklarını görünce binlerce cin tepesine üşüşmüş..

Durumu incelemeye koştuğunda yeni tahtayı da kırık bulmuş. Onu onaran marangozu kırbaçlattığı, bir kez daha onarması için yine kırbaçlattığı, hattâ işini bitirinceye dek başında dikildiği, sağlamlığını bizzat sınadığı söylenir. Sonraki cumartesi, adam kırık kapıyla afallamış.

Suratı kızgınlıktan kıpkırmızı kesilmiş, neredeyse kan çıkacakmış. Akasya ağaçlarından ikisini kesip gediği kapatacak şekilde istif etmiş..

Bir hafta geçmiş geçmemiş, iki ağacın hepsi en uzak bölgede, kalabalığın başı görünmüyor ama sonu, gedikten başlayıp pazarın içinde bitiyormuş..

Adamın atardamarlarından biri neredeyse patlayacakmış, bu kez bütün bir gece aklını bu işe yormuş. Sabahleyin kürekleriyle kazmalarıyla Yukarı Mısırlılardan bir ekip hazırlamış, hafta bitmeden duvarın çevresine hendek gibi bir kanal kazıp içine su salmışlar.

Kendini yormayıp pazar günü balkonda durmamış, pazar derdi yokmuş artık, adamların yolunun kesildiğinden tamamen eminmiş.

Anlatıldığına göre, kanaldan sonraki ilk pazar, o iki akasya ağacını getirip hendeğin üzerine koymuşlar, anlaşıldığına göre iki ağaç, insanların yürümesine yetmiş. Sonra kuru çamur kütleleri yerinden oynatılmış, -çamur da kanal çukurundan elde edilmiş zaten-, akasya parçalarının üzerine döşenmiş. Sonraki haftalarda kanalın bir parçası yıkılıp patikayla gediğin arası kavuşmuş.

Adam bir gün atına binip gezintiye çıktığında duvara ulaşan patikayı bulunca sövüp saymaya başlamış, günlerce anlaşılmaz sözler söylemiş, böylece öfkesini dizginlemiş. Fakat bu mesele bir şeref ve inat meselesine, aptal köylülere hadlerini bildirme meselesine dönüşmüş. Muhafızları arasından iri yarı üç adam seçip onlara demiş ki: Buradan bir kişi geçsin, hepinizi mahvederim..

Pazar günü kalabalık ilk kez kırbaçla karşılaşmış ama bu kalabalığı durdurmamış, duvarın yanında büyük bir kavga kopmuş. Kuşluk vakti iri yarı adamlar saraya taşındıklarında kan içindeymişler.

Sonraki günlerde kalabalık, yürüyüşünü ve hızını yeniden elde etmiş. Muhafızlar iyileşip gediği beklemeye dönmüşler, daha az şiddetli kavgalar olmuş, kalabalık defalarca kırbaçlanmış ama sonra kırbaçlanma kesilmiş ve kalabalığın yürüyüşü, firavun inciri, iki salatalık, bir tutam hurma, bir nefes tü-

H E C E Ö Y K Ü

tün, hattâ 'Allah afiyet versin adamım'lar lutfetme sağanağı altında kaldığı yerden devam etmiş.

Bir keresinde toprak sahibi, muhafızlarının firavun inciri ağacının gölgesinde oturduklarını, pazara gidenlerden ve oradan dönenlerden hediyeler aldıklarını görüp muhafızları kovmuş. Ustalar ve taşlar getirtip gediği ve çevresini tamamen kapatan bu yüksek duvarı yaptırmış, böylece duvarın başarısızlığı olasılığına dair bir şüphe deliğine imkân vermeyecek şekilde içindeki gediği de kapatmış.

Bir cumartesinin geçmesi adamı çılgına çevirmeye yetmiş, çünkü duvarın yanındaki tahtanın tamamen parçalandığını ve yeni bir gediğin açıldığını keşfetmiş..

Hemen o gün pazarı satmaya yemin etmiş.

Fakat yeminini yerine getirmek nasip olmamış. Pazarcılar şirketi, harçlar, ayrıcalıklar ve uzun vadeli taksitler dayatarak pazarı ele geçirmiş.

Şirket ahşap yerine demir duvar yaptırmış ve eskidikçe onu yenilemiş ama eski sahibi gibi sabırsız davranmamış. Kabadayılar kiralamak veya duvarlar yükseltmek yerine, merkezden yardım istemişler. Orası da her cumartesi, duvarı hoş bir koku hâlinde boydan boya dolaşan küçük bir hayalet topluluğunu görevlendirmiş..

Yine de sen herhangi bir cumartesi günü sabah erkenden baktığında kalabalığın kaynaştığı bir patika bulursun; kalabalığın nasıl başladığını bilemezsin ama duvar deliğinden pazara dek ulaştığını görürsün, değil mi?

Burada her zaman kırılmış bir demir bulacaksın.&

(*Cumhuriyyetu Ferhât*, Mektebetu Mısır, s.30,)

Yusuf İdris (1927-1991) Kahire Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi (1951). Psikoloji uzmanı oldu. İngilizlere ve Kral Faruk yönetimine karşı öğrenci eylemlerine öncülük etti. Birkaç ay hapis yattı. Öğrenciyken kısa öyküler yayımlamaya başladı. 1961'de Cezayir bağımsızlık savaşına katıldı, orada altı ay kaldı, bir çarpışmada yaralandı. 1969'da Cemal Abdünnasır'ı eleştiren yayınlar yaptı. Tiyatrosu yasaklandı. El-Ahram'da yazarlık yaptı. Dünyanın pek çok ülkesini gezdi. Çok sayıda öykü, roman ve tiyatro eseri bıraktı.

YAHYA HAKKI*

Türkçesi: Mücahid ŞAHAP

FÜLLE, MİŞMİŞ, LULU

1

Falanca caddede 9 numaralı ev. Üç katlı bu evin birinci dairesinde Serendil Hanım oturmaktadır. Kısa boylu, gür sesli, Evkaf Bakanlığının her ay kendisine verdiği yardımlarla geçinen Türk asıllı ihtiyar bir hanımdır.

Ayın ilk günü Serendil Hanım, resmi bir sıfatla sokağa çıkar! Şemsiyesini ve gözlüğünü alır, ayakkabılarını temizler, misafir odasında asılı duran saati dokuzu vurur vurmaz evinden çıkar. Yavaş yavaş Vakıflar Bakanlığının yolunu tutar. Dönüşte bakkala, kasaba, manava uğrar ve ay boyunca yaptığı borçları öder. Sonra evine dönüp ekmekçiyi -ki ertesi gün sabah gelecektir- ve kendine yardım eden hizmetçiyi bekler. Bu hizmetçi gecikmeden, ayın ilk günü borcunu almak ve Serendil Hanım'ın sofrasında karnını doyurmak için hemen gelir. Serendil Hanım, borçlarının tamamını ödeyince sırtından ağır bir yük kalkmış gibi doğrulur, ellerini beline koyarak Türk aksanıyla "Çok şükür!" der.

* * *

Serendil Hanım, Evkaf Bakanlığından yardım alanlar ve komşuları arasında elbisesinin, evinin ve yiyeceklerinin temizliğine aşırı düşkünlüğüyle bilinen bir hanımdır. Bu temizlik hastalığı, "eti bile pişirmeden önce sabunla yıkar" diye bir söylenti çıkmasına sebep olmuştur. Hizmetine ve terbiyesine muhtaç çocukları ve kendisini baskı altına alan büyük bir ailesi olmayan, tek başına yaşayan Serendil Hanım, her konuda neden bu kadar temiz olmasın ki? Üstelik hizmetçiler konusunda da kötü bir düşünceye sahiptir.

Hizmetçinin ücretinin memnun kalındığı taktirde ödeneceğine inanır. Bu hizmetçi, Serendil Hanım'ın evindeki çöpleri kendisiyle beraber taşıyacaktı. Ama iş, öyle bir hâle dönüşür ki hizmetçi, Serendil Hanım'ın peşinde dola- nacağına Serendil Hanım, hizmetçinin peşinde dolandır.

Onu ziyarete gelenler ancak bu temizlik anında veya daha sonra gelebil- mektedirler. İçeri girmeden önce onlara, kapıda ayakkabılarını iyice temizle- melerini tembih eder. Kendisi hakkında dediği gibi o, ağaçtan kesilmiş bir dal gibidir. Hiç bir akrabası yoktur. Çünkü o, beyaz bir kadındır. Ailesinin ve ana babasının şimdi nerede olduğunu kimse bilmez. Bu yüzden evin bütün işle- rini yapmak için bol bol vakti vardır. Temizliği öyle hırsla yapar ki bu işi mu- kaddes bir görev ve hayatın temel şartı olarak görür.

Serendil Hanım, bütün iyiliğine rağmen komşuları arasında pek sevilmez. Zira Türk olduğu için onlarla anlaşılamaz. Komşularından biri onu, ziyarete geldiğinde hoşuna gitmeyen bir durumla karşılaşır veya çocuklarının kendi başlarına bir şey yiyip içtiklerini gördüğünde memnuniyetsizliğini ifade etmekten çekinmez. İçindekini komşularının yüzüne hemen söyleyiverir. Duyulacak bir sesle "Pis fellahlar!" der.

Kör, kendisine "kör" denmesinden hoşlanır mı? Bütün insanların kör olan gözünü gördüğünü bilse bile bunu kabul etmez. Bunun için Serendil Hanım, komşularından hazzetmez. Zira o, diğerlerinden üstündür. Onun ırkı da diğerlerinin ırkından üstündür. Irkını, Mısırlıların izni olmaksızın konuşabilen, önder bir ırk olarak görür. Mısırlılar; Allah onları affetsin, hatalarını söyleyen hiç kimseyi sevmeyiz. Bunun için Mısırlı komşularıyla bağları kopuktur. Apartmanda ne o, bir kimseye gider ne de bir kimse ona gelir. Bu durum, Türklerle Mısırlıların anlaşamadıklarının bir göstergesidir.

Akşam olunca Serendil Hanım, Rum peyniri ve tahin tatlısı gibi hafif gıdalarla beslenir. Yatağına yatana kadar ufak tefek işlerle oyalanır. Sonra duyulmayacak kadar hafif bir sesle Kur'an okumaya başlar. Ayetleri önce zayıf ve hatalı olarak okur. Sonra, tekrar doğru ve yüksek sesle ayetin başından alarak okumaya başlar. Kur'an okuma bitince Ayet-el Kürsi'yi, üç defa da İhlas Suresi'ni okur. Kur'anı, gördüğü kabuslardan kurtulmak ve rahat bir uyku uyumak için okur.

O, yalnız başına yaşayan ihtiyar bir kadındır. Bütün dünyanın kendisine düşman kesildiğini düşündüğü için kendisini bu dünyadan ayrı tutmaktadır.

Onun gönlünde, diğer insanların hissettiği şefkat ve merhamet duyguları pek yer etmemektedir. Ne sevdiği bir eşi ne çocuğu ne de bir ailesi vardır. Hasta olduğu zaman hâlini soracak, âdet olsun diye değil de sırf merhamet duygusundan dolayı onu ziyaret edecek bir kimsesi de yoktur. Serendil Hanım, kim bilir kaç defa kimse bilmeden hasta olmuş ve iyileşmiştir!

Ama başka insanlar, kendilerine hizmet eden, ilacını veren, hâlini hatırlı soran, iyileştiğinde de hastalık hikâyelerini dinleyen ve kendilerine iyileşmesi için temenni eden bir kimse bulmadan hastalanmazlar. Ne var ki Serendil Hanım, bu duyguyu hiç tatmamıştır. Kendisini acındırmak için değil ama derdini anlatacağı insanları arzuladığı nice zamanlar olmuştur.

Bu yalnızlık duygusu Serendil Hanım'da bir korku uyandırır. Bu korku, Kur'an okumakla yok olmaz. Rahatsız edici kabuslar görerek gece uyanır. Hemen Euzu Besmele çeker ve Kur'an okumaya başlar.

* * *

Daha önce hizmetçilerden hoşlanmadığını, düştüğünde kendisine yardım eden genç kızlarla anlaşamadığını söylemiştik. Ancak son zamanlarda kesin bir karar alır. Adını Fülle koyduğu evcil bir kedi alır. Hapishanesini onunla paylaşır.

H E C E Ö Y K Ü

Evini ayırmaz. Onunla aynı odada uyur. Serendil Hanım, kedinin miyavlamasını veya nefesini duyduğu anda döner onun tok karnının inip kalkmasına bakar.

Serendil Hanım'ın yanında her ne kadar başka bir kişi yaşamasa da yanında canlı bir varlık yaşıyor. Bu durumda Serendil Hanım zaten yalnız değil ki!

Bu Fülle, beyaz renkli, kısa kuyruklu, uzun tüylü, mutedil başlı ve berrak gök gibi masmavi gözleri olan Rum cinsi bir kedidir. O mavi gözlerinde hiçbir düşüncenin karışmadığı bir sükunet vardır.

Fülle, olduğu yerde yastığa başını koyar ve gün boyu uyur. Gece olunca da uyanır. Serendil Hanım, sanki çocuğuymuş gibi ona bakar, onu temizler ve güzel bir şekilde eğitir. Fülle evin kapısını bilmez. Evi ocağı olmayan sokak kedileri gibi değildir. Nadiren diğer kedilerle kavga eder.

Bu yüzden o, sahibinden başka hiç kimseyi tanımayan sakin, evcil bir kedir. Serendil Hanım, oturduğunda yanına gelir, ön ayaklarını Serendil Hanım'ın dizlerine koyar, ağzını Serendil Hanım'ın ağzına uzatır. Serendil Hanım da Fülle'nin başını okşar. Acaba bir öpücük mü ister? Kediler öpücüğü bilir mi? Serendil Hanım, elini kedinin sırtına bir defa daha uzatır ve onunla konuşur. Kedi de mırıldanır ve dizlerine yaslanır. Kuyruğunu mutlu bir şekilde sallamaya başlar. Birbirlerini anlarlar ve birbirlerini sakinleştirirler. Serendil Hanım başka bir kediye görmeye asla tahammül edemez. Ziyaretçileri de Fülle'yi dizlerine oturtamazlar. Çünkü oturur oturmaz kucaklarından sıçrayarak kaçır gider. Türk terbiyesi -ister insanda, ister bir kedide- kendini böyle gösterir.

İnsanda bitkinlik ve hapsolmuşluk duygusu uyandıran bir kış gecesi Serendil Hanım'ı ziyaret ettiğimde, gördüğüm yapayalnız ve sosyal hayattan kopuk bu manzarayı hayatımda daha önce hiç görmemiştim. Onu gördüğümde kendine bir örgü örüyordu. Gözlüğünü burnunun ucuna koymuş, yanında cılız yanan bir kandil ve gözleri kapalı, kuyruğunu sallayan Fülle. Yavruları etrafında oynarken anlayamadığımız bir şekilde sakince mırıldanıyordu. Serendil Hanım, onun bu mırıldanmasını Kur'an okuma ve Allah'ı tespih etme olarak anlasa da bu, kedinin karnının tok olduğunun göstergesidir.

Serendil Hanım, sabah erkenden uyanır, kedinin kabını suyla doldurur, mutfağa gidip küçük tepsinin üstündeki kirlenmiş toprağı çöp kutusuna atar ve yerine temiz toprak doldurur. Bütün bunları yaparken Fülle, Peşinde mırıldanarak dolandır. Ayaklarına sürtünerek ilgisini ve şefkatini ister. Sonra yürürken onu takip eder, bakışlarını sahibinin yüzüne çevirir. Serendil Hanım da sanki akıllı biriyle konuşuyormuş gibi konuşur ve kedinin de kendisini anladığını düşünür. Kedinin etrafında dolaşmasından, onun ne istediğini anlar. Türk aksanıyla "Bekle! Sabır! Sabır! Ne oluyor kedi? Tamam geldi Fülle! Fülleciğim! Gel Fülle!" der. Kedini önüne ekmek yaptığı bakla unundan bir miktar koymak için bir odadan diğerine gider.

2

Bu evin ikinci katında Ebussuud Efendi, hanımı, iki kızı ve küçük oğlundan oluşan ailesiyle beraber ikamet eder. Ebussuud Efendi, Kahire Emniyeti'nde görevli bir memurdur. Onun için Serendil Hanım, her gün sabah saat 07:30 sıralarında merdivende Ebussuud Efendi'nin ayak seslerini duyar. Saatine bakar ve içinden "Ebussuud Efendi işe gidiyor" der.

Ebussuud Efendi, oğlu Aziz'e belli bir miktar el harçlığı, karısına günlük masraflar için gereken parayı verir. Sonra karısıyla oğlu arasında hiç de küçük olmayan ve sonu da gelmeyen münakaşa başlar. Bu münakaşanın konusu ise "Bu gün ne pişirelim?" sorusudur. Karısı, ebegümeci, kabak veya süt çorbası arasında tereddüt eder. Sonunda Ebussuud Efendi'nin tepesi atar. Çünkü bu yemek çeşitleri Ebussuud Efendi'nin tahammül edemediği ve karısının da her zaman kocasına yedirmek istediği yemeklerdir. Ebegümeci pişirmeye karar verdiğini söyleyince Ebussuud Efendi tiksindir. Bu arada oğlu da köfte istemektedir. "Ne isterseniz pişirin!" diyerek parayı fırlatır, ağır ağır işine gider. Bütün bu sıkıcı olayları unutmaya çalışır. Fakat bunda muvaffak olamaz. Üstüne bir fincan sabah kahvesi alır.

* * *

Bu ailenin işi, küçük oğulları Aziz dışında bizi doğrudan ilgilendirmeyen. Bu çocuk temizlik, sağlık ve terbiyece oldukça kötü eğitilmiş bir çocuktur. Zira o, iki kız arasında tek oğlan olduğu için oldukça şımartılmıştır. Sokaktan üstü başı kirli ve ıslak bir şekilde gelince kimse onu, üstünü değiştirmeye ikna edemez. Annesi, bir yandan şımartırken babası, harçlığını az da olsa kısmaya nasıl muktedir olsun? Annesi, Aziz'i dizine oturtur "Aman benim damat olası güzel çocuğu!" diyerek saçlarını okşayıp sever.

Ama bu Aziz, Serendil Hanım'ın evine girmesine müsaade edeceği en son kişidir. Çünkü o, bir kere girdi mi her yeri karıştırır. Kâh sehpanın üstündeki sedef kakmalı kutuya yapışır kâh kedilerin arkasından koşup onları karınlarından tutar. Serendil Hanım, onu kolundan tutup annesine götürür ve şikayet eder. Ardından evine girip kapıyı hızlıca örter. Gözlerini semaya kaldırır, ellerini öfkeyle dizlerine vurur.

Aziz'in "Mişmiş" adında bir kedisi vardır. Ne mutfaktan et çaldığında ne de kümise gizlice girip yumurtaları kırdığında ona hiç kimse dokunabilir. Çünkü Aziz hemen onun yanına gelir ve Mişmiş'i korur. Şayet biri cesaret eder de ona vurmaya kalkışırsa Aziz, bağırır çağırır. Bütün Ailesi "Ne oldu sana!" diyerek başına toplanır. "Mişmiş, Mişmiş!" diyerek onlara cevap verir. Maksudını anlar ve onu kızdıran çocuğu hafifçe dövüp kediye de "Ne oldu sana!" diyerek sırtını sıvazlarlar.

Ancak bu kedi, Fülle kadar temiz ve terbiyeli değildir. Mişmiş, kedilerin en çirkefidir. İri yarı ve uzun kuyruklu; içi kin ve pislik dolu, rengi sarıya ça-

H E C E Ö Y K Ü

lan gözleri olan bir kedidir. İnsanların sevgi ve merhametini çekmez. Sokakta yetişmiş, acımasız, kaba bir kediyi, ömrü komşular arasında geçmiş evcil bir kediden nasıl üstün tutabiliriz? Birinci kedinin ikinci kediye üstün olması anlaşılabilir bir şey midir? Birincisi, pislği ve kötülüğü, ikincisiyse temizliğı ve uysallığı temsil eder.

Onun, zayıf karnıyla saltanatına ve gücüne işaret edercesine ağır ağır yürüdüğü görülür. Odaya girdiğinde kapıda durur, sağdan soldan iltifat bekleyerek yürümeye devam eder. Bu kedi, diğer kedilerin aksine pis bir kedidir. Bu, uzun sarı tüyleri arasındaki kararmış beyaz beneklerinden anlaşılır. İşte adını da buradan alır.

Sabah olur olmaz sokağa çıkar, kasap dükkanlarına uğrar, bir bir komşuların evlerine girer, sonra sanki eğitilmiş bir insanmış gibi dışarı çıkar. Öğle vakti gelince de evine döner ve kapıda durur. Sonra emirvari bir dille içeri girmek için miyavlar. Bu esnada evin hanımı mutfaktan kedinin sesini duyar ve "Berriye, Behiye! Mişmiş'e kapıyı açın!" diye bağırır. Küçük kızı "Aman, kalkıp kapıyı açalım bari!" diye cevap verir.

3

Bu evin üçüncü katında oturan ev sahibi, açgözlü bir adamdır. Oturduğu ev, çatı katı olup iç içe, küçük iki odadan ibarettir. Bu evden sonra terasta, komşuların yıkadıkları çamaşırları asacağı az bir alan kalmıştır.

Bu iki odalı evde sabah erkenden çıkan, gece yarısı evine dönen ve belki de bir kahvede garsonluk yapan kocasıyla, Rum asıllı bir kadın oturur. Bu ev sahibimizin Lulu adında kesik kuyruklu, kısa tüylü, Rum kırması bir köpeğı vardır. Sahibi, Lulu'nun boynuna yürüdüğünde ve koştuğunda çalan küçük bir çan asmıştır. Apartmanın kapısına gelince onun cılız havlaması duyulur.

* * *

Bu sevimsiz Mişmiş, uysal Fülle'yi hırslı bir şekilde bekler. Bu esnada akında sadece ona kötülük etmek vardır. Çünkü kötülük yapma duygusuna herhangi bir merhamet duygusundan daha çok aşınadır. Sair zamanlarda kedilere üstünlük taslar, sokakta kendisinden zayıf bir kedi gördüğünde de başka zamanlarda ortaya çıkmayan duygusu beliriverir. Fülle'den daha zayıf bir kedi mi bulabilir?

Bunun için Mişmiş, Serendil Hanım'ın bir vesileyle dışarı çıkmak için kapıyı açmasını sessizce bekler ve bir hırsız edasıyla evin içine süzülür. Serendil Hanım'ın tepesi atar ve süpürge sapını almak için mutfığa koşar. Mimiş de misafir odasına kaçır. Zira Serendil Hanım bilir ki; evine girip misafir odasındaki divanlardan birinin altına saklanan Mişmiş'in ta kendisidir. O anda orada istenmeyen bir misafir olduğunu anlar ve yere yatıp ona süpürgeyi

H E C E Ö Y K Ü

sapını uzatır. "Piss, piss! İtoğlu it, defol! Mel'un seni!" diye bağırır. Duvarın yanında oturan, karanlıkta sanki bir ateş parçasıymış gibi parlayan Mişmiş'in gözlerini görür. Bir Serendil Hanım'a, bir de elindeki süpürge sapına bakmaktadır. Serendil Hanım, euzu besmele çeker. Halk arasında şeytanın kedi kılığına girdiği söylenmez mi?

Büyük bir çabadan sonra onu bir divanın altından çıkarır çıkarmaz Mişmiş diğer divanın altına kaçar. Bu durum Serendil Hanım'ın alnından ter boşanmaya kadar devan eder. Sonra mücadelesine tekrar devam eder. Bu kez Mişmiş'in canını yakmak için kuvvetlice bir darbe indirir. Mişmiş, korkarak kaçar.

Mişmiş'in defalarca saldırdığını anlayınca, Serendil Hanım'ın yaptığı en güzel iş, Fülle'yi yatak odasına saklamak olmuştur.

* * *

Serendil Hanım'ın evinde yeni bir olay cereyan etmiştir. Bu yüzden daha sıkı tedbirler alma gereği duymuştur. Fülle'nin üç küçük yavrusu olmuş ve onları yatağın altına saklamıştır.

Sanki Mişmiş, orada kendisini bekleyen lezzetli bir ganimet olduğunu hissetmiş ve kapının yanında sessizce beklemişti. Sonunda içeri girmeyi başardı. Uyuyan yavru-lara aniden saldırdı. Serendil Hanım'ın henüz isim bile koymadığı küçük yavru-lardan birini yakaladı. Merdivenden yukarı doğru götürdü.

Mişmiş'in her saldırısında yere düşse ve ondan korkarak geri çekilse de bu defa Fülle, yavrusunu önünde yerken gördüğü için Mişmiş'e malup olmayacaktır. Çünkü Mişmiş, yavrusunun karnını parçalamıştır. Oysa o, dişleriyle yavrusunun boynundan tutup bir yerden başka bir yere taşıırken, dişlerini batırıp onu acıtmaktan bile sakınırdı. Fülle'nin zayıflığı bir anda kuvvete dönüştü. Arkasından koştu. Kuyruğu kabardı, tüyleri dikildi, gözlerinde şimşekler çaktı. Serendil Hanım da elinde meşhur süpürge sapıyla onu takip etti. Her adımında tökezleyerek merdivenlerden çıkmaya başladı. Zira ayağında takunya vardı. "Allah, Allah! Tut onu! Hoşt itoğlu it! Kediler, ah zavallı kediler! Yavrum, yavrum!" diye bağırır. Bu manzara Lulu'yu heyecanlandırdı. kapının açık olduğu bir fırsatı yakaladı ve kendini olay yerine attı. Sağa sola ufak ufak sıçradı. Bir kere olsun ileri atılmaya cesaret edemiyordu. Köpeğin havlaması ve boynundaki çanın sesini duyan sahibi, Lulu'nun yanına geldi. Ebusuud Efendi ailesi de merdivene çıktı. Her taraftan gelen sesler birbirine karışmıştı. Sadece bir Rum'un anlayabileceği bir şekilde Lulu'ya bağırarak sahibinin sesi, Aziz'in ağlaması ve Serendil Hanım'ın Türkçe çığlıkları...

- Lulu, Lulu. Buraya gel!
- Mişmiş, itoğlu it, kaç!
- Yavrum, yavrum, yavrum! Allah, Allah!

H E C E Ö Y K Ü

* * *

Öldürülen küçük yavru yüzünden bir arbede çıktı. Katil ise sokağa kaçtı. Sahibi, mahzun anneyi kucaklayıp eve götürdü. Lulu'ya gelince; o, bu arbede sıçrayıp havlamaktan başka bir şey yapmadı. Sonunda da bir kahraman gibi kuyruğu havada evine döndü.

Serendil Hanım, merdivenlerden aşağı inerken ağzına geleni söylüyor, yarı Arapça yarı Türkçe beddua ediyordu. Ebussuud Efendi'nin karısı merdivenin trabzanına dayanarak:

— Serendil Hanım, sen haksızsın. Hiç kediyle bir olunur mu?

Serendil şiddetli bir öfkeyle cevabı yapıştırır:

— Hanım, hanım! Sen kedini eğitmeyi bilememişsin! &

7 Şubat 1905 yılında doğmuş, 2 Aralık 1992'de vefat etmiştir. 1925 yılında hukuk fakültesinden mezun olmuştur. Mezun olduktan sonra Said Mısır'da Siyasi bir heyette çalışmıştır. Çalıştığı esnada bazı kısa hikayeler yazmak için esinlenmiştir. Bunlardan bazıları Postacı; Kan ve Çamur'dur. Daha sonra dışişleri bakanlığına geçmiştir. Bu esnada Türkçe, İtalyanca, Fransızca ve İngilizce gibi çeşitli diller öğrenmeye imkân bulmuştur. Profesör Mahmut Şakir'den dünya dillerini öğrenme konusunda yardım almıştır. Kısa hikayecilik, romancılık, makalecilik, sanat ve edebiyat eleştirmeciliği gibi alanlarda ün salmıştır. Postacı ve Ümmü Haşim'in Lambası gibi bazı eserleri televizyon ve sinema filmlerine çevrilmiştir. Eserleri: Abdütevrap Efendi, Benimle Konsere Gel; Zavallı Kadın; Hülle, Mişmiş, Lulu; Kan ve Çamur; Ümmühaşim'in Lambası; Acizlerin Anası; Dünya; Sanatın Doruklarında; Misafirin Elindeki Çanta; Tenkitteki Kusurlar; Mısır Tarihinden Sayfalar; Sevgilinin Kokusu; Mısır Hikayesinin Fecri; Sinema Hakkında.

H E C E Ö Y K Ü

ALMULA TÜREDİ

SİYAH

Burnumu cama yapıştırmadan, ama yeterince yakından öylece bakıyorum. Dışarıdakilere. Diğerlerine. Bir yerlerde aileleri, sevdikleri olanlara. Trenin hızlı temposuna inat gözlerim hızlı değil. Bu yüzden, aslında her şey film şeridinden farksız. Yine de dışarılarda bir yerlerde birilerinin mutlu, huzurlu oluşunu hissetmek canımı sıkıyor. Kırmızı kiremitli evlerin yeşil bahçelerine bakıyorum. Salıncaklar kurulmuş bazılarına. Çocukların oralarda oluşu da tuhaf bir kıskançlık veriyor damarlarıma. Kalp atışlarım hızlanıyor. Kendi çocukluğumu kıyaslıyorum ister istemez. Yüksek duvarlar ve sürekli öksüren bir adam sesi yankılanıyor kulaklarımda. Anıları silmeye çalışıyorum.

Trenin aştığı tepenin ardında kahverengi bir leke gibi tek başına duran bir eşek görüyorum. Önündeki otlarla meşgulken, kulaklarını sallıyor olmalı ve boz renkli kısıcık tüylerinin üzerinde gezinen elimi ters tarafa sürtünce yeni tıraş olmuş ense hissi vermeli. Sonra otlardan bakışlarını kaldıran gözlerinin ıslaklığı, az önce ağlamış güzel ve ihtiyar bir adam yüzünü hatırlatmalı. Hayal gücüme kadeh kaldırıyorum. Beni yaşatan, delirmeme engel olan ya da çoktan delirttiği için normal olduğumu düşündürten hayal gücüm. Hiç dokunmadığım kadınların vücutları, hiç sevmediğim çocuk başlarını ve hatta olmayan köpeğimin yarı şakayla beni ısırışını yaşatan hayal gücüm. Elimi cama sürmek istiyorum. İki elimde buz gibi kelepçeler. Pek de mümkün oluyor. Tuhaf, çoktan vücudumun ısıısıyla soğukluğunu yitirmeliydi. Hala buz gibiler oysa. Vücudum onu ısıtmayı reddediyor olmalı. Bu soğuk bilezikleri sevmedim. Komik şeyler getiriyor aklıma. Ellerim..Küçük bir bebekken, annemin burnunu yakaladığımda fark etmiştim onları ilk. Sonra uzunca bir süre ellerime bakmıştım. İki yanımda uzanan dalların sonundaki yapraklar gibi. Ama her bir parçası hareketli. Mucize gibiydi. Onları oynatarak sevdiğim şeyleri yakalayabiliyordum. Bebekken keşfetmiştim "el"in güzelliğini. Ya da keşfettiğimi hayal etmişim hep. Şimdi başkalarına zarar vermemem için tutuyor onu devlet baba. Adaletine emretmiş ve benim bir zamanlar tombulluktan kapanmayan ellerimi yakalamış, bırakmıyor. Nefes alamıyorum. Ellerim, sanki yüreğim olmuş da birisi yüreğimi sıkıyor.

Yanımdaki iri yarı çavuş, gözlerini kırpmadan bakıyor. Kim bilir aklından neler geçiyor olmalı. Sevdiği var mı acaba? Varsa da bundan banane. Ben ki toplam 4 saat ömrü kalmış bir adamım. 4 saat..Daha fazla yaşamasın diyor,

H E C E Ö Y K Ü

siyah cübbeli amcalar. Bir kakhaha sıkıştırıyor şimdi de kalbimi. Gülmemek için zor tutuyorum kendimi. Yanımdaki çavuş, delirmişim gibi bakıyor bana. Endişelenmesini istemiyorum aslında, ama onun bu yuvarlak yüzündeki saf bakışları kışkırtıyor beni. Dilimi çıkarıp kafamı iki yana sallıyorum. Yaşça benden küçük belli. Tüfeğiyle sertçe vuruyor omzuma. Vazgeçiyorum onunla uğraşmaktan. Kendime dönüyorum yine. Trenin camından yansıyan yüzümün kenarındaki kırışıklar yok oluyor, yüzüm incelip, küçülüyor. Küçük bir oğlan çocuğu camdan kafasını sallıyor. Ben, beni öldürtesin diye mi kendimi sana bıraktım diyor. Bilmem ki. Ben buraya kadar geleceğini bilmezdim. Hiçbir şeyin. Kimseyi incitmek değildi amacım. Ama..Oldu..Senden özür dilerim ufaklık. Fazla yaşamayacağız.

Çocuk ağlamaya başlıyor camın hemen ardında. Ellerimi yüzüne sürmek, onu teselli etmek istiyorum. Bu mevsimde hep böyle aniden bastırır.", diyor çavuş. Yıllar ötesinden bir ses duymuş gibi irkiliyorum. Öyle boş ki bakışlarım. Çocuk gibi olmalı. Çavuşun gözlerinden bir merhamet bulutu geçiyor sanki. Son anlarımda yanımda olan biriyle daha insani ilişkiler kurmak istiyordum sadece. Hayatıma giren insanları düşünmeye başlıyorum. Sırasıyla. Tek tek. Çok da hayatımda olmayan annemi. Yıllar önce ölen babamı. İlk aşkı. İlk arkadaşlıklarımı. Öleceğim haberiyle yıkılacak insanlar var mıydı? Bir kahve sohbetinde adım rahmetle ya da lanetle anılacak mıydı? Şüphesiz. Teyzem, titrek bakışlarını kocasından saklayıp, hakkımda işiteceği kötü sözleri duymak istemeyecekti. Aslında hiç yokmuşum, hiç varolmamışım gibi. Koştuğum sokaklar, elime batan paslı çivi, hep benim olmasını arzuladığım teyzemin oğlunun kırmızı bisikleti...Sizler beni anacak mıydınız? Boğazımdaki şey hıçkırık olmalı. Anıların topaklandığı, unutulunanların haykırdığı, benden hem nefret eden ve tüm benliğiyle beni seven bir yumruk. Beni kurtarmak istiyor ve beni öldürmek. Elimdeki kelepçeleri kırmak, şu yanı basımdaki çavuşu yumruklamak, beni öldürmek isteyenlerin boğazını sıkmak ve en sonunda kendime, kendi yüzüme, kendi gırtlığıma yapışıp sormak istiyor: Neden bunu kendine yaptın? Hiç bir mazeretim yok. Sebebim yok. Sebepleri yok. Sebebiz yok. Ağlamak için bile nedenim yok. Kakhaha atmak için olabilir.

Canım korkunç derecede sigara istiyor. Şu an uğruna öleceğim tek şey hatta. Komik. Şu an herhangi bir şeye kendimi adayabilirim. Senin için ölüyorum teyzecim. Senin için, adını hatırlamadığım ilk öğretmenim. Ya da bir düşünelim. Senin için de ölebilirim yanı basımdaki çavuş. Aranızda bir yarışma yapın, kim benim için en içli şiiri okursa ona adayacağım ölümümü. Şiirin altına kanımla imza atın. Yine yağmur başladı. Kes saçmalamayı artık, diyor sanki. Öfkeli mi ne? Beni bu hallere getiren umursamazlığım. Ah şu en keyifli arkadaşlığım.

H E C E Ö Y K Ü

Geldik bakalım, diyen askerin omzundan attığı yüküm ben. Geldik bakalım. Cehennemın kapısı. Keşke daha neşeli bir renkte olsaydı. Gri yerine, pembe bir yerlere ölüme gittiğimi düşünürdüm. Dudaklarım kanamaya başlıyor. Çok sıktığımdan olsa gerek. Ya da birazdan yaşayacağım acıya hazırlıyor kendini. Önceden kendini öldürmek istiyor ya da . Dur bakalım. Kaçmak yok. Hep beraber yaşayacağız ölümü. Gözlerim yerinden fırlamak, kulaklarım patlamak, kalbim kendiliğinden durmak istiyor. Herkes kendi başının çaresine baksın. Siz de giderseniz, ben kim olacağım? Birazdan ölüyüm. Ya şimdi?

Yaptıklarım için hepinizden özür diliyorum. Yapımda emeği geçenlere teşekkürü borç bilirim. Bu ilmek tenimde hissedeceğim son şey. Beni dünyadan kopartacak. Biraz fazla dramatik oldu. Son isteğim soruluyor. Haykıarak kakhaha atmak istiyorum. Pek yapmadığım ve belli ki bir daha yapamayacağım bir şey. Bir fıkra anlatın diyor. Komik ya da değil. Bilinen ya da bilinmeyen. İnfazcım bana tuhafça bakıyor. Son istek olarak ne istesem tuhaf olacaktı. Sigara istemiyorum. Bir fıkra sadece. Saçma sapan ve artık çocukların dahi gülmediği bir fıkra anlatıyor. Gayet kısa. Durumu özetliyor, kısaca. Adamın biri...Adamın biri..ölmüş..Yine de kakhaha atmak yerine gülümşüyorum. Ve çabalarından dolayı eli tüfek tutan tüm üniformalıları selamlıyorum. Gidebiliriz artık. Ben, kanayan dudaklarım, bölük pörçük anılarım, titrek bakışlı teyzemin görüntüsü. Geride bir şey kalmadı değil mi? Aman unuttuk diye geri dönemeyiz bir de.

İnfazcımla göz göze geliyoruz. Ne gördüyse bakışlarımda, rahatsız oluyor. Kaçırıyor çivit mavisi gözlerini. Gözlerinin rengiyle, karşımdaki duvarın grisi güzel duruyor.

Ama benim rengim artık siyah. Siyah bir koridordan koşarak geçiyorum, çocuk oluyorum, büyüyorum ve simsiyah olup gözlerimi yumuyorum...&

H E C E Ö Y K Ü

MUAMMER KÜÇÜKERGÖR

DÜŞÜN SESLERİ

Karşı köşedeki masa... Kara kuru ve şişko... Yiyip içtiler neşe içinde. Kara kuru kalkıp gitti az önce. Koca göbekli tek başına artık. Bir taraftan tabaklarda kalan mezeleri süpürüyor diğer taraftan da kadehleri peş peşe deviriyor. Garson yeni bir şişe daha koydu masaya. Ben de bir tane daha istesem mi ki! Çok mu gelir yoksa? Battı balık yan gider be!

—Bakar mısın, tazeleyelim! Ha, peyniri de.

Böyle bir günde sığınmayacağım da ne zaman sığınacağım ki şu merete. Hani düşünmeyecektin be oğlum! Dönüp dolaşıp kafayı ona takıyorsun. Boşalt oğlum, boşalt! Kafayı da, kadehi de. Şerefine Neviiin! Bak işte, az önce ne dedin şimdi ne diyorsun. Unut oğlum Nevin'i, unut! Ama nasıl?

Kara kuru geri döndü. Fare gibi pıtı pıtı adımlarla şişkoya yaklaşıyor. Boş bir çuval gibi sandalyeye düştü. Ağzı sarkmış. Gözleri yuvalarından firar etmiş. Şişko bir şeyler diyor. Cevap vermiyor, öylece susuyor kara kuru. Elindeki kâğıdı masanın üzerine bıraktı. Ne yazıyor acaba onda? Al sana yepyeni bir konu. Oyna dur işte. Tabii ya! Kalemim hangi cepte idi? Yaz bakalım. Duymasan da yaz. Bilmesen de yaz.

Şişkoya Sırrı diyelim, kara kuruya da Cevat. Haydi, kolay gele bakalım.

—Cin görmüş gibisin Cevat! O suratının hali ne be!

Şişko cevap alamadı. Yarım saat önce yanından neşeli bir şekilde ayrılıp allak bullak bir suratla geri dönen, şimdi de sandalyeye yığılıp kalan arkadaşının kara sarı haldeki yüzüne dikkatle bakıyor.

—Konuşsana oğlum, n'oldu?

Yok, hayır... Ufak tefek bedeni titriyor yalnızca. Sorularına cevap bekleyen arkadaşının uzattığı paketten titreyen parmaklarıyla bir sigara aldı. Dumanını yutarcasına peş peşe çekiyor. Pörtlemiş gözleri az önce masanın üzerine koyduğu kâğıda saplanmış. Öyle bir bakıyor ki, sanki bir kâğıt değil de vücuda gelmiş bir şeytan var masanın üstünde.

Şişko Sırrı, tombul elleriyle doldurduğu kadehi korkunun acımasız kollarında acı çeken ufak tefek arkadaşına uzattı. Cevat, Çukurlarını terk eden kara gözlerini masanın üstüne bıraktığı kâğıttan ayırmadan kadehin yarısını boşalttı. Yutkunduktan sonra yumruk mezesini yerine getirirken, şişko tekrar homurdanmaya başladı:

— Oğlum, ne oldu sana? Cevaaat! Çıldırtma adamı. Hani karının dırdırından bıktım, bu gece Şermin'e gidiyorum deyip çıkmıştın! Bir şey mi oldu Şermin'e? Hoş bu kadar kısa zamanda Maltepe'den Kayaş'a gidecek halin yok ama...

— Sırrı, tazelesene şunu!

— Ha, ne oldu?

— Patlama ya, biraz nefesleneyim, anlatacağım. Doldur, doldur.

Cevat, masanın üstüne bıraktığı kâğıdı alıp Sırrı'ya uzattı. Evirdi çevirdi şişko. Suratını "Eee, ne olmuş," der gibi eğip büktü. Tekrar bıraktı masanın üstüne. Peş peşe yuvarladığı iki kadeh az da olsa rahatlatmıştı kara kuru adamı. Titremesi geçmiş gibiydi.

— Sırrı, oğlum bak peşin söyleyeyim! Bana sarhoşmuşum muamelesi yapmak, aptalmışım gibi davranmak ya da gülüp geçmek yok. Adam gibi dinleyeceksen son yarım saatte başımdan geçenleri anlatayım.

— Ayıp ediyorsun, olur mu öyle şey. Eee?

Sigaralar tazelenip bardaklar tokuşturuldu bu arada. Şişkonun önüne iki tabak daha bıraktı garson. Boğazını gürültüyle temizledikten sonra kara kuru anlatmaya başladı:

— Minik, tek katlı, kulübemsi bir ev vardır. Bu evin tek penceresinden tuncu ışıklar sızarken bacasından da dumanlar kıvrılarak çıkmaktadır. Çatısı da kapkalın bir kar yığınıyla örtülüdür. Evi çevreleyen çitler bile yer yer bu bembeyaz kar yığınlarıncı örtülmüştür. Siyaha yakın lacivert gökte yıldızlar çıldır çıldır parıldıyordur. Yer de bembeyazdır. Bir zamanlar, özellikle yeni yıl kutlamalarında kullandığımız bazı tebrik kartlarında vardı böyle manzara-
ralar, hatırladın mı?

Dışarıya çıktığımda işte o kartpostallardaki gibi lacivertti gökyüzü. Yerlerde de donuk bir beyazlık vardı. Ustura kadar keskindi hava. O şirin kulübe yoktu. Bulvarın her iki yanında bütün sevimsizlikleriyle sıralanmış apartmanlara bakarken işte o kartpostaldaki gece manzarası düştü aklıma. Palto-
mun yakasını kulaklarıma kadar kaldırdım. "Yarım saat sonra Şermin'in sı-
cacık koynundasın, dayan oğlum dayan." diye geçirdim içimden. Kaymamak için dikkatle atıyordum adımlarımı. Şermin düşünce aklıma hızlandım biraz daha. Köşeyi dönüp bulvara çıkmış, Tandoğan Yeraltı çarşısının girişine doğru ilerliyordum ki yerdeki buz yapacağını yapmış çelmeyi takıvermişti. Önce sağ bacağım havalandı, peşinden sol bacağımın yerle irtibatı kesildi. Başımın arkası "küüt" diye yere vurdu, peşinden de sırtım. Gökyüzündeki yıldız-
ların parıldamalarını seyrederken "İçmeyelim artık Sırrı, yeter dedim sana. Gördün mü ulan kıracaktık bir tarafımızı," diye söylendim kendi kendime. Yerden kalkarken de, "Yok yahu! İçkiden değil ki şu buzun yüzünden oldu." diye teselli ettim kendimi.

H E C E Ö Y K Ü

Bilirsin! Maltepe'yle gar arasında Celal Bayar Bulvarı ve bulvardan sonra da onlarca tren hattı var. Bunları aşmanın en kolay ve emniyetli yolu da Tandoğan Yeraltı çarşısını kullanmak! Yaklaşık beş-altı yüz metrelik bu kasvetli çarşının içinde çarşı iznine çıkan askerlere donlar, fanilalar, eldivenler, çorapların satıldığı dükkânlar vardır hani! Bu dükkânların da bol makyajlı, gelen genç müşterilerine buğulu bakışlar atan bayan tezgâhtarları... Çarşının değişmeyen diğer bir yüzü de kaset dükkânlarıdır. "Bayan anonslu kaset doludur, fotoğraf makinesi ve cep telefonu kiraya verilir, künye basılır." gibi ilan panolarıysa hiç eksik olmaz.

Tamam! Tamam, kısa kesiyorum, bakma öyle. Az sonra merdivenleri inip çarşının o ürkütücü pis sessizliğinde yürüyerek gara ulaşacak, sonrada banliyöye atlayıp ver elini Kayaş ve Şermin'in sıcacık dudakları...

Olmadı. Çift kanatlı demir kapı duvar olmuş. Bir yazı. "Çarşı tadilatla olduğu için yirmi iki den sonra geçişlere kapatılmıştır." Son treni yakalamam lazım. Ya yüz metre yürüyüp Celal Bayar Bulvarı'ndan karşıya geçecek, sonra da onlarca tren yolunu tek tek aşıp gara ulaşacaktım, ya da önce Tandoğan'a oradan da eski garajların önünden, Kore anıtının karşısından gara kadar yürüyecektim. Saate baktım. Yok, yolu uzatırsam son treni kaçıracağım kesin. Bu zemheri buzuyla kaplı yollarda taksi de hak getire.

Şermin'in sıcaklığı ağır bastı. Gecenin dik yarısında trafiğin pek olmadığı Celal Bayar Bulvarı'ndan karşıya geçmem kolay oldu. "Şu pırıl pırıl parlayan rayları da aşarsam tamam." diye söyleniyordum. Caddeler gibi değildi buralar. İki gün önce düşen kar iyice sertleşmiş, ayaklarımın altında "gırç-gırç" sesleri geliyordu. İlk tren yolunu aşacaktım ki makasçıların kullandığı kulübeden gelen bir sesle titredim. Doldur Sırrı, doldur. Sert olsun gözünü seveyim. Haydi, şerefine...

Karanlık içinde aniden karşılaştığım o derin sesle mihlanıp kaldım rayların önünde. "Dur, geçme." dedikten sonra, bir ışık belirdi kulübede. Ölgün, sarı bir ışık! "Bir dakika, bakar mısın?" diye devam etti. Yaklaştım. Kırkında var yok. Kısa kollu beyaz bir gömlek var sırtında. Tertemiz, güleç bir yüz... Yakışıklı da sayılır. Boylu poslu... "Korkmana gerek yok, ben de gara gideceğim, yardımcı olur musun bana?" Bir an kör olma ihtimali geldi aklıma. "Tabii ki!" dedim. "Sen de bizim fabrikada mı çalışıyorsun, vardiya bitti demek ha!" deyince şaşırdım. Eliyle gösterdiği tarafa baktım. Uzaktaki bulvarın sıra sıra sarı sokak lambalarından başka bir şey göremedim. "Hangi fabrika?" diye sordum. "Şu havagazı fabrikası canım." Dönüp o yöne tekrar baktım. Derin bir boşluk. Birkaç ay öncesine kadar bir çift bacası, kararmış ve çürümeye terkedilmiş metal gövdesiyle sonunu bekleyen o fabrikadan eser yoktu artık. "Hayır, ben mobilyacıyım. Sen üşümüyor musun o kısa kolluy-

la. Paltomu vereyim mi?" Yaz gününde asıl ben o paltıyla nasıl duruyordum. Aklım karışmıştı. Deli mi ne diye geçti içimden. "Hayır, değilim," demez mi! İliklerime kadar ürperdim!

Bu arada yürüyüp giden son banliyö treniyle birlikte bizim Şermin'in sıcaklığı da uçup gitmişti. Olan oldu deyip muhabbeti koyulaştırmaya başladık. Evliymiş. Kızı varmış beşinde. Karısından bahsederken o kadar içten ve duru bir hali vardı ki, inan imrendim. Dört ya da beşinci yolu aşmıştık ki durdu. Gömlek cebinden bir kâğıt çıkardı. "Bugün ayın yirmisi. Yirmi Temmuz. Karımın doğum günü bugün... Unutmayayım diye günler önce takvim yaprağını koparıp göğüs cebime koydum. Bak!" Uzattığı kâğıdı aldım. Gökte ay ışıltıyor ama takvim yaprağını okumak ne mümkün. Yavaş adımlarla yürüyoruz. Uzayıp giden rayların çeliklerinde upuzun aylar parılıyor. Bir bir üstlerinden geçiyoruz o ayların.

Bir süre sustu. Gara ulaşmamıza üç dört yol ya kaldı ya kalmadı. Aniden durdu yine. Durdum. Hemen karşımadaki peronlardan sızan cansız ışıklar yüzündeki dehşete dehşet katıyordu. Elimi omzuna attığımda içim "cıııı" etti. Yo, hayır, adama acıdığımın "cııııı" etmedi içim. Babayiğit bir adamın omzundan elime geçecek ılıkılığı beklerken ne oldu biliyor musun? Zemheri soğuşundan başka hiçbir şey hissetmedim. Adam resmen bir buz dağıydı. Şurama kocaman bir yumruk gelip hoppadanak oturuverdi sanki. Titreyen bir sesle: "Biliyor musun, yıllardır hep buraya kadar geliyorum, geliyorum ama bir türlü şu tren yolunu aşıp gara, oradan da evime ulaşamıyorum. Işığını gördün mü, yine üstümüze doğru geliyor? Şimdi de o kornasını çığlık çığlığa çağılıyor." dedi. Bakındım, kulak kabarttım. Etrafta ne bir ses, ne de üzerimize doğru yaklaşan bir ışık var. "Geliyor, acele edelim geliyor! Kurtaracak mısın beni ha!" diye telaşla sordu. "Geliyooooor, tut beniii!" diye bağırdı sonra. Cevap vermeye fırsat bulamadan da yanı başımdan gelen bir "Aaah" sesiyle tüylerim diken diken oldu. Başımı çevirdiğimde... Yoktu abi biliyor musun? Yanı başımda kimsecikler yoktu. Yaaa! Avucumda şu saatli maarif takviminin yaprağıyla rayların üstünde öylece kalakaldım.

Az önce dikkatli bakmadın sen. İyi bak o takvim yaprağına, iyi. 20 Temmuz 1988 Salı yazıyor, gördün mü? Ha, bir de Maltepe'deki o havagazı fabrikasının geçen yıl yıkıldığını da biliyorsundur herhalde.

— Ne fabrikası, ne takvimi abi, kusura bakma ama gece yarısını iki saat geçti.

—(.••)

—İyi misin abi? Taksi çağıralım mı? Kapatıyoruz da.

—Şu köşedeki masada şişko birisiyle kara kuru birisi oturuyordu. Ne zaman kalktılar?

—Abi, o masaya kimse oturmadı ki bu gece.

—Sen bana bir şişe daha.. 0

H E C E Ö Y K Ü

REİNER MARİA RİLKE
Türkçesi: Naime ERKOVAN

NESİLLER

Odalarımızda Perşembeleri domates, Pazarları kaz kızartması ve her Pazartesi çamaşır vardır. Günler böyle işte: Kırmızı, yağlı, sabunlu. Ayrıca cam kapının arkasındaki günler de vardır veya daha doğrusu serinlik, ipek ve sandal ağacı olan tek bir gün. Onun içindeki ışık elenmiş, ince, gümüşten, sessizdir; is, fırtına, gürültü ve sinekler başka odalarda olduğu gibi buraya giremez. Yine de arada sadece cam kapı var; fakat o tunçtan yirmi kapı gibidir veya sonu gelmez bir köprüdür veya kıyıdan kıyıya giden güvensiz bir feribota sahip bir nehirdir.

Nadiren birisi oradan gelir ve gitgide derinleşen alacakaranlıktakini tanır: Koltuğun üstünde, büyük, altın çerçeve içerisindeki büyükbabayı ve büyükanneyi. Bunlar aslında dar, oval büstlerdir fakat ikisi de yukarı kaldırarak ellerini sokmuşlar resme, her ne kadar yorucu olmuşsa da bu. Arkalarında her gün sessiz ve mütevazı yaşadıkları bu eller olmadan portre olamazdı bunlar. Bu eller hayata sahiptiler ve işe, özleme ve endişeye. Cesur ve gençtiler; kendileri bu kaderlerin saygılı, dindar seyircileri olurken eller yoruldu ve yaşlandılar. Yüzleri hayattan uzaklaşıp gereksizleştiler ve yavaş yavaş birbirlerine benzemekten başka işleri kalmadı. Koltuğun üstündeki altın çerçevenin içinde kardeşe benziyorlar. Fakat aniden siyah Pazar elbiselerinin önlerinde beliren elleri onları ele veriyor.

Ellerden biri - sert, tuhaf, düşüncesiz olanı - diyor ki: Hayat böyle. Diğeri - soluk, ürkek, şefkat dolu olanı - diyor ki: Yedi çocuk - a! Ve bir keresinde sarışın erkek torun yanlarındayken, elleri duyup şöyle düşünüyor: Bu el baba gibidir, bununla sert, yara izli olanı kastediyor. Soluk elin önünde şöyle hissediyor: Anne gibi. Benzerlik büyük ve oğlan anne babasının kendilerini böyle görmelerinden hoşlanmadıklarını biliyor, o yüzden onlar da salona nadiren giriyorlar. Gün dönüşümünde domateslerden dolayı kâh kırmızı, sodadan dolayı kâh ağır, ışık dolu odalara sığıyorlar. Çünkü hayat bu. Ve her şey, büyükbabanın ve büyükannenin ellerinde bir zamanlar olduğu gibi aynı kalıyor. Bir çift el onlar, başka bir şey değil.

Cam kapının arkasında tuhaf düşünceler var. Yüksek, neredeyse kör aynalar ezberlemek zorundaymışlar gibi sürekli tekrarlıyorlar: Büyükbaba, büyükanne. Ve dantel masa örtüsünün üzerindeki albümler onlarla dolu: Büyükbaba, büyükanne, büyükbaba, büyükanne. Dik sandalyeler tabi büyük bir saygıyla etrafta duruyorlar: Sanki birbirleriyle yeni tanıştırılmış ve henüz ilk sözlerini söylüyorlarmış gibi: "Çok memnun oldum" veya, "Burada uzun süre kalmayı düşünüyorsu-

nuz herhalde?" veya buna benzer kibar bir şey. Ve sonra tamamen sessizleşiyorlar, adeta, "Lütfen" diyorlar müzikli saat başlayınca: "Tingilligin ...". Ve o solan, küçücük sesiyle bir minüet söylüyor. Şarkı eşyaların üzerinde dalga gibi duruyor ve sonra bir sürü karanlık aynaya sızıp göllerin içindeki gümüş gibi yatıyor.

Erkek torun bir köşede dikiliyor, kendisi von van Dyck gibi. Adının bu olmasını, müzikli saatle isminin söylenmesini istiyor, çünkü bir anda şöyle bir hisse kapılıyor: Savaş ve hastalık değil, dertler ve her günkü ekmek değil, çamaşır günnü ve diğer bütün şeyler de değil bizimle dışarıdaki dar odalarda yaşayan. Gerçek hayat işte bu "Tingilligin" gibi ... Alabilir ve verebilir, seni dilenci veya kral yapabilir, alçaltabilir veya duruma göre üzebilir ama yüzün korkuyla veya öfkeyle şeklini değiştiremez ve - affet beni büyükbaba - elleri seninkiler gibi sert ve çirkin yapamaz.

Bu sadece öyle geniş, karanlık bir histi sarışın oğlanın. Bir arka planda duran kurşun askerler gibi küçük çocuk düşünceleriydi bunlar. Ama hissediyor ya bunu, belki yaşar da bir gün.

(1898)«

H E C E Ö Y K Ü

WOLFGANG BORCHERT

Türkçesi: Naime ERKOVAN

FARELER GECELERİ UYUR Kİ

Yalnız kalmış duvardaki oyuk pencere erken akşam güneşiyle mavi kırmızı esniyordu. Toz bulutları çapraz uzatılmış baca artıklarının arasında pırıldıyor, moloz çölu uyukluyordu.

Gözleri kapalıydı. Aniden daha da karanlık olmuştu. Birisinin geldiğini ve şimdi önünde karanlık ve sessiz bir şekilde dikildiğini hissediyordu. Şimdi beni yakaladılar! diye düşündü. Fakat gözünü biraz araladığında yoksulca giyinmiş yalnızca iki bacak gördü. Önünde o kadar eğri duruyorlardı ki aralarından bakabiliyordu. Bacaklardan yukarı ufak bir göz kırpmasına cesaret edince yaşlı bir adam gördü. Bıçağı ve elinde sepeti vardı. Ve parmak uçlarında da biraz toprak.

Burada uyuyorsun herhalde, değil mi? diye sordu adam ve yukarıdan saç yumağına baktı. Jürgen adamın bacaklarının arasından güneşe gözlerini kırıştırdı ve: Hayır, uyumuyorum. Buraya dikkat etmem gerekiyor, dedi. Adam başını salladı: Demek onun için o büyük sopa? Evet, diye cesurca cevap verdi Jürgen ve sopayı sıkı tuttu.

Neye dikkat ediyorsun?

Bunu söyleyemem. Sopayı elleriyle sıkıca tutuyordu.

Paraya herhalde? Adam sepeti elinden bırakıp bıçağı pantolonunun arkasında sildi.

Hayır, paraya hiç değil, dedi Jürgen aşığılayıcı bir şekilde. Bambaşka bir şeye. Neye peki?

Bunu söyleyemem. Başka bir şey işte.

Peki öyleyse. O zaman ben de sana sepetimde ne olduğunu söylemem. Adam ayağıyla sepete vurdu ve bıçağı katlayarak kapattı.

Hıh, sepette ne olduğunu tahmin edebilirim, dedi Jürgen hafifseyerek, tavşan yemi.

Vay be, doğru! dedi adam şaşkın, akıllı bir keratasın. Kaç yaşındasın?

Dokuz.

Ya, demek dokuz. O zaman üç kere dokuzun kaç ettiğini de biliyorsundur, değil mi?

Tabi ki, dedi Jürgen, zaman kazanmak için de: Bu çok kolay. Ve adamın bacaklarının arasından baktı. Üç kere dokuz, değil mi? diye sordu tekrar, yirmi yedi. Bunu hemen bulmuştum.

H E C E Ö Y K Ü

Doğru, dedi adam, işte o kadar da tavşanım var.

Jürgen dudaklarını yuvarladı: Yirmi yedi?

Onları görebilirsin. Bir çoğu daha çok küçük. İster misin?

Yapamam ki. Dikkat etmem gerekiyor ya, dedi Jürgen kararsız.

Hep mi? diye sordu adam, geceleri de mi?

Geceleri de. Sürekli. Hep. Jürgen eğri bacaklardan yukarı baktı. Pazardan beri, diye fısıldadı.

Ama hiç eve gitmiyor musun? Yemek yemen gerekiyor.

Jürgen bir taş kaldırdı. Altında yarım ekmek vardı. Ve bir teneke kutu.

Sigara mı içiyorsun? diye sordu adam, pipon var mı ki?

Jürgen sopasını sıkıca tuttu ve çekinerek şöyle dedi: Ben sarıyorum. Pipo sevmem.

Yazık, adam sepetine doğru eğildi, tavşanları gelip görseydin. Özellikle yavruları. Belki içlerinden birini de seçerdin. Ama buradan ayrılamazsın ki.

Hayır, dedi Jürgen üzgün, hayır, hayır.

Adam sepeti kaldırıp doğruldu. Neyse, burada kalman gerekiyorsa - yazık. Ve döndü. Eğer beni ele vermezsen, dedi Jürgen hızlı bir şekilde, fareler yüzünden.

Eğri bacaklar bir adım geri geldiler: Fareler yüzünden mi?

Evet, ölümlerden yiyorlar ya. İnsanlardan. Bununla besleniyorlar ya.

Bunu kim söylüyor?

Öğretmenimiz.

Ve sen de farelere mi bakıyorsun? diye sordu adam.

Onlara değil tabi ki! Ve sonra sessizce şöyle dedi: Erkek kardeşim aşağıda yatıyor da. Orada. Jürgen sopayla devrilmiş duvarları gösterdi. Evimize bomba isabet etti. Birden bodrumdaki ışık gitti. O da. Biz seslendik. Benden çok küçük-tü. Daha dört yaşında. Hâlâ burada olmalı. Benden çok küçük.

Adam yukarıdan saç yumağına baktı. Fakat sonra birden dedi ki: İyi ama öğretmeniniz farelerin geceleri uyuduklarını söylemedi mi?

Hayır, diye fısıldadı Jürgen, birden çok yorgun göründü, bunu söylemedi.

Bu da, dedi adam, öğretmenmiş, bunu da bilmiyorsa. Geceleri fareler uyur ki. Geceleri rahatça eve gidebilirsin. Geceleri hep uyurlar. Karanlık olunca, hemen.

Jürgen sopasıyla yıkıntılarda küçük çukurlar açıyordu. Bir sürü küçük yatak bunlar, diye düşündü, hepsi küçük yataklar. O zaman adam dedi ki (eğri bacakları bunu yaparken çok huzursuzdular): Biliyor musun? Şimdi ben hemen tavşanlarımın yemini vereyim ve hava kararınca seni gelip alırım. Belki bir tane de getirebilirim. Küçük bir tane, ne dersin?

Jürgen yıkıntılara küçük çukurlar açıyordu. Bir sürü tavşan. Beyaz, gri, beyaz - gri. Bilmiyorum, dedi ve eğri bacaklara baktı, eğer geceleri gerçekten uyuyor-

larsa. Adam duvar yıkıntılarının üzerinden yola çıktı. Tabi ki, dedi oradan, öğretmeniniz bunu bilmiyorsa eşyalarını toplamalı.

O anda Jürgen ayağa kalktı ve sordu: Bir tane alabilirsem, beyaz bir tane belki?

Denerim, diye seslendi adam giderken, ama burada o zamana kadar beklemlisin. Sonra seninle eve gideceğiz, biliyor musun? Babana böyle bir tavşan yuvası nasıl yapılır, göstermeliyim. Çünkü bunu bilmelisiniz.

Evet, diye bağırdı Jürgen, bekliyorum. Karanlık oluncaya kadar da beklemliyim. Mutlaka bekleyeceğim. Ve şöyle bağırdı: Evde tahtalarımız da var. Sandık tahtaları.

Fakat adam bunu duymuyordu artık. Eğri bacaklarıyla güneşe doğru yürüyordu. Güneş kızarmıştı ve Jürgen onun bacakların arasından nasıl parladığını görüyordu, o kadar eğriydiler. Ve sepet heyecanla bir o yana bir bu yana sallanıyordu. İçinde tavşan yemi vardı. Yeşil tavşan yemi, yıkıntılardan biraz gri olmuştu. *a

MİHRİBAN İNAN KARATEPE'YLE
SÖYLEŞİ: "ÖYKÜYLE KÜÇÜK HAYATLARDA
BÜYÜK KEŞİFLER YAPARIM."

Konuşan: Cemal Sakar

— *Öykünün sizdeki karşılığı nedir? Öyküye ne anlamlar yüklüyorsunuz?*
Bunların ışığında sormalıyım: Niçin öykü yazıyorsunuz?

— Okuma yazmayı öğrendiğim günden beri yazıyorum. Önce mektup yazdım, sonra şiir, beraberinde deneme ve en son öykü... Kendimi en iyi öykü yazarak ifade ettiğimi gördüm. Öykünün bendeki karşılığı bir ifade aracı olmaktan öte değildir. Bu araçla hangi amaçlara hizmet ediyorsam öykünün bizatihi kendisi de buna göre anlam kazanır ya da kaybeder.

Bir edebi tür olarak öykünün hayal gücünün sınırlarını zorluyor oluşu, ayakları yere basarken kollarıyla göğü kucaklayabilmesi, benim için bir imkândır. Küçük hayatlarda büyük keşifler yapmamı sağlar. Zamanda ve zeminde yolculuklara çıkabilirim. Henüz kahvem soğumamışken Yemen'e bile gider gelirim. Mevcut durumlardan ilham alarak algıladığım dünyayı anlatma imkânı bulurum. Hem de en kısa yoldan. Bir kuyu kazıp içine bağırma şansım olmadığına göre yapabileceğimin en iyisi bu.

Cenap Şahabeddin, "Yalnız boş oturana değil, faydasız iş görene de tembel denir." diyor. Yazmak bir çeşit ölümsüzlük arayışıdır. Her yazan ardında bir şeyler bırakmış olmak ister, sustuğunda onun adına konuşmalı, onun için yaşmalıdır yazdıkları, işe yaramalıdır...

"Durmaksızın yorulmaya devam et"(İnşirah-7) ayet-i kerimesinin de ışığında bana verilen aracı en etkin ve faydalı biçimde kullanmaya çalışıyorum.

— *Öykülerinizde dil, kurgu, biçim alabildiğine sade, yalın. Metne hiç yüklenmeden, sayfalarca 'anlatma'dan, imge yardımıyla göstermeye, resmetmeye çalışıyorsunuz. Bu tercihinizi neye yormalıyız?*

— Hayra yormak lazım en başta... Çünkü dünya üç gündür, ikisi zarar biri kâr... Bu yüzden olabildiğince anlaşılır olmak istiyorum. Yerim de dar, vaktim de... "Ağzını açan anlaşılacak ister"miş, benim de derdim bu. Girift olmak bana bir yarar sağlamaz, tersine mesafeleri uzatır.

Türkçenin geçirdiği bunca evrelere rağmen günümüz lise öğrencisi eğer 13. yy. şiirini anlayabiliyorsa bu Yunus Emre'nin şiirlerinin sade ve yalınlığındandır. Bu yalınlığın içerdiği derinlik hepimizin malumudur. Tıpkı suyun formülü gibi... Hiç kimse iki hidrojeni al bir tane de oksijen bir kaba koy bir

SÖYLEŞİ

H E C E Ö Y K Ü

güzel karıştır al sana su, diyemiyor. Çünkü bu birleşme sırasında açığa çıkan enerjiye dünya dayanmıyor. İnsanoğlu su istiyorsa tanrısına yalvarmak zorunda. Ben de yalvarıyorum. Kalem ve yazdıklarına yemin edilen bir dinin mensubu olarak benim kalemimin yazdıkları konusunda titizleniyorum.

Alabildiğince sade olabilirim hatta bununla gurur duyarım ama metne hiç yüklenmemek değildir bu... Eğer uzun uzun anlatmadan imgelerle resmetmeye çalışıyorsanız zaten ağır işçisiniz demektir. Aklımızın ve kalbimizin bombardımana uğradığı bir dünyada sözü damıtmak da bir hayli zor zaten.

— *Öykü, malumunuz birtakım bileşenlerden mürekkep bir yapı. Dil bu yapının en belirleyici bileşeni. Kendimizi başkalarına anlattığımız; başkalarının anlattıklarına da dil yardımıyla katlıyoruz. Hayatla eşyayla dil aracılığıyla ilişki kuruyoruz. Sahip olduğumuz bu dille, öykü dili arasında bir yarıılma, bir kopukluk var mı?*

— Tanpınar, edebi eser kaleme alanın en büyük talihsizliğinin 'dil' denen ortak malzemeyi kullanmak zorunda oluşu olduğunu söyler. Çünkü edip, yıllar yılı aşındırılmış, değiştirilmiş, bozulmuş hatta unutulmuş sözcüklerle bir yapı kurmaya çalışandır. Malzeme bunca tanidikken ortaya çarpıcı, sıra dışı, etkili yapılar çıkarmak hem yetenek hem gayret ister. Bu yönüyle edip, keşfeden değil icat eden kişidir. Sahip olduğumuz dille öykü dili arasında bir yarıılma, kopukluk yerine yazarın bile isteye dilde sapmalara giderek edebi eseri inşa ettiğini söylemek daha doğru olur.

Dili, en yalın anlamıyla kodlama ve kod çözme olarak tanımlayabiliriz. Ancak bir edebi eserde geçen örneğin; hava, yağmur, güneş v.s. gibi sözcüklerin bir hava raporu olmadığı açıktır. Ya da doğadaki canlıların zikri bir belgesellik vermez. Hepsinin olay örgüsünde, bakış açısı ve karakter oluşumunda, yer ve zaman betimlemelerinde bir anlamı ve değeri vardır.

Sait Faik'in "Hişt, Hişt" öyküsünde olduğu gibi;

"Birdenbire güneşi, buluta benzemez garip bir his kapladı. Bir kirli el, çağla bademi eşeğin sırtından bir kumaş çekip aldı. Her zamanki külrengi, yer yer havı dökülmüş eski mantosunu giydirdi eşeğe."

Güneşi bir his kaplaması, tabiatın renginin değişiminin eşek üzerinden sırtından bir kumaş çekiliyor olarak anlatılması, manto benzetmesi vs. de alışılmamış bağdaştırmalar, yazara özgü kullanımlar olarak karşımıza çıkıyor.

Bir dil işçiliği, hayal zenginliği, inşa ve ibda yeteneğiyle ortaya konan yine de dil denen ortak malzemenin ürünü olan edebi eser, hakkında herkesin söz söyleyebileceği bir yapı arz eder. Çünkü malzemesi hem herkese aittir hem herkes içindir.

Edebi eserin ikinci handikabı yazıldıktan sonra da hâlâ tamamlanmamış olmasıdır. Çünkü her okurun bilincinde yeniden yazılacaktır. Mevlâna'nın

"Herkes kabınca doldurur." dediği gibi her okur da hatta her yeni okumada edebi eseri farklı algılayabilecektir.

Bu yüzden yazara elindeki malzemeyi iyi tanımak ve kullanmaktan başka çare kalmıyor. Meramını anlatabilene aşk olsun.

— Öykünüzü yazarken bağlandığınız, kendinizi sınırlı ve sorumlu tuttuğunuz ilkeler var mı? Yoksa bütün öykücülerin toplanabileceği ortak bir payda varsayıyor musunuz?

— Her eylemimde öncelikle Allah'a karşı sorumluyum. Onun emir ve yasaklarına karşı bir söz söylemekten ve bunu yazarak belgelemekten yine O'na sığınırım.

Tüm öykücüler gibi ben de kullandığım dilin kurallarına saygılı olmak zorundayım. Anadilin hem miras hem emanet olduğunun bilinciyle dili eğip bükmeden koruyarak ve zenginleştirerek belgelemeye devam etmeliyim.

Tüm öykücülerin ortak paydası öncelikle insani değerlere saygı olmalıdır. Hiçbir edebiyatçı bir dine ya da önderine hakaret etme hakkına sahip değildir. Edeplince olmaz. İnsan hak ve özgürlükleri bağlamında yer alan bütün unsurlara özen gösterilmeli, bütün hukuk sistemlerinde suç kabul edilen örneğin hırsızlık gibi, zina gibi suçlara özendirici unsurlar edebi eserde yer almamalıdır.

— Bu cevabınıza binaen; öykünüzün beslendiği, bağlandığı bir damar, gelenek var mı? Beslendiğiniz kaynaklar nelerdir?

— Beslenme çantamda ilk başta, bilinçli öykü okumaya başlamadan da önce, edebiyat dergilerinde yayınlanan öyküler vardı. Ramazan Dikmen'i ve Cemal Şakar'ı okurdum. Mustafa Kutlu, bitecek diye üzüldüğüm kitabın sayfalarını yavaşça çevirdiğim ilk öykücüyü. Bir hanım olarak hemcinslerim nasıl yazmış diye merak etmiş bir dönem Adalet Ağaoğlu, Nezihe Meriç ve Füzûzan'ı okuyup durmuştum. En çok Haldun Taner'in ironisini sevdim. Kendi kişiliğime yakın buldum. Ancak Tanpınar'ın öykülerini okuduğumda, sanat bu, demiştim.

H E C E Ö Y K Ü

Çehov tarzı durum öyküsü yazmak tercihimdir. Sait Faik kadar yalın, Italo Calvino kadar kurguya hakim, M. Şevket Esendal kadar bizden olmak isterim.

— *Son olarak şunu sormak istiyorum: T. Yazarlar Birliği tarafından 2008 yılının en iyi öykücüsü seçildiniz? Ödüllere bakışınız nasıldır? Sizce ödüllerin yazarlara ve edebiyata nasıl bir katkısı oluyor?*

— İtiraf etmeliyim ki sevindirici bir durum. Herkes ölmeden önce takdir edilmek ister. Ya da nefis bunu ister demeliyim. Ama her kabul aynı zamanda bir reddediştir. Bu yüzden ödüllendirmenin psikolojik bir yaptırım gücünden de söz edilebilir. Seni böyle beğeniyorum, demektir.

Vakt-i zamanında şairler padişahlara, sadrazamlara methiyeler düzer, karşılığını da fazlasıyla alırlarmış. Bu konuda ağır davranan makam sahipleri hicvedilir, şairler toplumsal ve siyasi hayata yönelik eleştirilerini de sanat yoluyla yaparlarmış. Ödüllendirilmeleri onların sanatını olumsuz yönde etkilemedi.

Sanatçıyı hapsedmek, düşünce suçlusu saymak yerine ödüllendirmek daha medeni olur diye düşünüyorum.

Yalnız, Türkiye Yazarlar Birliği, ödül sahibini hiç olmazsa telefonla arayıp bildirse, gazetelerin kültür-sanat sayfalarında iki satır yazıyla öğrenmek durumunda bırakmasaydı daha şık olurdu.&

SÖYLEŞİ

H E C E Ö Y K Ü

ERCAN YILDIRIM

AŞIRILIKLAR ÇAĞINDA SÜKÛNETE ÇAĞRI

Sosyal olayları, edebiyatın mesele ettiği şeyleri anlamak için hem ağırlaştırılmış bir gündemimiz hem de bir o kadar basit algılama düzeyimizin olması gerekir. Bazı hadiseler hafif olduğu için altından kalkılamayacak kadar derin yaralar açar. Bu nedenle bir memleketin sorunlarını algılayabilmek iki insanın arasındaki ilişkileri çözümlemekten daha da basit olabilir. Neden? Bu da kültürel yetkinliğin ve donanımın niteliğiyle ilgilidir. Her sosyal olguyu derin tahlillerle izah etme yanılgısına düşmemek gerekir. Türk modernleşmesi, Türklerin kurtuluşunun hayli çetrefilli olacağı yargısıyla hareket etti. Çünkü Türklerin kurtuluşunu batılılaşmayla eşitledi. Bu eşitleme işinde bakıldı ki, İslam hep dengeyi bozan taraf oluyordu. Basit işleri ağırlaştırdıkça içinden çıkılmaz sorunlara gark olduk. Peki kurtuluş o kadar kolay mıydı? Nereden bakıyoruz ki, ne söyleyeceğiz?

Termodinamiğin ikinci kanununa göre fiziksel denklemlerde geri döndürülemez olaylar vardır. Yani enerji bir kere nesneden çıktıktan sonra tekrar aynı yere geri dönmeyebilir. Modernleşme tarihimiz, batılı fennin Türklere uyarlanma çabasıyla geçti. Pozitif bilimlerin bizim bünyeye uyum sağlayıp sağlayamayacağını tartıştık. Pozitif bilimleri değil ama bunun kültürüyle ünsiyet bağı kurduğumuz kesin. Fen kanunlarının toplumsal yapıda bir karşılığı olabilir mi? Termodinamiğin ikinci kanunu her ne kadar enerjinin çıktığı yere geri dönemeyeceğini söylese bile, Cumhuriyet yönetimi gösterdi ki, İslâm bu milletin gündeminden ne kadar çıkartılırsa çıkartılsın serbest bırakıldığı anda hemen geri dönebiliyor. Demek ki enerjinin niteliği önemli. Nereden bakıyoruz? Soru hala muallakta.

Mezkûr kanun eğer der enerji artırımına gidilmezse evrende entropi artar. Düzensizlik, kaos ve sonunda evrenin iflası. Birbiriyle uyumsuz şeyleri bir kaptan toplamak da bu entropiyi artırır ve pek de rasyonel bulunmaz. Sonuçta termodinamiğin yasalarının Türkiye laboratuvarında sık sık denendiğine şahit oluruz. Türkiye laboratuvarında, olmayacak yorumlardan, olmayacak tezlerden olgun meyveler üretmek için çabalayıp duruyoruz. Zorlama dememek lazım buna.

Modernite, Anadolu topraklarında olmayacağı oldurmak için yani kifayeti kanıtlamak için çabalayıp duruyor. Bizim yardımımızla neticeye ulaşacak gibi de gözüküyor. Çünkü biz hiç olmadığı kadar dengesiz aşırılıklar

içinde yaşıyoruz. Toplumumuz, dışarıdan bakıldığı zaman bile kendisinden beklenmeyecek bireylerin, dengesini yitirmiş aşırı talepler ürettiği bir "had-dini bilmezler" ülkesi haline gelmiş. Böyle durumları, en iyi sosyal bilimlerin çalışmalarından takip edebiliriz.

Böyle bir görüntü var mı? Edebiyat cephesinden en azından bireylerin bu taleplerini okumamız gerekmez mi? Belirtilen fonksiyon tam olarak yerine getirilemese bile bunun örneklerine rastlamıyor değiliz.

Kamusal hayatın en ayyuka çıktığı zaman diliminde yaşıyoruz. Mahrem hayatımızın afişe edildiği bir çağda kimse kimsenin gizlisi saklısının kalmasının rahatlığı ve pervasızlığını yaşıyor. Günah için bir gerekçe oluşturmaya da gerek kalmamış artık. Buna normalleştirme ya da meşrulaştırma bile demek oldukça "ağır" yorum olur. Anadolu coğrafyasında yaşayanlar için çıkış yolu günaha daha fazla sarılmaktan geçiyor. İleri gitmek, aşırılığı ölçsüzleştirmek, ahlâk yargılarını örtmek gündelik yaşam felsefesi haline geldiğinden olacak, sadeliği tercih eden az sayıdaki insan aşağılanı hale gelmiş.

"Aşırı İddia"dan "Kendi" Olmaya

Edebiyatımızın bize en büyük hayrı bu olsa gerek. "Kendini", hakiki olanı dinlemeye muktedir kişilerin yaşayabildiğini gözlemliyoruz edebiyat sayesinde.

Derinlikli tahliller yaparak toplumu çözümleme gayreti içinde olanlar, Türklerin özellikle 80'li yıllardan sonra iddia sahibi olmaktan çıktığını söylerler. Yani ölmeye değer bir dünya görüşünü üzerlerinden attıklarını. Oysa ki bu dönem Türklerin iddiasızlık değil aşırı iddialı hale gelmeleri, tam tersine yürüyen sistem içinde kendilerine yer açmak için ölmeyi bile göze aldıklarını gösteriyor. Çağı anlatmak için kullanılan imaj, gösterge, kurgu kavramları bu pervasız iddiayı karşılayacak gibi görünmüyor.

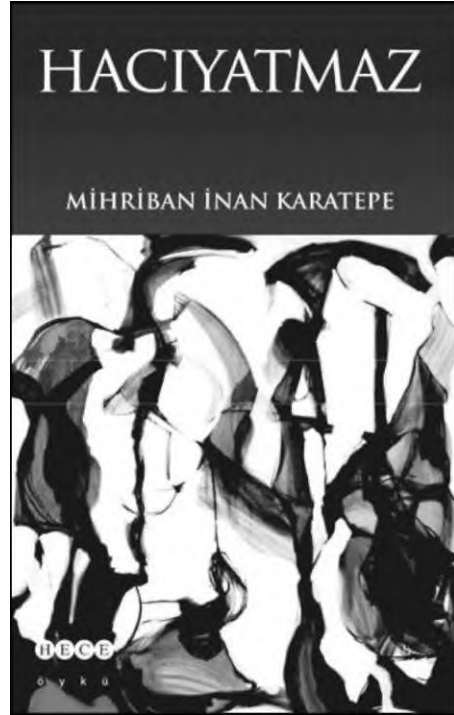
Mihriban İnan Karatepe'nin Hacıyatmaz da anlattığı kişiler ve olaylar bize Türkiye gerçekliğinin hiç de o derece girift olmadığını gösterir. Bu bakımdan toplumsal olayları çözümlerken, başı ve sonu birbirinden kopmuş tahliller yapmanın gereksiz olduğunu da... Çünkü aşırılığın, imajın ve iddianın karşısında basitliğin, sadeliğin ve normalliğin "var olabildiğini" göstermekle öykü bir anlamda işlevini yerine getirmiştir. Bu sebeple Mihriban İnan'ın temaları ve kişileri iddiasızlığın iddiasını kendinde gösterir. Dolayısıyla keşmekeş içindeki bir hayattan sade yaşamlar temayüz eder. Kimi zaman doğallıkla kendini gösteren yaşamlar, kimi zaman da küçük dünyaları içinde özel hayatın ne kadar derinlikli olabildiğini işaretler.

Mihriban İnan Karatepe Hacıyatmaz'da yalnızca hayat hikâyeleri üzerinde durmaz. İnsan ilişkileri, kadın - erkek arasındaki sorunlar gündelik hayatın işleyişi içerisinde dile getirilir. Bunda kadın bakış açısından erkeği tanım-

lama her ne kadar öne çıksa bile bu çoğu çiftin artık sorun kabul etmediği bir durumu yansıtır: "Yemek seçer misin, diye sormuştu. Seçmem, demişti. Ama seçiyor. Annesigildegiz. İştahla çorbasını kaşıkıyor. Çorbanın içinde yüzüp duran yeşilbiberleri görmedi. Soğanlar bile belli. Ama dolu dolu götürüyor kaşığı ağzına. Biberleri kaşığın ucuyla seçip seçip kenara koymuyor. Nohudun salçasını, yağını iyi ayarlayamamışlar, tuzu da eksik... Ama o beğeniyor. Ben onun damak tadını bile değiştirememiştim. Burnumun ucuna kadar gelen ağlamamı tutuyorum. Ona şekil veren çoktan vermiş şimdiye kadar." (Koyunbaba Köprüsü) Hayatın çeşitli saldırılarına karşı ilgi, sevgi ve şefkat en çok güller bekliyor anlatıcı.

İnsan ilişkilerine yansıyan ve kabalıkla kendini belli eden kültürün, ifsat edici bir tarafı da var. Modern hayat tekdüze bir yaşamı, sükûneti korunmuş bir hayatı gündemimizden çıkarmamızı istiyor. Zihnimizin / kalbimizin bir yanı hakikatle birlikte atıyor—sa diğer yanı muhakkak dünyevi ilgileri paylaşıyor. Bu yalnızca gündelik yaşamımızı değil, ibadetlerimizi de etkiliyor. Nefs bağlamında namazımızın formel yönünü öne çıkaran Karatepe, Hacıyatmaz imgesiyle çıkmazı gösterir. Çünkü namaz Allah'la irtibatı; dünyadan belli bir zaman çıkmayı getirdiği için içinde huzuru ve sükûneti de barındırır. Ancak modern hayatta namaz bile gerçek bağlamında bir ibadet olarak ifa edilemiyor. Çünkü modernitenin yüklediği düflünce, sorumluluk ve meflgüliyetler, dünyadan bir an olsun uzaklaşmayı, namazı safiyeti içerisinde eda etmeyi engelleyebilmektedir.

"Rükua eğildiğinde gözleri yana kaydı. Yatak odasıındaydı. Aynada yansımasını ister istemez görür gibi oluyordu. Biraz kilo mu almıştı bu günlerde? Yürümek lazımdı. Üç kez subhane rabbiyel—ala, dedi. Say ki sırat köprüsündeyim belim iki büküm. Sırat köprüsü diye bir fley var mı? Varsa dünyada mı? Herkesin atefle sunulması belki de sıratı geçmek demektir. Atefl kimini yakar, kimi üstünden atlar geçer... fleytanın yüzüne yüzüne tükürmeliyim. Yan tarafta ayna var, tükürürken bak. Sırat köprüsü elbet var. Kâfirliğin lüzumu yok. Subhane rabbiyel—Ala. Tam üç defa. Gerçi bir kez desem de olur. Diğer ikisi nasıl olsa sünnet. Yoksa hepsi mi sünnet? Birini dedik zaten canım." Modern insan mantığa bürün-

H E C E Ö Y K Ü

dürmeyi çok iyi becerebildiği gibi, zorunlulukların dışındakileri gündemden çıkarmayı da başarabiliyor. Ahlaki ve toplumsal yöndeki her türlü sorumluluğun yalnız zorunlu olanlarını yapıyoruz. Geri kalanlarını ise çeşitli gerekçelerle gündemimizden çıkarıyoruz. Bu bizdeki safiyetin iyice zedelendiğini gösteriyor. Çünkü safiyet ortadan kalktıkça bahaneler peşi sıra geliyor.

Son dönem öykülerinde bilhassa kadın öykücülerin yazdıklarında çocukluk öne çıkıyor. Kendi hayatlarından olduğu gibi başkalarının hayatlarından devşirilen çocukluğa dair eylemler, duygular ve korkular gayet sahici bir biçimde anlatılıyor. Mihriban İnan Karatepe de ne kadar haylazlık yapsalar bile çocukluğun kendisinde bulunan safiyeti, anlatmadan edemiyor. Çünkü kirlenmişliği aşabilme bir anlamda otantik olmaya bağlıdır. Bunun da çaresi sahici davranmakta yatar. Özellikle son dönemlerde çocukluk ve kır, insan varlığının "kendini" gösterebilmesinin temeli haline geldi. Modern hayattaki namazın aksine bu dünyalardaki her şey lezzetli: "O gün Döndü teyzenin geniş balkonunda çift sarılı yumurta yedik. Söylemese anlamazdık. Yumurtanın sarılarını top top bırakmamış. Karışık ama kalabalık ve kabarık bir görüntüyü, neşeyle, getirdi koydu önümüze. Tereyağına ekmek bandık. Pek nefisti. Parmaklarımız kızgın tavaya değdikçe cız etti. Hayatımın en güzel yemeğiydi." (Çift Sarılı Yumurta)

Allah'a Teşekkür Edilen Çağ

Allah'a, verdiği nimetler karşısında "teşekkür etmek" modern kültürün içindeki Müslümanlar için normaldir. Çünkü Müslümanların davranışlarını tartarken kullandıkları süzgeç İslam'dan oluşmuyor çoğu zaman. Kaldı ki karı kocanın çalıştığı çocuğun yuvaya gittiği bir kültürde, kazanımlar şükredilecek değil teşekkür edilecek bir konumdadır. Zira kazanımlarda "rahmet" kadar, insanların cüzi iradelerinin de, çalışmalarının da yani birey olarak varlıklarının da bir payı vardır. Mihriban İnan "Ben yanında yokken" de hem bir annenin ev ve iş hayatından kesitler sunarken, hem de annelik fonksiyonunu aktarır. Yuvadın gelen çocuğuna bir tokat attığı için sabaha kadar uyuyamayan anne, hatayı kendinde bulurken çözümü kişisel gelişim kitaplarında arar. Gerçi anne okuyup üflemesi gerektiğinin de farkındadır ama (hem modern / postmodern bir tavır hem de sonuna kadar geleneksel!) illa ki kendini dizginlemesi "ilimsel bilimsel" olmalıdır. Öyküde Karatepe, yapıp ettikleri günümüzün şartlarıyla örtüşen bir anne portresi çıkarsa bile "annelik" olgusunda ki o değişmez unsuru da gözlerden kaçırmıyor: "Derin derin nefes alış verişlerini dinledi. Bu inip kalkan göğsü, atıp duran minik kalbi durmasıydı. Bu kadar yakınında, yanı başında olsa da vadesi dolunca hiçbir şeye müdahale edilemezdi, biliyordu. Soğuk gecelerde defalarca kalkıp üstünü örterken onu toprakların altına nasıl koyup gelirdi?"

H E C E Ö Y K Ü

Türkiye'de yaşayanlar olarak şurası kesin ki her gün biraz daha irtifa kaybediyoruz. Bunda kimsenin kendini geri çekecek bir durumu yok. Bu toprakların ruhunu bir yük olarak kabul eden insan portresiyle karşı karşıyayız. Böyle olunca bizden her gün bir daha geri gelmemecesine biraz daha enerji çıkıyor. Çünkü Allah'a teşekkür eden bir kültür üretmeyi başardık. Hassasiyetler çok kısa bir zaman içerisinde meşrulaşabiliyor. "Günahtır, gâvur icadı, hiç eve sokmamak lazım, bu açıklık, küfür, zina hep bununla evimize kadar girdi." (Su bidonları) yaklaşımı çok kısa bir süre önce zihinlerimizi kurcalar, ev içinde bile tesettüre riayet etmeye yeltenir, robadan kesimli içine neredeyse iki kişi daha alacak kadar geniş bir pardösü giyerken, bu hassasiyetin gündemden çıkarıldığı gözleniyor.

Mihriban İnan Karatepe üslubuyla birlikte aslında son derece önemli mevzuları gayet naif geçişlerle anlatmayı deniyor. Sorunları çetrefilli izahlarla değil fakat yalnızca göstererek, sezdirerek ve yaşatarak vermeye gayret ediyor. "Sırada" öyküsünde kaybettiğimiz değer yargılarımızın ne derece olduğunun altını çizerek, bunların aslında bir zamanlar ne kadar vazgeçilmez sıklette olduğunun da altını çiziyor. Öyküdeki anlatıcı, yalnız hevesle değil keyifle ve sorumluluk bilinciyle giydiği ilk çarşafı anlatırken, bunun varoluşsal bir zorunluluk halini aldığını ifade eder. Anlatıcının sonradan söylediği sözler, Türkiye'nin son onbeş yılındaki baş döndürücü değişimi, Müslümanların savundukları değerlerden bir çırpıda vazgeçişlerini göstermesi bakımından önemlidir: "Her şey gibi bu da geldi geçti. Sonra üniversite sevdasına çarşafı çıkardı, pardösü giyindi, zaten epey hevesini almış hatta sıkılmıştı. Siyah çarşafının anısına siyah eşarp takmayı adet edinmişti yalnız. O büyülü havandan eser kalmadı, dedi arkadaşları. Kalmasın, dedi umarsızca... Kendini okumaya verdi."

Hayatın acımasızlığını anlatırken Mihriban İnan yine kendine has munis üslubunu korur ve bunun normal bir süreç olduğu yaklaşımını getirir. Bu bakımdan çığırkan, abartılı, aşırı üslup örüntülü hikâyeler anlatmaz. Toplumsal yapımızı, sorunlarımızı, kendimizi ifade tarzını girift hale getirmeden de izah etmenin, bu hercümerç içerisinde varlığı yumuşatacak bir tarzın doğabileceğinin göstergesidir Hacıyatmaz. Yazının başında nereden bakmamız gerektiğini sormuştuk. Çünkü bu toplumdaki enerji bir daha geri dönecekti. O zaman bu toprakların sesi nereden çıkacaktı?

Bu Toprakların Ruhu: Secdeye Kapanmak

Hacıyatmaz'daki öykülerde (ve günümüzde yazılan başka kitaplarda olduğu gibi) gördük ki hayat yaşanan gerçekliğin zıttını doğurabilme kapasitesine sahiptir. Günah ne kadar meşrulaşırsa, günahtan imtina eden cemaatler, aşırılık ne derece ayyuka çıkarsa sadeliği şiar edinmiş kişi sayısı artacaktır. Bu da doğanın, yaratılışın önemli kanunlarından birisidir.

H E C E Ö Y K Ü

Hacıyatmaz'daki Uç Uç hikâyesi hayatın acımasız şartlarının hükmünü yürüttüğünü vurgularken, bunun olağan bir süreç olduğuna da vurgu yapar. Güzellikler içinde var olmak kadar, çeşitli tuzaklara yakalanmakta bu dünya—da olmanın bir getirisi: "Kendimi gökyüzünün engin maviliğinde yapayal—nız hissettim. İçime birden derin bir acı düştü. Yükseldim. Gözlerim etrafta onu arıyordu. Yüksek dalların, yeni çıkan filizlerine kondum. Ağaçlar arasın—da dolandım durdum. Çiçeklerin taç yapraklarını araladım. Gözyaşlarını akı—yordu ve rüzgâr damlaları alıp uçuruyordu. Yanım sıra iki yol oluyordu göz—yaşlarım... tekrar güneşe doğru yükselmek için bir hamle yapmamla yüzü—me, gözüme yapışan, kanatlarımı saran, minik siyah ayaklarıma dolanan bir ağa sarılıp kalmam bir oldu."

Günaha ve isyana teşne bir yaşam algısı içerisinde yaşıyoruz. Elimizdeki ölçekler arasında "Allah'ın dileyip dilememesi", O'nun hoşuna gidip gitme—yeceği kaygısından uzağız. Seküler bir hayat içinde olmak kadar, irademizi bu durumun aleyhinde şekillendirmeme tercihimiz de kaygısızlığımızda etki—li. Mihriban İnan Karatepe'nin "Ağzı Bir Yayık Ayrar Alır" hikâyesinde gösterdiği gibi insan varlığı "Yaratıcı"sından bağımsız kalamaz. Ondan ba—ğımsız hale geldiği durumlar yalnız isyanın en yükseğe çıktığı hallerdir. An—cak kişi oğlu zor duruma düştüğünde, acziyetinin farkına vardığında bireysel yetkenin, özgürlüğün bir anlam ifade etmediğini görür. Hikâyenin anlatıcısı normal bir günde tüm vücudunun bir anda kilitlenmesiyle içine düştüğü du—rumu anlatır. Kimden yardım vardır; eşinden, çocuklarından... Ya da çalış—ma hayatı içerisinde bir fonksiyon icra eden kendi benliğinden mi? Hayır, di—yor Karatepe, "bu dünyada" yardımcımız yalnızca Allah'tır. Anlatıcı tüm ad—reslerden eli boş dönünce aslına rücu ediyor: "Dua etmek istedim. Kapına geldim. Haşmetinden tir tir titriyordum. Dilim uzun, başışla, dedim. Yeri gö—ğü imar edensin / Ya ecrimi pür nur / Ya dört başımı mamur et / Ne olur af—fet, dedim. / Sesim bana döndü, bir kement olup boynuma dolandı, uçsuz bu—caksız bir alemde, çılgık çılgığa, savruldu ha savruldu."

Fizik yasalarına göre şeylerden çıkan enerji, olaylar bir daha geri döndü—rülemez. Toplamlar modern yöntemler içerisinde ve derin metodolojilerle izah edildiğinde bir anlam ifade eder. Modernite bize bunun en geçerli yol ol—duğunu savunuyor. Ancak çözüme kavuşmak bu toprakların ruhunu içinde duyanlar için o kadar da zor değildir. Dua etmek tüm dünyevi yasaları alt üst etmeye yetip de artıyor bile.ö

H E C E Ö Y K Ü

ZEYNEP HİCRET

HACİYATMAZ: DAMITILMIŞ ÖYKÜLER

Mihriban İnan Karatepe'nin ikinci öykü kitabı: Hacıyatmaz. Kapağını açıyor-sunuz. İlk öykü ilk sarış, ilk kollayış. Dokunuyor size satır satır, bakıyor ki kapılarınız açık ve giriyor harfler usul usul, kelimeler, paragraflar ve Hacıyatmaz'ın kahramanları. İsterseniz en sondan başlayın, son hikâyeyle bu kitabın kahramanı olun siz de. 'Kahraman' gibi sorun kendinize: Ben Hacıyatmaz'ın acaba nesiyim? Ben Hacıyatmaz'da hangi satırda, hangi başlıkta, hangi kapanış-tayım. Ben de 'Emanet'in ağzı kıvılcım dolu sobası mıyım acaba? Benim de top-rağa emanet ettiğim birileri var mı? Onların ne halde olduklarını bilebildim mi? Kalbime dolan hınçlarla, uzun günlerin ve gecelerin eşliğinde öyle ümitsizliğe dü-şerek bekleyebildim mi? İçimi aydınlatmak isteyen birinin ardından güle güle de-sem de, yine de sıkışıp kaldı mı kalbim ve göz pınarlarım dolu muydu her uğur-layışlardan sonra. Benim de mezarını aradığım biri var mıydı, gözlerimin ağla-maktan küçülmelerine sebep olan biri. Mezar başlarında Mushaf elimde okuma-ya başladığım, omuzlarımı giderek çöktürenim, sesimi kısıtıranım oldu mu? Ya da cenazesine yetişemediğim bir yakınım, son yolculuklarında uğurlayamadıkla-rım, arkalarından okumayı mecbur hissettiklerim, yattıkları yeri çiçeklerle dona-tarak borcumu ifa ettiğimi düşündüklerim? Ben de süzer miydim hülyalı bakış-larla x ve y'leri. Benim de üstüm başım, kaçamak bir aşkın itirafçısı olarak zam-bak kokar mıydı? Derslere geç kalır mıyım sırf bu yüzden? Ya da nasılsa bir gün uzarız diye mesele olmaktan çıkar mıydı yârimin kısa boyu? Ya sonra rengim, o nasıldı? Bir uğur böceği olsaydım benim de uğurum rengimde mi saklı olacaktı?

Senin yerine başka bir renkli uğur böceğiyle yuva kursaydım keşke. Senin-le uğurum kaçtı.

Kırgın, çok kırgın ve üzgünüm eve döndüğünde, inşallah dönersin, bir da-ha yavrularımızın önünde tartışmayalım. Belki şimdi bir şey anlamadılar ama onlar da büyüyecekler ve babalarının bu hırçın çıkışlarına çok üzülecekler.

'Ağzı bir yayık ayran alır' tıpkı olanlar gibi ben de yürümekte zorlanı-r mıydım bir gün. Bir gün ne olup kaldığımı bilmeyenlerim olacak mıydı benim de? Bir tabak peyniri, iltifat görmeyeceğini bilerek, masaya bırakırken, mut-fakta oyalanırken, düşüp kalsam, haberimi iletecek birileri olacak mı başu-cumda? Bu kısacık denilen anlarda, bu, 'bana kalsa bir şey sığamaz' dedikle-ri zaman dilimlerinde, ölümü bütün heybeti ve dehşetiyle gördüğümde, ben de binlerce voltluk elektrik akımına uğrayacak mıydım?

H E C E Ö Y K Ü

Ölüm, film şeridi gibi gözlerimin önünden kayıp geçerdi, boğazımdan aşağı kopkoyu katranlar akıtırlardı, yanardım, biri arkamdan itelerdi de acaba deliler gibi koşar mıydım istediğim yönlere, aciz oluşum ve kendimi fakir hissedişim yakamı bırakır mıydı o saatlerde, şöyle der miydim:

*Yeri göğü imar edensin
Ya ecrimi pür nur
Ya dört başımı mamur et
Ne olur affet*

Her öykü sanki büyük bir davetin güzide ikramı gibi ağza ilk alınıştan itibaren damakta hoş tat bırakıyor. Ufak nüanslarla okuyucuya kendi günlük telaşlarını anımsatıyor hafif bir tebessümle. Bu sühnet *'Hacıyatmaz'*ı sevimli ve kendi halinde kılıyor.

'Sırada' yalnız ve kendi varlığını ispatlamaya muhtaç biri var şimdi:

Dünya semasında pırıl parladığını gördüğü sema yıldızların gelecekte çirkin suratlı olduklarını ve her an rotalarını değiştirip dünyaya çarpabilecek ürkünç taşlar olduğunu düşünemez miydi? Apansız anılara tutulmuşken bu yaptığı da neydi? Savunma mı? Haline gülmesin de ne yapsın şimdi. Siyahın bile her zaman siyah olmadığını bilebilir miydi peki? İki siyah arasında ton farkını ayırt edebildi mi ki ömrü boyunca? Armudun sapını, üzümün çöpünü umursamadan yapabilir miydi? Onun da kendini bir yıldıza mı yoksa yüzeyi oyuk bir aya benzettiği oldu mu? Yoksa her şey bitti gitti, hayat devam ediyor, diyebilir miydi? O da korkusunu içinden atarak, korkusunu yenerek, korkusuz kalarak, kalbi infilak etmeden, nabızı aynı seyir üzerinde, kolu uyuşmadan, midesi ayağa fırlamadan korkusunu yok edebilir miydi?

Ne başını eğseydi *'İrdık'* gibi hayat önünde ne de burnunu dikseydi. Bu geçip gidiyesi dünyadan el etmeden, sessizce çekip gidebilseydi. Bir paltosu olsaydı geridekilerin hatırlayacağı, bir de o hikmetli sözleri.

Kibir adamı öldürürdü. Büyüklük taslayan şükretmezdi. fiükürsüzün ekmeği yenmez, elinden bir bardak su içilmezdi. Ruz-i mahşerde üryan, darı bekada yalnız ve yurtsuz kalırdı. işimiz çok, vaktimiz azdı. Dünya dediğin üç gündü; biri kâr, ikisi zarardı. Bu dünyada bî-karar olanın öbür dünyada iki yakası bir araya gelmezdi.

Dünya bir eğleşme yeriydi.

Sonra herkes için akşam olurdu. Ahmet Haşim'in kızıl tülleri ufuk çizgisinden içeri çekilir. Sarsıla sarsıla ağlamak gelir miydi içinden? Vakit edalar içi yeterli miydi?

Başından aşağı eritilmiş maden akıtsalar, ayaklarının altına kızgın sac sürseler, hamur gibi birden kabarsa parmakları, nokta nokta yansa tabanla-

rı, üstünde duramasa, zıplayıp dursa... Hepsinden daha acı, güneş battı ve namazı bitiremedi.

Onun da bütün mazlumlara için dili kımıldar mı? Ellerini kaldırır mı herkes için? Yaralı bir gülüşle çekip gitmek düşmezdi belki payına. Yüzüne bakılamayacak kadar değersiz bulunur muydu o da? Ne yapmalı?

işte tam şimdi bir baraj yıkılmalı ve coşkun sular onu alıp götürmeli. Ya da çatır çatır yarılmalı asfalt, sular fişkırmak. Sonra dolmuş suda çalkanan bir gemi gibi sağa sola sallanmaya başlamalı.

Hep suyla ilgili şeyler düşünüyordu kendini cezalandırmak istediğinde? Neden, yoksa pis miydi?

Bu olsa olsa düz bir çizgi eder. Yollar ne kadar inişli çıkışlı da olsa menzile varmış görünür. Ama tık ta yoktur. Elini kalbine koysa, eli belki kalkar, belki bir şey duyar, içinde fıkır fıkır alyuvarları ve akyuvarları yuvarlanıp durur.

'Hacıyatmaz' işte böyle bir kitap. İçindeki her bir satır insansı hassasiyetleri barındırmakta. Kitaba önyak olan öykü (Hacıyatmaz) ise tam bir ibretlik. İçinde neler yok ki. İnsanoğlunun inanırken bile eksik etmediği gelgitleri, şüpheleri, soruları yakasını en yakınî anda bile bırakmıyor. Nefis denilenin davetleri pek nefis! Altından kalkamazsın. Yat hacı yatmaz yat.

Mihriban İnan Karatepe'nin bu yirmi iki öyküsü tam kıvamında leziz yemeklere benziyor. Yıllarca tadı unutulmayan ve her sohbetle hatırlanacak olan o nefis yemekler gibi, el becerisinin farkındalığıyla yüzü güleç ve cesurca bir aşçının elinden sunuluyor biz lezzet arayışçılara.

Her sofrada kabından taşan ve baharatı fazla olan yemekler olabileceğini -'Su Bidonları'- göz önünde bulundurarak biz de ustasına ellerinize ve yüreğinize sağlık diyoruz. &

MİHRİBAN İNAN KARATEPE

MASADAKİLER

Okurda heyecan ve merak uyandıracak bir cümlem vardı. Cümlelerin yazılı olduğu kâğıdı önemsenmedim ve bu yüzden özenle saklamadım. İnsanın gitmek istemediği bir randevuyu unutmaması gibi bir durumdu. Heyecansız, cansız, tatsız-tuzsuz da olsa bir yerden başlamak lazım...

Masaya bakalım: Oval bir masa bu... Oturma düzeni söz konusu olduğunda âdâb-ı muaşeret hakkında bildiğim sadece şu: Ev sahibi hanım ve bey masanın iki başına otururlar. Diğerlerini nasıl oturtmak lazım, bir düşünelim. İnsanlar ayakta bekliyor. Herkes masanın etrafına sıralanmış bir davet mi var nedir? Önce insanların yüzlerine bakalım. Sonra üstlerine başlarına...

Birinci kadın: Neden birinci olduğunu bilmiyorum. Masanın sağında mı solunda mı oturuyor, en yaşlısı mı, en ağır topu mu misafirlerin, bilemem. Bu 'bilemem' henüz karar vermedim anlamında elbet kör değilim. Kendisini - ilerleyen satırlarda yok tam da şimdi- dul ve ellili yaşlarını süren olgun bir hanım olarak masanın duvar tarafına ev sahibi beyin soluna oturtuyorum.

Orası iyi, sen oradan hiç kalkma. Kapıdan giren çıkanı görürsün, cam açık, arada cereyan olur sana gelmez. Üşümeyeceğin için omuzlarından ikide bir kayan şalını da tümüyle indirebilirsin. Elbisenin zarif omuz başları ve dantelâlı yakası da görünmüş olur. Bu yaştan sonra şık giyinmişim neyime, dedin önce ama kendine saygından en başta, sonra ele güne karşı ayıp olmasın diye albenili olmasa da şık olmayı becerdin. Gerçi dul kadın kısmı pek süslenip püslenmez ama sen bilirsin... Senin tam karşına yirmi küsur senedir tanıdığın emekli astsubayı ve hemen onun sağına hanımını oturtuyorum. ikisinin de hareketleri ağırlaşmış. Sittin senedir bu tip davetlere katılıp duruyorlar. Onlar için sıradan bir akşam bu. Öyle sanıyorlar. Hâlbuki kadın bir-razdan kalp spazmı geçirecek. Gerçi kadın ölürse ilerleyen günlerde sen bu adamla evlensen ne olur, evlenmesen ne olur? Ya üç sene yaşar bu ya beş sene. Nefes almakta güçlük çekiyor baksana. O yüzden pek samimi olma.

(Birinci kadını anlatırken iki kişiyi daha tanıtmış olduk ohh... Yalnız bir gerilim olsun diye illa birini öldürmek mi lazım bilmiyorum. Tam herkes uykuya dalmış, yaşadığın coğrafya güneşe sırtını dönmüşken ışığı yakıyor ve gözkapaklarına inat aydınlığa boğuyorsun kendini. Işığa tutkunluğundan yazıp duruyorsun. Dışardan bakınca, gözleri parlayan tek ev seninki sokak boyunca. O halde satırlar boyunca karanlığı sündürüp durmamalısın ki içimiz

H E C E Ö Y K Ü

kararmasın. Son moda tabirle negatif elektrik yayarsın o zaman. Okuru top-raklamak lazım.)

Gelelim dördüncüye. (Yalnız burada teknik bir hata var, değinmeden geçemeyeceğim. Şimdi davetlileri tanıtmaya başlarken 'birinci kadın' diye başladık. Ben sandım ki önce kadınları ardından erkekleri kendi arasında sıralayacağız. Oysa araya ev sahibi beyi ve emekli astsubayı da katıverdik. Hem en baştan masaya bakıyor idiysek oturma düzenine göre kadın erkek ayırt etmeksizin bir bir saymalı değil miydik? Tamam kadınlar baş tacımızdır, her biri bir melektir ama şimdi pozitif ayrımcılığın hiç sırası değil.)

Dördüncü diyorduk, arada kaynamasın; zayıf, çelimsiz bir adamdı... Der-gilerin kültür-sanat *sayfalarına, gazetelerin okur kürsülerine bir şeyler kara-layıp duruyordu.*

Yazdığı üç-beş parça şeyi koyduğu deri çantayı oturduğu sandalyenin dibine bırakmıştı. Adet olduğu üzere paltosunu vestiyere bırakmış, önemli ev-rak taşıyan bir memur hassasiyetiyle nerdeyse çantayı kucağında tutarak sa-lona girmişti. Şimdi bu kadın can çekişirken kusar ya da ağzından burnundan kan fışkırırsa çantasına da sıçrar diye endişe etti. Kimse masanın altına eği-lip bakmıyordu ama gizli bir emeli olan herkes gibi yapmacık bir gülümse-meyi yapııştırıp yüzüne aynı anda bir ayağıyla çantayı ev sahibi beyin sandal-yesinin ayaklarına doğru itiverdi.

Beşinci: Son sınıf üniversite öğrencisiydi. Hayat kaygısı yeni yeni belle-ğini sarmıştı. Meydanlarda bağırıp durmaktan hep takıntılı sınıf atlamış şim-di canhıraş rampa çıkar gibi alttan bir yığın dersle mezun olmaya çalışıyor-du. Ev oldukça sıcak, sandalyeler de pek rahat geldi. Boğazlı kazağı bunalt-mıştı, yakasını çekiştirerek neden bir gömlek giymedim ki herkese de ayıp oldu, diye aklından geçirdi.

(İyi, güzel... Anlaşılan her kesimden insan var bu masada. Ne yaşları tu-tuyor bunların ne başları... Bir apartman komşusu mu bunlar ki böyle denk düştüler bir masanın etrafına? Bir iftar sofrası mı bu, sıradan bir akşam ye-meği mi, o da belli değil. Bir Amerikan filmi olsaydı ya bir yerden Amerikan bayrağı dalgalanır ya bir kilise çanı öter ya aktörlerden birinin ayağına kola şişesi yuvarlanırdı. Şu haliyle bakınca bu insanların dini, imanı, milliyeti hakkında hiçbir fikir edinmek mümkün değil.)

Birazdan astsubay emeklisinin eşi öğürececek, kusamayacak, sağ kolu par-maklarına kadar uyuşacak, kendini yerlere atacak... *Üniversite öğrencisi bo-ğazına bir şey kaçtı sanıp ağzını zorla açıp kontrol edecek, sırtını pat patla-yacak, herkes şaşkınlık ve korku içinde ne yapacağını bilemeyecek falan fi-lan. Kimsenin böyle bir manzarayı seyre gelmediği ortada... Yensin, içilsin, hoş sohbetler edilsin. Herkes memnun evine uğurlansın, ev sahibinin de yo-rulduğuna değsin.*

(Bütün bunları biliyorsun. O halde ne demeye çantana koydun o gazete parçasını? Nasıl olsa akşamınız zehir olacak bari böyle mi olsun, diyorsun? Elini çabuk tut o zaman, kadın ekmek sepetini yarılamadan ne yapacaksan yap.)

Dördüncü eğildi, çantasını aldı. Kayıp giden zaman içinde çok sabırlı bir avcı gibi sanki bu anı kollamıştı. Ev sahibi bey durumdan habersiz, işkillendi. Bayanlar masanın altına giren bu kafadan sakınarak, şaşkınlıkla derhal eteklerini topladılar, oturushlarını düzelttiler.

Yüzü kızarak masanın altından çıktı. Çantasının bir ucunu göstererek nedenini ifade etmek istedi. Bir tepki gelmeden hemen çantayı açtı ve içinden katlanmış bir gazete parçası çıkardı. Masadakiler şaşkınlıkla onu izliyordu. Gazeteyi açarak, masanın üzerine yaydı. Masadakiler başlarını öne çekerek manşete ve altındaki resme, ne şimdi bu, dercesine ilgisiz gözlerle baktılar. Astsubay emeklisinin zaten karnı iyice acıkmış, kan şekeri düşmeye başlamıştı. *Baktığını bu yüzden pek seçemedi. Hanımı daha servis başlamadığı halde ekmek sepetinden bir ekmek almış ufak ufak tırtıklıyor, anlaşılan sonunu topluyordu. Görmezden geldi.*

Anlamalarını bekledi. Bir şey söylemelerini...

Ellili yaşlarını süren dul hanım, beyaz peçeteli, beyaz porselenli bu masanın ortasına yayılan gazete parçasını çok münasebetsizce ve görgüsüzce buldu. Ev sahibi bey, aşikâr manzarayı görmüş ancak içinden, ne yani birileri ölüyor diye biz de mi ölelim, diye geçiriyordu. Üniversite öğrencisi, biz daha dün mitingdeydik zaten sesimiz soluğumuz kısıldı, aç ayı oynamaz acıktık yahu, yemekler nerde kaldı, diyordu.

Yemek kokuları mutfaktan taşmış salona dolmuştu. Ev sahibi hanım, geciktik kusura bakmayın, diyerek telaşla salona girdi. Masaya yaklaşarak ki-me ait olduğunu sormaya bile gerek duymadan gazeteyi dertop edip kaldırdı ve servise başladı.

Size özel ekşili toygar çorbası pişirdim, bayılacaksınız vallahi, diyordu.

Çorbanın buğusu yükseliyor, ayrınlı unlu tadı şimdiden misafirlerin damaklarını sarıyordu.

(Eveet... Şimdi gönül rahatlığıyla kalemi elinden bırakabilirsin. Toplumsal mesaj da verildi. Vicdanın da rahat mı? Rahat. Haydi sana iyi geceler.)^

AYNALARDA YAZ

Sezer Ateş AYVAZ

Can Yayınları

1956 doğumlu yazar sosyoloji mezunudur. "Kadınlara Yönelik Periyodikler" konulu tezi ve "Türk Romanında Değişen Bir Paradigma: Politik Roman" konulu tezleri mevcuttur. Değişik türde eserler veren yazar ilk öykü dosyası "Bütün Oteller İstanbul Palas" ile ödül almıştır. 2000'de Yeryüzü Taksim adlı öykü kitabı yayınlanmıştır. Tamiris'in Gece Suçları adlı kitabı ile Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü almıştır. Daha önce 1988 yılında Afa yayınlarından çıkan Aynalarda Yaz adlı eseri Eylül 2008'de Can yayınları tarafından tekrar basılmıştır.

Esere baktığımızda insan'ı çırılçıplak görebiliyoruz. İnsanın basit halini, karmaşık halini, gelgitli, ikircikli halini apaçık görebiliyoruz. Eserin arka kapak yazısında "insanın yaşam karşısında duyduğu tedirginliği, değişim ve yenilenme isteğini derinlikli bir anlatımla ele alıyor." ifadesini okuyoruz.

Kitap on beş kısa öyküden oluşmaktadır. Öykülerin kısalığı kelimelerin son derece özenli bir şekilde seçilmesini beraberinde getirmiştir. Okur cümleler içinde boğulmaz. Yazar öykülerini olay üzerine değil, durumlar, hisler üzerine kurmuştur. Bu da okurun ağızında kekremsi bir tat bırakmaktadır. Zira yazarın hisleri sade bir şekilde sunması okuru kanırtmaktadır.

Çoğu öykü birinci tekil şahsın ağzından yazılmıştır. Ve yine bir çok öyküde öykü kelimeleri geçmektedir. Yani ki, hikâyelerin içinde "öykü" gerek teknik anlamda gerekse anlatı, masal anlamında yer almaktadır.

Öykü kişilerini ele aldığımızda çoğunlukla kadınların türlü hallerini görmekteyiz.

Hayattan beklentilerini, kendi seslerini bulmaya çalıştıklarını ve toplum içinde bir şekilde saklanmak zorundalığına karşı isyan edişlerini okumaktayız.

Öykülere yakından baktığımızda birkaç cümle ile şunları söyleyebiliriz:

İlk öykü *Melusine ya da Çılgın Aşk*: Bay B. O bir Yer adı arayıcısı ve de yalnız. Melusine mitolojiye göre bir su perisi, cumartesi günleri belden aşağısı yılanı dönüşen bir su perisi; Bay B'ye göre: Aşk.

Aynalarda Yaz: Geçmişle şimdiyi eş zamanlı anlatıyor. Öykünün yazarı aynı zamanda olayın kişisi. Bir çocuğun yengesine olan sevgisi. Bağlanma, terk ediliş ve hayal kırıklığı. Öykü kitabının neredeyse tamamına hakim olan duygular.

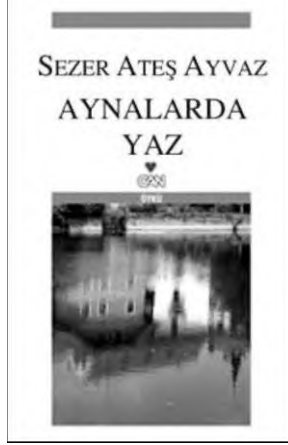
Parkamı Seviyorum: Artık öğrencilik günleri bitmiş, çalışan, evli bir adamın bir sabah işe giderken dolapta eski parkasını görmesiyle başlayan bir duygu: eskiye özlem, eskinin güzelliği, ona ulaşma isteği fakat imkansızlığın gerçekliği. Çünkü geçmiş geçmiştir ve dönmek im-

kansızdır. Bugünün yaşattığı bir mutsuzluk olmasa da birkaç yıl evvelin heyecanına dönme çabası ve fakat büyümüşlük, çaresizlik.

Bütün Oteller İstanbul Palas: Küçük bir kız çocuğunun azımsanmayacak farkındalığı. Hayatı, hayattaki gelgitleri, mutsuzluğu algılayışı.

Kozmos ve Kaos: Günümüz insanının öyküsü. Adı geçmeyen, kara kutu olarak anılan bir nesnenin hayatımız girişi, onu ele geçişi, bizi bağımlı hale getirişi ve de bırakmaya yelteneni sosyal yaşamda hiçleştirip, görünmez kılışı. İnsanın kendi görünmez yanlarını bile isteye görünür kılması ve aslında yok oluş olmasına rağmen bunu var oluşa dönüştürmesi. Buna mecbur kalması.

Fortuna: Kör talih. Yalnızlık. İnsanın kendine yabancılaşması.

Yolculuk: Gitmekle gitmemek arası. İki durumda da rahatsızlık hali.

Yüzün, Yalnızlığın Senin: Yine evlilik, annelik, eş durumunda kendini unutan bir kadındır. Önce yenilgi. Hayata tutunmaya çalışması. Sonra; hayata dönen, yüzünü, sesini, kendini bulan, bulmayı hatırlayan kadın.

Eldiven Öyküsü: Kişi yine kadın. Ve yine yalnızlık.

Hera'nın Öyküsü: Kin, öfke. Tutkunun sıradanlığa dönüşünü gören bir kadının öfkesi ve intikamıdır. Kadının hal'ini, hal'sizliğini anlatan bir yazarın kalemini kadının içine dokunduran bir öykü... Ve elbette yalnızlık.

Alacakaranlık: Öyküyü tanımlayan cümle; "Kavruk bir kuşağın öyküsüdür bu." Politik. İçten. İç yakıcı. Hapishanenin gerçekliği.

Son Gün: "Ardından bir öyküye başlıyorum" ile biten öykü. Son öykü. Güzel öykü. ^

SEDA YÜCEL

UFKA BAKAN GEMİLER

Temel Karataş

Babil Yayınları

Öykü, insanı anlattığı oranda hayata tem- kabul eder ve yüreğe dokunur.

Sözünü edeceğim eser de kısa, etkili, az sözle çok anlatımlı öykülerden oluşuyor. Kıpkısa öyküler aslında. Öykülerin temelinde İstanbul, deniz ve ölüm var. Anlatıcının balık isimlerini, gemiciliği iyi bilmesi öyküsünü daha inandırıcı, tesirli kılıyor.

Öykülerin sermahvili deniz, İstanbul ve ölüm.

"Hayat, yalının balkonundan lüfere olta sallamak değil. Sırçaköşkten simitçiye bakarak onu tarif edemezsiniz." diyen Temel Karataş, hayatın içinden, sosyal temalı öyküler yazıyor.

Ufka Bakan Gemiler, üç bölümden oluşuyor. İlk bölümde İstanbul ve deniz, ikinci

ve üçüncü bölümde ölüm, hapis ve aile teması öne çıkıyor. Baba özlemiyle baba eleştirisini birlikte veren yazar daha çok yaşama sevincini dillendirir.

Toplumsal eleştiri öyküleri yazıyor Temel Karataş. Yatır öyküsünde türbelerden medet ummanın, ağaçlara bez bağlamanın yanlışlığını anlatıyor.

Temel'in öykülerinin tamamı toplumsal öyküler. Bireyi toplum içinde, toplumla bir anlatıyor. Karataş, yalnızlığa mahkûm edilmiş kahramanlar yaratmıyor. Kahramanlarını, hemen her gün karşılaştığımız insanlar arasından seçiyor. Kimsesiz bir ihtiyar, namus davasından adam öldürmüş yufka yürekli bir katil, duyduklarını yanlış anlayan, yorumlayan biri, atölye işçisi, büro işçisi...

Nehir Boyu Kavaklar öyküsünde kocasını ziyarete gittiğini söyleyip, kavaklıkta eğleşip eve dönen kadının kocasını görmek istemeyişinden duyduğu acıyı anlatıyor. "Akşam eve vardığımızda bu kavaklığı demek yok ne- nen olacak bunağa. Babam diyeceksin selam etti, ellerinizden öptü, he mi?"(sy. 17). Ağır Sanayi öyküsünde tren atölyesinde çalışan işçilerin hâlleri anlatılıyor. İşten atılma korkusu, işçilerin şakalaşmaları, bir ücretli dertleşmeleri, kısaca işçinin dünyası tasvir ediliyor.

Arızalı İstasyonlar öyküsü Refik Halit'in Memleket Hikayeleri'ni çağırıştırıyor. Mem-

leket insanının yol ve hayat çilesi anlatılıyor. İş-Düş öyküsünde ise babasının okutmadığı bir kadının okuyamayışından duyduğu üzüntü ve okuyup iş sahibi olan kadının sevinci dillendiriliyor.

Cenaze ve Ölüm Gibi Bir Şey adlı öykülerinde ölümün soğukluğu, kaçınılmazlığı ve ölüm karşısında duyulan derin, bilinmez saygı anlatılıyor.

Temel'in öykülerinde zaman daha çok modern zamandır. Yer yer, modern zamanda yaşadığı halde zamanın dışında kalmış tipleri olsa da genel olarak yaşadığımız günün insanını anlatıyor.

Dayı karakteri ile baba karakteri ön plana çıkıyor. Dayı, çocuğun ideal tipidir. Çocuğun olmak istediği adam dayıdır. Baba, ilgisiz, dede ise geri kalmış hırçın bir tip olarak çizilmiş. Baba ile dede uzak kalmış, sevgisini gösterememiş tiplerdir. "Bu insanlar zaten var. Çalışıyor, geziyorlar. Aşk oluyor, kıskanıyor, madik atıyorlar... Yani yaşıyorlar." diyor yazar bir söyleşisinde.

Temel'in dili akıcı, duru. Kısa cümleler öykülerin okunuşunu kolaylaştırıyor.

Yerel sözcükler, deyişler, atasözleri, deyimler öykülere ustaca yerleştirilmiş. Öykülerde sahih bir dil var. Hem konuşma dili, hem de edebiyat dili. Refik Halit Karay'ın yaptığı gibi konuşma diliyle edebi dil ustaca yedirilmiş, içretilikler yahtılmış, okunurluğu veya dinlenirliği tat verici öyküler. Halk hikayelerinden yararlandığını düşündüğüm Temel Karataş'ın öyküleri klasik hikaye geleneğinden izler taşıyor. Hikayelerin anlatılabilir, yüksek sesle okunabilir özellik taşıması, halk deyişlerini yerli yerinde kullanması bunun bir göstergesidir.

Ben anlatıcıyı tercih ediyor yazar. Ben anlatıcı, öykülerin inandırıcılığını artırıyor. Ben anlatıcı ile dili daha kıvrak, daha rahat kullanıyor.

Öyküler teknik bakımdan sağlam kurgulanmış. İlk cümle ile son cümle birbirlerini tamamlar durumda. Temel'in öykülerinde benim öykülere benzer bir bitiş var. Olay bir yerde bitiyor ve öykünün geri kalanını okuyucunun tamamlaması bekleniyor. Ben biraşırı anlatım, siz gerisini anlayın der gibi bir tavrı var yazarın.

Öyküde siyasi ve toplumsal eleştiri ne kadar olmalı, olmalı mı tartışması süregitsin; ben Temel'in öykülerinde bu eleştirilerin yerli yerince yapıldığını düşünüyorum. Şehir İçi Yolcuları öyküsünde "Kocaman bir kadın portresi vardı. Beyaz başörtüsü kimi kısımlarda işlemeliydi. Gelenler bunlar mıydı? Sahi geliyorlardı. Sorma, dedi öteki; memleketi sardılar, en başı da tuttular. Sorma." (Ufka Bakan Gemiler, sy. 73) Cumhurbaşkanlığı'na Gül'ün gelişinden, siyasal iktidarı Erdoğan'ın alışından duyulan rahatsızlığı dile getiriyor. Yazar, kendi tavır koymaz, kahramanlarına yaptırır kendi eylemlerini. Temel de siyasi eleştirisini yolculara söyletiyor. Aynı öyküde birkaç kızın ha bire güldükleri anlatılıyor. Çantası düşse gülüyor, deniz dalgalansa gülüyor, biri koluna değse yine gülüyor. Genç kızların bu yılışık tavrını, onları bu hale getirenleri eleştiriyor. Memleketin gidişini beğenmeyen adamların konuşmasını veriyor aynı öyküde. Beğenmeyen adamların ne yazık ki bir önerileri de yoktur. Yazar, gidişatı beğenmeyenlerin önerisizliğini de eleştiriyor.

Hayatın içinden, halkla barışık öyküler yazıyor Temel Karataş. Memleket insanını iyi tanıdığını anlatılarından okuyabiliyoruz.

2004 Yaşar Nabi Nayır Gençlik ödülünü alan Yol Ağrısı'ndan sonra Ufka Bakan Gemiler öyküsüyle ikinci durağına gelen yazar, iyi öykülerin habercisi olmayı sürdürüyor. ^

RECEP ŞÜKRÜ GÜNGÖR

AZRAİLİN SECDESİ

Ayşe Uçkan

Şule Yayınları

Şule yayınlarından çıkan Ayşe Uçkan'ın Azrail'in Secdesi adlı kitabı, daha önce Hecce, Kaşgar ve Dergah dergilerinde yayınlanmış on öyküsünden oluşuyor. "Tanrının Umut Ol-

duğunu Söyledi Bir Büyüğüm"adlı romanının arkasından gelen Azrail'in Secdesi adlı kitabında Ayşe Uçkan, sıcak uslubu ve kahramanlarıyla okuyucuya sesleniyor.

Öykülerinde kimi zaman cansız varlıkları da kahramanı olarak kullanan yazar,büyük bir ustalıkla kahramanının kimliğini öykülerin sonuna saklayıp,öykü boyumca kahramanın kimliğini okuyucuya merak ettirmeyi başarmış. Tasavvufi içeriklerle de öykülerini süsleyen Ayşe Uçkan öykülerine mistik bir hava katmasının yanında hat ve tezhip sanatına özendirmeyi de ihmal etmemiş.

Kimi zaman küçük bir kız çocuğunun korkusunda, kimi zaman küçük bir kanın canın duyduğu kinde, kimi zaman bir annenin sonsuz şefkatinde, kimi zaman da başarılı bir işportacıya farkında bile olmadan teslim oknuş bir alıcının penceresini açan Ayşe Uçkan Azrail'in Secdesi adlı kitabında sıcacık bir kahve tadını da sunmuş okuyucuya.

Kitaba adını veren Azrail'in Secdesi adlı öykü,kitabın en can alıcı öyküsü olmasa da birkaç öyküyü birbirine bağlaması açısından köprü görevi görmüş. Ölümü ve Ölüm meleği olarak bilinen Azrail (a.s)'a farklı ama bir o kadar da güzel bir açıdan yaklaşan Ayşe

Uçkan, bana göre bugüne kadar duyduğum en güzel ölüm tanımlamasını yapmış.

"Bence şöyle bitiyor yaşamın son paragrafı: Yerle gök birleşiyor. Melek toprağa değdiriyor alnını. Toprak ise yerden doğrulup... Gök ehli fısıldaşiyor: "Biri Azrail'i öpmüş!" diyorlar, "Kim olabilir ki?" diye hay-

retle soruyorlar. İtiraf ediyorum, ben öptüm. Çözümediğim soruların cevabını öğrenmeliydim. Geldi; cevap anahtarıyla, tüm caziyesiyle yani. Elini uzattı, tuttum; alnını uzattı, öptüm. Çünkü ben ademim."

Sanılmasın ki kitaptaki tüm öykülerin içeriği ölüm ve ölüm meleği Azrail. Akşine kitabı okumaya başladığınızda adıyla hiç ilgisi olmayan öyküler karşılıyor sizi. Buda aslında zekice düşünüknüş bir tasarım bence çünkü kitaba adını veren öyküye gelene kadar merakla

kitabı okuyorsunuz ve son üç öyküde kitap adıyla buluşuyor. Yani kitabın sonuna kadar heyecan bitmiyor.

Azrail'in Secdesi Ayşe Uçkan'ın kaleminden başarıyla çıkmış bir öykü kitabı. Tüm okuyucuların benzer lezzetleri alarak okuyacağı sıcacık bir kitap. ^

HAYRUNNİSA ERGEZEN

